

საბჭოთა ხელოვნება



11

1959

Библиотека
Г И М А



საბჭოთა ხელოვნება

საპარტვილო სსრ კულტურის სამინისტროს ორგანო



11

სახელმწიფო გამომცემლობა „საბჭოთა საპარტვილო“

თ ბ ი ლ ი ს ი

1959



ნ. ს. ხრუშჩოვის შეხვედრა ჟურნალისტებთან ბეჭდვითი სიტყვის ნაციონალურ კლუბში ვაშინგტონში
 Встреча Н. С. Хрущева с журналистами в Национальном клубе печати, в Вашингтоне

გენერალური ასამბლეის დიდი დღე. ნ. ს. ხრუშჩოვი მიემართება
 სხდომათა დარბაზისაკენ

Большой день в Генеральной Ассамблее. Н. С. Хрущев
 направляется в зал заседания

რედაქტორი — ოთარ ევაძე

სარედაქციო კოლეგია: შალვა ამირანაშვილი,
 გელა ბანძელაძე, კარლო გოგოძე, ალექსი მაჭავაძე-
 რიანი, ნათელა ურუშაძე, გრიგოლ ფოფხაძე,
 დიმიტრი ჯანელიძე, ვანო წულუკიძე (პ. მგ. მღვანე).





ფილმი როდის აღიზაანს მთავარ კაცობრივას

ФИЛЬМ, КОТОРЫЙ ВОЛНУЕТ ВСЕ
ЧЕЛОВЕЧЕСТВО

ფარადი დოკუმენტური ფილმი
„ნ. ს. ხრუშჩოვი ამერიკაში“



მერიკის შეერთებულ შტატებში საბჭოთა მთავრობის მეთაურის ნ. ს. ხრუშჩოვის ვიზიტს მთელი მოწინავე კაცობრიობა აფასებს, როგორც უმნიშვნელოვანეს მოვლენას მსოფლიო ისტორიაში. მშვიდობის და მეგობრობის ამ დიადმა მისიამ ასობით მილიონ ადამიანთა გულში აღძრა მხურვალე იმედი და რწმენა იმისა, რომ შენეიდლება საერთაშორისო დაძაბულობა, რომ ვალდებუა ცივი ომის ყინული, რომ დაძვეიდრდება მშვიდობა და თანამშრომლობა მსოფლიოს ხალხებს შორის. ნ. ს. ხრუშჩოვის გამოსვლები, რომლებმაც კიდევ უფრო აამაღლებ საბჭოთა კავშირის საერთაშორისო პრესტიჟი, წარმოადგენს უდიდეს წვლილს მშვიდობის განმტკიცების საქმეში და მთელი

დელამიწის მშრომელი მასების მხრივ უდიდეს მადლიერებას იმსახურებს.

ჯერ კიდევ ცხოვლად არის ჩვენს მესხიერებაში აღბეჭდილი სექტემბრის დაუფიწყარი დღეები, როცა ყოველი ჩვენანი დაძაბული ყურადღებით და შეუნდებელი ინტერესით კითხულობდა ამერიკის შეერთებულ შტატებიდან მოსულ ცნობებს საბჭოთა მთავრობის მეთაურის მოგზაურობის ყოველი ეტაპის, ამერიკის ხალხთან, აშშ-ის ოფიციალურ წარმომადგენლებთან და საზოგადოებრიობასთან ნ. ს. ხრუშჩოვის შეხვედრის და გენერალურ ასამბლეაში მისი გამოსვლის შესახებ. ამ ისტორიული მოგზაურობის ბევრი ეპიზოდიაგანი, რომელთაც გავხე-თებში და რადიოთი გეცნობოდით, რომელთაც ჩვენ გონების თვალთი წარმოვიდგენდით, საბჭოთა კინოოპერატორების მიერ აღბეჭდილ იქნა ფირზე. უკვე ერთ თვეზე მეტია, რაც საბჭოთა კავშირის, სახალხო დემოკრატიის ქვეყნების და უცხოეთის ეკრანებზე მიდის დოკუმენტური ფილმების ცენტრალური სტუდიის მიერ გამოშვებული სრულმეტრაჟიანი ფარადი ფილმი ნ. ს. ხრუშჩოვი ამერიკაში, რომელიც დიდი ოსტატობით არის გადაღებული ამ სტუდიის კინოოპერატორების ვასილი და სერგეი კისლეოვების, ვლადიმერ ტროშკინის, ხმის ოპერატორის ვიტალი ნესტროვის მიერ, ირინა სეტიკინას რეჟისორობით.

ადვენებს რა თვალყურს ეკრანზე მიმდინარე ამბებს, მაყურებელი თითქოს თვითონ მოგზაურობს ამერიკაში საბჭოთა მთავრობის მეთაურთან და მის თანმხლებ პირებთან ერთად.

ფილმი იწყება კადრებით, რომლებზედაც აღბეჭდილია 1959 წლის 15 სექტემბრის დღია, როცა საბჭოთა დელეატალის მშრომელთა წარმომადგენლებმა პარტიის და მთავრობის ხელმძღვანელებმა ვენუკოვოს აეროდრომზე გააცილეს ამერიკაში მიმავალი ნ. ს. ხრუშჩოვი. მალე კინოკადრებს მაყურებელი გადაჰყავს კამინგტონის ახლო მდებარე სამხედრო-საჰაერო ბაზა ენრიუსში; მიწაზე ეშვება გიგანტი ლაინერი „ტუ-114“ მისზე მყოფი ნ. ს. ხრუშჩოვით და მისი თანამგზავრებით. საბჭოთა მთავრობის მეთაურის გულთბილად ეგვებთან აშშ-ის პრეზიდენტი დ. ეიზენჰაუერი და სხვა ოფიციალური პირები, და აი ჩვენს თვალწინ ავტომანქანათა მოელი ქარავანი მიემარება აშშ-ის დედაქალაქ ვაშინგტონისაკენ; ათასობით ამერიკელი გულთბილად გრძნობით მიესალმებიან უმადლეს საბჭოთა სტუმარს. შემდეგ კინოსურათი გვიჩვენებს ნ. ს. ხრუშჩოვის შეხვედრას და ეიზენჰაუერთან თერთ სახლში. ამას მოსდევს საბჭოთა მთავრობის მეთაურის გამოსვლა ბეჭდვითი სიტყვის ნაციონალურ კლუბში, მისვლა აბრამ ლინკოლის მაგზოლუმში და ა. შ.

ნ. ს. ხრუშჩოვის და მის თანამგზავრებს გვხვდათ ნიუ-იორკში; ეკრანზე გავრთიანებული ერების გენერალური ასამბლეის დარბაზია, ტრუმენუნაქა ნ. ს. ხრუშჩოვი — კითხულობს საბჭოთა მთავრობის დელარაციას სრული და საყოველთაო განიარაღების შესახებ.

როგორც ნ. ს. ხრუშჩოვის სიტყვის დაწყების წინ, ისე მისი დასრულების შემდეგ დარბაზი ზანზარებს მტუხარ ტანისცემისაკენ.

საბჭოთა მთავრობის მეთაური და მისი თანმხლები პირები იწყებენ მოგზაურობას აშშ-ის ქალაქებში. გულ-



თილად ეგებებიან მათ ლოსანჯელოსის მცხოვრებნი, ამერიკელი კინომოღვაწენი პოლიედლი; მასურებელი ხედვას სანფრანცისკოს ქუჩებზე გამოფენილ ათი ათასობით მოქალაქეებს, რომლებიც მხურვალედ მიესალმებიან საბჭოთა სტუმარს. ასეთივე გულითადობითაა აღბეჭდილი ნ. ს. ხრუშოვიან შეხვედრა დე-მოინსა და პიტსბურგში.

კინოადარებს კვლავ ვაშინგტონში გადაყვართ. სსრკ მიწისტრთა საბჭოს თავმჯდომარე და აშშ-ის პრეზიდენტი დ. ეიზენჰაუერი შეველმფერნით მიემართებიან კემპ დევიდში, სადაც უნდა შესდგეს ორი დღის სახელმწიფო მეთურთა მოლაპარაკება. ლაინერი „ტუ-114“ ისევ ცის სივრცეშია, მოგზინავს უკან სამშობლოსაკენ. სურათი თავიდა კადრებს, რომლებიც ალაღვენს იმ მხურვალე შეხვედრას, რომელიც საბჭოთა დედაქალაქის მშრომლებმა მოუწყვეს ამერიკიდან დაბრუნებულ ნ. ს. ხრუშოვს.

ფილმში არის მრავალი მკაფიო კადრი, რომელიც გვიჩვენებს ნ. ს. ხრუშოვის დაუცხრომელ მოღვაწეობას აშშ-ში მისი სტუმრად ყოფნის დღეებში. განსაკუთრებით აღსანიშნავი და დასაფასებელია ის, რომ საბჭოთა კინოოპერატორებმა შესძლეს ფირზე აღებუდეთ უბრალო ამერიკელთა უადრესად გულთბილი დამოკიდებულება ნ. ს. ხრუშოვისადმი, ამერიკელი ხალხის მისწრაფება დამყარდეს მშვიდობიანი, მეგობრული ურთიერთობა საბჭოთა ხალხთან.

ქებას იმსახურებს ფილმის სადიქტორო ტექსტი, რომელიც საბჭოთა მწერალს ნ. გრიბაჩოვს ეკუთვნის. გამომსახველი, ლაკონური და გონებამახვილი სიტყვებით მწერალი განმარტავს და კომენტარს უკეთებს ფილმში ნაჩვენებ ისტორიულ ამბებს. ნ. გრიბაჩოვმა, როგორც ამ იშვიათი მოვლათობის მონაწილემ, შესძლო ჩინებულად გადმოეცა ამერიკელი მასებ-ს განწყობილება და ის ატმოსფერო, რომელიც ნ. ს. ხრუშოვის ისტორიული ვიზიტის დროს შეიქმნა აშშ-ში.

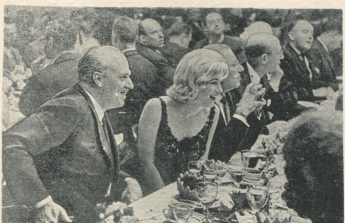
არაჩვეულებრივი ინტერესი აღძრა ამ ისტორიულმა ფილმმა საზღვარგარეთაც. მსოფლიოს ხალხები აფასებენ

მას, როგორც მკაფიო დოკუმენტს, რომელიც ცხადყოფს საბჭოთა მთავრობის სამშვიდობო პოლიტიკის გამარჯვებას, — ეს ფილმი, — წერს გაზეთი „ნიუიეს დილიანდი“ (გერმანიის დემოკრატიული რესპუბლიკა) — დიდ მთავებქდილებას სტოვებს. მასურებელს შესაძლებლობა ეძლევა თვალყური ადევნოს ნ. ს. ხრუშოვის ვიზიტის ყველა ეტაპს, ვიზიტის, რომელსაც მილიონობით აღამიანები მიუღეს მსოფლიოში უკავშირებულ თავიანთ იმედს, რომ შენეღდება საერთაშორისო დაძაბულობა, რომ დამყარდება ურთიერთგაგება და საყოველთაო მშვიდობა. ბერლინის საზოგადოება ცხოველი ყურადღებით უყურებს ფილმს და სურათის დემონსტრირების დროს სსრკ ვაშარის თანმიმდევრული სამშვიდობო პოლიტიკის თავის მოწონებას გამოხატავს აპლოდისმენტებით. როცა ნ. ს. ხრუშოვს გაერთიანებულ ერთა ორგანიზაციაში შეაქვს წინადადება სრული და საყოველთაო განიარაღების შეახებ და აცხადებს, რომ სახსრები, რომლებიც შეიარაღებაზე იხარჯება, უნდა მოხმარდეს სამშვიდობო მიზნებს — სკოლებს და უნივერსიტეტებს, საავადმყოფოებს და დასვენების სახლებს, ბერლინის საზოგადოება, რომელიც ავესებს კინოდარბაზებს, ამ სიტყვებს მქუხარე ტამსკვით ხვდება. ფილმის ავტორებმა, — წერს იგივე გაზეთი, — დიდი ადგილი დაუთმეს ნ. ს. ხრუშოვის შეხვედრას ამერიკელ ხალხთან. მათ გვიჩვენებს, რომ მიუხედავად ცივი ომის მომხრეთა ამაო კედისა გაუფუჭებით აშინდ, ამერიკელი ხალხი ყველან სიმბათით და პატივისცემით მიესალმებოდა საბჭოთა მთავრობის მეთაურს. მის მოლოდინში ამერიკელი უბრალო აღამიანებით გაიქვედა თითქმის ყველა ქუჩა და მოედანი. გვიან საღამოს ან აღადრელით ქუჩაში მდგარნი მოქალაქენი სიხარულით მიესალმებოდნენ საბჭოთა პრემიერ მიწისტრს, როცა იგი გამორიდებოდა აივანზე ან სასტუმროს ფანჯარაში. აი ერთი სცენაც, რომლის მაგვარი ფილმში ცოტა არ არის: რკინიგზის სადგურზე ნ. ს. ხრუშოვი გდმოდის მატარებლიდან და გაერყვა ხალხში, რომელიც სიხარულს და მისალმების გამოზბატველი გულითადი შეახილებით

გაერთიანებულ ერების ორგანიზაციის გენერალური ასამბლეის პლენარული სხდომა 1959 წ. 18 სექტემბერს. ტრიბუნაზეა ნ. ს. ხრუშოვი

Пленарное заседание Генеральной Ассамблеи ООН 18 сентября 1959 г. Выступает Н. С. Хрущев





პოლიედრს კინოგარსკლავები ნ. ს. ხრუშჩოვის პატივსაცემად გამართულ ვახშაზე. პირველ ფოტოზე — კიმ ნოვაკი, მეორეზე — მერილინ მონრო

Звезды Голливуда на обеде в честь Н. С. Хрущева. На первом снимке — Ким Новак, на втором — Мерилин Монро

ხვდება და გარს ტრეკმის მას, როგორც დიდიხნის ნანატრ მეგობარს. კინოაპარატის ოპიეტტივით დაჭერილ ყველა ასეთ მომენტს ცხოველი გამოახილთ ეგუება მაყურებელი.

პირველ ოთხ დღეს სოფიამი (ბულგარეთი) ეს ფილმი ნახა 80-ათასმა მაყურებელმა. — წერს ბულგარული გაზეთი „კომპერტივინო სელო“. — ეს სარეკორდო ციფრია. ჩვენ დარწმუნებული ვართ, რომ არ დარჩება არც ერთი ბულგარელი მოქალაქე, რომელმაც ეს ისტორიული ფილმი არ ნახოს. — ნ. ს. ხრუშჩოვის მოგზაურობამ აშშ-ში, — წერს მეორე ბულგარული გაზეთი „რაბოტნიჩესკო დელო“, ლახვარი ჩანს ციფრისა და სათავე დაულო გამოდარებას საერთაშორისო ურთიერთობაში, სინაჩულით და მტიკე მშვიდობის იმედით გამაჰკვალა პილონების გული მთელ მსოფლიოში. აწელია მოიძებნოს მეორე დოკუმენტური ფილმი, რომელსაც გამოეწევის ისეთი დიდი ინტერესი, რაც აღძრა საბჭოთა კინოშუშაკების ამ ახალმა ნაწარმოებმა. ძალა და მიმზიდველობა ამ ფილმისა, უწინარეს ყოვლისა, იმაშია, რომ იგი ხდის მაყურებელს იმ მოვლენის უშუალო მონაწილედ, რომელმაც მსოფლიო-ისტორიული მნიშვნელობა მოიპოვა და სათავე დაულო საერთაშორისო ურთიერთობის გაუმჯობესებას, მოლაპარაკების გზით საერთაშორისო პრობლემების გადაწყვეტას.

— ეკრანზე ჩვენ ვნახეთ ათი ლასობით ამერიკელნი, — აღიზნავს ჰესამე ბულგარული გაზეთი „ნაროდნი კულტურა“, — რომელთაც გაიგეს და დაიჯერეს სხვადასხვა საზოგადოებრივი სისტემის ქვეყნების მშვიდლიანი თანაარსებობის იდეა, გაიგეს და დაიჯერეს, რომ ეს შესაძლებელი და აუცილებელია. ბულგარული პრესა და მაყურებლები განსაკუთრებით მაღალ შეფასებას აძლევენ კადრებს, რომლებიც აღგებენ საბჭოთა პრეზიდენტის პირად თვისებებს — ენერგიას და ოპტიმიზმს, მგზნებარებას, რომლითაც იგი იცავს მშვიდობის საქმეს.

თითქმის ორ კვირასზე მეტს ხანს მიდიოდა ფილმი „ნ. ს. ხრუშჩოვი ამერიკაში“ ფინეთის დედაქალაქ ჰელსინკის უდიდეს კინოთეატრ „კაპიტოლში“. ფინურმა ჟურნალ-გაზეთებმა გამოაქვეყნეს აღფრთოვანებული რეცენზიები. გაზეთი „კასან უუტისეტი“ წერს, რომ ეს არის ყველაზე საინტერესო იმ 14 ფილმიდან, რომლებიც უკანასკნელ ხანებში მიდიოდა ჰელსინკის კინოთეატრებში. მეორე ფინური გაზეთი „სუომენ სოხიალი დემოკრატი“ ჩამოთვლის რა ფილმის ღირსებებს, ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ მაყურებლებს საშუალება ეძლევათ მოუსმინონ ნ. ს. ხრუშჩოვის და დ. ეიზენშტაუერის ნამდვილ სიტყვებს. ეს დიდ შთაბეჭდილებას სტოვებს. გაზეთი დასაკვისს, რომ თუმცა ოპერატორებმა, რა თქმა უნდა, ვერ აღებულენ ნ. ს. ხრუშჩოვის მოგზაურობა მთელი მისი მრავალფეროვნებით, მათ მაინც შესძლეს ჩინებულად გადმოეცათ გრძნობები ამერიკელებისა, რომლებიც მეგობრულად ხვდებოდნენ საბჭოთა პრეზიდენტს.

მეტად საინტერესო და საკულისმოთა ის აზრები, რომელთაც ამ ფილმის შესახებ გამოთქვები სახალხო დემოკრატიული ქვეყნების კულტურის მოღვაწეებმა.

ბულაქმტის მთავარმა არქიტექტორმა იმრე ბერენიმ განაცხადა: — მე შედივარბა მეორდა მენახა საბჭოთა დოკუმენტური ფილმი „ნ. ს. ხრუშჩოვი ამერიკაში“. ეს მე ბედოიერებად მიმაჩნია იმიტომ, რომ მე შეზამეკვა მოცეა თანასათლიე მეხლა ყველაფერი ის, რასაც ჩვენ ყველანი მძელვარებოთ ვითხოვობდით გაზეთების ფურცლებზე აშშ-ში ნ. ს. ხრუშჩოვის ისტორიული ვიზიტის დღეებში.

შეუძებელია აღტაცებამ არ შევიპყროთ, როცა ფიქრობთ საბჭოთა პრეზიდენტი — მშვიდლიანი თანაარსებობის ამ შესანიშნავი პროპაგანდისტის დაუცხრომელ შრომასზე. უბრალო ამერიკელები, რომელთაც ცრუ პროპაგანდა მრავალი წლის მანძილზე განაწყოდა საბჭოთა კავშირის წინააღმდეგ, ახლა უშუალოდ გაეცნენ დიდი საბჭოთა სახელმწიფოს წარმომადგენლებს, გაიგეს სიმართლე საბჭოთა ქვეყნის შესახებ. ნ. ს. ხრუშჩოვის მოგზაურობამ, მისმა შეხებდრებმა, საუბრებმა და კამათმა აშშ-ის სხვადასხვა ფენების წარმომადგენლებთან დიდი სამსახური გაუწიეს მშვიდობის საქმეს.

ამ ფილმში — თქვა პოლიელმა მწერალმა ვოიციხ ჟუკოვსკიმ, ჩემის აზრით, ორი მთავარი გმირია: პრეზიდენტი-მინისტრი ხრუშჩოვი და ამერიკელი ხალხი. თუ ასე შევხვდებით ამ ფილმს, მისი პოლიტიკური იდეა ერთბაშად გასაგები და ნათელი ხდება. სურათში ნაჩვენებია პოლიტიკის კორდონები, პოლიციელთა ავტომანქანები. ამავე დროს ვხედავთ დიდი სტუმრის მისახამელად მოსულ აურაცხელ უბრალო ადამიანებს. ხალხის ზღვა ირ-

ხევა და ჰქუხს მისასალმებელი შეპახილებით, ელვარებს ნაირნაირი ფერებით, იქცევა მისასალმებლად აღმართული ხელების მთლიან ტყედ. ჩვენ ვხედავთ იმედს, ყველა უბრალო ადამიანის მისწრაფებას მშვიდობისადმი, საყოველთაო განიარაღებისადმი, თანაარსებობისადმი.

— ეს შესანიშნავი ფილმია, — აღტაცებით განაცხადებს პოლონელმა მწერლებმა ალინა და ჩესლავე ცენტკევიჩებმა. — ამხანაგ ხრუშჩოვის მისასალმებლად მოსული ადამიანების გულწრფელი ღიმილი ყველგან — ქუჩებში, ქარხნებში, ფერმებში... — ეს არის ისტორიული დოკუმენტი, ყველაზე სასუკეთესო, ყველაზე დამაჯერებელი დასტურება იმისა, რომ უბრალო ადამიანი შეუძლებლად გრძნობს სიმაართლეს. მან გაიგო, როგორი მისიით მივიდა მასთან დიდი ხალხის წარმომადგენელი, მან იცის, რომ ეს ვიზიტი ხელს შეუწყობს ბოლო მივლის უაზრო ციგ ომს.

პოლონელი მწერლის იანინა პრეკეს აზრით, — ეს ფილმი ფართო ეპიკური ტილოა, რომელიც ასახავს ორი სამყაროს ურთიერთშეცნობის მომენტს. ფილმი აღვიძებს

ნათელ აზრებს, ნერვებს ხვალისდელი დღის რწმენას, აღძრავს სურვილს ვიფიქროთ მომავალზე და ვიბრძოლოთ ნათელი მერმისისათვის.

ფენიანში ფილმის გასინჯვის შემდეგ, კორეა-საბჭოთა კავშირის მეგობრობის საზოგადოების თავმჯდომარის მოადგილემ პაკ ენ სონმა ჟურნალისტებს გაუზიარა თავისი აზრი: — ფილმი უდიდეს შთაბეჭდილებას სტოვებს. ეს არის ჩვენი ეპოქის შესანიშნავი დოკუმენტი. ყოველი მაყურებელი, ვინც ამ სურათს ნახავს, კიდევ უფრო ნათლად გაიგებს იმ დიდ წვლილს, რომელიც მშვიდობის განმტკიცების საქმეში შეიტანა ნ. ს. ხრუშჩოვმა თავისი ვიზიტით აშშ-ში. ჩვენ ვხედავთ, რა კოლოსალური ნერვით მუშაობდა ამხანაგი ნ. ს. ხრუშჩოვი, რა შედგრად იცავდა იგი მარქსიზმ-ლენინიზმის პრინციპებს. ფილმიდან სჩანს, რომ საბჭოთა მთავრობის მეთაურმა პირდაპირ დაიპყრო უბრალო ამერიკელის გული. ფილმის ყოველი კადრი გვარწმუნებს, რომ მშვიდობის და სოციალიზმის ძალები იზიებმენ თავის გამარჯვებას ომისა და ბნელეთის ძალებზე.

ვ. წულუკიძე

ნ. ს. ხრუშჩოვი და მისი მეუღლე პოლონელის მსახიობთა შორის
Н. С. Хрущев с супругой среди артистов Голливуда



ქ ყვ ზი სუყუას რო მჭერობას უქოროს

ერთ თვეზე მეტ ხანს გაგრძელდა თბილისში, საქართველოს ქალაქებსა და სასოფლო რაიონების ცენტრებში დემონსტრაცია შესანიშნავი კინოფილმისა „ნ. ს. ბრუშჩოვი ამერიკაში“. როგორც ყველგან საბჭოთა კავშირში და საზღვარგარეთ, ჩვენს რესპუბლიკაშიც ამ ფილმის დემონსტრაცია იყო საბჭოთა დოკუმენტური ფილმის ნამდვილი ტრიუმფი. ერთი თვის მანძილზე კინოთეატრები როგორც დღის, ისე საღამოს სენსიზზე, გაკედილი იყო მაყურებლებით. ჩვენი ქვეყნის კულტურული ცხოვრების ისტორიას არ ახსოვს, რომ ოდესმე დოკუმენტური ფილმი ასე დაინტერესებული ყოფილიყო მისახლეობის უარყოფენები. ფილმში აღბეჭდილმა სიმართლემ, ფილმის დიდმა იდეურ-პოლიტიკურმა მიზანდასახულობამ და მაღალმა მხატვრულმა ღირსებამ განაპირობა მისი არაჩვეულებრივი პოპულარობა. ქვემოთ ჩვენ ვაჩვენებთ საქართველოს ხელოვნების ზოგიერთი მოღვაწის გამომხიზლს და თბილისში ჩამოსული უცხოელი სტუმრების აზრს ამ ისტორიული ფილმის მნიშვნელობის შესახებ.

ლინი ვამეცნაბითი და „სეთატიკური ღირებულების კინოლოკუმიანიტი

КИНОДОКУМЕНТ БОЛЬШОЙ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ И ЭСТЕТИЧЕСКОЙ ЦЕННОСТИ



აბჭოთა დოკუმენტურმა კინემატოგრაფიამ ბრწყინვალე შემოქმედებებით წარმატება მოიპოვა. დღემდე მას არ შეუქმნია, საერთოდ დოკუმენტური კანრის ხელოვნებას არ მოუცია ესოდენ შთამბეჭდავი და ამაღლებული ნაწარმოები. ფილმი „ნ. ს. ბრუშჩოვის ვიზიტი შვედეთებულ შტა-

ტებში“ ქეშმარიტად მხატვრული ქმნილებაა, რომელსაც აქვს არა მარტო ღრმა შემეცნებითი მნიშვნელობა, ასევე დიდი ემოციური ზემოქმედების ძალაც და ესთეტიკური ღირებულებაც, რამდენადაც იგი წარმოშულს სულიერ კმაყოფილებას გერის მაყურებელთა უფართოეს ფენებს.

რასაკვირველია, ამ ფილმის დიდი წარმატება ჩვენს ქვეყანაში და მთელს მსოფლიოში, პირველ ყოვლისა, გაპირობებულია თვით იმ მოვლენის უდიდესი მსოფლიო-ისტორიული მნიშვნელობით, რომელსაც ეს ნაწარმოები ასახავს. მე იტალიაში ვიმყოფებოდი, როდესაც პრესაში გამოქვეყნდა პირველი ცნობა საბჭოთა მთავრობის მეთაურისა და ამერიკის პრეზიდენტის შეთანხმების შესახებ ურთიერთ ვიზიტის საკითხზე, და ჩემი თვალით ვნახე, უშუალოდ განვიცადე, თუ როგორი აღფრთოვანებით შეხვდა ამ ცნობას დასავლეთის სამყაროს საზოგადოებრივი აზრი, როგორი კეთილმყოფელი გავლენა მოახდინა უკვე ამ პირველმა ცნობამ სა-

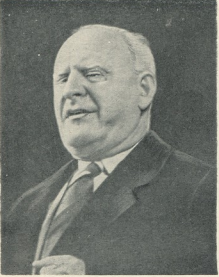
ერთაშორისო პოლიტიკურ კლიმატზე, როგორი იმედი და რწმენა შეაბერა ამ ცნობამ სრულიად სხვადასხვა სოციალური მდგომარეობისა და პოლიტიკური რწმენის ადამიანებს.

შეიძლება დაბეჯითებით ითქვას, რომ ახლა დასავლეთის ზოგიერთი სახელმწიფოს მმართველი წრეებისა და სამხედრო მრეწველობის ზრდით პირადად დაინტერესებულ ავანტიურისტ-ბიზნესმენთა გარდა, მსოფლიოში აღარავის სჯერა, რომ თითქოს შესაძლებელი იყოს მოწინააღმდეგე წყობილებათა და იდეოლოგიათა კონფლიქტის გადაწყვეტა იარღის საშუალებით, სისხლიანძვრული შეჯახებების გზით. ამიტომ მშვიდობიანი თანაარსებობის საბჭოთა იდეოლოგია ამჟამად უდიდესი პოპულარობით სარგებლობს დედამიწის ყოველ კუთხეში და საცარიე სისწრავეთ ეუფლება ყოველი სოციალური მდგომარეობის ადამიანთა უფართოეს მასეს. ამიტომ აღფრთოვანა მთელი კაცობრიობა იმ დიდმა წარმატებამ, რომლითაც დამთავრდა საბჭოთა სახელმწიფოს მეთაურის მშვიდობის მისიით მოგზაურობა უდიდეს და უშლიერეს კაპიტალისტურ სახელმწიფოში — ამერიკის შვედეთებულ შტატებში.

შეუძლებელია კეთილშობილური მღელვარების გარეშე უტკიროთ ფილმს, რომელიც ცხოლად, მეტყველოდა, შთამბეჭდავდა მოკითხარების შესახებ, თუ როგორი ავტორიტეტით სარგებლობს ჩვენი დიადი საბჭოთა სამშობლო ყველაზე მძლავრ კაპიტალისტური ქვეყნის მოსახლეობაში, მისი საზოგადოებრიობის ყველა ფენაში, როგორი პატივისცემით და ყურადღებით ეგებებიან ჩვენი ქვეყნის მეთაურის ყოველ გამოსვლას ისინიც კი, რომლებიც გუშინ თუ გაუშინწინ გააფრთხებით აღვივებდნენ „ვიცი ომის“ უკუნურ პოლიტიკას.

საბჭოთა ნაციონალური სიამაყის კანონიერი გრძნობით აღავსებს ჩვენს გულს ამ ფილმის ყოველი კადრი, რომელშიც მკაფიოდ არის გამოხატული ჩვენი სამშობლოს ძლიერება, ჩვენი იდეების სიმართლე და ყოვლისდამძლველი ცხოველმყოფელობა.

ყველაფერი ის, რასაც ეკრანზე ვხედავთ, ჩვენ უკვე ვიცოდით გაუთუბიდან, მაგრამ სულ სხვა მიზნიდევ-



ლომა და შთამავგონებელი ძალა აქვს თვალთი ნახულს, პლასტიკურად გამოხატულს, მხატვრულად წარმოსახულ სინამდვილეს.

და სწორედ ამ მხატვრულობაშია ამ ფილმის ღირსება და მნიშვნელობა. ყველაფერში მოჩანს მისი ავტორების მხატვრული თვალის და პროფესიულად ნაწრთობი ხელი. ფილმი გამსჭვალულია ნამდვილი პოეზიით.

БЕСО ЖЕНТИН

БЕСО ЖЕНТИН

Секретарь Союза писателей Грузии

იწყება ახალი ეტაპი

**საერთაშორისო
ურთიერთობაში**

**НАЧИНАЕТСЯ НОВЫЙ
ЭТАП
В МЕЖДУНАРОДНЫХ
ОТНОШЕНИЯХ**



ფ-ებში ნ. ს. ხრუშჩოვის ვიზიტის ამსახველმა ფილმმა მთელს მსოფლიოს დაანახა, რომ თანაარსებობა ამერიკელებთან შესაძლებელია, რადგან იგი თვალნათლივ გვიჩვენებს, თუ რა დიდი სიხარულით ეგებებოდნენ უბრალო ამერიკელები ნ. ს. ხრუშჩოვის.

სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარის ვიზიტი პრეზიდენტ ეიზენჰაუერთან უკანასკნელი დროის მთავარი და დიდი მოვლენა იყო.

ეს ვიზიტი გამოხატავს მთელი მსოფლიოს ხალხების სურვილს დაიწყოს დიალოგი დასავლეთსა და აღმოსავლეთს შორის, და ადასტურებს მშვიდობიანი მოლაპარაკების გზით საერთაშორისო პრობლემების გადაწყვეტის პოლიტიკის სისწორეს და სამართლიანობას.

ამ ვიზიტით, ამ პოლიტიკით იწყება ახალი ეპოქა კაცობრიობის ცხოვრებაში, საერთაშორისო ურთიერთობაში, ამიტომაც ჩვენ — ბერძნები მივესალმებით ღონისძიებებს, რომლებიც ნ. ს. ხრუშჩოვის თაოსნობით ტარდება.

რაც შეეხება ნ. ს. ხრუშჩოვის წინადადებას სრული და საყოველთაო განიარაღების შესახებ, იგი მშვიდობის მისაღწევად წარმოებული პოლიტიკის ყველაზე რეალური საშუალებაა. ეს წინადადება ცივი ომის მომხრეებს უსიბუხეს შესაძლებლობას ამტკიცონ, თითქოს სსრ კავშირის პოლიტიკა გულწრფელი არ იყოს.

სტავროს ილიოპულოსი

ადვოკატი, საბერძნეთის პარლამენტის
დებუტატი.

Ставрос Илиопулос

СТАВРОС ИЛИОПУЛОС

Адвокат, депутат Греческого
парламента

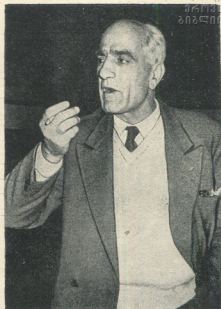
**ყველაზე მნიშვნელოვანი
მოვლენა ომის შემდეგ**

**САМОЕ ЗНАЧИТЕЛЬНОЕ
СОБЫТИЕ ПОСЛЕ ВОЙНЫ**



ე ნახე დოკუმენტური ფილმი „ნ. ს. ხრუშჩოვის მოგზაურობა ამერიკაში“. ის შეხვედრა, რომელიც ხრუშჩოვის მოუწვევს, ის მიღება, რომელიც საბჭოთა მთავრობის მეთაურს გაუმართეს, ამერიკელთა გრძობებს გამოხატავს.

პირადად ჩვენ ნ. ს. ხრუშჩოვის ე-



ზიტი ამერიკაში ვაფასებთ, როგორც ყველაზე მნიშვნელოვან მოვლენას ომის დამთავრების შემდეგ, რადგან იგი (ვიზიტი) მოასწავებს შემორუხნებას ხალხთა საერთაშორისო ურთიერთობაში.

ამ ვიზიტს მით უფრო დიდი მნიშვნელობა ეძლევა, რომ იგი განხორციელდა უმაღლეს კონსონანს დაპყრობის შემდეგ. ეს იყო სსრ კავშირის გულწრფელობის მკაფიო დადასტურება.

როგორც ბერძენი, მე მივესალმები დაძაბული ვითარების შენელების დასაწყისს, რაც უთუოდ კეთილდღეობას მოუტანს კაცობრიობას.

ნ. ს. ხრუშჩოვის წინადადებას სრული და საყოველთაო განიარაღების შესახებ უდიდესი მნიშვნელობა აქვს.

რამდნად ეს წინადადება გაკეთებულია ძლიერი პოზიციიდან, მით უფრო აშკარა ხდება საბჭოთა კავშირის გულწრფელობა, ეს არის სსრ კავშირის მთავრობის გულწრფელობის ახალი დადასტურება.

ემანუილ ზანისი

ექიმი-ფსიქიატრი, საბერძნეთის პარლამენტის
დებუტატი.

Εμμανουήλ Ζαννής

ЭММАНУИЛ ЗАННИС

Врач-психиатр, депутат Греческого
парламента





მზვიდღობისა და
მეგობრობისაკენ
მოგზოვლებელი ფილმი

**ФИЛЬМ, ПРИЗЫВАЮЩИЙ
К МИРУ И ДРУЖБЕ**



თელი საბჭოთა ხალხი დაუხცრომელი ყურადღებით აღწევნებდა თვალყურს ამხანაფ ნ. ს. ხრუშოვის გამოსვლებს ამერიკის შერებულ შტატებში. ახლახანს კი ის გაეცნო ისეთ საყურადღებო კინოლოკუმენტს, როგორიცაა დოკუმენტური ფილმი „ნ. ს. ხრუშოვი ამერიკაში“.

არა მარტო ჩვენი ქვეყნის, მთელი მსოფლიოს მშვიდობისმოყვარე ხალხებმა უდიდესი ინტერესით ნახეს ეს ფილმი, რომელშიც აღბეჭდილია საბჭოთა მთავრობის მეთაურის ამერიკაში ყოფნის ისტორიული დღეები.

ნ. ს. ხრუშოვის ვიზიტი ამერიკის შერებულ შტატებში მივლამა მოწინავე კაცობრიობამ შეაფასა, როგორც მსოფლიო ისტორიის შესანიშნავი მოვლენა. მშვიდობისა და მეგობრობის ამ დიდამა მისიამ ასეულ მილიონობით ადამიანს გულში ჩაუნერგა საერთაშორისო დაძაბულობის შეწყველების მხურვალე იმედი, ამაღლა საბჭოთა კავშირის საერთაშორისო ბრესტიცი. ამხ. ნ. ს. ხრუშოვის გამოსვლები მშვიდობის განმტკიცების საქმეში შეტანილი დიდმნიშვნე-

ლოვანი წვლილია და მან მსოფლიოს ყველა ხალხის მაღლიერება გამოიწვია. ამ მოგზაურობის შედეგებს ერთსულოვნად იწონებს მთელი საბჭოთა ხალხი.

ჩვენი ქვეყნის მიერ მოპოვებული გრანდიოზული წარმატებები როგორც საყოველთაო მშვიდობის განმტკიცების საქმეში, ისე მეცნიერებისა და კულტურული აღმშენებლობის ფრონტებზე, შემოქმედ მუშაყებს აღგაფრთოვანებს ჩვეს საქმიანობაში. ჩვენი ვაღია, ვიყოთ ამ ღირსშესანიშნავი მოვლენების ღირსეული ამსახველები, მხატვრულ ქმნილებებში აღბეჭდოთ ეპოქის სულისკვეთება და დიადი გზა კომუნიზმისაკენ, რომლისკენა შეუდრეკელად იღვტვის ყოველგვარი სიძნელის გადაამალაველი ვიბრი საბჭოთა ხალხი.

УЧА ДЖАПАРИДЗЕ
Народный художник ГССР



ოცა ამხ. ნიკიტა სერგის ძე ხრუშოვი ამერიკაში მოგზაურობიდან საბჭოთა კავშირში დაბრუნდა მან მსოფლიოს ყველა კოთხიდან მიიღო უამრავი წერილი, რომელშიც

**მადალი მოქალაქეობრივი
ბათოსის კინოწარმოება**

**КИНОПРОИЗВЕДЕНИЕ
С ВЫСОКИМ
ГРАЖДАНСКИМ
ПАФОСОМ**

უსაზღვრო მაღლობას უხდიდენ იმ დიდი მოღვაწეობისათვის, რომელსაც იგი მშვიდობისათვის ეწევა.

ისინი გამოსტყამდენ რწმენას, რომ საბჭოთა მთავრობისა და კერძოდ მისი მეთაურის მეცადინეობა საერთაშორისო ურთიერთობის გაუმჯობესებისთვის, კიდევ მეტ ნაყოფს გამოიღებს მომავალში და შესაძლებელს გახდის მშვიდობიან თანარსებობას.

ეს წერილები კიდევ ერთხელ ცხად-

პყოფენ, თუ როგორ გაეძაბა საბჭოთა მთავრობის მთლიანად მშრომელთა გულებისაკენ. ყველას, ვისთვისაც ძვირფასია მშვიდობის საქმე, თვალნათლივ სურდა ეხილას ის შეხვედრები, რომლებიც მოუწვევს ამხ. ნ. ს. ხრუშოვის ამერიკაში, და რომელსაც ესოდენ დიდი წარმატებები მოჰყვა. და აი მსოფლიოს კერძანებზე გამოვიდა დოკუმენტური ფილმი „ნ. ს. ხრუშოვი ამერიკაში“, რომელსაც ენთუზიაზმით შეხვდნენ ყველგან. ეს ფილმი ცხადად, დოკუმენტური შეუვალობითა და გარკვეულობით



გადმოგვეხსნას ამ ისტორიული ვიზიტის ყოველ ძირითად მომენტს.

ნ. ს. ხრუშოვის ყოველი მოქმედება, გამოსვლა თუ სიტყვა ემსახურება მშვიდობის დიდ საქმეს — ამიტომაც ხვდებოდნენ ასეთის სიხარულით მას ამერიკის ქარხნებში და ნავთსადგურებში, სამეცნიერო დაწესებულებებში და ფერმერთა ველმინდვრებზე, სტუდენტთა აუდიტორიებში და პოლიციის სტუდენტებში. ეს შეხვედრები დიდი გულთბილობის ატმოსფეროში მიმდინარეობდა და როცა ამ სურათს ვუყურებთ, ყველაზე მეტად სწორედ ამ წუთებს განვიცდილი, ვინაიდან ვგრძნობთ თუ როგორ დენება „ცივი ომის“ ყინული ორ დიდ ხალხს შორის.

В. Ш. Ш. Ш. Ш.

ВАХТАНГ ЧАБУКИАНИ
Народный артист СССР



კასობრიობის ბედნიერების
მადუყაბელი ვიზიტის

**ВИЗИТ,
ПРЕДВЕЩАЮЩИЙ
СЧАСТЬЕ ЧЕЛОВЕЧЕСТВА**



ილი და სამართლიანი სიამაყის გრძობა იყურებს თვითელი საბჭოთა მოქალაქის გულსა და სულს ჩვენი ქვეყნის, ჩვენი ხალხისა და ლენინური პარტიისადმი, როდესაც უყურებს ფილმს „ნ. ს. ხრუშჩოვი ამერიკაში“.

ფილმი გვაძლევებს არა მარტო ჩვენ, საბჭოთა მოქალაქეებს, ის აძლევებს მსოფლიოს ყველა პატიოსან ადამიანს, ვინაიდან მას მოაქვს მილიონებისათვის თანამედროვეობის დიადი იდეა — საყოველთაო და სრული განიარაღების იდეა, მსოფლიოს ხალხებს შორის მშვიდობისა და მეგობრობის განმტკიცების იდეა. ფილმს მოაქვს მილიონებისათვის ბედნიერი მომავლის, ადამიანთა კეთილი ნების გამარჯვების რწმენა.

სწორედ ამით აიხსნება ის განსაკუთრებული წარმატება, რითაც სარგებლობს ეს ფილმი მთელ მსოფლიოში.

ფილმი, როგორც მშვიდობის და მეგობრობის მოამბე, წარმატებით მიღის მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნების კრანებზე. მსოფლიოს ხალხებს, უყურებენ რა ამ ფილმს, სჯერათ, რომ გამარჯვებას მშვიდობა მთელ

მსოფლიოში, ვინაიდან ამ საქმეს სათავეში უდგას და მისთვის დაუღალავად იბრძვის საბჭოთა კავშირი.

ნიკიტა ხრუშჩოვის ძე ხრუშჩოვის ყოველი სიტყვა, ყოველი გამოსვლა, საბჭოთა კავშირში სხვა სახელმწიფოების მთავრობის მეთაურთა მიღებაზე, ან საზღვარგარეთ მოგზაურობის დროს, სწვდება ადამიანების გულებს, ვინაიდან ისინი გამოხატავენ მშვიდობისმოყვარე ხალხების ნებას და საუფილს.

ხალხი, უყურებს რა ამ ფილმს და ეცნობა ნიკიტა ხრუშჩოვის ძის ისტორიულ მოგზაურობას ამერიკის შეერთებულ შტატებში, მაღლობას სწირავს მას ხალხზე ზრუნვისათვის, მსოფლიოს პროგრესული კაცობრიობის ბედნიერი მომავლისათვის ზრუნვისთვის.

ა. აბულაძე

ТЕНГИЗ АБУЛАДЗЕ
Кинорежиссер

**სიამაყის აღმძვრელი
კინოფილმი**

**ФИЛЬМ, ВЫЗЫВАЮЩИЙ
ГОРДОСТЬ**



რი თვა, რაც საბჭოთა მთავრობის მეთაური ნ. ს. ხრუშჩოვი ამერიკის შეერთებული შტატებიდან დაბრუნდა. მან დიდი წარმატებით შემოიარა „ცივი ომის“ სამყარო და იმედი ცეცხლი დანათო მილიონთა გულში. ამერიკაში გამგზავრების წინ საბჭოთა ადამიანები წერილებს სწერდნენ მშობლიური მთავრობის მეთაურს: „ამ მოგზაურობის დროს ჩვენ თქვენთან ერთად ვიქნებით!“ მართლაც ასე იყო. საბჭოთა ადამიანები ორი კვირის განმავლობაში გულმოღვინედ ადევნებდნენ თვალს გაჯეტს, რადიოსა და ტელევიზორს.

კრანებზე გამოვიდა ამ ისტორიული ფილმის შესანიშნავი დოკუმენტი — ფილმი „ნ. ს. ხრუშჩოვი ამერიკაში“. ამ ფილმით მილიონობით მასურებელი საბჭოთა მთავრობის მე-



თურთან ერთად მოგზაურობს ამერიკის შეერთებულ შტატებში.

მასურებელი ხედავს ხრუშჩოვის ვაშინგტონში ეივნაპურთან შეხვედრის დროს, სან-ლუის-ობისპოში, სან-ფრანცისკოში ზღვა ამერიკელებს შორის. „კეთილი იყოს თქვენი მობრძანება!“ ასე ესალმებიან ამერიკელები ხრუშჩოვს.

ვაშინგტონიდან ნიუ-იორკში გადადის მასურებელი ხრუშჩოვთან ერთად.

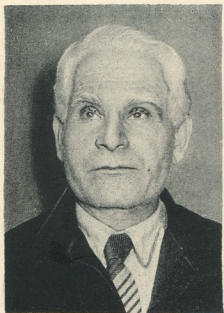
დიდხანს არ დაევიწყებდათ საბჭოთა ადამიანებს ნ. ს. ხრუშჩოვის გამოხველა გენერალური ასამბლეის სპეციალურ სხდომაზე. საბჭოთა მთავრობის მეთაურმა წამოაყენა საყოველთაო და სრული განიარაღების გეგმა, რითაც ლახვარი ჩასცა მშვიდობის მტრებს და იმედი მოჰფინა მსოფლიოს მშვიდობისმოყვარე ხალხებს.

ხრუშჩოვის სიტყვამ მთელი ამერიკა შესძრა. აიოვას შტატის ქალაქ ეიშის მოსახლეობა მიდლობას უხდის ნიკიტა ხრუშჩოვის-ძეს განიარაღების გეგმის წამოყენებისათვის...

უყურებ რა ამ ერთსაათიან დოკუმენტურ ფილმს, საოცარ სიამაყეს გრძნობ, რომ სწორედ ჩვენი ქვეყანა უდგას სათავეში მშვიდობის დიდ საქმეს.

აკაკი ხორავა

АКАКИЙ ХОРАВА
Народный артист СССР



მშვიდობისათვის
მებრძოლთა
შთაავარონებალი ფილმი

**КИНОКАРТИНА
ВДОХНОВЛЯЮЩАЯ
БОРЦОВ ЗА МИР**



აბჭოთა მთავრობის მეთაუ-
რის ამხანაგ ნ. ს. ხრუშჩო-
ვის ვიზიტს ამერიკის შეერ-
თებულ შტატებში ხალხებმა
სამართლიანად უწოდეს მშვიდობისა
და მეგობრობის დიადი მისია. მთე-
ლი საბჭოთა ხალხი სიხარულის
გრძნობით განიხილავს ამ ისტორიუ-
ლი ვიზიტის შედეგებს, ვიზიტისა,
რომელიც დაკავშირებული იყო მთე-
ლი კაცობრიობის ბედის საკითხ-
თან.

მშვიდობის განმტკიცების დიადი
ჭუმანური პროგრამა იყო ამხ. ნ. ს.
ხრუშჩოვის გამოსვლა ვაერთიანებუ-
ლი ერების ორგანიზაციის გენერა-
ლური ასამბლეის XIV სესიაზე. სა-
ყოველთაო და სრული განიარაღების
შესახებ აქ გამოტანილ საბჭოთა
პროგრამას ეთუზიანებით გამოეხე-
რნენ მშვიდობისმოყვარე ხალხე-
ბი.

მილიონობით უბრალო ამერიკელი
თვალნათლივ დარწმუნდა, რომ გულ-
წრფელია საბჭოთა ხალხის მისწრა-
ფება მშვიდობისა და ყველა ხალხთან
მეგობრობისადმი, მტკიცეა მისი ნე-
ბა — ბოლომდე იბრძოლოს „ცივი
ომის“ ლოკიდაციისათვის, მთელ

მსოფლიოში მშვიდობის განმტკიცებ-
სათვის.

ჩვენ, საბჭოთა ხელოვნების მუშა-
კები უდიდესი მღელვარებით გაეცეცა-
ნით დოკუმენტურ ფილმს „ნ. ს.
ხრუშჩოვი ამერიკაში“, ენახეთ თუ
რამდენი ახალი მეგობარი გაევიჩინეთ
ამერიკაში ამხანაგ ნ. ს. ხრუშჩოვის
გულწრფელი და მკუნებარე გამოსე-
ვლების შედეგად. მსოფლიოს პროგრე-
სულ ადამიანებთან ერთად ჩვენი
ქვეყნის მშრომელები აღტაცებისა და
მადლიერების გრძნობით არიან გამს-
ქვალუნი საბჭოთა მთავრობის მეთა-
ურის მიმართ, რომელმაც ხალხთა
შორის მშვიდობის განმტკიცებისათვის
დაუცხრომელი მისწრაფებით ახალი
მძლავრი ძალები შემატა ომის წინა-
აღმდეგ მებრძოლთა მრავალმილიო-
ნიანი არმიის რიგებს.

ლადო გუდიაშვილი

ЛАДО ГУДИАШВИЛИ
Народный художник ГССР

**მშვიდობის საქმე
დაუძლეველია**

ДЕЛО МИРА НЕПОБЕДИМО



ვენი მთავრობის მეთაუ-
რის ნიკიტა სერგის ძე
ხრუშჩოვის ისტორიულ
ვიზიტს ამერიკის შეერ-
თებულ შტატებში დიდი აღფრთოვა-
ნებით შეხვდა მთელი მსოფლიო.
მშვიდობისმოყვარე ხალხები მღელ-
ვარებით ადევნებდნენ თვალყურს ამ
მოგზაურობის და მშვიდობისათვის ამ
დაუღალავი მებრძოლის მიმართ თა-
ვიანთ მადლობას აღტაცებით გა-
მოსთქვამდნენ პრესის ფურცლებე-
ზე.

ეს შესანიშნავი მოგზაურობა ოპე-
რატორებმა ვ. კისელითმა, ს. კისე-
ლითმა და ვ. ტროშკინმა აღბეჭდეს
კინოფირზე, რითაც საშუალება მი-
ცეს საბჭოთა და მთელი მსოფლიოს
მშრომელებს უფრო ახლოს გასცნო-
ბოდნენ ნიკიტა სერგის ძის მოგზაუ-
რობას, მისი დიდი მისიის შესრულე-
ბას ამერიკაში.

დოკუმენტური ფილმი „ნ. ს. ხრუშ-
ჩოვი ამერიკაში“ თბილისის ეკრანებ-



ზეც გამოვიდა, ქართული ხალხი
დიდი მადლიერების გრძნობით უყუ-
რებს ამ ფილმს და ანცვიფრებს ის
ენერჯია, რითაც ნიკიტა სერგის ძე
იბრძვის მშვიდობის საქმისათვის.

მაყურებელი ხრუშჩოვთან ერთად
მოგზაურობს, თანმიმდევრებით გე-
ნობა ამერიკის ქალაქებს, ამერიკელი
მუშების ცხოვრებას, ხრუშჩოვის შეხ-
ვედრებს პრეზიდენტთან, მუშებთან,
ფერმერებთან...

მსოფლიოს მილიონობით ადამიან-
ები განსაკუთრებით აღაფრთოვანა
საბჭოთა მთავრობის მეთაურის გამო-
სვლამ გენერალური ასამბლეის საე-
ციკლურ სხდომაზე, სადაც მან წამო-
აყენა სრული განიარაღების გეგმა.
ამით ხრუშჩოვმა გამოხატა მსოფლიო-
ს ხალხთა კეთილი ნება—მშვიდობის
შენარჩუნების სურვილი მთელს
მსოფლიოში.

ამ ფილმის ნახვისას გული სიამით
გვექსება, რომ ცხოვრობთ საბჭოთა
ქვეყანაში.

დოკუმენტური ფილმი „ნ. ს. ხრუშ-
ჩოვი ამერიკაში“ ერთ-ერთი ყველაზე
მნიშვნელოვანი ფილმია ჩვენს დოკუ-
მენტურ კინოხელოვნებაში. ეს ფილმი
დარჩება, როგორც ცოცხალი მატთანე
იმ დიდი საქმისა, რომელსაც მშვიდო-
ბის საქმე ეწოდება.

ოტარ ტაკტაჩიშვილი

ОТАР ТАКТАЧИШВИЛИ
Композитор

МЕЧТА СТАНОВИТСЯ ЯВЬЮ



რიან ადამიანები, რომლებიც ფიქრობენ, თითქოს სახელმწიფო მოღვაწეთა მოგზაურობის ამსახველი დოკუმენტური ფილმები მოსაწყენი იყოს.

ფილმი — ნ. ს. ხრუშჩოვის ვიზიტო აშშ-ში აბათილებს რა ამ აზრს, ამტკიცებს, რომ დოკუმენტში დიდი ძალაა მე შემძლია ვთქვა, რომ ჩეხოსლოვაკიაში ამ ფილმის დემონსტრირების დროს ყველა ჩვენი კინოთეატრი ხალხით იყო გაჭედილი და ძნელი იყო ბილეთის შოვნა. ადამიანებს სურდათ საკუთარი თვალთი ენახათ, როგორ მიიღეს ნ. ს. ხრუშჩოვი ამერიკაში, იმ ქვეყანაში, საიდანაც უწინარეს ყოვლისა მოედინებოდა ცივი ომის ტალღები ამ ფილმმა ყველა ჩვენანი დაარწმუნა, რომ ამერიკის უბრალო ადამიანების სურვილები ემთხვევა სოციალისტური ბანაკის და მსოფლიოს ყველა უბრალო ადამიანის სურვილებს.

ეს რწმენა, შეიძლება ითქვას, პირადად რწმენა მოქალაქეების აძლიერებს საყოველთაო რწმენას იმაში, რომ მშვიდობა შეიძლება შენარჩუნებულ იქნას.

ნ. ს. ხრუშჩოვის ვიზიტი აშშ-ში მშვიდობის საქმეს ემსახურება. ადვილი არ არის სათანადოდ შეფასდეს იგი. მის მნიშვნელობაზე მეტყველებენ ფაქტები. ნ. ს. ხრუშჩოვის ვიზიტის დღეებში ჩეხოსლოვაკელები რიგში იდგნენ, რომ ეყიდათ გაზეთი „რუდე პრაგო“! ჩვეულებრივ იმ გაზეთის შოვნა ძნელი არ არის. ვიზიტის დღეებში კი გაზეთი ერთბაშად იყიდებოდა და დავიკავებულნი რჩებოდნენ უგაზეთოდ.

ნ. ს. ხრუშჩოვი უზარმაზარი ქვეყნის წარმომადგენელია ის, რაც მან გააკეთა, ადამიანის შესაძლებლობას ალემატება. ამაზე მეტყველებს ნ. ს. ხრუშჩოვის მოგზაურობის შედეგი — ციგმა ომმა უკან დაიხია.

ხორცს ისხამს ადამიანთა ოცნება მშვიდობაზე. ამ მოგზაურობის მეოხებით ეს ოცნება სინამდვილედ ხდება.

გვაფთოვანებს ნ. ს. ხრუშჩოვის წინადადება სრული და საყოველთაო განიარაღების შესახებ. როცა ადამიანი გაზეთში კითხულობს სტატიებს განიარაღების შესახებ, მას არ შეუძლია კონკრეტულად წარმოიდგინოს, თუ რას ნიშნავს ეს. როცა მე ვმოგზაურობდი თქვენი ქვეყნის სხვადასხვა კუთხეში, თვალნათლივ ვრწმუნდებოდი, თუ რა შეუძლია მოუტანოს განიარაღებამ მშვიდობიან მშენებლობას. მე ვნახე ამ ათი წლის მანძილზე ნაშენი ქალაქები კულტურულ-საყოველთაოვრებო დაწესებულებებით, მძლარი ქარხნებით და სამრეწველო საწარმოებით, თანამედროვე საცხოვრებელი სახლებით, მოსახერხებელი ბინებით. მე დავრწმუნდი, თუ მიღწეული იქნებოდა სრული განიარაღება, ქალაქები საბჭოთა კავშირში აშენდებოდა არა ათი, არამედ ერთი წლის მანძილზე, აშენდებოდა დიდებული არქიტექტურით და ყვავილოვანი მწვანე მორთულობით, და ამ მომავალ ქალაქებში იცხოვრებდნენ ბედნიერი ადამიანები მდიდარი და მშინაარსიანი კულტურული ცხოვრებით.

ევა ელინკოვა

ჩეხოსლოვაკური ჟურნალის „სვეტო სოვეტს“ რედაქტორი.

Ева Елинкова

ЕВА ЕЛИНКОВА

Редактор чехословацкого журнала «Свету Совету»



მშვიდობის პერსპექტივები ПЕРСПЕКТИВЫ МИРНОЙ ЖИЗНИ



ვერი რამ თვალნათლივ ჩანს ფილმი „ნ. ს. ხრუშჩოვი ამერიკაში“, სახელდობრ თუ რაოდენ

დიდია მსოფლიოს ხალხთა მისწრაფება მშვიდობის საბოლოოდ დამყარებისათვის. ამერიკელი ხალხი გულმხურვალედ შეხვდა საბჭოთა სახელმწიფოს მეთაურს, რომელიც ორასამილიონიანმა ქვეყანამ წარგავნა მშვიდობის საქმეში თავისი ერთსულღებების გამოსახატავად. ერობილია, რომ ნ. ს. ხრუშჩოვისა და დ. ეიზენჰაუერის შეხვედრა დემოხვია იმ ისტორიულ მომენტს, როდესაც საბჭოთა მეციერებამ კოსმიური რაკეტები წარგავნა მთვარეზე და ამით მოელი კაცობრიობა დადგა მეციერებისა და ტექნიკის უდიდესი ძვრების უაქტის წინაშე. ეს ფაქტი არანახული ძალით მეტყველებს მშვიდობიანი ცხოვრების უსასრულო პერსპექტივებზე.

უყურებ რა ფილმს „ნ. ს. ხრუშჩოვი ამერიკაში“, გჯერა, რომ ხალხთა მისწრაფება მშვიდობისათვის ღირსეულ ნაყოფს გამოიღებს.

А. Мачавариани

АЛЕКСЕЙ МАЧАВАРИАНИ

Композитор, народный артист СССР



საბჭოთა ხელოვნების შთავაზონებელი ძალა

ვასილ ლობჯანიძე

ოქროს ასოები ჩაიწერება ადამიანთა საზოგადოების ისტორიაში საბჭოთა ხალხის გამარჯვება დიდ სამამულო ომში: საბჭოთა კავშირმა იხსნა კაცობრიობა, კულტურა და პოეტრები ფაშისტური დამონებისაგან.

პარტია და საბჭოთა მთავრობა მუდამ უდიდეს მნიშვნელობას ანიჭებდნენ ხელოვნებას, რომელიც დიდ როლს თამაშობს მასების იდეურ-პოლიტიკური და მორალური-ესთეტიკური აღზრდის საქმეში და რომლის როლი განსაკუთრებით ფასდაუდებელი იყო სამამულო ომის წლებში. ამიტომ რესპუბლიკის პარტიულმა ორგანოებმა საქართველოს ხელოვნების ყველა დარგს ამოცანად დაუსახვეს შექმნა სპექტაკლები, კინოფილმები, მუსიკალური ნაწარმოებები, სურათები, რომლებიც ხელს შეუწყობდნენ ჩვენი ხალხის პატრიოტულ აღმავლობას და გააღვივებდნენ მასში მძულვარებას გერმანელი ფაშისტი ბარბაროსებისადმი, რომლებიც მუხანათურად თავს დაესხნენ ჩვენს სამშობლოს.

სამამულო ომისადმი მიძღვნილ მხატვართა ერთ-ერთ მიტინგზე მკაფიო პატრიოტული სიტყვებით გამოვიდნენ სახალხო მოქანდაკე იაკობ ნიკოლაძე, ხელოვნების მოღვაწე ვ. თიბიძე, ივ. ვეფხვაძე, ლ. გულიაშვილი, მოქანდაკე რ. თავაძე, მხატვრები ლორის-მელიქიძე და რომანოვილი. ყველა ორატორი უღრმესი აღშფოთებით ლაპარაკობდა გათავადებული ჰიტლერელი ბანდიტების ვერაგობის შესახებ, რომლებიც მზაკერულად თავს დაესხნენ საბჭოთა კავშირის ქალაქებს და სოფლებს; ამასთან ორატორები აცხადებდნენ თავიანთ მზადყოფნას — მიეღო საბჭოთა ხალხთან ერთად ურტყან მტერს მის საბოლოო განადგურებამდე.

თავიანთ მიმართვაში ჩვენი გამოჩენილი მსახიობები ა. ხორავა, ა. ვასაძე, უ. ჩხეიძე, ელ. ჩერქეზიშვილი, შ. ლაბაშვიძე, გ. დავითაშვილი და სხვ. წერდნენ, რომ ამ მკაცრი განსაცდელის ქაშს ხელოვნების მუშაყნი ვდგავართ სასყვარელი სამშობლოსათვის ემბრძოლითა რიგებში, ჩვენი მოქმედება მთლიანად ემდებება ხალხს, და მზად ვართ თვით სიცოცხლეც კი შევწიროთ მას.

ხელოვნების მუშაკებმა თეატრებში, უჩაღლეს სამხატვრო სასწავლებლებში შემოქმედებით მუშაობასთან ერთად, ფართოდ გაშალეს მხატვრული საშუალო მოღვაწეობა სამხედრო ნაწილებსა და პოსპიტლებში, თეატრალურმა კოლექტივებმა გამოჰყვეს საუკეთესო არტისტული ძალები, რომლებიც სამამულო ომის პირველი დღეებიდანვე გამოიჩინდნენ გასაწვევ და საავტუკაციო პუნქტებზე, აგრეთვე წითელარმიელთა ყაზარმებში.

საქართველოს ხელოვნებამ სამამულო ომის წლებში არა მარტო შეინარჩუნა ყოველივე ის საუკეთესო, რაც

ომამდე შექმნა და დააგროვა, არამედ ომის მიმე ვითარებაშიც დიდი ნაბიჯი გადადგა წინ, მოიპოვა ახალი ბრწყინვალე წარმატებანი. ის ფაქტი, რომ 1942-43 წლებში სტალინური პრემიები მიენიჭათ სსრ კავშირის სახალხო არტისტს ა. ვასაძეს კიკვიძის როლის შესრულებისათვის ამავე სახელწოდების პიესაში, კომპოზ. შალვა მშველიძეს — სიმფონიური პოემის „ზვიადურისათვის“, მხატვარ უჩაჯაფარიძეს სურათისათვის „1901 წლის პირველი მაისის დემონსტრაცია“ და მოქანდაკე კ. მერაბიშვილის რუსთაველის მონუმენტისთვის, ნათლად მეტყველებს ქართული ხელოვნების წინსვლაზე ამ პერიოდში¹.

სერიოზულ ყურადღება მიექცა თეატრების რეპერტუარს — გაიზარდა პატრიოტულ თემაზე დაწერილი პიესების ხვედრითი წონა. ორი სეზონის განმავლობაში საქ. სსრ თეატრებში დადგმული პიესებიდან 220 პიესა დაწერილი იყო საბჭოთა ავტორების მიერ.

თეატრებმა თავისი ყურადღების ცენტრში დააყენეს საბჭოთა ხალხის გირორული ბრძოლა, განახორციელეს ისეთი პიესები, როგორც იყო ზ. მდიენის „ბატალიონი მიდის დასავლეთისაკენ“, „მოსკოვის ცა“, „პარტიზანები“, „ბრძანება ფრანტისადმი“, ზ. გამრეკელის „გრივანი“, რუსული დრამატული ნაწარმოებები — კი. სიმონოვის „რუსი ადამიანები“, ლ. პოგოდინის „კრემლის სურანგები“, კ. ფინის „ბერლინის გასაღები“, კაცის „ოლეკო დენი“ და სხვ.

ჩვენი თეატრების რეპერტუარში მნიშვნელოვანი ადგილი ეჭირათ ისტორიულ თემაზე დაწერილ საბჭოთა ავტორების პიესებს, რომლებიც ასახავდნენ ჩვენი ხალხის გვირუკე წარსულს და ამით პატრიოტიზმისა და მტრებისადმი სიძულვილის სულსიკვეთებით ზრდიდნენ საბჭოთა ადამიანებს.

ჩვენი თეატრების სცენაზე დადგმული ისტორიული პიესებიდან დამსახურებული წარმატებით სარგებლობდნენ ს. შანშიაშვილის „გიორგი სააკაძე“ და „კრწანისის გმირები“, ი. ვაკელის „დიდი მოურავი“, სამსონის „გენერალი ბგარბატიანი“, ი. სელვიანსკის „გენერალი ბრუსილოვი“, სოლოვიოვის „ფელდმარშალ კუტუზოვი“ და სხვ. ამ დრამატულ ნაწარმოებებში სიწართლით და დამარწმუნებელი ძალით მავტურებულთა წინაშე აღსდგნენ გამოჩენილი სახელწოდებული მოღვაწეები და დიდი მხედართმთავრანი, რომლებიც თავის დროზე თავდადებით იცავდნენ სამშობლოს უცხოელი დამპყრობლებისაგან².

¹ სამამულო ომის ისტორიის არქივი საქ. სსრ მეცნიერებათა აკადემიისთან, ფ. 4, საქმე 10, ფურცელი 1.

² სამამულო ომის ისტორიის არქივი საქ. სსრ მეცნ. აკადემიისთან, საქმე 10, ფურც. 2.



თბილისის ზ. ფალიაშვილის სახელობის ოპერის და ბალეტის სახელმწიფო თეატრის რეპერტუარიც გამდიდრდა ორიგინალური ნაწარმოებებით. ისეთ ცნობილ ოპერებთან ერთად, როგორც არის ზ. ფალიაშვილის „აბესალომ და ეფრე“, „დაისი“, ვ. დილიძის „ქეთო და კოტე“, კ. ანდრიაშვილის „კაკო ყაჩაღი“, ანდ. ბალანჩივაძის „მოთხის გული“, თეატრის სამამულო ომის დროს განაზრცივდა ვანო გოციელის ახალი ოპერა „პატარა კახა“, რომელიც ასახავს ქართველი ხალხის თავდადებულ ბრძოლას სამშობლოსათვის და აღვივებს პატრიოტიზმის წმინდა გრძობას. ამავე თეატრის რეპერტუარში დიდი ადგილი ეკავათ გამოჩენილი რუსი კომპოზიტორების — ჩაიკოვსკის, მუსორგსკის, რიმსკი-კორსაკოვის, ბოროდინის, დარგომიჭკის, იპოლიტოვ-ივანოვის საოპერო ქმნალებებს, რომლებიც აცნობენ რა მამულებს დიდი რუსი ხალხის მდიდარ მემკვიდრეობას, ამაღლებდნენ ჩვენი მაყურებლის მუსიკალურ კულტურას.

როგორც აღვნიშნეთ, რუსთაველის სახელობის თეატრმა მაყურებელს უჩვენა შესანიშნავი სპექტაკლი — ვანოან დანასელის „კიკვიძე“, რომელიც წარმოგვიასახავს ლეკვდარული დივიზიის გმირ მეთაურს, რომელიც მუსის აკვინო ვერმანელ მტკარებლებს და თეთრგვარდიელებს სამოქალაქო ომის წლებში.

კ. მარჯანიშვილის სახელობის თეატრმა დადგა მკვეთრი და საინტერესო სპექტაკლი „ბერლინის გასაღები“, რომელშიც მაყურებელს გაახსენა რუსული იარაღის ერთერთი ბრწყინვალე გამარჯვება — რუსი ჯარების მიერ ბერლინის აღება.

პატრიოტული სპექტაკლი უდიდეს რუს მხედართმთავარ სუოროვზე შექმნა გრიბოედოვის სახელობის თეატრმა, ეს დადგმაც ასახავდა რა რუსი ხალხის სწორუბოვარ მემორალ გვირობას, მოუწოდებდა მაყურებლებს დაუდლობო ბოლო ბრძოლისაკენ ფაშისთვის გასანადგურებლად!

ფართო მუშაობა გაშალა სამამულო ომის პერიოდში საქართველოს სახელმწიფო ფილარმონიამაც. სიმფონიური და კამერული კონცერტების გარდა, იგი ხშირად აწყობდა სასპერადო კონცერტებს, რომლებშიც მონაწილეობას იღებდნენ თბილისის სახელმწიფო თეატრების წამყვანი მსაბოიბები და საბჭოთა კავშირის გამოჩენილი არტისტები.

სამამულო ომის განმავლობაში საქართველოს სახელმწიფო ფილარმონიამ განართა 5.415 კონცერტი. შედგენილი იქნა ახალი საგანგებო რეპერტუარი ესტრადის არტისტებისათვის; იგი მოიცავდა შემდეგ ნომრებს: „წითელ ამიას“, „დედას“, „პიტლერი და გერინჯი“, „თესვის კამაშია“, „ლაპარაკობს ისტორია“, „კავკასიური გვარდიული“, „საქართველოს შვილი“, „სიმღერა ქართულ დივიზიაზე“ და სხვ.

საქართველოს კომპოზიტორთა კავშირმა ძირითად თანისი მუშაობა წარმართა იქითკენ, რომ შექმნილიყო ისეთი მუსიკალური ნაწარმოებები, რომლებიც ხელს შეუწყობდნენ ხალხის მობილიზაციას და დარაზმვას მტრის გასანადგურებლად.

ქართველ კომპოზიტორთა მიერ შექმნილი ნაწარმოებებიდან ფრონტზე მყოფ ანსამბლებს შესასრულებლად გადაეცათ: ჩრდილო კავკასიის ფრონტს — 15 ნაწარმოები, ამიერკავკასიის ფრონტს — 10, ყირიმის ფრონტს — 15, შავი ზღვის ფრონტს — 12, ქართულ დივიზიებს — 36, წითელი არმიის საოლქო სახლს — 5 მასობრივი სიმღერა.

იმავ დროს წითელი არმიის ნაწილებში საშალო სიმღერების შესწავლისა და გატრეკლების მიზნით მივლინებულ იქნეს კომპოზიტორი ალ. მაკუკარიაძე, გ. სვანიძე, ტბლიცი, დანოვსკი; ლოტარები გ. შაბაღა და ნ. ხურცია, რომლებმაც ნაყოფიერი მუშაობით წითელი არმიის ნაწილებსაგან დიდი მადლობა დაიმახუროს.

სამამულო ომის წლებში დაწერილი მუსიკალური ნაწარმოებებიდან განსაკუთრებით აღსანიშნავია ა. ბალანჩივაძის 1-ლი სიმფონია, შ. მშველიძის „სხარულისა და გამარჯვების სიმფონია“ წოდებული, სამამულო ომისადმი მიძღვნილი მეორე სიმფონია, ალ. მაკუკარიაძის ოპერა „დედა და შვილი“, შ. აზმაიფარაშვილის სიმფონიური პოემა „ქართული“, თ. ხარაშიშვილის სიმფონიური პოემა „სიმღერა ქარიშხალზე“ (მ. გორკის მიხედვით); სამამულო ომის თემაზე დაწერილი ნ. ნარმანიძის ორატორია: ნ. გუდიაშვილის კანტატა „კავკასიონი“, გრ. კილიძის „მეორეული სიმფონია“, მამაკე წითელი არმიისადმი მიძღვნილი სიმფონიური უვერტურა შ. თაქთაქიშვილისა და ბუკის სხვა!

სამამულო ომის დღეებში დიდი შემოქმედებითი მუშაობა გააჩადა საქართველოს მხატვართა კავშირმა. საყმაოა აღინიშნოს, რომ ომის წლებში ამ ორგანიზაციამ სურათების გალერეაში მოაწყო სამი დიდი თემატიკურა გამოფენა: „ქართველი ხალხის ბრძოლა თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობისათვის“, „სარესპუბლიკათაშორისო გამოფენა თემაზე“ „გერმანულ ფაშისტთა მწყობად და საბჭოთა ხალხის ბრძოლა დამპყრობელთა წინააღმდეგ“. ამ გამოფენაში, საქართველოს მხატვართა და მოქანდაკეთა გარდა, მონაწილეობა მიიღეს მოსკოვის და მოქმდ რესპუბლიკების — უკრაინის, აჭერბაჯანის, სომხეთის, ორჯონიკიძის და კრასნოდარის მხარის მხატვრებმა; და ბოლოს დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის 25 წლისთავისადმი მიძღვნილი გამოფენა თემაზე: „საბჭოთა ხალხის დიდი განმათავისუფლებელი ომი გერმანულ დამპყრობელ წინააღმდეგ“.

ამ გამოფენაზე წარმოდგენილი ნამუშევრებიდან აღსანიშნავია: ელენე ახვლედიანის — „ძამბე ხერხეულძიკები“, ს. მათაშვილის — „გორგი სააკაძე საპარლამენტის ბრძოლაში“, შ. მაყაშვილის — „სპარსთა განდევნა თბილისიდან“.

სარესპუბლიკათაშორისო გამოფენაში საქართველოდან მონაწილეობა მიიღეს 30 მხატვარმა და ნ. მოქანდაკემ, რომლებმაც გამოაფინეს 54 ნაწარმოები. სხვა რესპუბლიკებიდან და მხარეებიდან — 72 მხატვარმა და მოქანდაკემ. ფერწერული სურათებიდან განსაკუთრებით გამოირჩეოდა სტალინური პრემიის ლაურეატის — მხატვარ ირაკლი თოიძის თხზი ტილო: „ზოია კოსმოდემიანსკაია“, „პარტიზანი არ კაცსემი“, „ფაშისტების ნეცობანი“, „ქართულ და ბერკავკასიულ ამოფრებით“, ამ უკანასკნელ სურათზე ირთოიქმე გამოხატა შემდეგი მოუნტი. სანერგში მყოფი



ფაშისტო მხეცები უკან ამოფარებენ ტყვე ბერკაცებს და ქალებს და ასე უზუნუნ ტყვიის ცეცხლს საბჭოთა მეომრების მოწინავე ხაზს. ამაყი საბჭოთა ადამიანები პირდაპირ შესცვრიან სახეში მოახლოებულ სიკვდილს. — უძლეველია მათი რწმენა გერმანულ დამპყრობელთა გარდაუვალი დამარცხებაში.

მეორე სურათზე „პარტიზანი არ გასცემს“ გამოსახულა ნავსადგურის მუშა-პარტიზანი, რომელიც ფაშისტ ჯალათთა მხრივ საწინავე საბჭოურ წამებებს განიცდის. დაფრეული პერანგში მოსჩანს შიშველი ზურგი. ბერკაცი შეუპოვარი და ურყევია თავის გადაწყვეტილებაში — მოკვდეს, მაგრამ არ გასცეს აზნაანება.

ხელმოწერის დამახსურებელი მოღვაწის ივ. ვეჯვაძის სურათზე „ფაშისტების მხეცობა“ ასახულია თუ როგორ ძარცვდენ ფაშისტები ყარაღები მშვიდობიან მცხოვრებლებს. სახლში შვარცდნილ ფაშისტებს მოუკლავთ ქალი (ღელა); გვათან დეკა გოგონა, ტირის და მწერს საყვედურით შეკატყვებს მკვლელს; მეორე ზანდიტს მისი უფროსი დისათვის — ბიონერისათვის დაცვაები უღრძვია. გაცოფებული ჰიტლერის ოფიცერი დაციინებით დაჰყურებს მოკვლილი ქალის გვამს. დანარჩენ ჰიტლერულ ყარაღებს ხელი ჩაუჭიდათ ნაძარცვისათვის და წასვლას აძირგებენ.

„დაპირის მოწოდება“ ასეთია სტალინური პოემის ლაურეატის მხატვარ უნა ჯაფარიძის სურათის თემა. დაჭრილ მეომარს, რომელიც მდიდრის დის მხარს დაყრდნობდა, ხელი შუშანიით მაღლა აუწევია და ქალაქში შემომაგვალ მეომრებს მიმართავს მოწოდებათ: შური იძიეთ დედების, ცოლების და ბავშვების შეგინებისა და შეურაცხყოფისათვის.

გამოფენაზე გამოტანილი ჯანრული და პორტრეტული ნამუშევრებიდან უურადლებას იქცედა ირ. თოძის „წერილი ფრონტიდან“. მყუდრო ოჯახურ ვითარებაში დედა და ქალიშვილი დიდი სიყვარულით კითხულობენ შვილისა და ძმისათვის მიღებულ დიდი ხნის ნალოღონე პარაოსს. საყოველთაო მოწონება ხვდა ს. ნადარეიშვილის სურათს „გმირის დაბრუნება“. გმირის მოულოდნელ დაბრუნებას მშობლიურ სოფელში არაჩვეულებრივად აღუღლებია მოხსული მშობლები, რომლებიც გრძობაშაღლით ხედებიან დიდი ხნის ნანატრ ვაჟს.

გამოფენაზე ექსპონირებული ქანდაკებიდან განსაკუთრებულ ყურადღებას იქცევდნენ ხელოვნების დამსახურებელი მოღვაწის თამარ აბაკელიას „დაპირილი წითლარბიელი“, კ. გერბაიშვილის „წითელფლოტელი“ და მოქანდაკე ვ. თოფურიაძის „პარტიზანი“.

მესამე გამოფენა, რომელიც 1943 წლის ზამთარში გაიხსნა, ძირითადად ასახავდა წითელი არმიის და სამხედრო-სახლავო ფლოტის ბრძოლის ეპიზოდებს. ამ გამოფენაზე ექსპონირებული არაერთიდან აღანიშნავია:

1) „ფაშისტები უკან დახევისას ხვრეტენ მშვიდობიან მცხოვრებლებს“ — პანო შესრულებულია მხატვართა ბრიგადის (ივ. ვეჯვაძე, ალ. ციმაკური, დ. წერეთელი) მიერ. ქალაქში შეჭრილან წითელი არმიის მოწინავე ნაწილზე პარტიზანებთან ერთად. უკან დახეული ჰიტლერელები სამხედრო მარცხის გამო თავის გულისკავარს იყრიან მცხოვრებლებზე, უმოწყალოდ ზოცავენ მათ, არ ინდობენ ქალებს, ბავშვებს და მოხუცებს. მკვლელებს უპოვე-

ვიან ცხენოსანი მატკოთა მეომრები და დაღუპულთა მკვლელები მენ მათ. ასეთია ამ პანოს შინაარსი.

2) „წითელი ცხენოსანი მეომრები ანადგურებენ გერმანელებს სტალინგრადთან“ — ეს პანო შესრულებულია მხატვართა ბრიგადის მიერ (ბ. გორგაძე, ა. გიგოლაშვილი და ვ. რომანოვსკი). თმად აღებულია გერმანულ-ფაშისტთა განადგურება სტალინგრადთან. შეშინებულს, მშვირ-მწყურვარებს და სიცვისაგან გათოშლი ჰიტლერული არმიის ნაწილებს უტყვენ საბჭოთა მხედრები. ძლიერ-მოსილ ნიაღვრად მოსდებიან ისინი ველებს, მუსრავენ და სპობენ მტრის ცოცხალ ძაღს. ჰიტლერელთა ნაწილს, რომელიც ხელავს თავის უშიგოდ მდგომარეობას, სურს დანებდეს — ხელდობს მაღლა აუწევოს, მარტო მათი მცირე ნაწილი ლამობს წინააღმდეგობა გაუწიოს ჩვენს მხედრებს; მხოლოდ ჰიტლერელთა ცალკეული ჯგუფები ცდილობენ გაქცევით თავს უშველიონ, მაგრამ მათაც ანადგურებს საბჭოთა არტილერიის ცეცხლი. შორს სჩანან სტალინგრადის გაიშვლებული და დანახშირებული კედლები.

3) მხატვართა ბრიგადის (ა. ღონგაღის, ვ. კეშელავას და სალომეოსის შემადგენლობის) დამატული აქვს პანო შემდეგ თემაზე — „საბჭოთა მეავტომატები სროლით აძევებენ გერმანულ ფაშისტებს ბლინდაჯიდან“. რუსული ზამთრის ბეზღის ფონზე, ჩამავალი მზის მეწამულ სხივებში, ჩვენი მამაცი მეავტომატები სროლით დევნიან დანგრეული ძელმიწურიდან ფრიცებს, ტანსაცმელ ჩამოფრეულინი, შიშილისა და სიცვისაგან გაღურებულ-გაყვირებულნი ჰიტლერელები, რომელთაც ადამიანის სახე დაუკარგავთ, გარდუვალი დაღუპვის წინაშე ცხოველური შიშით შეპტობილინი, გამოიღან ბლინდაჯის ნანგრევებიდან და იქვე შესასვლელთან ჰყრიან თავითა საჭურველს. მხოლოდ ერთი თავხეხულადებული ჰიტლერული მაღლულად ჩასადგრებულა და ბლინდაჯის კუთხიდან უშიზნებს ერთ საბჭოთა მეომარს, მაგრამ ფრთხილ და ფხიზრის საბჭოთა მეავტომატები დაუღონობლად სპობენ ფაშისტ ჯარისკაცებს. შორს მოსჩანს ცეცხლწყობილი გერმანული ტანკი და შეტევაზე გადასული ჩვენი მრობები.

4) „გერმანული შტაბის განადგურება ჩრდილო კავკასიის პარტიზანებისაგან“ — ასე ეწოდება მხატვართა ბრიგადის — ა. ქუთათელაძის და ს. ნადარეიშვილის მიერ შესრულებული პანოს. გერმანულ შტაბს მოულოდნელად თავს დასხიან სახალხო შურისმაძიებელინი — მიიღიონ პარტიზანები. მტრის ბუნაგში შეჭრილინი უმოწყალოდ სპობენ ოკუპანტებს, რბილად გაფხილ ნოხზე გადა ერთი მკვლელი ოფიცერთაგანი, მეორე ოფიცერი, პარტიზანის ტყვიით განგმირული, უსიკვებლოდ ჩამოვიდებულა სავარძელზე; მესამეს, თავი რომ გადაიჩინოს, დარცხვნიით ხელები მაღლა აუწევია. დანარჩენები, შიშით აკანკალებულნი, ციანათ თავის მწერავ ხედებს, იციან, რომ გერმანელებიან ხალხის შურისძიებას.

შემოქმედებასთან ერთად საქართველოს მხატვრები ეწეოდნენ ნაყოფიერ ნაშეუო მუშაობას ამიერკავკასიის ფრონტის სამხედრო ნაწილებში. ასე, მაგალითად, 1941 წლის მანძილზე საქართველოს ოცდათორმეტი წამყვანი მხატვარი მთელი 40 დღე უსასყიდლოდ მუშაობდა ქ. თბილისის აგიტატუნტების და ეკვებობის სახ. სახლის გასაფორმებლად.



დლი სამამულო ომის დაწყების დღიდან წითელი არმიის რიგებში გაიწვიეს მეომრებად, მეთაურებად და პოლიტმუშაკებად და ფრონტზე გაიკზავენ მხატვრები და მოქანდაკენი — ძმები რუბენ და დიმიტრი თავაძეები, ა. კობახიანი, ჯორჯაძე, გ. ჯაფარიძე, კურსელიძე და ბეგინი სხვა.

ხალხთა მეგობრობის განსამტკიცებლად მიმართულმა კომუნისტური პარტიის შენაღობრმა ნ. ციონაღობრმა პოლიტიკამ ბრწყინებულ შედეგები გამოიღო დღი სამამულო ომის პერიოდში. ომის მკარამა ეთიარებამ აიძულა მრავალი მხატვრული კოლექტივი დროებით დაეტოვებინა მშობლიური ადგილები და ეკვატორებულნი ყოფილიყო ქვეყნის სიღრმეში. ზოგიერთი მათგანი საქართველოში ჩამოვიდა, სადაც მათ გულთბილად შეხვდნენ. კერძოდ თბილისის ესტრუბო მოსკოვის სამხატვრო თეატრის გამოჩენილ მსახიობთა ჯგუფი (წს კაუი) სსრ კავშირის სახალხო არტისტ ვლ. ნემიროვი — დანჩენკოს მეთაურობით და მუსკოის მოღვაწენი (46 კაცი) პროფ. გოლდენვეიზერის მეთაურობით.

ომის წლებში საქართველოში სტუმრად იმყოფებოდნენ აგრეთვე ბატრესკის სახელობის უკრაინული თეატრი, ლენინგრადის კომედის თეატრი, შორისის სახელობის უკრაინული თეატრი: სხვა დრამატული თეატრები, ესტრადის და ფილარმონიის ცალკეული მსახიობები (314 კაცი), მოსკოვის, ლენინგრადის და უკრაინის მხატვრები (32 კაცი). ყველა ამ კოლექტივს ჩვენი შეუქმნეს სათანადო საყოფაცხოვრებო და მორალური ბირობები შეიმუშედებოთ მუშაობისათვის. ცალკეულ შემოქმედ მუშაკებს ეძლეოდათ შეკეთების, მონაწილეობდნენ კონცერტებში, ეწოდნენ პედაგოგიურ მოღვაწეობას და საკონსულტაციო მუშაობას. თეატრალური კოლექტივები გამოიღიდნენ როგორც თბილისის, ისე ბათუმის, ქუთაისის და სხვა ქალაქების თეატრების სცენაზე. ხელოვნების მუშაკები იმედნენ საკუთარ ინიციატივას — მართავდნენ სექტორებს და კონცერტებს თავდაცვის ფონდის გასაძლიერებლად, სატანკო კოლონების და საპაერო ესკადრილების ასაგებად, აგრეთვე საჩუქრების შესაკრებლად წითელი არმიის მებრძოლებისათვის.

1941 — 1943 წლებში ამ მიზნებისათვის შევადგინეთ ოთხი მისი 4,5 მილიონ მანეთი; დიდძალი სხვადასხვა სახის საჩუქრები (ეროვნული კოსტუმები, ხალხური საკრავები, ბატფონის ფირფიტები, თბილი ტანსაცმელი და სხვ.) გაეკზაუნათ წითელი არმიის თეთმომქმედ წრეებს.

პარტიის და მთავრობის მიწოდებამ წითელი არმიის მამაკე მეომრების ოჯახებისათვის მუდმივი და ყოველმხრივი დახმარების შესახებ ცხოველი გამოძახილი ჰყო ხელოვნების მუშაკთა შორის. ამ დახმარების სისტემატური ხასიათი მიეცა. ფრონტელთა ოჯახების დასახმარებლად შევროვილი თანხა 8 მილიონ მანეთს აღმეტეოდა 1.

ფრონტისა და ფრონტისპირა სამხედრო ნაწილების მომსახურებისათვის მიეწყო 44 ბრიგადა. აქედან სამ ბრიგადამ, რომელსაც ხელმძღვანელობდნენ სსრკ სახალხო არტისტები აკ. ხორავა და აკ. ვასაძე, საქ. სსრ სახალ-

ხო არტისტი შ. დამბაშიძე, შედიოდნენ საქ. სახალხო არტისტები თამარ ჭავჭავაძე, პიერ კობახიძე, გრ. ვენიკო რეს. დამს. არტისტები გ. საღარაძე და სტ. ჯაფარიძე, ხელოვნების დამსახ. მოღვაწე მ. კვალიაშვილი, მ. თარხნიშვილი და სხვ.

ერთი ბრიგადა, რომელშიც შედიოდნენ სსრკ სახალხო არტისტები გ. კანაღოვი და ო. კნაიპერ-ჩეხოვა, სამხატვრო თეატრის დირექტორის მოადგილის ნენვის მეთაურობით, გაიკზაუნა შავი ზღვის ფლოტის მხატვრული მომსახურებისათვის. ბრიგადა კონცერტებს მარაგდა ფოსას და სოხუმშიც, აგრეთვე ვარში. საფრონტო ბრიგადებამ ომის უაღრესად დაძაბულ დღებში 2000 კონცერტი გამართეს მოქმედი არმიის ნაწილებში.

1942 წლის მაისში საქ. ჯანმრთელობის სახალხო კომისარმა შემდეგი ინფორმაცია მიიღო:

„აღიკობრებივი საეკვაუციო ბუნქტი № 32 სამმართველოსთან გამართულმა პოსიტივების სამხედრო კომისართათობრმა განიხილა პოსიტივებში კონცერტების სისტემატური მოწყობის საკითხი, მიიწონა და აუცილებლად აღიარა მათი შემდგომი გამართვა. ავადმყოფთა და დაჭრილთა მუკრნალობისათვის განსაკუთრებით საჭიროდ და სასარგებლოდ მიიჩნია კონცერტების მორჩაგურთთა ანსამბლისა, რომელსაც ხელოვნების დამსახ. მოღვაწე ალექსანდრა ფოცხვერაშვილი ხელმძღვანელობს და რომლის რეპერტუარში შედის ქართული, რუსული, უკრაინული და სხვა ერთა სიმღერები“.

საქ. სსრ სახალხო არტისტი თამარ ჭავჭავაძე ასე აგვიწერს საშუო შემოაბას ფრონტის ხაზზე:

„ჩვენი ბრიგადა გაიკზაუნა ჩრდილოეთ კავკასიაში, სადაც ჩვენი მოქმედი გააფთრებით ექმროდნენ ფანსიტ-დამყრებლებს. საბრძოლო დავალების მიღებისთანავე ავტომანქანებმა მიგვიყვანეს ფრონტის პირად მდგარ სამხედრო ნაწილებთან, რომლებიც გამაზღებელი იყვნენ ბრძოლაში ჩასაბმელად. — დაც, თქვენმა სიმღერებმა, თქვენმა ხელოვნებამაც მონაწილეობა მიიღოს ჩვენი მშობლიური მიწაწყლის განთავისუფლებაში. — გვითხრა გენერალმა, და ჩვეიც დიდ ხანს ფიყავით ამ სიტყვების შთაბეჭდილების ქვეშ.“

შემდეგ თ. ჭავჭავაძე განაგრძობს: „... მიველით ნაწილში, რომელსაც დავალებისას ფრონტის ხაზი უნდა დავაყენებო. მაირომა მოგვცა კონცერტის დაწყების სიხანლერთმანეთს გადაბეეს ორი სატვირთო მანქანა, დავდექით ბორბლებზე შედგმულ ესტრადაზე. შორიდან მოისმოდა ზარბაზნების ქუხილი — ჩვენი სახელოვანი არტილისტები გზას უკაფავდნენ ტანკიტებს და საქვიეთო ნაწილებს. რამდენიმე ათასი მეომარი და მეთაური ელის ჩვენს გამოსვლას, და აი დადგა ეს წუთიც: ჩვენი ზარბაზნების გრვეინვას უერთდებო ჩვენი ხმაც, ხელოვნების მუშაკების თავისუფალი და ლალი ხმა. საბჭოთა პოეტების ლექსები, საბრძოლო განწყობილებით გამსჭვალულნი, მოაკონებენ მეომრებს თავიანთ მშობლიურ სახლს, თავიანთ სოფლებს, რომელთა დასაცავად სამშობლომ მათ ხელში იარაღი მისცა. ეს ლექსები მოაკონებენ დედას, ცოლს, შვილებს, რომელთა დირესვას და ზედწიერებას იცავდა დღეს იარაღი ხელში. ამ განწყობილებამ ჩვენი — მსახიობებში გამოიწვია არაჩვეულებრივი სულიერი დატკინება, ჩვენ ვერ

1. ს. ბროსოვა „ქართული საბჭოთა თეატრი ოქტომბრის რევოლუციის XXX წლისთავისათვის“, გვ. 104—105. გამოქვ. „ხელოვნება“, თბილისი, 1948 წ.

გენობით ერთმანეთს. პირადად მე იშვიათად თუ განმიცდია ჩემი გამოსვლით ასეთი კმაყოფილება, ისეთი ჭეშმარიტი შემოქმედებითი სიხარული.

დამსახურებულმა მსახიობებმა საღარაქემ და ჯაფარიძემ მკითხველებს გაუზიარეს შთაბეჭდილებანი, რომლებიც მათ ღარჩათ შავი ზღვის ფლოტელთათვის გამართული საშუო კონცერტებიდან:

„ჩვენ მოვიხიბა გამოსვლა მეზღვაურთა რაზმის წინაშე, რომელიც საბრძოლო დაჯილდების შესასრულებლად მტრის ზურგში უნდა გადასულიყო. ეს ჩვენ — ქართული კონცერტის მონაწილეებმა კარგად ვიცოდით და ყოველმხრივ ვცდილობდით, რომ ჩვენი გამოსვლა არაჩვეულებრივი ყოფილიყო. კონცერტი, მართლაც, დიდი წარმატებით ჩატარდა. რუსმა მეზღვაურებმა, რომლებმაც, საბაგირო კიბეზე ჩასვლისას, გვერდზე ჩაგვიარეს, გვითხრეს: დიდი მადლობა ამხანაგო ქართველებო! თქვენი კონცერტის მოსმენით აღფრთოვანებულნი მოვსპობთ ორჯერ უფრო მეტ ფაშისტებს, ვიდრე განზრახული გექონდა“¹.

საქართველოს თეატრალურ მუზეუმში დაცულ დიდძალ მასალებს შორის, რომლებიც საშუაო მუშაობის დახასიათებას იძლევიან, განსაკუთრებით აღსანიშნავია ყირიმის ფრონტის პოლიტსამმართველოს გამოცხადი:

„არტისტების ბრიგადამ, თბილისის სახ. ოპერის მსახიობის ს. გოცირიძის ხელმძღვანელობით, 1942 წლის 12

თებერვლიდან 12 მარტამდე დიდი მუშაობა გასწავლია ყირიმის ფრონტის წითელი არმიის ნაწილების მხატვრული მომსახურებისათვის. ერთი თავის პერიოდში ბრიგადამ გამართა 25 კონცერტი, აქედან 12 კონცერტი უშუალოდ ფრონტის წინა ხაზზე. მძიმე საფრონტო ვითარების მიუხედავად, ბრიგადამ თავი გამოიჩინა, როგორც კარგად ორგანიზებულმა, მტკიცე, მაღალკვალიფიციურმა კოლექტივმა. ასეთი ბრიგადის გამოსვლა ფრონტზე აღაფრთოვანებს წითელი არმიის მეომრებს, მეთაურებს და პოლიტმუშაკებს, აღაგზნებს მათ — რაც შეიძლება, მალე დაუნდობლად გაანადგურონ გერმანელი ოკუპანტები. ყირიმის ფრონტის პოლიტსამმართველო, ყირიმის ფრონტის მოქმედი არმიის ნაწილებში გაწეული სანიშნო მუშაობისათვის, მადლობას უძღვნის ბრიგადის ყველა მონაწილე არტისტს.“

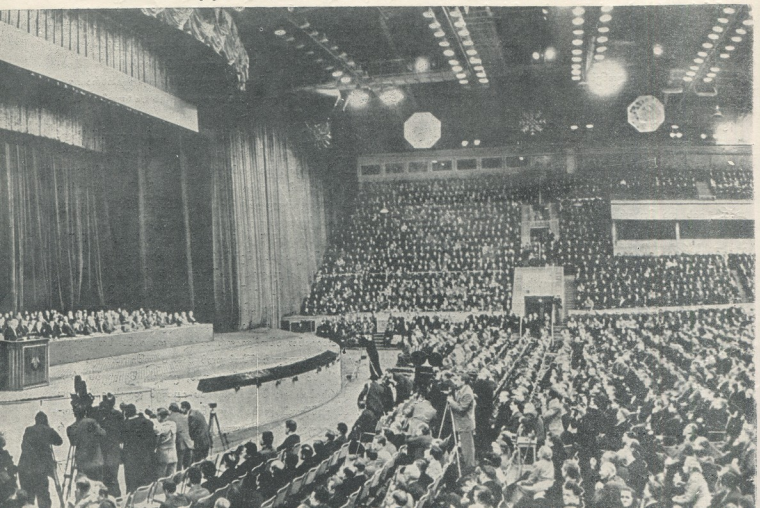
ამ დიდ და საპასუხისმგებლო მუშაობასთან ერთად ხელოვნების მუშაკთა კოლექტივები სამაშულო ომის პერიოდში მომსახურებისათვის უწყვედნენ თესვისა და მოსავლის აღების კამპანიებს.

წითელი არმიის ნაწილების, ავრეთვე, სოჭის და მისი რაიონის მომსახურებისათვის ორი თვის ვადით გაიგზავნა გრიზოვდოვის სახელობის თეატრი, რომელმაც 85 სპექტაკლი გამართა. თეატრის მიერ მიღებული გამოხმაურება მოწოდებს ამ კოლექტივის მიერ გაწეულ დიდ მუშაობას ფრონტის ახლობელ ზონაში.

მთელი სამამულო ომის განმავლობაში ხელოვნების მუშაკთა მიერ გაიმართა 27 ათასი სპექტაკლი და კონცერტი.

¹ მარტსონ-ლენინის ინსტიტუტის საქართველოს ფილიალის ბარტ. არქივი.

მოსკოვი, ნ. ს. ხრუშჩოვის ამერიკიდან დაბრუნებისადმი მიძღვნილი მიტინგი ლენინკუმში.





ამ სამხედრო თავდაცვის და სამხედრო-საშუფო მუშაობას მაღალი შეფასება მისცეს კომუნისტურმა პარტიამ და საბჭოთა მთავრობამ. სამამულო ომის 200 მონაწილე ხელოვანი დაჯილდოებული იქნა საბრძოლო ორდენებით, საქართველოს ხელოვნების 578 შემოქმედი მუშაკი — მედლებით „კავკასიის დაცვისთვის“, 1845 მუშაკი — მედლებით „მამაცური შრომისათვის 1941 — 1945 წლების დიდი სამამულო ომის პერიოდში“, ხოლო 686 მუშაკს მრავალ ხელოვნების საქმეთა საკავშირო კომიტეტის და სსრკ ხელოვნების მუშაკთა პროფკავშირის ცკ-ის საპატიო სიგელები.

წინაგვილად მუშაობდა ქვეყნის თავდაცვის თემებზე თბილისის კინოსტუდია. მის მიერ სამამულო ომის წლებში გამოშვებული ფილმები „ფორპოსტი“ (რეჟისორი კ. მიქაბერიძე), „სადარაჯო ქოხი“ (რეჟისორები ს. ჯალიაშვილი და დიომიდე ანთაძე), „ხიდი“ (რეჟისორი კ. პაპინაშვილი), „შუა მიწებში“ (რეჟისორი ნ. შენგელაია) გვიჩვენებდნენ საბჭოთა ჯარისკაცების სიმამაცს, შეუპოვრობას, სიფხიზეს და მოსაზრებულობას, ადვილებდნენ სიძულვილს მტრისადმი და აძლიერებდნენ საბჭოთა ხალხის გადაწყვეტილებას მოესპოთ და გაენადგურებიათ მტერი, რომელიც ვერაგულად დესხა მშვიდობიან საბჭოთა ქვეყანას. ილო მოსაშვილის და კ. ლორთქიფანიძის სცენარის მიხედვით დადგმული ფილმი „ის კვლავ დაბრუნდება“ (რეჟისორი ნ. შენგელაია) გვიჩვენებს საბჭოთა მეომრების მამების და დედების თავდადებულ შრომას ზურგში. ფილმში ის აზრია გატარებული, რომ ვიდრე მტერი დამარცხებული და განადგურებული არ იქნება, საბჭოთა ოჯახი ბედნიერებას

ვგრ ელისება. რეჟისორ ს. დოლიძის მიერ იმავე ხანებში დადგმული ფილმი „რკინის ჯვარი“ გვიხატავს საბჭოთა პატრიოტი ქალის — პარტიზანული რაზმის მეთაურის გმირულ თავგადასავალს და ფაშისტ ოკუპანტთა თავშეუკავებელ ბოროტმოქმედებას. ფილმში შემდეგი ამბავია მოთხრობილი. გერმანული ორდენით „რკინის ჯვარით“ დაჯილდოებულ გერმანულ ბარონს გადაწყვეტილი აქვს მიიღოს მეორე ასეთივე ორდენი. პიტლერის დაპირებით მეორე „რკინის ჯვართან“ ერთად მას რუსეთში საკუთრებად მიეცემა ასი ჰექტარი მიწა კარმიდამოთი. ბარონი გააფთრებით მოიწვევს საბჭოთა მიწაწყალზე, დაუნდობლად ხოცავს მშვიდობიან მოსახლეობას, ზოგს ხერგტს, ზოგს სახრხოხელაზე ჰკიდებს, რომ ასეთი სისასტიკით მეორე რკინის ჯვარც დაიმსახუროს, მაგრამ მის მხედურ თარეშს წინ ელომება პარტიზანული რაზმი მარინეს მეთაურობით. ბარონი იმსახურებს ჯვარს, მაგრამ ეს არის ჯვარი მის საფლავზე, რომელიც მან და მისმა თანამემამულეებმა ჰპოვეს ჩვენს მიწაწყალზე.

ასეთი იყო მოკვლად საქართველოს ხელოვნათა მოღვაწეობა სამამულო ომის წლებში. ხელოვნების ყოველი დარგის ნაწარმოებნი — თეატრალური სპექტაკლები, კინოფილმები, ფერწერული სურათები, გრაფიკული ნახატები, ქანდაკებანი — ყველაფერი ერთი წმინდა იდეით იყო გაპყვალული — ხელი შეეწყობს საბჭოთა ხალხის ძლევაშისილი გამარჯვებისათვის დიდ სამამულო ომში.

საქართველოს ხელოვნება გუმმარტად იქცა მრისხანე საბრძოლო იარაღად.

Москва. Митинг в Дзюжниках посвященный возвращению Н. С. Хрущева из Америки.



გავაუმჯობესოთ ხელმძღვანელობა თვითმომქმედ კოლექტივებზე

გიორგი ხვედელიძე



შობლიური კომუნისტური პარტია და მთავრობა ყოველდღიურად ზრუნავენ საბჭოთა ადამიანების კეთილდღეობისათვის. უკანასკნელ ხანს განხორციელებულ ღონისძიებათა შედეგად მნიშვნელოვნად ამაღლდა მშრომელი მასების მატერიალური და კულტურული დონე. ახლა მათ შრომისა და შინაარსიანი დასვენების უკეთესი პირობები აქვთ.

ახლა, როცა საბჭოთა ხალხი წარმატებით ახორციელებს კომუნისმის მშენებლობის დიდებულ პროგრამას — შვიდწლიანი გეგმით დასახულ გრანდიოზულ ამოცანებს, დიდი მნიშვნელობა აქვს მასებში კულტურულ-აღმზრდელობითი მუშაობის გაძლიერებას, მხატვრული თვითმომქმედი საქმიანობის გაუმჯობესებას.

კულტურულ-აღმზრდელობითი მუშაობის გაუმჯობესება დიდად არის დამოკიდებული პროფკავშირული ორგანიზაციების ნაყოფიერ საქმიანობაზე. საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის 1957 წლის დეკემბრის პლენუმის გადაწყვეტილებები პროფკავშირული ორგანიზაციებისაგან მოითხოვენ ჯეროვნად გააუმჯობესონ მშრომელ მასებში კულტურულ-აღმზრდელობითი მუშაობა, უფრო მეტად იზრუნონ მუშა-მოსამსახურეთა სულიერი მოთხოვნილებების დასაკმაყოფილებლად და შეუქმნან მათ კულტურული დასვენების საკეთესო პირობები.

უკანასკნელ ხანს ქ. თბილისის ოქტომბრის რაიონის მთელ რივ წარმოება-დაწესებულებებში შეიქმნა მხატვრული თვითმომქმედი კოლექტივები, რომლებიც სისტემატურად მართავენ საღამო-კონცერტებსა და წარმოდგენებს.

ნაყოფიერ მუშაობას ეწევიან პირველი სამკერვალო



სამოდლო ფეხსაცმელების ფაბრიკის სავსტარლო ორკესტრის სოლისტი ე. ანანაშვილი

ფაბრიკის მხატვრული თვითმომქმედი წრეები. პროფკავშირული ორგანიზაციის ინიციატივით ფაბრიკაში შექმნილია მეჩონგურე ქალთა ანსამბლი, ქორეოგრაფიული და ვოკალური წრეები, რომლებშიც 70 კაცზე მეტია გაერთიანებული. ისინი სისტემატურად აწყობენ კონცერტებს ფაბრიკის მუშა-მოსამსახურეებისათვის, ამასთან მართავენ გასულით კონცერტებსაც დედაქალაქის მშრომელთათვის.

ვოკალურ წრეს უნარიანად ხელმძღვანელობს ფაბრიკის მოწინააღმდეგე გორგაძე. წრის წევრებმა შესწავლეს ხალხური და ქართველ კომპოზიტორთა სიმღერები და ნაწარმოებთა ოსტატური შესრულებით მაყურებელთა მოწონებას იმსახურებენ. ქალთა მეჩონგურე ანსამბლის საუკეთესო სოლისტია ე. სხირტლაძე, რომელიც შრომაშიც მოწინააღმდეგეა. იგი საწარმოო დავალებებს ყოველთვიურად 200 პროცენტით ასრულებს. კომუნისტური შრომის ზრივადის წევრი ქ. ბერიანიძე მრავალი რაციონალიზატორული წინადადების ავტორია. წელს ფაბრიკაში დაინერგა მისი

№ 1 სამკერვალო ფაბრიკის ქორეოგრაფიული ჯგუფი ასრულებს ოსტატურ ცეკვას „სიმღს“



ორი წინადადება, რამაც ფაბრიკას დიდძალი ეკონომია მისცა. ქ. ზერიანიძე მეზონგურე ქალთა ანსამბლის აქტიური წევრია. აღსანიშნავია ე. ტატუნაშვილის, ნ. ჯინჭველაშვილის, თ. მარქარაშვილის, ლ. სვანიძის, მ. ქუთათელაძისა და ლ. ოდიკაძის ნაყოფიერი შემოქმედებითი მუშაობა. ეს ამხანაგები შრომამდე საუკეთესო მანერებლებს აღწევენ. ახლა ფაბრიკის თვითმოქმედი წრეები გაცხოველებით ემზადებიან თვითმოქმედი კოლექტივების საქალაქო დათვლიერებისათვის.



წინათ სამოდელო ფეხსაცმელების ფაბრიკაში მხატვრული თვითმოქმედი წრეების მუშაობას ყურადღება არ ექცეოდა. ფაბრიკაში შექმნილი იყო მარტო აღმოსავლური საყრავების წრე, ისიც სუსტად მუშაობდა. უკანასკნელ ხანს ფაბრიკის დირექციამ, პარტიულმა და პროფკავშირულმა ორგანიზაციებმა ამ მიმართებით გააუმჯობესეს მუშაობა. ფაბრიკაში შეიქმნა საესტრადო ორკესტრი, ქორეოგრაფიული და დრამატული წრეები, რომლებშიც ჩამბული არიან ფაბრიკის მუშა-მოსამსახურეები და მათი ოჯახის წევრები. თვითმოქმედი წრეებისათვის შექმნილია ინსტრუმენტები, ტანსაცმელი და სხვა საჭირო მოწყობილობა. საუკეთესოდ მუშაობს საესტრადო ორკესტრის წრე, რომელსაც რ. პარიანი ხელმძღვანელობს. წრე სისტემატურად აწყობს საღამო-კონცერტებს ფაბრიკის მუშა-მოსამსახურეებისა და დედაქალაქის მშრომელებისათვის. წელს წრემ კონცერტები გამართა აგრეთვე სოხუმში, ხაშურში, ჯავაში, ბორჯომში, ბაკურიანსა და ჩვენი რესპუბლიკის მთელ რიგ სხვა ქალაქებსა და სარაიონო ცენტრებში.

სამწუხაროდ, ჩვენი რაიონის ზოგიერთი საწარმოს ხელმძღვანელები, პროფკავშირული ორგანიზაციები ჯერ კიდევ ნაკლებ ინტერესს იჩენენ მშრომელთა კულტურული მომსახურების გაუმჯობესებისადმი. ზოგიერთ ფაბრიკაში და ქარხანაში თვითმოქმედი წრეები ცუდად მუშაობენ, სისტემატურად არ მეცადინეობენ, ბევრგან წრეებში სათანადოდ არ არიან ჩამბულნი მუშა-მოსამსახურეები.

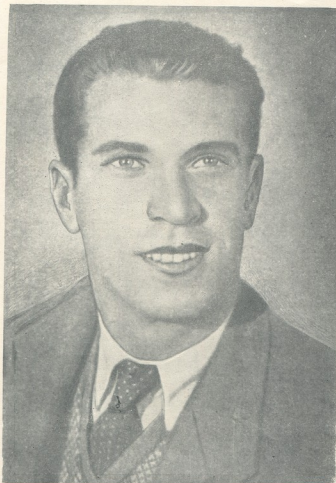


სამოდელო ფეხსაცმელების ფაბრიკის ახალგაზრდული საესტრადო კვინტეტის მხატვრული ხელმძღვანელი რ. პარიანი

სასურველია მხატვრულ თვითმოქმედ წრეებს შეფობას უწყვედნენ კომპოზიტორთა კავშირი და თეატრალური საზოგადოება, უფრო მეტად ეხმარებოდნენ რეპერტუარის შერჩევაში და დახელოვნებაში, აკლენდნენ ცალკეულ ნიჭიერ შემსრულებელს, ხელს უწყობდნენ ხელოვნების ფართო სარბიელზე მათ გამოსვლას.



№ 1 საბჭოთავო ფაბრიკის ქალთა ჯგუფი ასრულებს ახერხაიჯანულ ცეკვის „სურბიას“



ვახტანგ ჰაბუაშვილი
Vaxtang Khabuashvili



დავით თორაძე
David Toradze

10 წელი, 200 სექტაკლი

ოთარ ევაძე

1949 წლის 30 დეკემბერს ზაქარია ფალიაშვილის სახელობის თბილისის ოპერისა და ბალეტის ლენინის ორდენისა და სახელმწიფო თეატრის შემოქმედებით აღმწერში იყო გახვეული. იმ საღამოს პირველად მიღწეა ბალეტი „გორდა“.

მართალია, აფიშებს სიტყვა „პრემიერას“ მაგივრად სექტაკლის „საჯარო განხილვა“ ეწერა, მაგრამ ყველამ იცოდა, რომ სწორედ იმ საღამოს წუღებოდა ახალი ქართული სექტაკლის ბედი, რომელიც ბევრის აზრით შესაძლოა გაიმარჯვებდა და „მთების გულს“ და „სინათლეს“ გვირდს დაუმწეებდა.

სექტაკლის საჯარო განხილვამდე მრავალი მიოქმა-მოქმა შეიქმნა ამ ბალეტის შესახებ. ერთი ატაკებულნი იყვნენ მისი მუსიკითა და ქორეოგრაფიული წინით, მეორენი კი ახალ ბალეტს სექტაკურად ზედებოდნენ. თუმცა ბევრ მაივანს „გორდა“ ნახული და მისწენილი არ ჰქონდა.

ჩიოთი იყო გამწვეული „გორდაზე“ ასეთი სხვადასხვა შეზედულება? რატომ სჯეროდა თეატრის მეგობართა ერთ ნაწილს „გორდას“ დიდი გამარჯვებისა, ზოლი მეგობართა მეორე, თუმცა მცირე, მაგრამ მაინც ანგარიშგასაწევ ნაწილს არ სწამდა მისი მომავალი წარმატება.

საზოგადოების ასეთი ურთიერთ საწინააღმდეგო მოლოდინი ახსენებოდა იმით, რომ ახალი ბალეტის ლიბრეტო მუშაობამ დაუწყაყოფილებელი გარნობა შექმნა თვით ბალეტის ავტორებს დავით თორაძეს, ვახტანგ ჰაბუაშვილს და მათთან ერთად იმომწვევ ანკერო შურაშს, რომლებიც ან ზუსტად შესდებდნენ დანიელ ჰოქშაის „სურამის ციხის“ ქარგას, ან სრულიად სხვა ვარიანტებს თხზადნენ. ავტორებს ცვალებადი შემაჯდებლობით თითქმის მიუღწეულად იმუშავეს, მაგრამ იმის გამო, რომ მაინც ვერ შექმნა საბალეტო სექციისთვის ახალი მოსაგები მამორე სურდებიანი ლიბრეტო, კომპოზიტორმა მუსიკის წერას კვლი ვერ დაულო და ქორეოგრაფი ციყვის ინაზე ვეღარ ამტყუებოდა.

1948 წელი იწურებოდა. სექტაკლის განსახორცილებლად კი მხოლოდ ერთი წელი რჩებოდა. ვახტანგ ჰაბუაშვილსა და დავით თორაძეს ახალ ბალეტზე მუშაობა შემომთავაზეს.

ეს მოხდა ახალწლის დამეს. ვახტანგ ჰაბუაშვილის სახლში წვეულება იყო, რომლის დროსაც მომავალი, ახალი ქართული ბალეტის შექმნის სადგგერბლოც აიწია.

— ისევ ერთად ვიმუშაოთ, — მომხმართა ვახტანგ ჰაბუაშვილსა. — კარგი ბედები გამოგვცა, — დაუყოლო დავით თორაძემ.

მე დაუჭირების დროც არ მქონდა, მაგრამ ვცოდი, რომ კომპოზიტორი და ქორეოგრაფი ძალიან ფარგლდნენ თვითონ ჩანადფქრს „სურამის ციხის“ სიუჟეტით, მითხზოდნენ დ ქოქქქქის მოთხრობის ყველა სიტუაციის შეტანას საბალეტო ლიბრეტოში. ჩემის აზრით კი საბალეტო სექციისთვის მოთხრობის ყველა ეპიზოდის გამოყენება სასარგებლო არ იქნებოდა. პასუხი მაინც არ დავაყოფენი, ქართული ბალეტის თითქმის ყოველი გამარჩილი წარმომადგენელი კებით ხელში ზეზე იდგა და ახალი საბალეტო სექციის ყოფნა — არ ყოფნის საციხის განწყვეტის ელოდა.

— ვიმუშაოთ, ერთის პირობით, „სურამის ციხიდან“ გამოვიყენოთ მთავარი, ციხის აგების ლეგენდა. დანარჩენში კი თავისუფალი უნდა ვიყო, — მივმართე ვახტანგსა და დავითს და რაკი უშალო თანხმობა მივიღე ახალი ქართული ბალეტის გასამარჯვებელი შეეგებით, რომელსაც მთავ „გორდას“ დაბადება ეწერა.

იმ დღეს რაღა ვაქწეობოდა, ორ იანვარს კი, დღის პირველ სათზე სამივენი შევიკრიბეთ. მველი ყაიფის პატარა „მოსკოვით“ ვახტანგ ჰაბუაშვილს ვაფარე სახლში და დავით თორაძესაც მივადექით, რომ ქალაქშივე გაესლოყავით და მომავალი ლიბრეტოს უკვე ჩაფიქრებული ეპიზოდები გამოეცნო.

კომპოზიტორის მეუღლემ, ცნობილმა ქართველმა კინოსაახილობა ლანა ასათიანმა სახელდახელოდ შეზეული გემრიელი საუშემ და



ცის რამ სხვა ზღვრისათვის ჩავიწვიო და შემოქმედებითი წარმატება ვაქვარა.

ჩვენი მაქანა დღემდე ფერღობისავე გაიქრა, ამ სოფლისავე გაიქრა; სადაც ვაძვანებ ვაჭყარა ამ ვაჭყარის დღემდე ვაძვანებშია, ამ წყნარად ცივი ზამთარი იდგა, დღისის სის ამა, ერთ ძველ ეკლესიის ნანგრევებთან შედგინდა და ვერძეულ საზღვართან გააღვირგის შემდეგ, მომავალი ბაღღატის სიუხუტის მოყვლის შედეგად. მე მგონირობდარ, შემდეგში ქო უყვე გორად წოდებულ ვაჭყარას გაიწვიონ ვიწვენილი ბიოვად მოქმედება; გორად მიუვათ ხეში ამათორად კლდულ იდგა და თავის სათავადარ არსების, მეღის ასულ იტყას იტყას სკირად ვაჭყარა. სიუხუტე იოლად ვაწვიონდა. აღმა-ფრინოა და შის სინათლით აღსვენ სცენა გრძობათა დიდი ქილი-ლია და ბუნების განარსებებით მოაგრძელდა. ამ სენის, როგორც მე წარმოვიტყავი, მაუგრებელი თავიანდებ ხელში უნდა ავიყვანა.

ვ. ვაჭყარის ქვაოფელი იყო, იგი ცალი ხელით მაკრმა რადაცას სხვად და ნარკვევა ფეხით უნდაავ ჩაიჭე ქარკვედა. და თორამე ჩაიჭეხილეთ ლიწველი იდგა, აღმათ, ამ მომავალ ვეკაქმბელის მისიუხუტე ზღვრადან აწვიონდა, რომელიც აწვიონდა აუფრად პირდაპირად მოქმედებში.

ჩვენი ბიოვად შემოქმედებითი რისი კეთილად დასრულდა, ამ ბუგრად ადგილი მოგვეწინა და ბიოვად ვაღვეთ ვიგრე შეტყუება სკირად იქ შემდგარიყო, მით უფრო, რომ ვაჭყარის ნანგრევები ვაჭყარა მომავალი საყარის ვაწვიონობისას მიმწვიდა.

დასრულდა ნუ ვაღაჩავე, — აღმათ, ამ ქართული ვაჭიოქმის სიბრტყის მიხედვად ლიწა მთავარი, რომ მთავარ დღეს; როცა მე ისევ ვაჭყარა ვაჭყარე და მერე დავით თორამე სახლსაც მივაღვირე, დასახლისათვის მეგობარი კარგად დგამაილია და როგორც ვაჭყარა, ახლაც რაღაც ვაწვიანა.

დავითა მწუხრევლად ჩააღვირ ხელი თუთიან ვაჭიოქულ საგნად და ჩვენი უფრ ვიგრძენით, რომ შემდეგ კარგად დადილი დასახლის მიხედვით აუფრადვე ერისულვან შემოქმედებითი წარმატების მიხედვით.

ასე ვაჭყარად ჩვენი მოგვარობა ბიოვად და დღისის ნანგრევებად, სანამ გორად ლიწველი საბიოვად არ ჩაიწვიდა. ერთი ხელის შემდეგ მაქანაზე ვაღვირვებულ ლიწველი უყვე შეტყუარ სხვად დგამდა კომპარატივის რიოვლან და ქორთვარაფული ხორის სახლად იტყარის სარეგულირებელი დარბაზში.

ბაღღატის კლდებზე ხაზისით მიწავიდა ახალი სექტორის ეტარებები, ვაჭყარა ვაჭყარე ისე იოლად იტყარად კარგებუდნისა და სოფლისების თავიანდებ ვაჭყარად ვაჭყარა აქარის ვაჭყარა, სოფლისების მომხრის მკვეთი, თითქმის ხელში მთავარ უჭირავს და უყვე ვაჭყარად, წარმისახული და ჩამოვლითებული ქაღალდე ვაჭყარაქცა.

რესტიტუცი დასწრებით, ბუნებრივია, ვერ ფარავდენ ქორთვითის და კომპარატივის მოაგრძელებით ვაჭყარად, ჩემწინად აღბარებით უყვეთვებ ნაწილ-მეგობრის ახალი ბაღღატის ცუდად ეტარებულებზე, მოსალოდნელ შემოქმედებით ვაჭყარავე, ვაჭყარა რაჟი ვაჭყარის და თორამე შეგუხვლად დასრულდნ ბაღღატის მოსალოდნელ წარმატებით, თვარის მოუვარებელი ფართო ფენები იტყარის დღემით ელოდენ „გორად“ სენებად ვაჭყარაქცა.

— რა ვაჭყარა — ამბობდნენ ისინი, აი, ამბობენ იყო, რომ სრულად ერთი წელი შემდეგ, ისევ ახალი წელი წინა დღებზე, თბილისის სახელმწიფოებისა მელეგარეობისა და დამახინდი ინტერესით შეხვდა „გორად“ პირდაპირ ვაჭყარაქცა.

სექტორალა მიწავიწვლად ჩაიარა, ფარდის ახლიანობად სენებად გამოწვდა ტყით დაბურულდ ხეობა, თორამე იდგა ზოვად აღმართულ და კალი კლდე, რომლის ქიმზე ყრამ ხელოვანი გორად შემდგარიყო და ვაჭყარით მიწავიწვდა.

აგრ, დაუშვა ხელი გორად, იონად ვაჭყარე ვაჭყარა და ატყარებით შეუხდა კლდულ ვაჭყარით შეგუხვდა მდურარ სახეს; რომელსაც შის სხვათა ვაჭყარე იდგა, ხოლო ნივბერულად ვაჭყარად მარცხენა ხელს ქო იტყარის მიმინო უყდა.

ჩაიკმე ვაჭყარე ვაჭყარე მერეცა უყვენ ხელოვანი ამ ბარბელის, ვინ არის ის ლიწაბი, რომლის სახელი ამ მიუვად ხეობაში უყდა; ვაჭყარად ვაჭყარაქცა.

შეუბნის გორად და თან სიამოვნებით ღიღინებს... მოქმედებს სპეკულაციულ და კლდის დაციფრულ ნაწილარებზე საკუთარ ბუღის სენებად აუღვირე.

მაგრამ არავინ იტყის, რომ ახალგაზრდა ხელოვან გორადს მეღის ასული იტყის უყვარს და ამ უნებლიე ტრფობის დასაფრთხილად უფრან ადვილს ვაჭყარაქცა, რომ პიტალი კლდულ მისი სახე ვაჭყარაქცა-ღვირ და მას უყვარეს.

ვაჭყარე იტყის შეუბნის ხელოვანი და რიდი აწვირე, რომ მისი ძირის თავიანდებ ასული ვაჭყარა ფეხაქრეთი მიგნარა და თან სოფლად ვაჭყარე იტყის.

— სეცავი, ამ ლიწაბერებ შექმნულ... აღტყებით მიმართავს თავის მეგობრებს ვაჭყარა და თვინოვან ვაჭყარეებელი შეუბნებს კლდედ ვაჭყარაქცა სკრათს.

— ის შენა ხარ, ვაჭყარა... ახელი დამანა ამა სხვა ვინ ვაჭყარე უღია ჩვენს მთავარ? — ვაჭყარეებენ მეგობრები.

— თუ ვაჭყარა შენა, ვაჭყარა.

— ტანი შენა, — ღიღინობს მიამატებს ვაჭყარემა და ატყარებით შეგუხვებენ თავიანდებ ასულს.

— მე! — ვაჭყარეებებით იტყის ვაჭყარამ და სიამოვნების აღმუხრამ დაჰყარა.

— ნუთო მე ვარ?, მამ ბული სხვას რად შეუბნება, რატომ ვაჭყარაქცა უნებლიე წარმისხვა ვაჭყარამ და ჩაიწვიდა. შედეგად ბარბელივსავე შეტყარდა, შეტყარა, თითქმის თავის თავი იტყის და სიამოვნებით ვაჭყარა.

— მე, მე, მე, ვაჭყარა იტყის, ჩვენსწინ ჩამოვ, ყრამ ხელოვანი — შესახებ მიმართავს ვაჭყარემა.

ვარდამ ვაჭყარეობა, თავიანდებ ქალ ვაჭყარას და ვაჭყარის მიწავიწვდა, მეუბნება მარტოა და მისი ბიოვადი ძირს ჩამოქცა.

— დღე შეგვიღობს, თავიანდებ ქალი — მიმართა ვარდამ და სოფლად ვაჭყარეებს მიმავლდა.

— ჩვენი ქო მავალად მომტანათო.

— მიმართო.

— ჩვენი კალითად ისიამოვნე — ამ უფრო მწიფა, — მიწვიდენ ვაჭყარები, კალითებით მიწავიწვდა და მიმართო ცუდა აყურს. იტყისას მიწვეული ვაჭყარა ქინებოვლად ვეგრელად ვაჭყარა და გორად ვაჭყარა.

— მე ძალიან მოწონის ის შენი შუქვალა, ვარდამ.

— ეც მე მამარე — ირარსხვეული ვაჭყარეობით უნდასხვა ვარდამ.

— ვის უფრო ჩამოვავს ეს შუქვალა ჩვენს თანატოლ სოფლად ვაჭყარეებზე? — ვაჭყარეობის კითხვა მეთვალად.

— ვის უფრო ვაჭყარეობა, თავიანდებ ვაჭყარას და სოფლის თავიანდებ ვაჭყარებს. უფროსა კითხვამ დააღიზნა ვარდამ, რომელი უნდა ვაჭყარა იტყის სახელის ვაჭყარა, მაგრამ თავიანდებ ქალი რომ მოიბოხოს.

— ის უფრო დღევარე ვაჭყარა, — ირარსხვეული უნდასხვა ვარდამ.

— დღევარეობა — ვაჭყარეობით გრძობით წარმოსთქვა ვაჭყარამ.

— დღევარეობა ქო თვედ ბრანდებითი! — იტყისთ მიმართებს სოფლად ვაჭყარემა და ვაჭყარის შეტყარდა.

— დღევარეობა მართლაც მე ვარ — ი დღავტურა ვაჭყარამ და ატყარებით საცუცავად ვაჭყარამ. გორდამ ქო ბული ნადები აწვირე და მამა და ვაჭყარეობით, რომ სტარული სახელი არ ვაჭყარე, თითქმის სოფლად მოცუცავით შეუბნდა.

შედეგ მიმართავს ბუღის სხვა რაღაც, ძალღების ყუთა ატყდა და დაკლილი ფრხველს წივა-წივა ვაჭყარა. სანდორად ვაჭყარე მეთვის ასული იტყის მოულოდნელად შემოვიდა, მუხლებლით შე-მოქმედებ და შეტყარებულნი ცას შეტყარდა.

ვარდამ ვაჭყარე ვაჭყარე აიწვიდა და მიხვდა. უნდა მთის წვერზე აირბინა, ვაჭყარეობის შესვლა, შედგინდა მიმართავს, თანამ მიწარა, რაღაც იტყარებ, ცეს ვაჭყარა მთავარ, დაუბრუნდა და ბარს იტყის სხვად სტარებდა.

— მიხვდა! — შესახებ ხაზმა.

— მიხვდა! — ვაჭყარა იტყის მასხარამაც და ძირს დატყარული არწივისავე ვაჭყარე.

— ურად, ვარდამ! — მიულოცებს სოფლად ვაჭყარემა.

— ურად! — ღიღინობს მოწონებს ვაჭყარამაც.

„მეღის ასული იტყის! — იტყის ზღვრის ვაჭყარემა და მიწვიებით ვაჭყარე ვაჭყარე.“

ვარდამ ვაჭყარა, ზვიდენ ძირს ვაჭყარემა, იტყისთ თვალ მოჰყარა, ვინება დაკარგა და მთის წვერზედ შეტყარებდა. მის წინ სიამოვნებ ლიწაბი იტყარებდა.

— ვინ ვაჭყარეობა, მიმინო? — წახლ ამოხსენქვა ვაჭყარეულმა იტყარებდა.

— გორდამ! — უნდასხვა ხაზმა.

— ხელოვანმა! — შედღურად დაუშობა თავიანდებ ასული ვაჭყარამაც და იტყის წინ წარსდა, რომ ღირსეული მოკრანდებით მისაღებობდა.

სიამოვნებად ვარდამ ისინი ვაჭყარეულ არწივს ფრთებში ჩაავლეს და შეტყარდა.

ჩვენი სახელით მიმინო! — შეტყარა იტყის.

ვარდამ არწივს მიწველა, კლდეებში ჩაჭყარე მიმინო ვაჭყარეობა და მეღის ვაჭყარეობა უნდა მიმინოთ. მაგრამ იტყის მომავალად თავიანდებ მამა ვაჭყარეობა ვინ ვაჭყარეობა, მიმინო შედღურად ჩამოართვა და მიწვიებით ვაჭყარე იტყარებდა.

— ციცაბო! — ვაჭყარად იტყის და ვაჭყარე მოიქრა, მერე მარცხენა მელავა ვაჭყარა, ხელზედ აიწვიდა და აუღვირე.

— ისევ ერად ვაჭყარა, ჩემო მიმინო! — ვაჭყარეობდა იტყის.

— ვინ ვაჭყარა ჩემი ასული? — ვაჭყარეობით იტყის ჩაიბრბის ჩამოართვებდა მოხუცმა მეფემ და მთის წვერზედ ვაჭყარეობდა ხელოვან შეტყარა.

— გორდამ!

— მამავე მიმართავს ყოფილა, თან მამხობი, — მიმართა მეფემ თავიანდებ მამას. მამამ მოწიწვებით თავი დაუყარა და გორდამ უფრო ვაჭყარე.

შორი-ახლო მდგომარე ვაჭყარამ მელავლად მიმინოვებულ მეღის ასულს შეტყარა, ვაჭყარეობა ვარს დაუბრინო, მერე მთის ქილიწვლად ვაჭყარეობდა სახეს დააკარგა, ერბოვნისთ შედარა და მიწვიებით ვაჭყარე ვაჭყარა.

— იქ ვაჭყარეობა შეტყარა მეღის ასული ყოფილა! — ამბობდა ვაჭყარას და უჭყარე იტყის.

— მეღის ასული! — ამბობდა ამაბრბანამ თავიანდებ მამამაც, თითქმის ვაჭყარას ფრთებს უნებლიე უნდასხვა, მერე ისევ ბარბელივს დააქცარა და ვაჭყარეობდა.



— რა სიომამე და სიბრძეველი...

გორდა მისი ძირს დაეშვა და მუცელს წარუდგა.
— ჩემთან წამოდ, ჰეპატო, — უწავლობა მემუცე და მშვილდი გახდაც.

— კარგ მონადირის კარგი მიზნოვ უნდა ჰქავდეს! — გაუღმა ირემმა და მიიწრო მუცლიდან ჩამოსცა. შემდეგ საყვარელ ფრინველს თვალებში ჩააქურცა. აჟიკა, მკერდზე მიიჭრა, გამოიწვევლიდა და გორდას გადასცა; მაგრამ უცნაური რამ იგრძნო და გული შენე-ლილად აუღო.

გორდას მიზნი ჩამოართვა, შორძალებით გულთან მიტანა მიონ-დნა, მაგრამ ვერ გახედა, მოიკრა ირემის გულის ცემა იგრძნო, გაიანა და უკვე გაუღმ მელის ასულს უხმობ თვალი გაუყოლა.

მემუცე შეწყვეტილ ნადირობის გარკვევება მიზნა.
დღიანს გაუყვარება გორდა მიწაველ ირემს, მაგრამ ჯავარამ გამოიწვევლიდა:

— რად დაღლიდი, გორდავე? — მე შემოვიხედე, მე მიგულე შენს მეგობრად. შენს მხაილმუცელ. გაღაყარე ფეხები შევის ასულზე, დაიკვირე ის.

— არ შემოიღია! — უბასუხა გაბრუნებულმა გორდამ.

— ვერ დაიბნე! — გაუგებრა ჯავარამ.

— არ შემოიღია!

— შენ ის ვიყავასი!

გორდა სდებდა, ფეხობი ირემს მიჰკვიებოდა.
ჯავარამ მოითმინა დაჟავრა, გორდას ცეც, გულში ჩაჭრული მი-ზნი გამოიხატა, გაანახლებით ჩააფრინდა, გაგაჯრა და მოიხადა:

— ამ მოკლავ შენი ირემასხელი ფარულ გრინობას!
მერტ ხელები თვალებზე აიფარა, ათროსდა, აქეთინდა და გ-მა, თოქოს იგრძნო, რომ გორდას გული საშუალოდ დაღარვა.

— რა ჰქენ ჯავარამ, რად მომიხადა უმწიროვნელი, რად დამი-კოდე გულზე? — ბოროტო, აჟო, ცუდის მომტანი — შეჩერუნდა გორდა და ირემს დაღეფა.

გრინობადარბული ჯავარამ ფეხების აქვე, ხელები ზე დაჟავრა და ცხს შეკვეთა:

— მიხეპ, ზეცო, განსაცდელის მწარე წუთისგან, მომიეცი ძალა, შერი ვიძიო!

მერტ შეტორტანებულთა წინ წავდა და ძირს გათრახულ, ისარ-აყურად დედაბარტეს წაქუდა, დაეგმა, თვალმინი ჩააქურცა, რამც საიდუმლოება ამოიკითხა, ხელში აიტაცა, მხარტზე შეიკა: და ფრთ-ბი გაუშალა.

მოდის არჩვილინი ჯავარამ და საზარელ აზრებს ეტლება, მიდის და თოქოსი დაყოფილ არჩვის გულის ზრტეს ცნის, მოდის და არჩვის ზურაღებს ყურს უდებდა.

— ერთი ბედი გვექონია, დღდარწივი, ერთმა ადამიანმა დაგვიკ-რდა შეუცა და მეც. ერთადვე ვიძიო შერი!

ჯავარი შეჩერდა, არჩვის ფრთები მოუღუნა, მხარტზე შემოსიდა, გორკოს შეტრიალდა, საღ კლდე მიიხადა, ზედ გასასახლ ირ-მას ახედა, განახლებით ბილკეტი დაიბნა, მისი წვერს მოქცა, სახვიან ქვეს ფეხი დააღდა, არჩვის ფრთები გაშალა და შესხა:

— იძიო შერი, გულანამებრული ჯავარამ და დღდარწივი!

ცხს დაქუცა და დაბურულმა ხეობამ თავისი რისხვა ჯავარამ წერობას შეუერთა.

დრო გავიდა.
მოდის ნადირობი გაღაყანში უკავია ხალხი შეკრიახა. შემოიტანეს ნადიარტე უბრევილი, მოკლე მონადირეცო, რომ შერტონ ვის უფრო უფაქცენია, ვიხი ისარი უფრო მარჯვედ მოხდებოდა.

მემუცე და ახლობენი ხალხისი ადვერტენ თვალს ნადირობის შედეგს. ირემაც იქვე დაგას. იგი კმაყოფილია ამ მშვენიერ სახანაო-ბით.

შემოკლე მოკლული ჯეგირანი, ჰეპატო მონადირე ისარს ამოც-დის და ყველა მოკლულმად დაეცქირდება.

— ვისა? — იკითხავს მემუცე.

— გორდასი! — მიუგებენ მსახურნი და ისარს გორდას გადას-ციენენ.

შემოკლე მოკლული ირემი.

— ვისა?!

— გორდასი! — ამბობენ მსახურნი და ისარს გადასციენენ.

— ურხა, მონადირე, — ბოროტნი მემუცე.

— ურხა ზეღოვანი! — აგრძობინა ირემამაც და გამოყოფილი გრინობა კიდევ უფრო დაფარა.

შემოკრწეს ირი ისარი ვანგებრული ვეფხვი.

— ვისა? — იკითხა მემუცე.

— მამია თავიად და გორდასი, — უბასუხეს დღდებულბემა და ისრები აიტრინებს გადასცეს.
მამია აჟავრად უქაყოფილია, რომ გორდა აქვე შეიცილა. გორდას კი შორილები ჩამოართვა ისარი და გვერდზე გადგა.

ნადიარტე დალაღა დამოაგრდა, ყველანი ნდვიმს, შუღდგნენ.
— დაღოვოს მემუცე და მისი ასული! — და მონადირეებმა ვან-წეხი ასწიეს.

— დაღოვოთ თავნახსლებიო მონადირენი! — სთქვა მემუცემ და გორდას ვაჯებდა.

— დაღვრემდე, გორდა! — მიმადრწენ მონადირენი.

— ლბინი! — გაქცა ბრძანება მემუცემ და რიტხული მელლოა აუღრდა. დაიწყო მონადირეო ცეცხლი ისიო თოქოს გატყული თხები დახტთან ისიო, თოქოს მონადირენი გვერდნებს ეტარებთან. შემდეგ თავად მამია და გორდა საცეცხლად გადმოდგნენ და

მოკლულდნულდ ორივემ ირემას თავი დაატყრეს. ირემამ არ იცის ვის არჩენის უბრინა, ვისთან იცეცეს: თავად მამია სახსრებს მიკრევილ კაცია, გორდაც, — ამი გულის ამფორაქებლად გაუღმა.

— გადღობი! — უბასუხა ირემამ და უარის ნინწად სათროხად გაუღმა.

თავად მამია და გორდა საცეცხლო წრემი გადაეშენენ. შთ არ-ჩვის ვაკეობისი დაღმსახურებისთა ირემისთან ცეცხლს მოუხა. მშებლები ხმლები ჩამოართვეს, ფრთები აიტაცეს და ცეცხლ-ფარ-ბომა გაიხადა. ირი ვაკეო მელდარბედ ცეცხლს; ცეცხლს ვე-რუხება, გაბოროტებით და ერთი შერიც თვალებით ჰქავენ, ცეცხ-ლს ვეზულებით, ცეცხლს ვეღაბებით, ცეცხლს დაწნებით, ცეცხლს ფარებით. ეს უკვე შეუბრუნდა, ვიდრე საგებრობო ცეცხლ, ეს ხმა-ლო ამოღებულე ქეპია, რომელსაც შეიძლება მარცხი მოაქვდეს და სის-ლოცე დაღმსახურების ორივე მონადირეს გულანამებრისა ამწე-ვენ, მაგრამ ცეცხა ვერ შეუწყვეტია. ხმალობრევილია ქეპისა ე იწვდება, ზვავდება და ღამის საზარელი ამბის მაუწყებლად მოსწყუ-დეს.

უცემს ირემაც ადგილიად მოწყდება, პირინდელს მიიხსნის, რომ მოქიშე მოცეცხლს შუაში ჩაუღდება, მათ რისხვას მანდელის ორ-მინებს და ბრძანებულ ვეცხლს თავს დააბრუნებენ. ირემს მან-დელა გაღისელ ხმლებს ვიქო ქარტხში ჩააგებენ.

ესეხა სამხარბული საზოგოო კოცა, რომელიც არ არის, თავის დახარბულს უღმა მიუახლოვდა, რადე შეუთოვებულ მსახურ-მემუცეს აუწყებს:

— უცხო ქვეყნის სარდლი გეწეოთ, დღდებულო მემუცე!
— შემოიფარე!

გამარბული უცხო ქვეყნის სარდლი, რომელსაც თან ახლავენ სახეარბული ბედუნიები. სარდლი მემუცეს წინ ამაღა წარსდებია და ხალხისა ეტრატს გადასცემს.

— რას ვიყოფის ხალხო? მერე ეტრატს გაშლის, თვალს დინჯად ჩაყოფის, უცემს შეჩერდება და შეწყდება.

— ჩემო აულო, ჩემო ირემაც! — ამბობობის მემუცე და შეიღს გადასცემს.

ირემაც უნებლოდ ავღოს მოწყდება, თოქოს ყველაფერს მიგ-ვად და მანის მკერდს მიესტეგება.

— ვერ დაღებოშ შენს თავს ხალფასი.

— ეგ არ მოხდება! — ერისბუღოვანდ შესახებენ მონადირენი და ხანჯელზე ხელს გაიჭრავენ.

— ეგ არ იქნება! — გამოიბრუნებს მამია და გორდა და დაშენს გაიბოროტ.

— მოცალი ხალხით საქმეს ვერ უწვებოდა! — მიმართავს მე-მუცე. — მოახსენებ შენად ხალფასი, რომ ჩვენ დღეც ვაკეციო ღრსილედ პასუს!

— პასუს?! — გაურკვეველდ იმობრტენ დღდებულნი.

— რა პასუს?! უთუო დაიანხმებდა მემუცე.

მემუცე და მწინდართულები საოთობროდ გაღადა.

ხალფასი სარდლი ირემას შეხებდას, მისი სიღმასისა და მე-ფური იგრის ვერ ქმლს შეჩაბს, — სდამას გაუთხრა, როგორც თავის მიწავეს დღდებულნი და ხალფას მუღლებს, დაჩაბრეს კი გორკო-ზი და მელდურნი თავითი გაღმადღავს და გაღის. სარდლს თან მიჰკვიებენ ბედუნიებუნი.

მემუცე და მწინდართულები ჩაფიჭრებულნი ბრუნდებთან. მე-მუცე ხელში გამსაღებულე ეტრატო უტყარა და შეტრბილთ მიმარ-თავს.

— ვინ წავა უცხო ქვეყნისა?!

— ჩვენ! — უბასუხეს ყველა.

— ვინც წავა, ვიდარ დაბრუნდება! — გაუმხმლს მემუცე.

— ჩვენ წავალი! — შესძახებს ყველა ერთად.

— ჩვენ! — წინ წაიჭრებენ ვიღო მონადირენი.

— ჩვენ! — წამოღებთან აზნაურები.

— ჩვენ! — ვადმოდგებთან თავადები.

მემუცე საგონებელში ჩავარდება. ვის ანდის ქვეყნის ღრსების დაქცა?

— წილო ვეპრობი! — ურჩევს მემუცეს საბოლბოცუცი.

— ვეპრობი! — გამოიბრუნებს შეტრბილნი.

სახლოურტესმა წილო ვაშლი ავღო, ვეპაცემა შეიღლი მის-ქიმეს და გატრცენილ ვაშლს ისრები გააყოფა.

— რისებია! — შესძახა ხალფას და ისარაყურეო ვაშლი მემუცეს მიართვეს. მემუცე ისარს დახედა, გორდას გადასცა და უბრა:

— შენა!

— შენა? — ვიკვარა ირემამ და შეტრბმანდა, მერე თავს ძალა დატანა და მიუღვარება დაფარა.

ხალფიც დაღვრა, ყველამ იცილა, რომ ხალიფასთან წარგზავნილ გორდა შენ ვეცხლს დაბრუნდებოდა.

გორდა მემუცეს წარუდგა, ეტრატო გამოართვა, მუხმობროტი გა-მომხვებოდა, მერე დაბრუნდა დარჩენილ ბედუნიებს უხურვა და გაუხურებლ ირემასაც ფეხობს გამოეშვივებოდა.

— მშვიდობი, გორდავე! — დალოცა მემუცე.

— მშვიდობი, მონადირევე! — გზა მისცეს ვეცეცხლებმა.

— მშვიდობი, ხელოვანი! — გამოიბოყვენ მანდლობნები.

ირემაც გორდასთან მივიდა ერთი ბეცე მინა თავის, სახულდ ღარ-ნაში ჩაყარა და გორდას კისრებზე ატყეო.

— მშვიდობი! — და ირემამ თავი დაღუნა...
გორდა შორიულ გზას ვაუღდა.



მეორე მოქმედება იწყება ხალხის სასახლის სცენით, საცნიროდ მართული დარბაზში აიარაღებს მსახური დგანს. მეფის ტახტთან, რომელსაც ზღვას გადახურე თაღვანი ფანჯარა, დალოცვლილი ხალხა ზის.

დარბაზი ხალიფა, საქართველოდ მასუს ქველი, მეფის ასული, უფასავს ირემზე ჯეპარაბს, ვისი სახელიც მიიღეს აღმოსავლეთში გაქარვნილი და ხალიფის ვულს ალად მოსდებია.

ხალიფა ვერის თავისი შეწყობილების უგუნებობას ამჩნევს და მის განამართლებულ შემთავარებებს ეგაბილდ მოხარკეთ, რომელიც თვამარჯალითი დატვირთული ლანგერის შემთავარ, მაგარს ზე რად ამხვილებს ხალიფის ვულს.

— გაუყავინო! — ბრძანებს ხალიფა.
ვეფინი გაქარვლებას იძულება შემოვიყვანოს ტიბეტის მთებში აღრელები კაპავანი, მაგარს ვერც ისინი ვერანს სიამეს ხალიფის ვულს.

— გაუყავინო! — ბრძანებს ხალიფა.
ვეფინის ვეგარვლებითი შემოვიყვანოს სანი შუგულხანაგი, იქნებ, ამით მანვე ვადუღარო მდარე ხალიფას, მაგარს ამად.
შეობრის მამარობელი და საქართველოდ წარმავგავნილი ამბავს ტიბეტშიც.

— ტიბეთი, მოსკავთო!... ადტებეთი წამოძახებს ხალიფა და უნდა გაწყობილია ცეცხლი.
— ზეისი — ბრძანებს ხალიფა და ტახტიდან წამოიწებს. იგი მოლომუნდ იფურება შორეულ სივრცედა და დომილით ხედება დარბაზში შემოსული გორდას და მის მდებრებს.
— სასუბე მიგატანეთ უოცლისშემძელი ხალიფავი — მიმართა გორდას.

— რა სასუბეა? — შესძახა ხალიფამ, სწრაფად ეტრატე ვამორა, ვადამდე და ყველაფერს მიხვდა. შემდეგ ვარსისხეულმა ეტრატე დაბრუნდა, ვადავალი, ვასოთა და შესძახა —
— თავი მოყვეთი!

მსახურებმა გორდას მეომრები აჩვენეს, გორდასაც გვა ვადავალიც, მაგარს ქართველმა კაპავთა იმარჯვა, ხმლი აუწინა და რისი მსახური სასიყვარლოდ დასცა.
— შედეგით!... მე უფროთი დავადგინე მავის სისხლს — ვადიბა ხალიფამ და მსაფორწილები გორდასაც დაუშვა. გორდა შეეგება და ბრძნული მიიღო. ხალიფა ჩიხსებს ანხივდა, მაგარს გორდად დრო ითვლია. ხალიფა გაქარა და სასიყვარლოდ ვაგებინა.

დაგვილი ხალიფა მთის დედაც, სამეფის დიდებულნი შეძრწუნდნენ, მეტი გონს მოიხდნენ და გორდას შეუტრეს. გორდად ზღვას გაქარვრე თაღვანს ფანჯარას მიიშურა, მაგარს წინ სარდალი შეეგება. უნდა ხანჯალი აუწინა, გვა ვაახსენივანა და ზღვანი ვადახტა. შემოვირეული მსახური ფანჯარას მიცვიდნენ და შესძახეს —
— ვადანა...
— შეობრისძედა! — დაიბახა სარდალმა და პართოლებული ხელი ცხს ამართა.

— შეობრისძედა! — ვამიმერა ამდამ და არისხავ ცხს უგანანა. გორდას ქ ზღვის ტალღებს ტრძობის, მანარს ვამსკულია მოთერძოლმა და ღონისებრდამა შემობოლეთ მხარეს მიაწეა, მუხლი მომუდა და დაიცა.

მალე მეფის სასახლის ის ადგილიც ვამირდა, სადაც ირემამ ღარჯანი მიწა ვამოურტა და თა ვადანა. გორდად მუხლი მოიყარა და შემოხურე მიწას ვამორა.

შეხვე მოქმედება ცეკვა საქართველოში მიმდინარებს. გორდას და ირემამ ვადრეული ზედი წლის ვაფიცილი ბადერი უწიო, ახალგაზრდა მშობლები უადრესებენ ვაფეცს.
ბედნიერი მამა შვილს ხელში აიტაცებს, დედა სიხარულით ბადერს შეუბრავს.

მოდულდელად და დაეპიხებს. მეფის ციხე მორიერდ ჩამოინტრება.
ქალბის ხმაზე შემინებული ვაგეში დავიცილებს და დედასკენ ვაფიქვს, მოახლოებულ უბედურებას იგრძნობს.
იქ, ჩამოჩრეული ციხის ძირას იქ ვაგონებდომი ჩავარდნილი მეფე მის და ფიქრს მიცემა.

— ბიჭის სახელმობელით ვანშუშული გულთმისანი, ბრძანეთ ვამაქოსთის ჩვენი უბედურების მიზეზი! — მიმართა მიხუცვა დამბედრულმა მეფეს.

— გულთმისანი? — ვაკვირვა მეფემ.
— დას! — დავუბატურებს ხედავებს.
— გორდად და მამავ, სოხველი ვეფობრის რამე თუ შეველიდეთ, გორდად და მამავ მზღებლებთან ვეთავდ გულთმისნისკენ ვახსენებს.

მეფე და მისი ამაღა, ცეკვა ჩაიჭირებულნი, დანგრეულ ციხეს შემოვირედა და გულთმისნის პასუხს ღიარა.
უფასავნად მოქმედება იწყება ვეგარას ბნელსა და ფარდალთა სკანის, სადაც შუი ცეცხლები აწიოთ და ვერსე ვაჭვერ დავიღული ცეცხლი ვადედა, უფასავნად რა მის ქანდარზე ვაკვირებულთა ფრთავაგალითი დედასწრედა, ტანისაც ფრთავი გორდას ნასრული ისარი აქვს დედასწრედა. მარჯვენად დატარებული სახით გულთმისანი მოუცეცია და ვეგარა მან ვარსასანი წამოხურვარს. ვეგარა დავტრეულით ილხი, ელხის სანჯვრელის აღსრულებას, ელხის და აი დედაც მისი ნატვრის ახდენს ვაფიცი.

შემოდამს მეფის წარმავგავნილი, ვეგარას მორადებული სადასი მიიქვს და მიმართავს.

— ვეფობრის გულთმისანი, რა შეგვავცოდავს, რომ ციხე ვაწინა რეგა?

— რა შეგვავცოდა? — უწინდ ვამიმერა ვეგარამ და წამოიწინა ვეგარამ — მართკ დამტკვე, ჩემთან დარჩება ის, ვინც უტყვენდა ვეგარამ ლაზე უფრო ბედნიერია.

გორდა დედას. ხსენება მოკრძალებით ვადინდენ.
ვეგარა ვერტებს ეტრატეს, იგი თავის საცოცხლო გორდას ხედავს, მასში აგრინდელად ძალით ღვიძებს სივრცარული, ვერც მანტა ვადავალი, თავსებური მოძირა და გორდას წინ წარსდება ისევ ისეთი ცეცხლებიანი და ვარსობებობრული, ისეთვე ღამაში, როგორც მრავალი წელიწადი წინათ იყო, ისეთვე მომზებლობა, როგორც მანის, როცა უწინ ხსენება ვინა ვარსებას თავის ვარსობებს უწარავრებ.

— გორდად, რე მე ვარ!
— ვეგარა! — ვაგვიფრება ვარდა.

— რამდენს დავიღობ, რამდენს დედა დამიღამება, რამდენს დავიღობ, რამდენს ვამიღობ, რამდენს ვამიღობ და ვწინებ, ვამიღობ ვარსება ვამიღობა. არა, მე აღარ ვამიღობრებ! შენ უნდა დამიზრებდე, უნდა ავამღვირო დავარჯებდე ძალა. სისხლისც, სიცოცხლეს, მე შენით ვადიღობ, გორდა, უწინდ მოყვედები. დამიზრებდე გორდა, მოვიც ბედნიერება უბედურ ადამიანს.

— არ შემოძლია...
— შეობრისძე! — გორდად რე მომისპოს იცნებს, იმედს, კიდევ უფრო მე დავიღობ ვადიღობ დასირად ჩემს ვულს!

— არ შემოძლია...
— დამიზრებდე, გორდად.

— ვერა!
ვეგარა შესება, ჩაფიქრდა, მერე წელში ვასწორდა, ძირს დავდებულნი მანტა აიტაცა, წამოიხსა და ვატიო მომლოდინე მამის ნიშნის მისცა.

— მამა და მზღებლები შემოვიდნენ, ვეგარამ ვარსებას ხელით ანიშნა ვასკლა და ცივად მიმართა —
— წადი!

დიდებულნი შიშის შიშა აიტანა, გორდა ვანციფერებული და შემინებულნი ვადიდა.

ვეგარა არწივანა მივარდა, ფრთავი ვარჯილი ისარი ამოსტაცა, მამის მოტრიალდა და ვადაცა.

— მონახედე ამ ისრის მომლოდინე და მისი შეიღო ციხის დანგრეული კედელი ჩამოხრეთ. მან შესცდებო და მანვე მოინანიოს.

— თო, უფალი! — შეძრწუნებულს მსაღებლებს.
მამას ისარი ჩამოხრდა და ემყოფელმა მეფესაც ვამსწრია.

არწივს ბედნარა ჩაიხატება და ჩაისძახა —
— დედაც ჩვენი შურისძიების ვამი, ვულვანგამირული ვეგარა და დედასწრედა.

მეფე და დიდებულნი იქ ვულთმისნის პასუს ელხან. მამამ ისარი მეფეს ვაღასცა და მიმართა —
— თუ ამ ისრის მსარლოდნი შეიღო კედელს ჩავატანო, ციხე ამუნდება.

— ვისია ისარი...
დიდებლებმა თავიანთი ისრები წინ ვამოვიჭირეს, სახელთუტყვისა ყველას ჩამოურა, შეადარა და გორდას წინ ვაფიჭირებული შესება.

— ისარი გორდასა, მისი შეიღო ბადერი ციხის კედელს უნდა ჩავატანო! — წარსიხატა ვეფინი.

— ეგ შეობრისძედა! — აღმობდა შეძრწუნებულ მეფეს.
ირემამ ბადერის მივარდა და გორდად შვილი ვულში ჩაიხატება.

— აქ მომავალი წვეული ვულთმისანი! — ბრძანა მეფემ.
შემოხვეთ ვეგარა.

— რა სახარელი ვანაჩინე ვაუწინებ ჩემს ვულს, — შიშით მიმართა მეფემ.

ვეგარამ ცეკვილდ უნახება — ისე ციხე არ ამუნდება — ვადივინდა! — სასწრაფვეთით წარმოსტევა მიეფემ.

ვეგარა ვაგავთ.
შემობრის დაღვლილი შეკრიპი.

— მტერი დავიღობ, მეფეო!
დიდებულნი იარაღს აიხამებ და ვადანა. სასახლემი ირება და

ვეგარამდედა აწივებულნი ხალხი, დიდი და პატარა მუხლმორთონი სოხვერ ირება დასთმოს შეიღო, რათა ციხის ბედნიერებას და შემოხრებულ მტერსა მჭევანა არ აპრობო.

ირება უარჯა.
ვეგარამდედა ვეგარავცა ირება ემუდარება ისნას მისი შეიღო, მაგარს ავი ვულთმისანი წივებს.

ხალხი ძალით წარმოხტა შეიღო.

ვეგარა ვაყოფილებით ხარბარების და დასცინის ირებას.
ბრძოლის ვეფეცე უწიო გორდა მეომრებს აწურს. იწყება მტერთან შერეობა. ვარჯილთა ვარჯილი ხალხადამა ვტყვის, ვამარჯობრებდე ვარჯილი შეობრით ვამოღობ.

ხალხის ვლხებს, ვაფიჭირებულნი სარდალი მამის პირისპირ შემხედნა ხალხის ვლხებს. ვაფიჭირებულნი სარდალი მამის პირისპირ შემხედნა ხალხის ვლხებს. ვაფიჭირებულნი სარდალი მამის პირისპირ შემხედნა ხალხის ვლხებს.

შემობრის გორდა, ირი ვაფიცილი ერთიმეორის ძალას სწონის. გორდა სარდალს აქველდ ხმალს დროს შეურჩევს და მტერს ხანჯლით ვულს ვაუგებრავს. სარდალი ცეცხლა, წინამძღოლის დაღვნილი ვულს ვაუგებრავს.

სებრები ნაკურბი, გარნიზონები ნაწყა, ხალხურ ცეცხლ ნარკავ და ქალაქები ქართველთა დაქვემდებარებას დაქვემდებარებული ნაკურბი, რომელიც გუჯარას თავისუფლებასაც გააძლიერებს, — რაკ გორდა მის სახეს დატოვებს, და გორდას ფაქტურა უნარს ამბობს, სიღრმე სიკვრივის სიმახვილს აჩენს, — უცხო უნარ ამბობს თავისი კეთილი მოხილვითა და გუჯარას დაამტკიცებელი გულის თქმას ამწველებს, რადგან, გორდას შესწავლა სხვაგვარად უნარს, — რაკ ქართველთა სიღრმე გამოვლენილი გორდა და გუჯარას უნარები და გარნიზონები, მორიღებით გამოკლებული მათ უნარები დამოკლებული თავის მძვინვარე გამოვლენისა პულის ნიშნულს ებრუნება, რაკ გუჯარას ებრუნება გორდას გარდას მათთან სახედავად, გულდას ამიოვლის მეფის ახლდის გარდას, იყო ისეთივე კარგი და კეთილი გუჯარასადაც, როგორც ეს მას ტენებელსა რამდენიმე წუთის წინ,

გორდა — პატიუანი ირ გარნიზონს შუა, პირველი გუჯარასადაც მორატობისა და თავანობის, მორიღებულებისა და დემონსტრაციების მოუხმობს, მერე კი ირმასადაც. თავშეუბრუნებელი, გატყობისა და მორატობის განვლდებისაგან იტყობს. იგი მორიღებულის ცეცხლს გუჯარას აღრის, მანამ ირმას ნაკურბის კი თავის ვერ ატოვებს. შორი გზისაგან იტყობისა და ზურგშეკლებული გუჯარას მუხლის ვეღარ იმეხნს. ეს სიტყვა დარბაზული დაბალბუნობის არს გამოკვეთილი. ამ ენობრივი ირმე აღმეხმოს ეწინა დამატებული მახობის მაღალ ტალღებს, რომელიც ცეცხლის ენის ღრმად და დაპყრობის მოცობისა დაბალირის გარნიზონებს ცეცხლს ატოვებს, ვინაფც არსების დაპყრობის სიღრმე წარმოშობისა უნარისა გარნიზონის სახედავად, სიკვრივისა და სიძლიერის სახედავად არჩევანზე, აღმართის სიღრმისა და რიგის ამ პატარა, სასწრაფო აღსავლ მონაკურბზე, რაკა ხანგრძლივი რეგულირებული ბუნებრივად შესწავლისა უნარის დახმარებითა შეკავებს, დიდი სიყვარული ჩაქრებს და მის აჯილის სიძლიერე დაქვემდებარებას.

ამ დაპყრობისა და გარნიზონის ასახვის ირმე აღმეხმოს გორდასან დაპყრობის სიტყვით, სადაც იგი გურ სიყვარულის მაღალ ნიშნულს აღბ, წახად და კეთილმოხილვით უკლებლივობის და პირველ კონადა შემდგარი გორდასაგან ხელშეწყობილი მიიღებს, იგი კი საორგანო მიწვირდება, მუხლებზე ცეცხლს, გორდას მის შესწავლის მორიღებითი წილში იტყობს და სულიერად დაპყრობული მარჯვნივ იმხევა.

გორდა-პატიუანი კი ქვედა კეთილმოხილი ირმე მაკურბი აღმეხმოსადაც, თავდაპირვითი და მოიღობილი, ისეთივე დაპყრობული ირმეები გუჯარას მეტობობისა, როგორც წინ, რაკა რანდულიად ფრადვა ირმასადაც ტრბობას, იმის, რომ მის დევიანა გუჯარა კი არ იტყობს იყო, კალი, რომელმაც ირმების, მანამ მის ხახისა და მის სულს ციხისა და უსულე კლდის კი გააკურბა ტენები. პატიუანი როგორც დაღმეხმობისა დიდი ტაქტიკი აღსურვა პატიუანი-გორდა მოკვებულს. და ამიტომ მათი ადვილი გუჯარა-აღმეხმობისა ერთად გორდა-პატიუანს მორიღებულებისა და მოკურბების, ვეკურბი კეთილმოხილებისა და მახლობლისადაც რანდული დაპყრობებისა დაღმეხმობისა ქართველთადაც საშეკრებელი რელობითი აწუკა. გუჯარა ვარგაბეჭდული სიყვარულის ქართველთადაც მას მიიღობს, გორდა კი ცდემონსტრაციებისა გამოშვებისა მიმართისი უსიტყვება. იგი აღწავლავს კი არ ამბობს, გუჯარას რეციტული სიყვარული, პირველ, თითქოს დიდიროს ხელისუც ვარგულისა და ვარგულის, რომ მასაც აწუკა დიდი უნარს ირმეს და მისთვის ირმას დააწუკებს ისევე ძველი ირმისა, როგორც ვარგაბეჭდის გორდას გულდას ამიღობებს. პატიუანს ასეთი მოცობის ცეცხლს დატავა არა ისიასობს, რომ ვარგა იდეალური სულს აღმართავს დატავა, არამედ იმიტომ, რომ ვარგას ბუნებრივობისა და გარნიზონის სიკვრივზე კიდევ უფრო მაკურბი გამოჩინილიყო გუჯარას მდლმავარის სიძლიერე, თავდავიწყებად მისივე ტრბობისა ძალა, გარნიზონ, რამაც წარმოშვა სა-თავისი დაბალირისადაც გულდახილობა და უმადრბობა, და რაკ უნარს სახედავად, — შერისივებისა და მორატობის ჩადენის უფრო დიდი, დაუბრუნებელი წყურბული.

და ამის მიზანი კიდევ, გორდას იზიდავს ირმის ძალი. იგი სტრებს ურარს ძალს, რომ ნათესო მიიღებს. გუჯარა კი მარბილული წყვილისა ტაქტიკით ხევის მიზანს. იგი მიიხედ წამბილდას მიზანს, მის ტრბილული სული და დაქვემდებებული გული მიიხედ ირმეზე ნუხობს, მისი ვარგაბეჭდული, აღმართი თავადები ელა უფრო შორს იურებობს, უფრო შორს, ვიდრე თვალშეუხმდელი სახე-არსი გორდას ბუნებრივს მისწავლებს, მისი ვარგაბეჭდული და აფორა-ტეხილითა მომრე აბურბდობს, იმ მოკლებულ დიდარჩენს დამ-ვაგებია, თუ როგორ გორდას ისარმა ვარგებისა.

გუჯარა-აღმეხმობისა შინაგანდ მოზღვაბული შერისივების გარნიზონ-თავშეკლებული რატობებით, ზეცას აპურბობს მოღვირ, ბუნების მოხილვად და დაპყრობების ბუნებლით ცის რეკრეაციის მოუხმობს და წინადაცხვის ქვეშ იტყობს ცეცხლს. მაგრამ ეს ხელს ფიცა, გუჯარამ ბუნების შუა ძალის შერისივ შერისივობის მხარე ვინც უნარს ძირფესისა მიიღობს და ამიტომ შერისივობაც ისეთივე დიდი უნდა იყოს, როგორც სიყვარულია.

მოზღვილი, შინაგანი ტენებრებულებისა და დარბაძული ზეცას მახობს-მოცეცხვარს შექმნილ ასეთი დაბალირე და, იქნებ, ზეცა-დაბალირე შერისივების გარნიზონის იმ მაღალ დევიანობით წარ-მართა ცეცხლი, რომლის ურატობის მთელი დარბაზი ფიხზე ასევე

და დაბინარის სიყვარულის მტანვევლი ამ უსუღბარი გარნიზონის ინ-სტიტუტურად ტრბისაც კი უნარს.

დაც, ამის მიზანი ირმე აღმეხმოს პირველი მოქმედების ფინალში და ამით აუჯანა მაყურბულით ხელში; ამანვე ვარგაბეჭდობა მთელი ბაღების სიუტერბი ხარის სიმარტობ; ამან და, რაკ-პირველ-და, მუსიკალურა სახითა, ქართველთადაც ენამ და დარბა-ტურბილუმა სუსხმა ზეცა წამოიყვანა მაყურბულით არა მარტო ამ სურათში, მთელს სიუტეტალშიც.

და რანდულიად დაბალბული, დაბილული და დაქვემდებებული გარნი-ზებითი არის სახე პირველი მოქმედების ფინალი, იმდენად მზობი, რადი და ამათ ფერინა მერე მოქმედების დასწყისი. ამ სურათში სიუტეტალის აფორბი ისეთ საღებავებს იწვევლებს, რომ კიდევ უფრო ნათელი ხდება გორდა და ირმის ფრთხილად ტრბილული და მათი სიღრმეები გამოქვეყნული თავად მათას სულს ტრბილად და გუჯარას ფრთხილად გამოქვეყნული ურბალი პირა — სიღრმისა, მაგრამ სიყვარულის გარნიზონს კიდევ უფრო გაკეთილმოხილვა, სახას-ლისი კარგე მიღებულ თავიშეუბნე მამოზეც კი აღმართავს. ვარგა-პატიუანი შინაგანი მომხილვითობის არის მდობარი, მამო-აკეთილბუნობი კი ვარგული და ნახის მედიოვრობის ციღელები გორდას გარნილუდა და შინაგან შეხებისა. აქ, რაკ-პირველია, გონ-დინარე შეფრავა ერმანების ვახტავს პატიუანის აქტიორობის შემ-სიზღვარებას და სექტაციის აფორბა მერე ჩაფორბებული გორდას იტყობს. ამის წყობობის გორდა წარმოშობდა ისე, როგორც მას ამათ მაყურბულით აღიქვას — დამარბ, კეთილი, მკაცრი, თავდაბალი, მაგრამ თავშეშრეტი, გულთა, მაგრამ მტუტავი, ჭიანი, აღმირი, მარჯვე, მაგრამ მორიღებულული. ირმებს სიყვარული გატაცებულ და მისი მოკვებულს.

სულ ხსენა ამან როლის მერე შემრბილული ზურას კეთილბუნობი, და ესეც ბუნებრივი, რადგან იგი თავისებურად ვარგულ გორდას იტყობს ქმნის. % კეთილბუნობის გორდაც ისევე შეეკურ-რებათა ირმებზე, როგორც პატიუანისა, მაგრამ, მასვე სხვაც იტყობს; კეთილბუნობი-გორდას იმდენივეც მისწავს ირმეს, რომ იგი მეფის ასულია, ვარგულისა გორდას მარტო, რომ მან ფარ-რულად გამოხატავს ირმის სახე, კეთილბუნობის გორდა კი არა მალავს და ამით აწუკებს სახე, კეთილბუნობის გორდა ხალხებად მომხილვითობა, ამიტომ ცდილობს მოხილვის სტეგით. იგი ხალხებად კეთილია და ამიტომ ცხადია, ვერც ისე თავდაბალი იქნება; იგი არც გულთა და ამიტომ უფრო მომწივრე, იგი ვარგულის გორდასადაც მარბი, აღმირი და მარჯვეა, მაგრამ ერთადვე სიბიძე, იქნებ, ამით აინახება, რომ კეთილბუნობის გორდას გვერდით ზეშემდებ მომხილვითობა მისსახე მამო-მაღალბუნობი, ვიდრე ამას სუნებრივ იტყობს აფორბა ნახაფორბი მოიხილავს, მომწივრე მათას უფრო მათნე ვხედვად, რაკა მამო-კეთილბუნობის გვერდით გორდა-პატიუანი დაქს.

მაგრამ მისი გორდას იტყობს კეთილბუნობისი ცეცხლს საიქველთის ხელისშეწყობილზე უფრობით. არამ ნიჭიერა მოცეცხ-ვავეც, მაღალი აქტიორობის რატობის მახობისა ზურას კეთილ-ბუნობისა ამ სექტაციული თავისებურად დატრბილული გორდას იტყობს შექმნა და ამით კიდევ ერთხელ მიხედვარა მაყურბულს, რომ აღმართავს შემრბილუბში ერთობიერებს ვერ დაქვემდებობს თონდაც ამის დიდი სურბული ქმნდება.

ნათილ და მოკავებ ცეცხლებს დაწყო ბაღებებისტრმა მერე მოქმედება, არ, ისეთი, როგორც არის „სამათა“. სამი გორდას მტრ-დებით ბუნში ცეცხლს ქართული ბოროტის ქარზეც და ხალხურ ლეიტეხზე აწუკობს რიგბუნება და პლასტარე ტრობს, რომელ-შიც იმის თიზობაა, თუ როგორ ნადობდა მეფის ასული ირმეს, როგორ იბიზობდა იგი თავის ვარგულით მამონს ნადობდა, როგორ აწუკა იგი ვერ, რომ ნათესო დაწულდა, რომ მოზღვილ-ხელდა არცთუ დადარბდა, კლდეების ჩადგინა და ვარგავი. შემდეგ გორდას აღმართავს ნარბუნდა ისარმა მიიღობს ვარგაბეჭდობა და ირმეს ბარგებისა ქვედა სიციქლებს დატრბუნა. მიიზონ იგი აფორბ-ხილდა, ისეც ვარგავა ფრთხილი და ისეც ვაც ზურგადა.

გორგების საშოა ტურბა-ღარგავს ერიგებულ და კლორბიტუ-ლია, მათთან იგი ქალაქური ფორმის რელობის რგანბული გამოყ-ენების, ძველის სიუტეტარბობის შემოქმედებითა ვარგობარბისა და ვარდინებრის მისახამ მაგლობის წარმოადგენს.

ბუნებრივი, ბაღებებისტრისა და კომპოზიტორის ქორეოგრა-ფიული და მუსიკალური მახალბეჭ აწუკობდა და ჩამოქმედებს ცეცხლს, თავისი მწვერიერი შემრბილუბების მკოვა ბიზობის საბღობრ ცენტრზე, სამი ერთი ტრბი, მაგრამ სხვადასხვა ციხის გორგისა, — ან წერილები, იანინა იანინისკა და ივანკა და იტყობს პირველი შემრბილუბებით იყენენ, რომლებიც ქართული ცეცხლს სულსა და სახითაში ჩაქვემდებობს ძალზე კარგ შთაბეჭდილების სტეგებდენენ. ისინი ახლაც გამოიანდა მაყურბულით მერე უკვე აიანებდნულ ამ ტრობში, მაგრამ მათთან ერთად ეს ცეცხლს მერე ახალ ღარბს იტყობს სხვა შემრბილუბებში, რომელთა შორის ვარგაბეჭდობა ახალგარ-და დატრბიერება ა. სურბულდაც, ა. ანათეც, ბ. ბურგაკლია და თ. კოსკა.

სუნებრებით მოცეცხვავთა ტრობი იმის დადამატურბებულა, რომ ბაღებებისტრმა ვარგული ვერ ურგავდა ისეთი ცეცხლს წარფეს, სიტყვებულა, რომლებიც სათავ სიუტეტარ სწავი ში არ უღებს, ხოლო დასარტობის მიმდევრის ცეცხლს წარმოშობდა. მის უფულ ცეცხლს მონადარბულება ვარგავა და ამიტომ არის, რომ ზოგჯერ პატიუანის მერე დადამულ ცეცხლს ისე კი აღარ უფრებთ, როგორც



ილინი — ე. კოპელიანი („ხუთი სულამი“)



კომაროვსკი — ბ. რეუზინი („როდესაც ავაციოა ჰუევის“)



რენატა — მ. პრიზვან-სოკოლოვა („სინიორ მარიო...“)

სენა სპექტაკლიდან „ხუთი საღამო“. ილინი — ე. კობელიანი,
თამარი — ზ. შარკო

**სენევი ლენინგადის მ. გოკის
სახელოვის დიდი თეატრის
სპექტაკლებიდან**



ოფიცინტი — ბ. ლესკინი („როცა ასეთი სიყვარულია“)



სენა სპექტაკლიდან „ხუთი საღამო“



ღვაწლმოსილი მხატვარი და კელაგობი

გრიგოლ მესხის დაბადების 75 და მოღვაწეობის 50 წლისთავის გამო.

ჯენეტო ჭანტურაია



ხუცეს ქართველ მხატვარ გრიგოლ მესხს, სხვა ქართველ რევოლუციამდელ მხატვრებთან ერთად წილად ხვდა საკუთარი მხრებით გამოეტარებინა და მომავალი თაობისათვის გადაეცა ახალი ეპოქის შესატყვისი ახალი ქართული მხატვრობის ის უანსალი ტრადიციები, რომლებიც ჯერ კიდევ გასული საუკუნის ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის აღმავლობის პერიოდში ჩაისახა და განმტკიცდა. გ. მესხის შემოქმედება ჩამოყალიბდა და განვითარდა რუსული და ქართული ღრმად რეალისტური სახვითი ხელოვნების ნოყიერ ნიადაგზე, ერთის მხრივ ძველმა ქართულმა კულტურამ და მეორეს მხრივ რუსულმა ელასიკურმა ხელოვნებამ, რომელსაც იგი სტუდენტობაშივე ეზიარა, სწორი გზით წარმართა ახალგაზრდა მხატვრის შემოქმედება.



გრიგოლ მესხის პორტრეტი ნახ. გ. კემელავასი

გრიგოლ პართენის ძე მესხი დაიბადა 1884 წელს რაჭაში, სოფელ კორღში, სასულიერო პირის ოჯახში. მამა სუანეთში მსახურობდა და გრიგოლიც ხშირად თან დაჰყავდა. პატარა გრიგოლი მთელი დღე გლეხის ბიჭებში თამაშობდა, ხან კიდევ სოფლის მასწავლებელთან — გაბრიელ ნიჭარაძესთან წერა-კითხვას სწავლობდა. აქ ჩაენერგა მომავალ მხატვარს ის განუზომელი სიყვარული უპრალეო ხალხისა და ქართული ბუნებისადმი, რომელმაც ხელში ფუნჯი ააღებინა და ხელოვანის სახელი მოუპოვა.

რვა წლის გრიგოლი შშობილმა ქუთაისის სასულიერო სასწავლებელში შეიყვანეს, მაგრამ მოსაწყენმა საგნებმა ვერ დაინტერესა ყმაწვილის გონება. სამაგიეროდ გ. მესხი მთელი დღე გატაცებით ხატავდა. ეს იყო სიყვანთში მიღებული ბავშვობის პირველი შთაბეჭდილებების ხორც-შესმა.

იმხანად, 1899 წელს თბილისში დაარსდა სამხატვრო სასწავლებელი (პეტერბურგის სამხატვრო აკადემიის ფილიალი), რომლის დირექტორად მხატვარი ანტონ კანდაუროვი დაინიშნა.

გ. მესხის გატაცება მხატვრობით იმდენად ძლიერ

იყო, იმდენად დიდი იყო ხელოვანად გახდომის სურვილი, რომ სასულიერო სასწავლებელი არც კი დაუმთავრებია, ისე გამოემუშრა თბილისს და სამხატვრო სასწავლებელში შევიდა. აქ ხატვის კარგი სპეციალისტები იყვნენ მოწვეული, მათ შორის, გამოჩენილი რუსი ხუროთმოძღვარი კონრადი ტატიშჩევიც იყო (რომელმაც აკვო ახლანდელი რუსთაველის სახელობის თეატრის შენობა). ამ პერიოდში გაცნო და დაუახლოვდა ჭაბუკი გ. მესხი ქართული რეალისტური სახვითი ხელოვნების ბრწყინვალე წარმომადგენლებს — ალექსანდრე მრველიშვილსა და იაკობ ნიკოლაძეს, რომლებიც ახალი დაბრუნებული იყვნენ საფრანკეთიდან და შესანიშნავი ნაწარმოებებით საძირკველს უყრიდნენ რევოლუციურ-დემოკრატიულ რეალისტურ ხელოვნებას საქართველოში.



ტ. მესხია უცხოთა ქალის პორტრეტი

თბილისის სამხატვრო სასწავლებელში გრ. მესხმა თავი გამოიჩინა, როგორც ნიჭიერმა და შრომისმოყვარე ახალგაზრდამ, რის გამოც მას საზოგადოებრივი სტიპენდია დაენიშნა. უმაღლესი სამხატვრო განათლების მიღების მიზნით გრიგოლ მესხი აღექვანდრე ციმბურჩიქსთან ერთად 1904 წელს მოსკოვს გაემგზავრა. მხატვარ ტ. იონის მოსამზადებელ სტუდიაში მეცადინეობის შემდეგ, 1905 წლის ზაფხულს ქართულმა ახალგაზრდებმა წარმატებით ჩააბარეს საკონკურსო გამოცდები და მოსკოვის ფერწერის, ქანდაკებისა და ხუროთმოძღვრების სასწავლებელში ჩაირიცხნენ.

სამხატვრო სასწავლებელში მაშინ პედაგოგებად მუშაობდნენ ცნობილი რუსი რეალისტი მხატვრები ა. კორინი, ლ. პასტერნაკი, ნ. კასატკინი და ვ. სეროვი, რომლებსაც შესანიშნავი სასწავლო-შემოქმედებითი ატმოსფერო ჰქონდათ შექმნილი. ამ ისტაბლების უშუალო ხელმძღვანელობით, აგრეთვე მოსკოვისა და პეტერბურგის მუზეუმებში დატარებული მხატვრული შედეგების ზეგავლენით, გრიგოლ მესხის შემოქმედება იმთავითვე რეალისტური ხელოვნების გზით წარიმართა. გრ. მესხის შემოქმედებითი კონცეფციის ჩამოყალიბების საქმეში განსაკუთრებული მნიშვნელობა ჰქონდა იმ სახალხო-რევოლუციურ აზირობებს, რომელიც მისი სტუდენტობის პირველ წლებს დაემთხვა. მომავალი მხატვარი მთელი გატაცებით დაეწაფა რევოლუციურ სოციალ-დემოკრატიულ ლიტერატურას და თავისი სტუდენტური ცხოვრება მუშადა და მშრომელი გლეხობის თავისუფლებისათვის ბრძოლას დაუკავშირა.

დაიწყო ძიების, შემოქმედებითი დაოსტატებისა და რევოლუციური წრეების რთული, მაგრამ საინტერესო წლები...

დიდი იყო ახალგაზრდა მხატვრის შემოქმედებითი ინტერესი. სტუდენტობის პერიოდში გ. მესხი გულმოდგინედ და ბეჯითად მეცადინეობდა სახვითი ხელოვნების ყველა სფეროში. განსაკუთრებით გატაცებული იყო ფერწერის კლასში ნ. კასატკინთან მუშაობით. ერთერთ გამოფენაზე თავისი მასწავლებლის, სახელოვანი რუსი მხატვარი-პორტრეტისტის ვ. სეროვის "ვირშმანის მეუღლის პორტრეტის" ნახვამ ისეთი ცხოველყოფილი გავლენა მოახდინა ახალგაზრდა მხატვარზე, რომ მან მთელი გატაცებით დაიწყო პორტრეტულ ყანრში მუშაობა, რასაც ამჟამადაც დიდი სიყვარულით განაგრძობს.

სტუდენტობის პერიოდში შექმნილი ნაწარმოებებიდან განსაკუთრებული ყურადღება დამისახურა სტუდენტთა გამოფენაზე წარმოდგენილმა "გოგონას პორტრეტმა", რომელიც მხატვრული ტილოების კოლექციონერ-მეცენატს სალადოენიკოვს შეუქმნია. ამ პერიოდში შექმნა მან რამდენიმე პორტრეტი, რომელთა შორის საყურადღებოა "ინჟინერ ტეიტლინის ქალიშვილის პორტრეტი" და ეტიუდები.

სტუდენტობის პერიოდს მიეკუთვნება ილია ჭავჭავაძის პორტრეტი, რომელიც ახალგაზრდა მხატვარმა მოსკოვის საეთნოგრაფო საზოგადოების მიერ ილიას ხსოვნის პატივსაცემად 1908 წლის 12 მარტს გამართული სხდომისათვის სპეციალურად დახატა. საღამოზე მოხსენებით გამოხსლად ა. ხახანაშვილი, გ. ჟორდანიანი, დ. არაკიშვილი. სიმღერები შეუსრულებიათ თ. ბახუტაშვილ-შულავისა და ქართველ სტუდენტთა გუნდს. გაზეთი "ამირანი" გ. მესხის პორტრეტის შესახებ წერდა: "დარბაზში მოთავსებული იყო მან გ. მესხის მიერ (მოსწავლეა აქაურ სამხატვრო სასწავლებლისა) ცოცხლად დახატული სურათი ილია ჭავჭავაძისა" ¹. ამ დროისათვის მოსკოვში უდიდესი ისტორიული მნიშვნელობის ამბები ხდებოდა. რუსეთის 1905 წლის რევოლუცია დიდ აღმავლობის განიცდიდა. მოსკოვი მუშათა რევოლუციური მოძრაობის უდიდეს კერად გადაიქცა. დეკემბრის შუა რიცხვებში ქუჩები ბარისკალებით მიივსნა. ყველგან იქმნებოდა შეიარაღებული მებრძოლი რაზმები. რევოლუციურად განწყობილი გ. მესხი კავასიელ სტუდენტთა რაზმის აქტიური წევრი იყო. იგი იარაღით ხელში იბრძოდა მოსკოვის ქუჩებში. ერთერთი შეტაკების დროს მისმა რაზმმა განაარადა პოლიცია და ნადავლი მოსკოვის რევოლუციურ შტაბს გადასცა. სხვებთან ერთად გრ. მესხი ბონონის ქუჩაზე აღმართულ ბარაკადაზე მთელი დღის მანძილზე წინააღმდეგობას უწევდა კაზაკთა დამსჯელ რაზმებს.

რევოლუციის დროებითი დამარცხების შემდეგ, გრ. მესხს კონსპირაციულად უხდებოდა ცხოვრება. რეაქციის გაძლიერებასთან დაკავშირებით იძულებული გახდა 1908 წელს სასწავლებლის მეთიხე კურსიდან გამოსულიყო და სამშობლოში დაბრუნებულიყო.

გამომგზავრების წინ გ. მესხმა გადაწყვიტა თან ჩამოე-

¹ "ამირანი" № 19 გვ. 3, 22 მარტი, 1908 წ. ილია ჭავჭავაძის საღამო მოსკოვში.

ტანა მოსკოველ მხატვართა ნაწარმოებები და თბილისში გამოფენა, რათა ქართველი საზოგადოებისათვის ფერწერის რუს ოსტატთა ხელოვნების ახლო ვაცნობის საშუალება მიეცა. გრ. მესხმა მოსკოველი მხატვრების მხარდაჭერითა და უშუალო დახმარებით, თანაკურსელ ა. ციმაკურიძესთან ერთად, თავი მოუყარა გამოფენისათვის განკუთვნილ 142 ტილოს და საქართველოსაკენ გამოსწია.

1909 წლის 1 მაისის გაზეთ „დროებაში“ გამოქვეყნდა კორესპონდენცია, რომელიც იუწყებოდა, რომ 6 მაისს ზუბალაშვილების სახლში, კავკასიელ მხატვართა საზოგადოების სკოლაში გაიხსნებოდა მისკოვის ცნობილ მხატვართა სურათების გამოფენა. „ამ გამოფენას მართავენ ჩვენ თანამემამულენი, ახალგაზრდა მხატვარი, მოსკოვის სამხატვრო სასწავლებლის მოწაფენი გრ. მესხი, ალ. ციმაკურიძე, ს. არაქელიანი. ამთ მიანდეს მხატვრებმა გამოფენის მოწყობა, სხვათა შორის, ამ ახალგაზრდა მხატვრების სურათებიც იქნება გამოფენილი“¹. გამოფენაზე წარმოდგენილი იყო ს. ივანოვის, ა. ვასნეცოვის, ლ. პასტერნაკის, კ. იონინის, კ. კოროვინის, ს. ჟუკოვსკის, ა. კორინის, ა. არხიპოვის, აგრეთვე ახალგაზრდა რუსი, ქართველი და სომეხი მხატვრების ნამუშევრები. ეს იყო მოსკოველი მხატვრების ნამუშევრების პირველი გამოფენა თბილისში „Тифлис — წერდა იმ ხანად გაზეთი „კავკაზი“, — огутился в положении забытого художниками уголка: за исключением выставок, периодически устраиваемых местными художественными силами, ему еще ни разу не пришлось у себя на месте познакомиться с произведениями столичных мастеров и на видных произведениях искусства воспитать свой художественный вкус и понимание...“².

გამოფენამ დიდი ინტერესი აღძრა. ოსკარ შმერლინგის სამხატვრო სასწავლებლის კარებს, სადაც გამოფენა იყო გამართული, უამრავი ხალხი მოაწყდა. პრესაში დაიბეჭდა ხელოვნებათმცოდნეებისა და მხატვრების მრავალი წერილი. ზოგიერთმა რეპეციულმა გაზეთმა უარყოფითი შეფასება მისცა გამოფენას, მაგრამ საზოგადოების მოწინავე ნაწილი უადრესად დადებითად მოეკიდა გამოფენილ ნაწარმოებებს და მადლობა უძღვნა გამოფენის მესვეურთ. მოწინავე საზოგადოების აზრს გამოხატავდა ცნობილი ქართველი მხატვარი ალ. მერველშვილი, როცა 1909 წელს გაზეთ „დროების“ 22 მაისის ნომერში წერდა: „როგორც ახალმა რამემ, არა ჩვეულებრივმა ამ გამოფენამ დიდი მიოქმე-მოქმე გამოიწვია საზოგადოებაში. თითქმის ყველა ადგილობრივმა გაზეთმა ამოიღო ხმა მასზე; მომეტებულმა, სამწუბაროდ, ზეზუღლად შეჰყნა გამოფენას, ვაკაცინა კიდევ და სრულებით არ ჩაუკვირდა გამოფენის ზოგიერთ ახალ მხარეს, როგორც დიდი ხანის ავადმყოფი, ღლინიად ჩავარდნილი, ჩაკეტილ, დახშულ ოთახში, მარტო თავის სწულ გონების ამარა მყოფი, სულ იმას გაიძახის: დაკეტილ, დაწულ კარები, საიდანაც ნიაგი უბერავს, გაცეცდებით, ისე იქცევიან ჩვენებური პრესის ზოგიერთი მესვერნი“³. ავტორი პატივისცემით იხსენიებსა გამოფენის მინაწილე ცნობილ რუს მხატვრებს და დადებით შეფასებას აძლევდა მათ ნამუშევრებს. აღფრთოვანებით



გ. მესხი ვასო აბაშიძის პორტრეტით

წერდა მხატვარი ახალგაზრდა ფერმწერლებზე, განსაკუთრებით ახარებდა მას ქართველი და სომეხი მხატვრების წარმატება, რომლებსაც ოსტატობას უქებდა და მოშობაში ამხნეებდა: „ამ გამოფენაზე ბევრი ახალგაზრდა მოსწავლე მხატვარი იღებს მონაწილეობას და საუცხოვო ნიმუშებიც აქვთ გამოფენილი—ასეთები არიან გერასიმოვი, სავინი და სხვანი. რაც შეეხება ჩვენს თანამემამულეთ—ახალგაზრდა მხატვარ მესხს, ციმაკურიძეს და არაქელიანს, უნდა აღვნიშნოთ, რომ მათ დიდი წარმატება ეტყობათ. საუცხოვოა მესხის — ქალის პორტრეტები, ციმაკურიძის ეტიუდები და არაქელიანის „ღამის საიდუმლოებანი“¹.

გაზეთ „დროების“ სურათებიან დამატებაში დაიბეჭდა გ. მესხის, ა. ციმაკურიძისა და ს. არაქელიანის პორტრეტები (იხ. „დროების“ სურათებიანი დამატება №22. 7 ივნისი 1909 წ.). ასევე აღფრთოვანებული წერდა გაზეთ „კავკასის“ რეცენზენტი, რომელმაც საკმაოდ ვრცელი წერილი უძღვნა გამოფენას და ღრმა ანალიზი გაუკეთა წარმოდგენილ ნამუშევრებს. ახალგაზრდა მხატვრების შესახებ ავტორი წერდა: «Не могу не сказать несколько слов по поводу произведений устроителей выставки — Месхи, Цимакуридзе и Аракеяна. Искры таланта видны во всех произведениях этих молодых художников, которые при усленной и серьезной работе

¹ „დროება“ № 95, 1 მაისი, 1909 წ.

² „კავკაზი“ № 104, გვ. 3 9 მაისი, 1909 წ.

³ გაზეთ „დროება“ გვ. 2-3, № 110, 22 მაისი, 1909 წ. მოსკოველ მხატვართა სურათების გამოფენა.



გ. მესხი კოლმურენის პორტრეტი

должны вылиться в нечто стройное. Мы можем также не поблагодарить их за почин устройства выставки столичных художников в Тифлисе»¹.

ეს გამოფენა მნიშვნელოვანი მოვლენა იყო არა მარტო გ. მესხის შემოქმედებით ბიოგრაფიაში, არამედ რევოლუციონარული საქართველოს მხატვრულ ცხოვრებაში. რუსეთის პირველი რევოლუციის დამარცხებისა და რეაქციის ვაძლიერების მიმე პერიოდში, როგორც ცნობილია, ლიტერატურასა და ხელოვნებაში იმავად ანტირეალისტურმა, სუბიექტურ-ინდივიდუალისტურმა მიმართულებამ, რაც ინტელიგენციის წრეებში არსებელი იდეური მერყეობით იყო გამოწვეული. ამას ემატებოდა ნაციონალისტური ბურჟუაზიის ცდა — ჩამოეშორებინა ხელოვნება მუშათა კლასის ბრძოლის ინტერესებისაგან და ეიწრო პირადული თემებისა და იდეების ნაჭუჭში მოემწყვდია იგი. ასეთ პერიოდში ცხოვრების სიმართლად ამასხველ გამოფენას უდიდესი როლი ენიჭებოდა. გამოფენამ გააფართოვა და განამტკიცა ქართველ და რუს მხატვართა შემოქმედებითი თანამეგობრობა და ერთხელ კიდევ სწორი გეზი მისცა რევოლუციურ-დემოკრატიულ რეალიზმის გზაზე დამდგარ საქართველოს მოწინავე შემოქმედ ახალგაზრდობას.

ზუსტად ნახევარი საუკუნის წინათ ამ გამოფენაზე ქართველი საზოგადოება პირველად გაეცნო ახალგაზრდა მხატვარ გრიგოლ მესხის პორტრეტებსა და ეტრუდებს.

მათ შორის უდიდესი მოწონება დაიმსახურა „უცნობი ქალის პორტრეტი“, რომელიც რევოლუციამდელი ქართული პორტრეტული მხატვრობის ერთ-ერთი შესანიშნავი ნაწარმოებია და ამჟამად საქართველოს ხელოვნების სახელმწიფო მუზეუმის მუდმივ ექსპოზიციაშია.

პორტრეტში მთელი სისრულით გამოძვლავდა ახალგაზრდა ავტორის პროფესიული ცოდნა და ინდივიდუალური შემოქმედებითი ხასიათი. ნაზი და მშვიდი ფერადოვანი პარმონიის თავისებური აღქმა, რაც ასე კარგად გამოვლინდა მხატვრის ფერწერაში, ცხადყოფდა იმ დახვეწილ გემოვნებსა და მხატვრულ ოსტატობას, რომელიც თან მიჰყვა ხელოვანს მოწინავე რუსული რეალისტური სკოლის კედლებიდან. მთავარი, რაც პორტრეტის ხილვისას იგრძნობოდა, ეს არის პოეტური განწყობილების სიღრმე და პლასტიკურობა. მხატვრის ყურადღება ძირითადად შინაგანი ფსიქოლოგიური არსის გახსნისაკენა მიმართული. სავარძელში მჯდომი, მწვანე ხავერდის კაბით მოსილი ახალგაზრდა ქალის ზეაწეული თავის მოხდენილ დაჭერა, ღამაზი სახის სინატიფე და სინორჩე, რაც ხაზგასმულია ფერების მეტად რბილი ვადავლებით, ამაყად შობარაში მოვილი თვლების სხივონობა მკაფიოდ გვიჩვენებს ქალურ სინაზეს და კდემამოსილებას.

1909 წელს გ. მესხმა მუშაობა დაიწყო ხატვის მასწავლებლად თბილისის აღ. ყაზბეგის სახელობის ქალთა პროგნაზიაში; ამასთან იგი მიიწვიეს ქართული დრამის თეატრში, სადაც ორი წლის მანძილზე თავი გამოიჩინა როგორც ნიჭიერმა მხატვარმა-დეკორატორმა. ქართული თეატრის გამოჩენილი მოღვაწის ვალერიან გუნიას სამართლიანი აღნიშვნით, გ. მესხი იყო ერთ-ერთი პირველი პროფესიონალი თეატრალური მხატვარი. „გრიგოლ პარტენის ძე მესხი (მხატვარი), — წერს ვალერიან გუნია, — 1909 წელს იყო ჩვენთან, ქართულ თეატრში, მთავარ დეკორატორად... თავის მოვალეობას ყოველთვის ასრულებდა იშვიათი კეთილსინდისიერებით და მხატვრული ალღოთი, რისთვისაც ჩემვან, როგორც მხატვრული რეჟისორისაგან და ყველა თეატრის მსახიობთაგან იწვევდა გულწრფელ მადლობას და პატივისცემას“. თეატრში მუშაობამ და ქართული თეატრის ბრწყინვალე წარმოადგენლებთან დაახლოვებამ გ. მესხის შემოქმედებას იშთაიფივე იღვეურად მიზანდასახული ხასიათი მისცა. მხატვართა გადაწყვიტა შეემქნა თეატრის სახელოვან მოღვაწეთა სახეები და ამით ქართული თეატრალური ხელოვნების ისტორიაში გარკვეული წვლილი შეიტანა.

1910-1911 წლებში გრიგოლ მესხი ქნის კოტე მესხის, ვასო აბაშიძის, ლაღო მესხიშვილის, ნატო გაბუნისა და მაკო სუფარივა-აბაშიძის პორტრეტებს (სამწუხაროდ, ორი უახსენსელი პორტრეტი ჩვენ დრომდე არ შემონახულია).

უფრო გვიან, თეატრალური მუზეუმის დაარსების პერიოდში (1927წ.) ეს სურათები გ. მესხმა მუზეუმს უსაცდლოდ გადასცა. „შენისთანა ხალხი, — წერდა გ. მესხი თეატრალური და ლიტერატურული მუზეუმის დამაარსებელი დ. არსენიშვილი, — მე მაღვრთოვნებდა და მიმსუბუქებდა სათეატრო მუზეუმის დაარსების საქმეს, თორემ რა დამაარსებინებდა ორ მუზეუმს — სათეატროსა და სალიტერატუროს“, ხოლი საქართველოს სსრ კულტურის სამინისტროსადმი გაგზავნილი წერილში წერდა: „მან გა-

¹ „კავკაზი“ № 116, გვ. 3, 24 მაისი, 1909 წ.

აკეთა სამადლობელი საქმე და ხალხის მადლობა ეკუთვნის”.

კოტე მესხის პორტრეტი, რომელიც ამჟამად საქართველოს ხელოვნების მუზეუმის მუდმივ ექსპოზიციაშია, ქართული რეალისტური პორტრეტული მხატვრობის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან შენაძენს წარმოადგენს.

პორტრეტის ფერწერა განსხვავდება „უცნობი ქალის პორტრეტის“ შესრულების მანერისაგან. მხატვარს ეს ტილო დაწერილი აქვს მუქ გამაში, ღრმა ჩრდილების გამოყენებით. მუქი ტონალობიდან გამოიყოფა მსახიობის ნაოლი სახე. კედლის მუქი ფონი საერთო ტონალობას არ ეთიშება, ხოლო მარჯვენა მხარეს მინიშნებული ფარდის ნაწილი ფრწყმის-სურათის საერთო კომპოზიციის და აძლიერებს პიროვნების პროფესიულ დახასიათებას. ფერების მკაცრი გაბანინებებს კონკრეტული პიროვნების მტიკცე და ენერგიულ ხასიათზე. ტილოზე წარმოდგენილია დაუღალავი თეატრალური მოღვაწე, ქუთაისის პროფესიული თეატრის ერთ-ერთი დამაარსებელი და ხელმძღვანელი კოტე მესხის ახივან და ბრგე ფიგურაში, მოღიბარ, მაგრამ მკაცრ სახის ნაკვეთში მხატვარმა გადმოსცა არა მარტო დამახასიათებელი გარეგნული ნიშნები, არამედ გახსნა მგზნებარე მსახიობის და მოქალაქის მდიდარი შინაგანი ბუნება.

კოტე მესხისა და უცნობი ქალის პორტრეტები წარმოდგენილი იყო ქართველ მხატვართა სურათების გამოფენაზე მოსკოვში საქართველოს ხელოვნებისა და ლიტერატურის მეორე დეკადაზე.

მომდევნო წლებში მხატვარმა შექმნა ქართული თეატრალური კულტურის გამოჩენილი მოღვაწეების ვასო აბაშიასა და ლადო მესხიშვილის პორტრეტები. ამჟერადაც მხატვარი ცდილობდა მოენახა სადა, მაგრამ ემოციურად მტყვევლი ფერთა პარმონია, რათა ფსიქოლოგიური და მკურებლობით გადმოეცა შესანიშნავი მსახიობების სახეები. სურათების დამთავრება მხატვარმა ვერ მოახერხა მსახიობა მოუცვლელის გამო. ვ. აბაშიას პორტრეტში მაინც შესძლო ეჩვენებინა მოსუვენარი, დაუსურტული ენერჯითა და ხალისით აღსავსე ადამიანის შთამბეჭდავი სახე, ხოლო ლადო მესხიშვილის პორტრეტში — მრავალი წლის რთული და დაძაბული მუშაობით მოქანცული, ჟანტატხილი, მაგრამ მიზანსწრაფივით აღსავსე კეთილშობილი ადამიანი.

1911 წელს გრიგოლ მესხი გადავიდა ქუთაისში და დაწყო ხატვის მასწავლებლად მუშაობა ქუთაისის გაჟთა რეალურ სასწავლებელში; ამავე დროს ვალერიან გუნისის მიწვევით თანამშრომლობდა ქუთაისის თეატრში. ქუთაისში მთელი დრო ჰელაგოვიურ და თეატრალურ მოღვაწეობას მიჰქონდა და ფერწერისათვის მხატვარი ნაკლებად იცვლდა. ამ პერიოდის ნამუშევრებიდან აღსანიშნავია კომპოზიტორ დიმიტრი არაყიშვილის პორტრეტი. აქვე დაწყო აკაკი წერეთლის პორტრეტზე მუშაობა, მაგრამ ვერ დაასრულა პოეტის მოუცვლელის გამო.

ქუთაისში გ. მესხის გაეცნო და დაუმეგობრდა ნიჭიერ ახალგაზრდა პოეტს გალაკტიონ ტაბიძეს, რომლის ლექსებით აღტაცებული იყო. ამ მეგობრობის შედეგია გალაკტიონ ტაბიძის პორტრეტ-ეტუდი (1912 წ.). სსაფლას პეიზაჟის ნახ ფონზე მსუბუქი და რბილი ფერყე-



გ. მესხი შემოქმედებით ძიებაში

რული მანერით გამოსახულია პოეტის ფიგურა. გალაკტიონი დაფორტული დვას, წინა პლანზე მიჩანს საფლავის ქვა. პოეტის მზერა მშვიდია და კავშირში. მგონის რომანტიკული განწყობილება, რაც ესოდენ დამახასიათებელი იყო „მე და დამისა“ და „მესაფლავის“ ავტორისათვის შემოქმედების ადრეულ პერიოდში, სურათში კარგადაა გადმოეცეფული.

1914 წელს გრიგოლ მესხს გალაკტიონ ტაბიძის კრებულიის ყდის მხატვრული გაფორმება დაავალეს. ეს იყო გ. ტაბიძის ლექსების პირველი შეასრულია და შესაფერისი მხატვრული ფორმის გამოქმენით წარმატებასაც მიაღწია. ქნარზე დამკვერტი მწუხარე ქართველი ქალი, რომელიც სვედიან სიმღერებს მღერის, სწორად ხსნის კრებულის შინაარსს და გვანიშნებს მხატვრის გრაფიკული გამოსახვის კულტურასა და გემოვნებას.

მოღვაწეობის ქუთაისის პერიოდს მიეკუთვნება სურათი „ამიანში“, მხატვარ დ. წერეთლის პორტრეტ და რამდენიმე ეტიუდი.

იმ ხანებში გ. მესხის ინიციატივით, ქუთაისის კლასიკური გიმნაზიის შენობაში გაიმართა ახალგაზრდა ქართველ მხატვართა გამოფენა, მაგრამ გამოფენას დიდი გამოხმაურება არ მოჰყოლია.

საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ გ. მესხის შემოქმედება ახლებური გზით წარმარ-

თა, გაფართოვდა და გაღრმავდა მისი პედაგოგიური მოღვაწეობაც.

1921 წელს საქართველოს სსრ სახალხო განათლების კომისიარატის მიერ გ. მესხის გადმოყვანილი იქნა თბილისში, სადაც მისი უშუალო ხელმძღვანელობით დაარსდა თვალსაჩინო სასწავლო ხელსაწყოების ინსტიტუტი, რომელსაც ხელმძღვანელობდა 1924 წლამდე. 1923 წლიდან 1936 წლამდე, მიხეილ მრევლიშვილთან ერთად, მუშაობდა ლექტორად სახვითი ხელოვნების დარგში სახელმწიფო უნივერსიტეტის მუშათა ფაკულტეტზე, ამავე დროს მასწავლებლობდა მესამე საცდელ-საჩვენებელ შრომის სკოლაში.

გ. მესხმა იშვიათი ენთუზიაზმით მოკიდა ხელი მშრომელ ახალგაზრდობაში სახვითი ხელოვნების სიყვარულის დაწერგვის საქმეს. ამასთან ახალი ენერგიით შეუდგა სოციალისტური სინამდვილის მხატვრული ასახვის ხერხების ძიებას. მხატვარმა სწორად გაიგო ის ამოცანები, რომლებიც საბჭოთა სინამდვილემ ხელგაშტაა წინაშე დაყენა და პირველი დღეებიდანვე კვეთის სოციალისტური გარდაქმნისათვის მებრძოლთა რიგებში ჩადგა. განსაკუთრებული მნიშვნელობა ჰქონდა მხატვრის შემდგომი მუშაობისათვის ს. კ. ბ. (ბ) ცენტრალური კომიტეტის 1932 წლის 23 აპრილის დადგენილებას „ლიტერატურულ-სამხატვრო ორგანიზაციების გარდაქმნის შესახებ“. გაფართოვდა მხატვრის თემატური არე და შემოქმედებითი დიაპაზონი. ახალმა შინაარსმა ახალი ფორმები მოსთხოვა მხატვარს და იგი მუშაობას იწყებს მრავალფეროვან კომპოზიციურ; მათ შორის აღსანიშნავია „ფილიპე მასარაძე მშრომლებს შორის“ (1924 წ.), რომელიც წარმოადგენს იყო ოქტომბრის რევოლუციის ათი წლისთავისადმი მიძღვნილ გამოფენაზე. სურათი გამოირჩევა პოლიტიკური სიმბახვილითა და თემის ახლებურად გადაწყვეტით. რევოლუციური თემატიკას მიუღწევა მხატვარმა მიხაკაიას პორტრეტით და ალგორითული ხასიათის ნაწარმოები „კაპიტალისტური მასყარა“ (1924-27 წ. წ.).

1935-36 წლებში მხატვარმა შექმნა ქართველი და კავკასიელი ტიპების (კახელი გლეხის, გურული და სვანი მამაკაცის, იმერელისა და დებელი ქალის) ენთოგრაფიურად საინტერესო პორტრეტები, რომლებიც გამოირჩევიან ნაციონალური კოლორიტითა და კუთხური თავისებურებით. ეს ნაწარმოებები ამჟამად ენოგრაფიულ მუზეუმში ინახება.

გ. მესხის ამ ხანის ნაწარმოებებიდან აღსანიშნავია „რაჭველი კოლმურნის პორტრეტი“ (1937 წ.) ამ ტილოზე ავტორმა გამოხატა საბჭოთა სოფლის მშრომლების ხალხობრივი შრომის პერიოდი; რაჭველი გლეხის სახე უაღრესად კოლორიტულია. იგი ხელდება ვიწრო დახასიათებას და იქცევა საკოლმურნეო შრომის გმირის ზოგად ტიპად, რომელშიც განსახიერებელია საბჭოთა ადამიანის დამასიათებელი შესანიშნავი თვისებები. მხატვრული ჩანაფიქრის ხანზორციელებისათვის მხატვარმა მოქმენა დინამიური კომპოზიცი, წინა პლანზე გამოსახულია კიბის მოაჯირზე ნახევრად ჩამოყვადარი ჰუარა გლეხი. მისი თავისუფალი პოზა, ჭკვიანი მზერა, მკაფიოვლი გაღიშება გამომხატავს სურათის საერთო იდეას. ეს არის მზისგან გარკვეული და ხელმედაყოფილი, მრავალჭირგამოვლილი, მაგრამ ამჟამად ბედნიერი ადამიანი. ფიგურის თემას ორ-

განუღად ეხამება ნახი და ფერადოვანი ფონი, ღრმა და პაეროვანია უკანა პლანი — ოდებითა და ემოციური დაწვევებით ნებული რაჭველი სოფლის ლამაზი ხედი, სიმინდის ყანებითა და მწვეან გორაკებზე.

ამავე წლებში მან შექმნა კოტე მარჯანიშვილის (1935 წ.), ივანე ჯავახიშვილის (1937 წ.) და სანდრო შანშიაშვილის (1943 წ.) პორტრეტები. უნდა აღინიშნოს, რომ ამ ნაწარმოებებში მხატვარმა ვერ შეინარჩუნა კლასიკალი ფერწერული მეთყველობა, თავი ვერ აარიდა ერთგვარ სიმშრალეს წერის მანერაში.

სამამრელო ომის პერიოდში გ. მესხმა დაწერა მეომრების პორტრეტები — „საბჭოთა კავშირის გმირი გოცირიძე“, „გენერალი ჩანჩიბაძე“, „ორდენოსანი მფრინავი დ. ჩხიკვიანი“ და სხვ.

ომის შემდგომ პერიოდში გ. მესხი კვლავ გატაცებით მუშაობს პორტრეტზე და სურათებზე. ეს არის „ჩაის მკერფავი ქალები“ (1947 წ.), „ნორჩი მხატვარი ბიჭური გოგონა“ (1949 წ.), „პირველი ქართველი მფრინავი ქალი რუსულან ჟორდანიანი“ (1957 წ.), „ალექსანდრა ჯავახიძის პორტრეტი“ (1955 წ.), „ბედაგოვი ქეთევან ანანიაშვილი“ (1957 წ.), „შემოქმედებითი ძიებაში“ (1957 წ.), „ნორჩი მხატვარი ბიჭუნა“ (1958 წ.), „ფესტივალის მონაწილე გოგონა“ (1958 წ.) და სხვ.

ამ სურათებიდან პირველ რიგში აღსანიშნავია პირველი ქართველი მფრინავი ქალის რუსულან ჟორდანიანის პორტრეტი. ფიგურის მოძრაობა, რაც ძირითადად გადმოცემულია მოძრუნებული თავის ძლიერ მონახაზებში, პორტრეტის შინაგან დინამიურობას ანიჭებს და პიროვნების ღრმა დახასიათებას იძლევა. პორტრეტი სინათლითა და უხვი პაერითაა სავსე. სახის ვარდისფერი ტონი ვაკოვეტილად ჩანს მოწვეანო-მონაცხისფრო ქურქისა და მივერცხლისფრო გამკვირვალე ფონზე. ნათელი საღებავებით შესრულებული ეს პორტრეტი ამაღლებული განწყობილებით ხასიათდება.

„ბედაგოვი ანანიაშვილის პორტრეტის“ კომპოზიცია, ერთი შეხედვით „უცხოების ქალის პორტრეტის“ გვეკონია, ნაცნობია პოზა, სხეულის მოძრაობა, საერთო განწყობილება, მაგრამ წერის მანერის მხრივ იგი ჩამორჩება მხატვრის აღნიშნულ ადრინდელ ნაწარმოებს. პორტრეტში არ ჩანს ის მძაფრი ფსიქოლოგიური დახასიათება, რაც „უცხოებ ქალში“ ასე მკაფიოდ გამოვლინდა. სახის პათეტური იერი ტოლგავს პორტრეტს უშუალობასა და ბუნდობის სიძაბის ტილოზე „შემოქმედებითი ძიებაში“ ავტორის უდიდესი გადმოცემა ნორჩი ხელოვანის წუთიერი შემოქმედებითი განწყობილება. პორტრეტის ფერადოვანი გამა — სახის ვარდისფერი ტონთან შესამებული მუქი შინდისფერი კაბა, ისფერ-ნაცრისფერი ფონი, საერთო პარზონიულ ტონალობას ქმნის. პიროვნების განწყობილება გადმოცემულია არა მარტო ფერთა ნიუანსებითა და სახის გამომეტყველებით, არამედ ფიგურის მოძრაობითა და კარგად შერჩეული კომპოზიციით. პატარა მაგიდის კიდე, რომელზეც ყვავილებით თავსული, ფუფუნაწაწაობილი ვაზა, სხატავი ქაღალდი და ფანქარი აწყობა, კედელზე დაკიდებული სურათები, აკონკრეტებს შემოქმედ გოგონას დახასიათებას.

მომდევნო წელს გ. მესხი ასრულებს პორტრეტს „ნორჩი მხატვარი ბიჭუნა“. პირველ ტილოზე მხატვრის ყურადღება თუ მუშაობის დაწყების წინა მიმდებარე იყო



გამაზღვრებელი, აქ შემოქმედებითი პროცესია აღბეჭდილი, ნორჩი ხელოვანის საინტერესო დახასიათება მოცემული. მაგრამ ფონი, რომელიც ბალის ხელს წარმოადგენს, საინათლო სიძლიერით არ არის დამუშავებული, რის გამოც არ იგრძნობა სივრცე, საჭირო პერსპექტივა და ჰაეროვნება.

პედაგოგიურმა მოღვაწეობამ განასაზღვრა მხატვრის შემოქმედების თმატურთი არე. როგორც ვხედავთ, ბოლო წლების მისი ტილოების ძირითადი თემა მოსწავლეთა ახალგაზრდობის ცხოვრებაა. ამ თემა უძღვნა მხატვარმა მრავალფეროვანი კომპოზიცია „პოლიტიკური სწავლება სკოლაში“, რომელზეც ამჟამად გატაცებით მუშაობს. დიდი ზომის ტილოზე გამოსახულია მოსწავლეთა ერთი ჯგუფის მეცადინეობა მექანიკურ სახელოსნოში, სახარტო დაგეგმვის. საინტერესოდ გადაწყვეტილი კომპოზიცია შეესაბამება და ხსნის მხატვრის მიერ გააზრებულ თემას და ნათელს ხდის სურათის იდეურ მიზანდასახულებას.

მსოფიანი მხატვარი კვლავ გატაცებით მუშაობს პორტრეტულ ძანრში. ზემოდინხმული ნამუშევრის გარდა, იგი მალე დასრულებს აკაკი ფაღავას და ვაჟიშვილის პორტრეტებს.



მიმდინარე წელს გრიგოლ მესხს შემოქმედებითი და პედაგოგიური მოღვაწეობის თომოცდაათი წლიი უსრულდება. 1909 წლიდან ის მოზარდებს არ მოსცილებია. გ. მესხი ჩვენი რესპუბლიკის სამხატვრო განალოების ერთერთი აქტიური მოღვაწეა. წლების მანძილზე მუშაობდა საერთო-საგანმანათლო სკოლებში, სხვადასხვა ტიპის სასწავლებლებში, საქართველოს სსრ განალოების სახალხო კომისარიატის და საქართველოს სსრ განათლების სამინისტროს პედაგინტეში, კითხულობდა ლექციებს სკოლის ხატვის მასწავლებელთა კვლიფიციაციის ასამბლეებელ კურსებზე, აქტიურად მონაწილეობდა პროგრამებისა და მეთოდური სახელმძღვანელოების შემუშავებაში და საყურადღებო წინადადებებით გარკვეული წვლილი შექონდა მათი სრულყოფის საქმეში.

თვრამეტი წლის მანძილზე გ. მესხი უცვლელად და გატაცებით ხელმძღვანელობს თბილისის პიონერთა და მოსწავლეთა სასახლის ხატვისა და ფერწერის კაბინეტს, აღსაზრდელებს უღვიძებს ინტერესს და უნერგავს სიყვარულს სახეითი ხელოვნებისადმი, უნეთიარებს გემოვნებას, აიარალებს მათ თვორიული და პრაქტიკული ცოდნის საფუძვლებით. წლების განმავლობაში გულისხმიერმა და მცოდნე პედაგოგმა ნორჩ ნიჭიერ მხატვართა რამდენიმე თომბა გამოავლინა და აღზარდა. მათი ნაწილი უკვე ცნობილ მხატვართა რიგებშია, ხოლო დანარჩენები ჯერ კიდევ სტუდენტის მერხს უსხედან. გოჯი თოთობიპე, ელგუჯა და მერაბ ბერძენიშვილები, ჯიხონს ხუნდაძე, თეონა ასიტაშვილი, რენო თურქია, გივი კემულავა, გივი მისსურაძე — აი ერთი ნაწილი ან ახალგაზრდა მხატვრებისა, რომელთა სახელებით სამართლიანად ამაყობს მსოფიანი პედაგოგი.

უტყუარი პედაგოგიური ალოს მქონე მხატვარმა გ. მესხმა კაბინეტის მუშაობა თავისებური მეთოდით წარმართა. ასაკის მიხედვით სამ ნაწილად (უმცროსი, საშუალო, უფროსი ასაკი) დაყოფილი წრის წევრები სხვადასხვა საათებში მეცადინეობენ. ნორჩი მხატვრები თავდაპირველად ფანქრითა და წყლის საღებავებით მარტივ მოდელებზე და ნატურმორტებზე იწყებენ მუშაობას. „დამწყებ მხატვრისათვის, — ამბობს გ. მესხი, — აუცილებელი და მეტად მნიშვნელოვანია ხატვაში ვარჯიში. სწორედ ამ პროცესში უმუშავდება მას ნატურზე დავიკრების უარის, სწავლის ადამიანის ანატომიას, სხეულის ცალკეული ნაწილების სწორი ფიქსირებას, გეომეტრიული ფიგურების ზუსტად გადმოკვებას“. მაგრამ უმცროსი ასაკის ბავშვებისათვის გეომეტრიული სხეულის ან თამაშის მოდელის ხატვა მომბეჭრებელი ხდება. მაშინ პედაგოგი წინადადებას აძლევს მათ დახატონ რამიმე ფანტაზიით. ასეთი მეთოდი უძლიერებს ბავშვებს ინტერესს სახეითი ხელოვნებისადმი, უნეთიარებს ფანტაზიას და მესხიერებას.

სამუშალო და უფროსი ასაკის ბავშვებთან მუშაობა მარტო სახელოსნოში საქმიანობით არ ამორიყურება. ხშირად ნახვით მოზარდებს გ. მესხთან ერთად პიონერთა სასახლის ბაღში, ქალაქის პარკებში, თბილისის ვარუბანში, ზოთაპარკში, სადაც იანინი პედაგოგის უშუალო მეთოდალურებით და ხელმძღვანელობით აკეთებენ ეტიუდებს ისტორიულ ღირსშესანიშნაობებსა და ახალ მიმუხებლობებზე, ეცნობიან მცენარეთა და ცხოველთა სამყაროს.

განსაკუთრებული დამსახურება მიუძღვის გ. მესხს საქართველოს ნორჩ მხატვართა ნაწარმოებების მოზადებაში ბავშვთა სახეითი ხელოვნების ნამუშევართა საკავშირო გამოფენებისათვის. ამ გამოფენებზე, აგრეთვე მსოფლიოს ბავშვთა ნამუშევრების საზღვარგარეთულ გამოფენებზე, საქართველოს ნორჩ მხატვართა ნამუშევრებს არაერთხელ დაუშასხურებიათ უმაღლესი ხარისხის პრემიები და ჯილოები. საკავშირო ახალგაზრდობის ლენინური კომუნისტური კავშირის ც. კის მიერ გ. მესხი დაჯილოდებულია „სახალხო განათლების წარჩინებულის“ ნიშნით და საპატიო სიგელებით.

გ. მესხი რესპუბლიკურ თუნდალ-გაზეთებში ხშირად ათავსებს წერილებს ახალგაზრდა მხატვრების აღზრდის საკითხებზე. ხანგრძლივი და უმრავლყო პედაგოგიური მოღვაწეობისათვის გ. მესხს მინიჭებული აქვს საქართველოს სსრ დამსახურებული მასწავლებლის საპატიო წოდება. მიუხედავად ხანდაზმულობისა, გ. მესხი აქტიურად მონაწილეობს საქართველოს მხატვართა კავშირის მუშაობაში და ყოველდღიურ საქმიანობაში. გ. მესხმა, როგორც ჩვენი რესპუბლიკის უხუცესმა მხატვარმა, გასნა მხატვართა მესამე და მეოთხე ყრილობები.

გრიგოლ პართენის ძე მესხი, რომელიც 75 წლის ასაკში კვლავ ახალგაზრდული ენერჯითა და გატაცებით განაგრძობს შემოქმედებით საქმიანობასა და პედაგოგიური მოღვაწეობას, ხალხისადმი უნეგარო სამსახურის მავალითს წარმოადგენს.



კულტურის კიდევ ერთი ახალი კერა

ნუნუ ბერძენიშვილი



ვარელი... ულამაზესი კუბე მადლიან კახეთისა გრივლ ორბელიანის თქმით — „მზრწყინავი კახეთის თვალ“, დიდი ილიასა და სახელმწიფოელი ქართველი რეჟისორის, კოტე მარჯანიშვილის მშობლიური სოფელი...

საზეიმო ვითარება 12 და 13 ივნისს ყვარელში. 14 ივნისს აქ იხსნება კოტე მარჯანიშვილის სახლი-მუზეუმი.

ქუჩაში გადაჭიმული ტრანსპარანტები, დროშებითა და ელნათურებით მორთული სახლები სადღესასწაულო იერს აძლევს ამ პატარა, მაგრამ ღამაზსა და მომიზიბულ სოფელს. სოფლის მოსახლეობას, კაცსა თუ ქალს, დიდსა თუ პატარას, სახეზე აღბეჭდილია ეს საზეიმო განწყობილება.

ყვარლის მეკიდრნი ტრადიციული სტუმართმოყვარეობით ხვდებიან სტუმრებს. მადლიერების გრძნობით სურთ უმასპინძლონ მათ, ასე რომ დაფასეს და პატივი სცეს თავიანთ თანამემამულეს, დიდ ხელოვანს, — კოტე მარჯანიშვილს.

12 და 13 ივნისს ყვარელს ეწვივნენ კოტე მარჯანიშვილი

თამარ ჭავჭავაძე, ვასო გოძაშვილი და გერტო ახჯაფარიძე იქსპონატს.



ლის მოწვევები მისივე სახელობის თეატრიდან, რომელმაც ყვარლის კულტურის სახლში კოტეს მიერ განხორციელებული სპექტაკლების — „სურვილ აკოსტასის“ და „ყვარყვარი თუთაბერის“ ფრაგმენტები წარმოადგინეს. უელს სცენური სიციხისის მშენებლისა და მისივე მარჯანიშვილისეული „სურვილ აკოსტა“ და, აი, მისმა მოწვევებმა ეს ქსენობა კვლავ გააცოცხლეს თავიანთი დიდი მასწავლებლის მშობლიურ სოფელში.

გათენდა 14 ივნისი... ყვარელში ნამდვილი სახალხო ზეიმი გაიმართა. სოფელში შემოსასვლელი შარავნები აიკისო ზეიმზე მომავალი ქვეითი მგზავრებით, მსუბუქი და საბარგო მანქანებით, სპეციალურად ზეიმზე დამსწრე ხალხისათვის განკუთვნილი ავტობუსებით. პაეუნი ისინიდა თბილისიდან მომავალი თვითმფრინავების გუგუნი. ზეიმზე მოიქაროდნენ სიმღერით, ყიყინით... სწორედ ეს მზიარული, უჩვეულო ხმაური, ქუჩაზე გამოფენილი სადღესასწაულოდ მოკაშული ხალხი ქმნიდა ნამდვილ საზეიმო განწყობილებას, რაც ასე ძლიერ უყვარდა თვით მარჯანიშვილს.

ყველა, ჩამოსული თუ ადგილობრივი, სახლ-მუზეუმისაკენ მიემართება. ზეიმზე, გარდა მარჯანიშვილის თეატრის კოლექტივისა, ჩამოვიდნენ რესპუბლიკის პარტიული და საბჭოთა ორგანოების, კულტურის სამინისტროს, მწერალთა კავშირისა და თეატრალური საზოგადოების წარმომადგენლები. რუსთაველის სახელობის, ქუთაისის ლ. მესხიშვილის სახელობის, თელავის სახელმწიფო თეატრებისა და კინომუშაკთა დელეგაციები. რესპუბლიკური გაზეთებისა და ჟურნალების პასუხისმგებელი მუშაკები. თეატრმცოდნეები და საქართველოს სახელმწიფო თეატრალური მუზეუმის თანამშრომლები.

ზემოაღნიშნულ ოფიციალურ პირთა გარდა, ზეიმს მრავლად დაესწრო თბილისისა და სხვა რაიონების მშრომელი და ინტელიგენცია.

კ. მარჯანიშვილის ევოს ჭიჭიართან, ქუჩაზე, სპეციალურად ამ დღისათვის გამართულ იქნა ტრიბუნა, რომელზედაც აღმართული იყო კოტეს დიდი პორტრეტი. სწორედ აქვე გაიმართა ხალხმრავალი მიზევიანი. სიტყვებით გამოვიდნენ ყვარლის რაიკომის პირველი მდივანი — ალიხან ავაზაშვილი, საქართველოს სსრ კულტურის მინისტრი — დავით ჩხივიშვილი, სსრ კავშირის სახალხო არტისტები — ვ. ავაფარიძე და ავ. ხორავა, რესპუბლიკის სახალხო არტისტი — თ. ჭავჭავაძე და პოეტი ი. ბეროშვილი.

სრულ ორ საათზე გაიჭრა ლენტი და დაიწყო ხალხის დენა კოტეს სახლ-მუზეუმის დასათვალიერებლად.

სანამ მზახველ შეეცვებოდა და აღჭურვდით სახლ-მუზეუმის ექსპოზიციას, რამდენიმე სიტყვით შეეცხით თვით ამ შენობას.

სახლი, რომელშიაც დაიბადა და აღიზარდა კ. მარჯანიშვილი, წარმოადგენს მე-19 საუკუნის მეორე ნახევრის საცხოვრებელ სახლთა ხუროთმოძღვრების შესანიშნავ ძეგლს. ეს არის დიდი, ორსართულიანი შენობა, რომელსაც ორი მხრიდან გარს უჭლის ფართო აივანი — დამყარებული სვეტებზე. ქვის სვეტებისა და ხის აივნის შენაშენა მეტად თავისებურ იერს აძლევს ამ სახლს, რომელიც ერთგვარად წარმოადგენს ამპიის სტილის თავისებურ გადამუშავებას ქართული ხუროთმოძღვრული კულტურის საფუძველზე.

ქვედა სართულში, რომელიც ზედა სართულზე მალაქჭერიანია, მოთავსებულია მარანი. ამავე დროს იგი გათვალისწინებულია შტრის თავდასმის დროს საიმედო თავშესაფრად, მას შემორჩენილი აქვს სათოფურები. მარანი შეტად საინტერესოდ არის მოწყობილი. იგი მრავალსაუკუნოვანი ქართული მეღვინეობის ძველსძველი კულტურის გამომხატველია. მარანში ჭბაქუკი მარჯანიშვილს გამართული ჰქონდა თეატრი. ახლა ეს სცენის ნაგებობა აღდგენილია იმავე სახით, როგორც ეს გასული საუკუნის 90-ან წლებში გიმნაზიელ კოტეს ჰქონდა. სცენის ნაგებობა მარანში, ფოტოსურათის მიხედვით, სახლ-მუზეუმს აღუდგინა რუსთაველის სახელობის სახელმწიფო თეატრმა.



ქ. მარჯანიშვილის სახლ-მუზეუმის ერთ დარბაზში

მნახველის წინაშე აქ იხსნება ამალეღვებული სურათი იმ ვარემოსი, სადაც ყალიბდებოდა, იწრობოდა ჭბაქუკი მარჯანიშვილის თეატრალური მისწრაფებანი. აქვე, ლამაზად გაორჩებულ ვიტრინებში, გამოფენილია ბერიკების ტანსაცმელი და ნიღბები. ეს თითქოს გახსენებაა მარჯანიშვილის დიდი ინტერესის ქართული თეატრის ხალხური საწყისებისადმი და თუ დღეს კიდევ სადმე შემორჩენილია ქართული ხალხური ნიღბების საიმპროვიზაციო თეატრის წარმოდგენები, ეს, უპირველესად ყოვლისა, ყვარლის რაიონშია. ამიტომაც გასაგებია, რომ მარჯანიშვილის სახლ-მუზეუმში ბერიკაობის ამსახველი მსალები დიკავებენ მნიშვნელოვან ადგილს. ამიტომა, აქ, თავის დროზე, კიდევს დაამუშავებს ქ. მარჯანიშვილის სიტყვები: „აიღეთ ჩვენი დღეობები, ჩვენი გამაირება, ფერხული, გაყოფა ქორისი ორ მოკამათე ჯგუფად, მაყრობა, ბერიკაობა, რამდენია ყველა ამათში თეატრალური და ორიგინალური როფუნდი. ერთი მისი პატარა ნაშთი—ოდნავ გვახსოვს—ეს იყო ყვენობა, ეს იყო თეატრი, ნამდვილი თეატრი, რომელიც ასე უმოწყალოდ იყო მოკლული მეფის ძაბანებით“.

მარჯანიშვილმა ხომ თავისი თეატრის ფოიე მოახატინა ლაღო გუდაიშვილს ბერიკაობის ამსახველი სცენით. რა კარგი იქნებოდა, რომ ეს ფრესკა აღდგეს ყვარლის სახლ-მუზეუმის მარნის თეატრში.

მარნის მეორე განყოფილებაში ჩვენ ვხვდებით ეკრანს. აქვე, ექსპონატება, რომლებიც ასახვენ მარჯანიშვილის მოღვაწეობას კინოხელოვნებაში. ალბათ, შემდეგში, მნახველები აქ ნახავენ ქოტეს მიერ განხორციელებულ ფილმებს, ჯერჯერობით კი ისინი კმაყოფილებიან სახელგანთქმული ყვარული დღისნი—კინამარტულის ტანსაცმით. სახლ-მუზეუმის მეორე სართულში გაშლილია ექსპონიტი, რაც რამდენიმე განყოფილებად არის დაყოფილი. პირველი განყოფილებაში მნახველები ათვისებენ მარჯანიშვილის ოჯახური ვარემოს წარმომსახველ ექსპონიტი. ფოტოსურათებით წარმოდგენილი არიან კოტეს მშობლები: ლიზა სოლომონის ასული ჭაჭუკაძე და ალექსანდრე ანდის ძე მარჯანიშვილი. პაპა—სოლომონ ჭაჭუკაძე, კოტეს და-ძმა: თამარი, ნინო, მამო და ვლადიმერი.

მათივე გვერდითაა ფოტოსურათები კოტეს ახლო ნათესაგებისა (დიდა — ეკატერინე აბელაშვილი, დეიდაშვილი — მარიამ საფარივა-აბაშიძისა, მამიდაშვილები — ვენეცია, სერგი, კოტე და დავით მესხები; ბ. გამრეკელი, გ. ანჯაფარიძე), რომელთა უმრავლესობა სამშობლოს ამპლადარი ადამიანები, ხელოვნების ცნობილი ოსტატები არიან. აქვეა მარჯანიშვილის პორტრეტი შესრულებული მხატვარ გ. მეძმარიაშვილის მიერ. დასასრულს ამავე განყოფილებაშია ფოტოსურათი სცენისა სპექტაკლიდან „სასკოლო წყვილი“, რომელიც ჭბაქუკმა კოტემ ჯერ კიდევ გიმნაზიაში სწავლის დროს დაღა და რომელშიც გიმნაზიელის როლი თვითნვე განასახივრა. ცნობილია, რომ ეს პიესა წარმატებით იდგებოდა ყვარელსა და თელავში.

ქ. მარჯანიშვილის მოღვაწეობა ქართულ თეატრში მე-19 საუკუნის 90-იან წლებში — ამ თემას ეთმობა გამოფენის მეორე განყოფილება. აქ გამოფენილია ფოტოსურათები ცნობილი თეატრალური მოღვაწეებისა (ვ. აბაშიძე, ლ. მესხიშვილი, ნ. საფარივა-აბაშიძისა, ნ. გაბუნია), რომლებიც კოტეს პირველი თეატრალური მსწავლებლები იყვნენ და დიდი როლი ითამაშეს მისი, როგორც მსახიობის ჩამოყალიბებაში. პირველი როლი, რომელიც ქ. მარჯანიშვილმა ქართულ სცენაზე წარმატებით შეასრულა, ეს იყო პატარა ქათამი ავ. წერეთლის ამავე სახელწოდების დრამატულ პოემაში. გარდა პატარა ქათამისა, აქვეა რეცენზიები და პროგრამები იმ წარმოდგენებისა, რომლებშიც მარჯანიშვილი მონაწილეობდა. ამავე განყოფილებაშია გამოფენილი ქართული ერის სასიქადლო შვილების — ილიას, აკაკის, გ. წერეთლის, ს. მესხის სურათები, რომელთა შემოქმედებამ დიდად შეუწყო ხელი ქ. მარჯანიშვილის მოქალაქეობრივი და მხატვრული მრწამსის ჩამოყალიბებას. აქვე შეუმღებელია მნახველის ყურადღება არ მიიპყროს რ. სტურუს მხატვრულმა კომპოზიციამ — „ავ. წერეთელი და ქ. მარჯანიშვილი უსმენენ მიხუტ მფანადურეს ქალაქის ტუნაში“.

მესამე განყოფილება მოგვითხრობს რუსულ სცენაზე კოტეს მოღვაწეობას (1904-1922 წ. წ.). აქვეა კოტესა და



ქ. მარჯანიშვილის საზღმურეუმის გახსნა ყვარელში



ტრიბუნაზეა ყვარლის რაიკომის მდივანი ამზ. ი. ავაზაშვილი



ტრიბუნაზეა საბჭოთა კავშირის სახალხო არტისტი გ. ანჯაფარიძე

ტრიბუნაზეა საბჭოთა კავშირის სახალხო არტისტი აკ. ზორაძე

წიგნების სტენდთან





მაქმი ვორკის ურთიერთობის ამსახველი ექსპონატები. ვორკისთან მუშაობამ გარკვეული გავლენა მოახდინა კოტეჯე იმ მხრზე, რომ მის შემოქმედებას რევოლუციური ხელისუფლება და რეალისტური მიმართულება მისცა. ამავე განყოფილებაში ვხვდებით კ. სანაძის მიერ შესრულებულ კომპოზიციას — „კ. მარჯანიშვილის დაკვეება მაქსიმ ვორკის დაბატონებისას რიგაში 1905 წელს“.

ჩოქოვი ცნობილია, მარჯანიშვილი 1909-1912 წლებში მუშაობდა მოსკოვის სამხატვრო თეატრში, სადაც მან რამდენიმე დამოუკიდებელი დადგმა განახორციელა. გამოიყენებდა მხანველი ხედავს ხედავსაგა ეპიკოსს ამ დადგმაში. კერძოდ, გამოიყენილია რუბინის მიერ შესრულებული ესკიზების პირები მარჯანიშვილის დადგმისათვის — „პერ-გუნტი“. აქვე ვხვდებით მრავალ ფოტოსურათს, რომელიც ასახავს მარჯანიშვილის მიერ დადგმულ სპექტაკლს — „ცხოვრების ბრწყინებში“. იგი ათეული წლების მანძილზე ცოცხლობდა სამხატვრო თეატრის სცენაზე სხვათაშორის, ეს სპექტაკლი თეატრმა 1925 წელს, თავის გასტროლებისას თბილისშიაც ჩამოიტანა). აქვე ვხვდებით ინგლისელი რეჟისორის ე. კრევის მიერ ხეზე ამოკვეტილი ფიგურებს — „მომტრალი ქალები“, „ჰამლეტიდან“. აქვეა კოტეს მიერ კ. თბილისში, 1912 წ., დადგმული „ოიდიპოს მეფე“. ნათელ წარმოდგენას აძლევს მხანველს მარჯანიშვილის „თავისუფალ თეატრში“ მუშაობის (1913 წ.) ამსახველი ექსპონატები, რომლებზეც საკმარისადაა წარმოდგენილი გამოფენაზე. აქ არის ცალკეული წარმოდგენების ესკიზებიც და „თავისუფალ თეატრის“ ფარა, შესრულებული მხატვარ სომეხის ესკიზით (ფოტოსურათი).

შედაბრებით უფრო მკრთალად არის ასახული მარჯანიშვილის მოღვაწეობა მუსიკალურ თეატრში, კერძოდ, ოპერებში (პეტროგრადში) მუშაობის პერიოდი. ამ დახატვის, იმიტომ, მუზეუმი შევღებოთ შეავსებს, რათა მხანველს უფრო სრულყოფილი წარმოდგენა ჰქონდეს დიდი შემოქმედის მიერ გაწეულ შრომაზე ამ მხრივაც.

კ. მარჯანიშვილი ერთ-ერთი პირველიაა, რომელმაც ხელოვნება სოციალისტური რევოლუციის ინტერესებს დაუკავშირა და აქტიური როლი ითამაშა ახალი, საბჭოთა თეატრის შექმნის საქმეში. მან ახალი, რევოლუციური სტრუქტურებით გაჯინდა ლოზე დევეკას „ცხვრის წყაროს“ ცნობილი დადგმა (ქ. კიევი, 1919 წ.), რომლის ექსპონატები საკმარისადაა გამოფენილი ამ განყოფილებაში.

ექსპონიციის მეოთხე განყოფილება ასახავს მარჯანიშვილის საქართველოში დაბრუნებას და მის მოღვაწეობას ქართულ საბჭოთა თეატრში.

ამ განყოფილების დასაწყისში ვხვდებით კ. სანაძის დიდ ტილოს — „კოტე მარჯანიშვილი „ცხვრის წყაროს“ რეჟეტიონზე“. ამას გარდა, ამავე განყოფილებაში წარმოდგენილია მაკეტები „ცხვრის წყაროს“, „მზის დაბნელება საქართველოში“ (მხატვარი სიღამონ-ერისთავი) და „ჰამლეტის“ (მხატვარი ირ. გამრეკელი). აქვე დიდი ადგილი აქვს დათმობილი კ. მარჯანიშვილის მიერ დადგმული სპექტაკლების დეკორაციული გაფორმების ესკიზებს, რომელნიც მხატვრებს ლ. გულიაშვილს, ირ. გამრეკელს, მ. შავიშვილსა და ნ. უშინს ეკუთვნის.

შემდეგი, მეხუთე განყოფილება, ასახავს კოტეს „მე-

ორე სახელმწიფო თეატრში“ (შემდეგში მარჯანიშვილის სახ. თეატრი) მუშაობის ხანას. აქ მხანველი ხედავს ამავე თეატრის სცენაზე კოტეს მიერ დადგმულ სპექტაკლების ესკიზებს, მაკეტებსა და ფოტოსურათებს. მხანველთა ყურადღებას იპყრობს აგრეთვე კოტესთან მრამუშავე მხატვრების დ. კაკაბაძის, ლ. გულიაშვილის, ე. ახვლედიანის, პ. ოცხელის ესკიზებიც.

კ. მარჯანიშვილი განსაკუთრებული მონდომებით მუშაობდა თანამედროვეობის ამსახველი ქართული ორიგინალური ბიესების დადგმებზე. მას ქართულ დრამატულ გეზთან — ზ. დადიანთან, პ. კაკაბაძესთან, კ. კალაშტანთან, დ. შენგელიასთან ახლო შემოქმედებითი კავშირით ბრწყინვალედ განახორციელა მათი ბიესების დადგმები, რაც სათანადოდ არის ასახული გამოფენის მეხუთე განყოფილებაში.

კ. მარჯანიშვილმა, როგორც დიდმა ხელოვანმა, ქართულ საბჭოთა თეატრს სახელი მოუხვეჭა რეპარტოლის გარეთაც (უკრაინასა და რუსეთში), სადაც შესწობა წარდგინა ქართული საბჭოთა თეატრი თავისი დირის მუხანიშვილი დადგმებით. სწორედ ამის დადსტურებაა ის მასალი, რომელიც გამოფენილია იმავე მეხუთე განყოფილებაში.

ქართული კინოხელოვნების, მუსიკისა და ხელოვნების სხვა დარგებში გაწეულ შრომაზე მხანველს წარმოდგენს უქმნის მეექვსე და მეშვიდე განყოფილებაში მოთავსებული ექსპონატები.

ქართულ სცენაზე მუშაობისას კოტეს არ გაუწყვეტია კავშირი რუსულ თეატრთან. ამის ამსახველია ექსპონიციონში წარმოდგენილი ვორკის, შაშვილისა და იხარის პიესებზე მუშაობა, რომელიც კოტემ განახორციელა მოსკოვისა და თბილისის რუსულ თეატრებში. აქვეა სურათები იმ დიდი ქართველი მიღვაწეებისა, რომლებიც კოტესთან ერთად მხარდასმარ იღვრდნენ ქართული საბჭოთა თეატრალური კულტურის მშენებლობისათვის.

კ. მარჯანიშვილის გარდაცვალებით გამოიწვევია მრუხარების გამომხატველი მასალები მხანველი განაცდევინებენ იმ გულსტკივილს, რაც იმ ხანად განიცადა ყველა მისმა თანამემამულემ და მთელი საბჭოთა კავშირის ხელოვნების მუშაობა ფართო წრეებში.

მადლობის ღირსია ყველას რაიონის ხელმძღვანელობა, რომელმაც მარჯანიშვილის სახლ-მუზეუმის შექმნის საკითხი აღძრა. კულტურის სამინისტრომ ყოველმხრივ ხელი შეუწყო კულტურის ამ ახალი კერის შექმნას და მუზეუმის მუშაების ქ. ხუციშვილის (დირექტორი), მ. ბუჯიაშვილისა და ნ. იაშვილის (მეცნიერმუშაკები) ენერგიულ შრომას უნდა მიეწიოს, რომ ჯერ კიდევ მხოლოდ გახსნისას, სახლ-მუზეუმში ასე მიღწერულად გამოიყურება და მარჯანიშვილის ცხოვრებისა და შემოქმედების მრავალმხრივი დახასიათებით აკმაყოფილებს მხანველის ცნობისმოყვარეობას.

დიდი დახმარება გაუწია მარჯანიშვილის სახლ-მუზეუმს მასალების მიწოდებით, რჩევითა და კონსულტაციით საქართველოს სახელმწიფო თეატრალური მუზეუმმა (დირექტორი — გ. ბუნიაშვილი, სწავლულნი მდივანი — ჩხიკვაძე, მეცნიერმუშაკები — ტ. იაშვილი, ნ. ელიაშვილი).

აღსანიშნავია მხატვარ პეტრე ალვარადის მიერ გაწეული შრომა გამოფენის გემოვნებით გაფორმების საქმეში.



ორი კარგი სკამტაკლი

კოტე მესხი

ამ ბოლო წლებში საგრძნობი გარდატეხა დაეტყო ქართული ობერტის ყანრს, ამასთან ვასო აბაშიძის სახელობის მუსიკალური კომედიის თეატრსაც, მკვირდარ ამაღლდა კოლექტივის პროფესიული ღონე. ასეი შეიქმნა ახალგაზრდა ნიჭიერი მომღერალ-მსახიობებით, თეატრის ახალმა ზღმძღვანელობამ გადაწყვეტი ბრძოლა გამოუცხადა იმ მანკიერ, დიეტეტურ ჩვევებს, რომლებიც ავრე რიგად დამახასიათებელი იყო მუსიკალური კომედიის სპექტაკლებისათვის მთელ რიგი წლების განმავლობაში.

თეატრის ამ საფუძვლიანი შემობრუნების ნათელი მაჩვენებელი იყო ვასული სეზონი, თუნდაც მისი ორი სპექტაკლი — ორი ახალი ობერტა აღ. შვეერზაშვილის „აღლუმი“ (ლიბრეტო ჭ. გელიეშვილისა და კ. მაჰარაძისა) და შ. მილორაფას „სიმღერა თბლისზე“ (ლიბრეტო ლ. ჭუბაბრასის).

ბიესა „აღლუმის“ ქართულ სცენაზე დადგმას კარგა ხნის ისტორია აქვს. ცნობილმა მსახიობმა ვალერიან გუნიამ იგი ვაღმოაქცია-ვადმოქართულა ვ. ველიჩიკოს ბიესიდან „Маневры“. ქართულ თეატრში „აღლუმის“ დადგმის შესახებ გამოცხადებული იყო გაზუთ „ივერიის“ პირველ ვეერზე 1891 წლის 25 დეკემბერს. განცხადება ვაკეთებულა ცნობილი ქართველი მსახიობი ქალის საფაროვა-აბაშიძის სახეგნისოდ. ამავე გაზუთში 1894 წლის 11 თებერვალს გამოქვეყნებულია იგივე განცხადება ვ. გუნისას სახეგნისოდ.

1893 წლის 27 ოქტომბერს გაზუთ „ივერიის“ მეორე ვეერზე დაბეჭდილია რეცენზია თვით ამ ბიესაზე. რეცენზიის ავტორია „გარდაბეწული“. რეცენზიაში ნათქვამია: „კვირის წარმოდგენას ადრევე სიაზოვნებით მოველოდით. ეჭვი არა მქონდა, რომ სამხიარული კომედია „აღლუმი“, სავეუ თასის სასაცილო წარმომარეობით, სწორედ რომ საუცხოოდ იქნებოდა წარმოდგენილი. და ჩვენმა იმედმა არც გვიტყუნა. მართალია, ქართულს ნიადაგზე ძალად ვადმონაყუფებრებული რუსული ბიესა, როგორღაც სრულიად ვერ არის გამომხატველი ქართულა ცხოვრებისა. მართალია, ზოგიერთან კომედიის ავტორი სციდილობს საზოგადოება ვაამხიარულოს არა ისეთის კომიზმით, რომელიც თვით საქმის ვითარებისაგან ვამომდინარეობს, არამედ ზოგიერთ მოქმედთა უცნაურისა და უხიანის ხასიათით, მაგრამ მანაც ბიესა თვითონაც არ არის ლაზათსა და მარლიანობას მოკლებული.

...სცენები ქალბატონ საფაროვისა და ბატონ აბაშიძის წყალობით, სწორედ რომ მეუღარებულად იქნა წარმოდგენილი. ქალბატონმა საფაროვისამ, რომელიც, სამწუხაროდ, იშვიათად დაგვიხანგება ხოლმე ქართულ სცენაზე, რანინისა მისწავლის კნაიანა ნუცას როლში სწორედ ალტაკებაში მოიყვანა საზოგადოება თავისი მოხდენილისა, ნიჭიერისა და ზომიერის თამაზობით. იმის სცენაზედ გამო-

ჩენამ, როდესაც ალტაკებული ტაშის კვრა და ყვავილები სირლად დაუწყეს, ნათლად დაანახა ყველას, თუ რადრმად აქვს ჩანერგილი საზოგადოებას ამ ნიჭიერ არტისტ-ქალის სიყვარული გულში“.

„აღლუმი“ მრავალი წლის მანძილზე იდგებოდა ქართულ სცენაზე. ამ ბიესის ვადმომკეთებელმა ჭ. გელიეშვილმა და კ. მაჰარაძემ ბიესის ქარვანი ვარკვეული ცვლილებები შეიტანეს. მაგალითად, ახალია სამხედრო ბანაკის სცენაზე ჩვენება, მსუბუქაშვილის წასვლა სურნელოვანი ყვავილის მოსატანად, ალიაქოთი ბანაკში. კომპოზიტორმა ა. შვეერზაშვილმა ამ ობერტის ლეიტმოტივად შეარჩია ცნობილი ქართული პანკი „ჩარი-რამა“, რომელსაც მარმისებური იერი მისცა. ლეიტმოტივი ორვანულად უკავშირდება ყველა იმ სცენას, რომელიც ჯარის მოძრაობას ასახავს. ლეიტმოტივი ობერტას პირველი აქტიდანვე გასდევს, მასზეა აგებული უვერტურად და ობერტის ფინალიც.

ობერტაში ვებვლება მოქმედ პირთა რამდენიმე წყვილი: ბეტრე რანინდაის ძმისწული ნუცა და პორუჩიკი მირვანდელი, ნუცას რეპეტიტორი თამარი და ექიმი ლევან საყვარელიძე, აზნაურ ლუკა მწიფარაშვილის ქალიშვილი ნოზა და აფთიაქარი ივლიანე ჭარბლაძე.

აღ. შვეერზაშვილის მუსიკაში არის არიები, კანცონეტები, ლუეტები და ანსამბლები (კვარტეტებისა და სექსტეტების სახით). განსაკუთრებით მიმოხედვილია ნუცას არიები პირველსა და მეორე აქტებში, გენერალ ჯანრხაძის არია ვალისის მოტივზე და რიტმზე და სხვ.

მხიარულ ტონებში დაწერილი ნუცასა და მირვანდელის ლუეტე, აგრეთვე თამარისა და ლევანის ლუეტე (პირველ მოქმედებაში), რომელიც თამარის ლირიულ არიას ეხმარება ამავე მოქმედების დასაწყისში.

აღ. შვეერზაშვილს გამოყენებული აქვს კულბეტური სახის ლუეტებიც, რომლებიც ჩვეულებრივ ცყვის ილეთებით მიაგრდება — ღიზასი და ჭარბლაძის ლუეტები პირველ და მეორე მოქმედებაში და სხვ. ყოველ აქტს აქვს თავისი მუსიკალური ფინალი, სადაც რეზოუმირებულია მოქმედების წამყვანი მოტივები. ყოველი არია თუ არიოზო ორვანულად უკავშირდება ობერტის მოქმედებას. ეს, ცხადია, მკვეთრი შემობრუნებაა ჩვენი ობერტის განვითარების იმ ეტაპიდან, როცა მუსიკა სპექტაკლის მხოლოდ თანსღებას წარმოადგენდა.

კომპოზიტორი კარვად ფლობს ხასიათების გამოკვეთის საორკესტრო ხერხებს, ასევე იჩენს დამახასიათებელი ინტონაციების შერჩევის უნარს. თამარისა და ლევანის ლუეტები ქალბატონი საყუთაცხოვრებო რომანსების პანგებზეა აგებული; მსუბუქაშვილის რომანის ქარვა აღებულა ძველი ბოშური მოტივებიდან. ყოფილი სემინარისტის აფთიაქარ ჭარბლაძის მუსიკალური სახის

შესაქმნულად კომპოზიტორმა გამოიყენა საექსლესო რე-
ჩიტატევიები ინერული მოწინილი ჰანგების დართით.

ბიესი და დამდგმელმა, საქართველოს სსრ დამსახურე-
ბულმა არტისტმა ზ. გამრეკელმა სპექტაკლი საინტერესო
სანახაობად აქცია. გამართლებული და დამაჯერებელი მი-
ზანსცენები წარმოადგენს მიმზიდველს ხდის. პერიოტიკე-
ბი თანმიმდევრულად მისდევნენ ერთმანეთს, გასაგებია
ყველა მოქმედი პირის ზრახვა და მისწრაფება. დადგამში
ბევრია ფუფქტიანი სცენა.

შემსრულებლებიდან პირველ რიგში უნდა აღინიშნოს
ახალგაზრდა მომღერალი ე. გურაშვილი. დღეს იგი თეატ-
რის ერთ-ერთი წამყვანი მსახიობია. კარგი ვარგეზობა,
მწვენიერად მჭერლი ლირიულ-კლორატურული სობრანო,
მოფიქრებული, მსუბუქი და მოხდენილი თამაში — აი ის
ფიესები, რომლებიც აგერეიგად მნიშვნელოვანია ოპე-
რეტის მსახიობისთვის. ვანსაკუთრებით ძლიერია მსახიო-
ბი ლორიულ სცენებში.

მსახიობი თ. ხელაშვილი ასრულებს გენერალ გულბათ
ჯანისხაძის როლს. იგი გამოირჩევა მკაფიო ექსტიკულა-
ციით, მეტყველი მიმოცით. თ. ხელაშვილის გენერალი ისე-
და ადამიანია, რომელიც ძალზე უფრთხილდება თავისი
მწღერის ღირსებას.

ო. ზახტაძემ კარგად განასახიერა პორუჩიკ ნესტორ
მირანდელის სახე. ზახტაძე უდავოდ მზარდი აქტიორია.
მას აქვს ჩინებული დიქცია, კარგი ტემბრის ტენორი, სცე-
ნოური ტემპერამენტი.

ა. ტურიაშვილის სახით მუსკომედიის თეატრს ჰყავს
ნიჭიერი კომედიური მსახიობი. მის მიერ წარმოდგენილი
პორუჩიკი ფ. მსუბუქაშვილი თავისი გვარის შესაფერი
ოფიცერია, რომელიც გატაცებულია საყოთარი ვარგეზო-
ბით. მისთვის ცხოვრების ალფა და ომეგა მხოლოდ დეზუ-
ბის ჟღარანი და ულვაშის აგრესია. მაგრამ ამ სპექტაკლ-
ში ა. ტურიაშვილი ზოგჯერ კარგავს ზომიერების გრძო-
ბას და ამით მსუბუქაშვილის სახე ზედმეტად გამარკებუ-
ლი გამოდის.

სპექტაკლის საერთო წარმატებას ხელს უწყობენ ივ.
ბაბაშვილი (თავადი პეტრე რაინდაძე), თ. კოდანიშვილი
(ლეილა — ბაბაღ), ი. ქუთათელაძე (ანზაური ლუკა
მწოდარაშვილი), ბ. იანვარაშვილი (ლუკას ცოლი რუსუ-
დანია).

სპექტაკლში ორგანულად ვერ არის ჩართული აფთია-
ქარ ილიანე ჭარხლაძის სახე, თუმც მის განსახიერებას
ბევრი აქტიორული ხერხი მოახმარა მსახიობმა ჯ. თალაკ-
ვაძემ.

აშკარად ვერ არის თავის სიმაღლეზე ცეკვები. იღეთე-
ბი სრულდება დუნედ, სისხარტეს მოყვებულთა ჩქარი
ტემპის ცეკვები.

* * *

...დარბაზში სინათლე ქრება. არც ერთი თავისუფალი
ადგილი. ამ დღესაც ანშლაგით მიდის წარმოდგენა.
პულტს დაკუყრება დრიფორი. მაყურებლის უკვე იყ-
როს უფერტობა. იხსნება ფარდა, სცენაზე მერე, თხე-
ლი ფარდა, რომელსაც აწერია — „გილოცავთ თბილისის
1500 წლისთავს“. გამჭვირვალე ფარდის უკან ვაისმის
ღამაში სიმღერა:

თბილისო, ჩემო თბილისო,
თვალთ ცხრათვალა მელისო,
ემში გაქვს თამარ ქალისა,
მუხლი ალგეთის მგლისაო.
ჩვენი რწმენა ხარ,
ჩვენი გული ხარ.
მითი გამობარა საქართველოს
თაიგული ხარ.

ისმემ ამ სიმღერას და კიდევ ერთხელ რწმუნდები, რომ
შოთა მილორავა ნიჭიერი ხელოვანია.

სცენაზე წარმატაქი სანახაობა: ტოტბშირი, ვაშლილი
ჭადრები, მათი ტროების საშუქტებში მოჩანს თბილისის
ხან ერთი, ხან მეორე ხედი. — რუსთაველის ბროსქექტი,
ჩამუქტებული მთაწმინდის კალთები, ცად აზიდული სატე-
ლევიზიო კოჭურბი, მრავალსართულიანი შენობებზე და-
მაგრებული ლიოთისის შილინი... მიდის სპექტაკლი „სიმ-
ღერა თბილისზე“. აი ამ სპექტაკლის სიუჟეტური ქარავც:
ახალგაზრდა, რომანტიულად განწყობილ პოეტს ზურაბ
თეთრაძეს უყვარს თავისი მეზობელი მოქანდაქე ეკა ლაღ-
ძე. რომელიც სწავლის გასაგრძელებლად მოსკოვშია. პირ-
ველსავე მოქმედებაში ირკვევა, რომ იგი კვლავ თბილისში
ჩამოიღის უკვე კურსდამთავრებული. ვაჟსა და ქალს ვა-
ნუზურახავთ 1500 წლის თბილისს მიუქმდნან თავიანთი
ნიჭის ნაყოფი: ზურაბი ლექსს ამთავრებს, ხოლო ეკას
ადამიანის ფიგურა გამოუქმნადაქვია.

ლიბრეტის ავტორს ლევან ტუბაბაძის კომპოზიტორი
ტოპაყე შეუქმნია. ზურაბის ღებდა, მისი ძმა — გურამი
მოქიქევე, დარღმინდი ახალგაზრდაა, რომელიც ქეი-
ფის გარდა ფულის იოლად შოვნით არის გატაცებული.
მზადაა ყველაფერი ჩაიღინოს ამ მიზნის მისაღწევად. და
აი შესაფერი შემოხვევა: თბილისში ნივითიდან ჩამო-
დიან თეთრაძეების ოჯახის შორეული მოვარეები — კა-
სიანე, მისი ცოლი კეკია და მათი შვილი ჰამლეტა, რომ-
ელიც უმაღლეს სკოლაში უნდა მოაწიონ.

მაყურებელი ეცნობა კომპოზიტორ ქალს თინა ჯაფა-
რიძეს და მის მამას, პროფესორს. თინამ დასწერა სიმღე-
რა, მაგრამ ტექსტი სიმღერისა ჯერჯერობით სრულად არ
აქვს. იგი დადაწვევებს ვაიციან მის მიერ მოწონებული
ლექსის ავტორი ზურაბ თეთრაძე, და დააწერინოს კიდევ
თუნდაც ერთი ტაკეტი. თინა მიდის ზურაბის ბინაზე. აქ
ხდება გაუგებრობა. გურამი, რომელსაც მოეწონებდა თინა
ჯაფარიძე, თავს ასალებს პოეტ ზურაბ თეთრაძედ, გადა-
წყვეტს გამოიყენოს ეს ნაცნობობა იმ მიზნით, რომ თინას
მეშეგობით მამამის მიადლებინოს ვეტინსტიტუტში ჰამლე-
ტა. ამაში გურამი ექმბს შემოსავლის წყაროს — კასიანე
მას „ფულიან კაცად“ ეგულება. თეთრაძეების ბინაზე ხვედ-
ბიან ეკა და თინა. ეკა უსაფუძვლო ეშვებს ელვეა, ეშვიან-
ნობა მოიკავს აგრეთვე ზურაბ თეთრაძესაც. ბოლოს კვან-
ძი იხსნება. ნათელი ხდება, რომ ზურაბისა და ეკას სიყვა-
რული უმწიკვლოა. წარმოდგენის ფინალში თინა ჯაფარი-
ძე იხიბლება გურამ თეთრაძის გამოწვეული გულახილ-
ლობით თავისი უქნარა ცხოვრების ვაიმ სინდისის ძლიერი
ქენჯნით და თანხმობას აძლევს ვახდეს მისი მეგობარი.

ბიესში მოქმედებენ აგრეთვე მოღებმის ამჟოლი ბიჭი
გია და თბილისის ძველი მოქალაქე. მათი სიუჟეტური ხა-



ზემიც ლოგოკურად უკავშირდება ლიბრეტოს საერთო აღნაგობას: სპექტაკლი ძირითადად ნათლად ავლენს ნაწარმოების ცენტრალურ იდეას. კომპოზიციური სტრუქტურა წარმოდგენისა საკმაოდ მონოლოთურიცაა. ამაში სათანადო წვლილი აქვს შეტანილი სპექტაკლის დამდგმელს, თეატრის მთავარ რეჟისორს შოთა მესხს, რომელმაც მთელი რიგი სცენების იდეური მიმართება გამოკვეთა და ისინი კონკრეტული, იოლად გასაგები გახადა.

ღეკან ჭუმბარბაის სასახელიდ უნდა ითქვას, რომ მაცურებელი გრძობის მოქმედი პირების ენობრივი თავისებურებას, მათ ინდივიდუალურ სპხოვანებას. მაგალითად, თეთრაძეების მეზობლების ვარლამისა და კატოს სალაპარაკო ენა ქალაქელი ოზიგატლისათვის არის დამახასიათებელი.

მასფრი სატირითა და გონებამახვილობით არის მოხაზული კასიანეს, კეკიასა და განსაკუთრებით ჰამლეტას სახეები.

აქვე უნდა შევნიშნოთ, რომ კომიზმის გაძლიერების მიზნით ლიბრეტოს ავტორი ზოგჯერ მიმართავს უხამს გამოთქმებს, რაც კომიზმის ძეხნის იოლი გზაა. ეს ტენდენცია საერთოდ დამახასიათებელი იყო ბევრი ქართული მუსიკალური კომედიისათვის, რომლებიც ამ თეატრში იდგმებოდა. ამ მხრივაც „სიმღერა თბილისზე“ მათზე ბევრად მაღლა დგას. საერთოდ, ლ. ჭუმბარბაის ეს ლიბრეტო ერთ-ერთი საუკეთესოა ქართული ოპერეტების ლიბრეტოებს შორის და მის ავტორს უნდა მივუთითოთ ამ ნაკლის შესახებ იმ მიზნით, რომ ქართული ოპერეტა საბოლოოდ განთავისუფლდეს ყოველივე უხამსობის „ტრადიციისაგან“.

სამწუხაროდ, ამ სპექტაკლში ვხვდებით კომიზმის გამომწვევს ისეთ ტრაფარტულ ქცევულ ხერხს, როგორიც არის მოქმედ ბიროს ერთმანეთში შეშლა. ამავე თეატრს გააჩნია „გაუგებრობაზე“ აგებული რამდენიმე სპექტაკლი. მართალია „სიმღერა თბილისზე“ ამ მხრივ მეტი ღირსებით განირჩევა, მაგრამ თეატრი ფაქტად რჩება.

სპექტაკლში გურამ ფორაძის ვარდარეცხა მკრთალადაა მომზადებული. ეს გაიძვერა, იოლ ცხოვრებას ნაჩვევი ახალგაზრდა მოულოდნელად ხდება პატისიანი.

სპექტაკლი კარგად მიიღო მასურებელმა, რაც ლიბრეტოს ხარისხზედაც მეტყველებს. ძალზე სასიხარულოა, რომ თეატრის ჰყავს ახალი შემსრულებელი ძალები, რომლებმაც გადაჭრით ზურგი შეაქციეს შაბლის, ვაკცევილ, დილტანტურ ხერხებს, რაც ეგზოტიკურ დამახასიათებელი იყო წარსულში ამ თეატრისათვის. ასეთ შემოპირუნებაში ცოტა ამაკო როდი მიუძღვის თეატრის მხატვრულ ხელმძღვანელობას.

ო. ბანატაძე მოსაწონად განასახიერებს პოეტ ზურაბ თეთრაძეს. მისი ზურაბი კეთილშობილი, მკუნებარე გულისა, ლაღი ბუნების და ცხოვრების მოტრფიალე ახალგაზრდაა. ვატაცვებით უმღერის იგი მშობლიურ ქალაქს მისი 1500 წლისათვის გამო. შ. მილორაგას მუსიკა საშუალებას აძლევს მომღერალს გამოავლინოს თავისი ხმის დიაპაზონი, მუსიკალურად და ვოკალური კულტურა.

ახალგაზრდა ნიჭიერი მსახიობის თ. მერკურელაძის მიერ განსახიერებელი ითანა ჯაფარიძე ხასიათდება კლემანოსილიზმით, სათუთი ადამიანური ბუნებით, შემოქმედებით შრომისადმი თავდადებით. განსაკუთრებით ძლიერია მსახიობი დრამატულ სცენებში. მომღერალს ჩინებული ვოკალური მონაცემები აქვს.

ლიბრეტოს ავტორმა გურამ თეთრაძის როლის შემსრულებელს ბევრი კოლორიტული საშუალება მისცა ამ მხატვრული სახის წარმოსადგენად. რესპუბლიკის დამსახურებელმა არტისტმა გ. სალარიძემ ძირითადად თავი გაართვა ამ როლს ამოცანას და შექმნა დამაჯერებელი სახე ადამიანისა, რომელიც თუმცა უწინარობისა და ლოთობისაგან გაპარაზიტებულა, მაგრამ პოტენციური გააჩნია დადებითი თვისებებიც. ამასთან ისიც უნდა აღვნიშნოთ, რომ გ. სალარიძეს ადრეც აქვს ნათამაშები ამგვარი ხასიათის როლები და ფაქტობრივად იმეორებს უკვე შექმნილ სახეებს. მსახიობმა თავი უნდა დააჯიწოს ერთფეროვნებას.

ბიკასში დიდი წარმატება აქვს მსახიობ ბ. იანვარაშვილს. მახვილი სატირულობით განასახიერებს იგი სოფელ მეტჩიარა ქალს კეკიას. დიდი იუმორით და იმსუბუქით თამაშობს კასიანეს ი. ქუთათელაძე. მასურებელს არ ავიწყდება კასიანესა და კეკიას კომიკური ცეკვა.

როგორც ყოველთვის, დიდი იუმორითა და კოლორიტულობით აღსაზრე ხარისხს ქმნის ა. ტურიაშვილი (ჰამლეტა).

სპექტაკლში ყურადღებას იქცევენ აგრეთვე ა. კვირიკელია (პეტრო), ვ. გერსანი (ვარლამი), შ. ხოფერია (ნიკო) და სხვა. ეკას როლის შემსრულებელს ქ. კობახიძეს, სამწუხაროდ, ავლია მრავალმხრივობა.

ბიკის ძირითად სიუჟეტურ ხაზს ავსებს და სარულყოფს მოღვიბის აწყობილი ახალგაზრდა ვია, რომელიც კარგად გამოხატავს ჩვენი ახალგაზრდობის მცირედი ნაწილის მანკიერ მხარეს. ამ როლის შემსრულებელს ზ. კახიანს კარგი სცენური მონაცემები აქვს. მაგრამ მსახიობი მეტ ემეჟტს მოახდენდა მასურებელზე, რომ მასთან გულდასმით ემუშავნათ შესრულების ვოკალურ მხარეზე, ამასთან ცეკვების დასახეწვადც.

ორივე სპექტაკლის მუსიკალური ხელმძღვანელია თეატრის მთავარი ღირიფორი მიხეილ ბორჩხაძე, რომლის მუყაითმა მუშაობამ და მკაცრმა მომთხოვნელობამ დიდი როლი ითამაშა საერთოდ ამ თეატრის მუსიკალური პროფესიონალიზმის მკვეთრ გაუმჯობესებაში.

ეს ორი სპექტაკლი თეატრის კოლექტივის წარმატებად უნდა ჩაითვალოს. ეს ნათელყოფს თეატრის სერიოზულ სწრაფვას ნამდვილი ქართული ოპერეტის შექმნილსაკენ.

ქართველმა კომპოზიტორებმა გაბედულად მოჰკიდეს ხელი ოპერეტის ჟანრს. სასურველია, რომ ამ ჟანრში მომუშავე კომპოზიტორების სფერო კიდევ უფრო გაფართოვდეს. ეს უთუოდ ხელს შეუწყობს ქართული ოპერეტისათვის ახალი გზების გაკაფვას.





ქ. ჯეკვიდის ქუჩა
ბერძენთა სახლი, თბილისი, 1959 წ.



მან რას უბრალებს — ფიქსიონალურ
— და სხვათა შორის

ა. ქობია
პეგანი
სადილოში ნამუშევარი,
1959 წ.

მხატვრული გემოვნების ავალღვინათვის მსუბუქი მუსიკის ქანრში

(მასობრივი და საესტრადო მუსიკის ზოგიერთი საკითხი)

ალექსანდრე შავერზაშვილი



გვენი ეპოქისათვის დამახასიათებელია გრანდიოზული ძვრები და სწრაფვა წინ კომუნისტურ მშვერვალებისაკენ. მეცნიერებისა და ტექნიკის, კულტურისა და ხელოვნების უდიდესი მონაპოვარი მეტყველებენ ბუნების სიმდიდრის გამოყენების და ადამიანის სულიერი გენიის სულ ახალ-ახალ ამოწურავ შესაძლებლობებზე.

ბურჟუაზიული შეგნების გადმონაშთები, რომლებიც დაკვირვება მემკვიდრეობად კამიტალისტურმა წყობამ, ჯერ კიდევ თავს იჩენს ჩვენი ცხოვრების სხვადასხვა სფეროში. თუ ამას დავუმატებთ აღზრდისა და სწავლების ზოგიერთ ნაკლებ მხარეს, რაც ჩვენი სახელმწიფოს ისტორიის გარკვეული პერიოდისათვის იყო დამახასიათებელი, მაშინ განსაკვირებელია ის განსაკუთრებული ზრუნვა, რომელმაც იჩენს ახლა ჩვენი პარტია და მთავრობა ხალხის აღზრდისა და მასში მაღალი მხატვრული გემოვნების განვირგობის საკითხში. სწავლების სისტემის გარდაქმნა ცხოვრებასთან ახალგაზრდობის მეტი დაახლოების მიზნით, კულტურის უნივერსიტეტების, ლექტორიუმების, ხალხური თეატრების განხილვა ახალ პერსპექტივებს უქმნის საბჭოთა ხალხს კულტურის მშვერვალების დასაპყრობად.

განსაკუთრებით მწვავედ დგას დღეს საკითხი გემოვნების შესახებ. დადგა დრო გადაიხილონ ძველებური ნათქვამი „გემოვნების შესახებ არ კამათობენ“. ახლა აუცილებელია ცხარედ და დასაბუთებული კამათი სოციალისტური რეალიზმის პრინციპული პოზიციებიდან. შამთხვევითი არ არის, რომ ამ საკითხზე მსჯელობენ მწერლების, მხატვრებისა და კომპოზიტორების ყრილობებზე, ყურნალ-გაზეთების ფურცლებზე და დისკუტებში მონაწილეობენ არა მარტო პროფესიონალები, არამედ უზარალო მკითხველები, მშენებლები, ხელოვნების მოყარულნი. ეს საკითხები და მოუქმებელი პარტიული დოკუმენტებში, პარტიისა და მთავრობის მეთაურთა გამოსვლებში. განსაკუთრებით დიდი გაქანება მიიღო მხატვრული კულტურის სიმდიდრეთა ათვისების საქმეში სკკპ XXI ყრილობის ისტორიული გადაწყვეტილებების შედეგად. მზადდება ნიათავი სკოლებში ბავშვთა ისთეტური აღზრდის გარდაქმნისათვის. დღის წესრიგში დაგას მუსიკის საყოველთაო სწავლების, მუსიკის უცოდინარობის სრული ლიკვიდაციის საკითხი; იხილება სასიმილო საზოგადოებები, ახალი გასაქანი ეძლევა თვითმომწეგებას.

ამ ახალი დიდი ამოცანების საიუქებელზე აოცრებელია სერიოზული და გაერკვეთ საქართველოს მასობრივი მუსიკალური ჟანრების და ეკრძოდ საესტრადო მუსიკის მდგომარეობაში. მათი განვითარების პრესპექტივებში.

როგორც ცნობილია, ოპერტა, მუსიკალური კომედია,

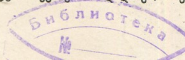
მასობრივი სიმღერა, კინოსა და საესტრადო მუსიკა ყველაზე მისაწვდომი და პოპულარული ჟანრებია. კინოს, რადიოს, ტელეხედვისა და გრამფანაწერების საშუალებით ეს ჟანრები შთამაგონებლად მოქმედებენ ხალხზე თავიანთი ხალხურობითა და ადვილად აღქმადობის წყალობით. სიმღერა ადამიანს თან დასყვება არა მარტო დასვენების დროს, არამედ შრომაში და ყოველდღიურ ცხოვრებაში. აქედან გამომდინარეობს დიდი პასუხისმგებლობა იმ ორგანიზაციებისა და პირთა, რომლებიც ეწევიან ე. წ. „მსუბუქი მუსიკის“ პროპაგანდის. დგება არანაკლებ სერიოზული საკითხები შემსრულებელთა რეპერტუარის, მსუბუქ ჟანრში მომუშავე კომპოზიტორების პროფესიული პროფილისა და მათი მხატვრული გემოვნების შესახებ.

ჩვენი ხელთა მსუბუქი, პოპულარული მუსიკის მდიდარი კლასიკური მემკვიდრეობა — ეს არის შტრაუსის, ლეგარის, ზუხტის, კალმანის, ლანერის, ფლოტურის ოპერეტები და ვალსები; ჰაუბიგოვის, დოლიძის, გულაკ არტემოვის კომიკური ოპერები, ფოსტერის, გერშვინის ნაწარმოებები, გამოჩენილი საბჭოთა და უცხოელი კომპოზიტორების სიმღერები. ყველა ამას უნდა დაემატოს სხვადასხვა ხალხთა, ეკრძოდ, ქართველი ხალხის მუიკალური ფოლკლორის სიმდიდრე. მსუბუქ ჟანრთან ახლოს დგანან ისეთი შესანიშნავი ქართული ხალხური სიმღერები. როგორცაა „სულკო“, „ციცინაოლა“, „ერთხელ ვიხილე“, „უქუნა წვიმა“, „მორბის არაკვი“ და მრავალი სხვა.

ჩვენი დროში მსუბუქი, პოპულარული მუსიკის ერთადერთი სწორი გზაა ნაციონალური კულტურის ბაზაზე დამყარებლობა. ხალხური და კლასიკური მუსიკის ტრადიციების გაგრძელება და განვითარება. რასაკვირველია, ასეთი განვითარება შეიძლება იქნეს წინსვლითი ხასიათის და ნოვატორული მხოლოდ იმ პირობით, თუ მონაწილეა ახალი თემა, ინტონაცია და აგრეთვე ახალი ეპოქისათვის, თანამედროვეობისათვის დამახასიათებელი ფორმები.

ოპერეტის, მუსიკალური კომედიის, ესტრადის, კინო-მუსიკისა და მასობრივი ჟანრების მუსიკაში მომუშავე ქართველ კომპოზიტორებს მცირე მიღწევები როდი აქვთ. ოპერეტისა და მუსიკალური კომედიის ჟანრში სისტემატურად მუშაობს შ. მილორაძე. მის ბოლო ნამუშევრებს განსაკუთრებით ოპერტა „სიმღერას თბილისზე“, უდაოდ მუსიკალური ღირსება და მისაწონი სცენური თვისებები და მუსიკალური დრამატურგია გააჩნია. ამ ჟანრში მილორაძეს აქვს უამრავი ნამუშევარი, მელოდიური ნიჭი და სწორი მუსიკალური ხასიათების მოძებნის უნარი, რაც კარგ შედეგს იძლევა.

კარგი ოპერეტები შექმნეს რ. ლალიძემ, ა. კერესელი-





ქმე და ნ. გულიაშვილმა, ვ. აბაშიძის სახელობის მუსიკალური კომედიის თეატრმა, რომელსაც წლების მანძილზე ღრმა შემოქმედებითი გარღვევები ჰქონდა, უკანასკნელ წლებში საგრძნობლად შეავსო თავისი დასი ნიჭიერი ახალგაზრდებით. გაძლიერდა თეატრის მუსიკალური ხელმძღვანელობა, რეჟისურა. ყოველივე ამან შესაძინებდა გააუფლებსა სპექტაკლების ხარისხიანობა. რა თქმა უნდა, იდეალურია ჯერ ლაბარაკი ზედიზედ. მიუხედავად ამისა, თეატრის ახალი მხატვრული გეზი ყოველმხრივ მხარდაჭერას იმსახურებს. მომავალში ჩვენ უნდა ველოდეთ უფრო კიდევწვევებს, ქართული ოპერებისა და მუსიკალური კომედიის ქანრის ქეშპირტაც აყვავებას. შემთხვევითი როდია ის, რომ საქართველოს კომპოზიტორთა კავშირის ბლენფესტ თეატრის სპექტაკლებმა საერთო აღიარება მოიპოვეს.

ესტრადაზე დიდი ხანია ნაყოფიერ მუშაობას ეწევა რ. გაბრიცაძე. პოპულარობა მოიპოვეს მისმა სიმღერებმა „მოზე ხელი“, „სიმღერა რუსთაზე“. მავთო ინტონაციით, და ერთგულთა კოლორიტით გამოირჩევიან მისი „პიონერული მარში“, „აკვანი“ და „სიმღერა მშვიდობაზე“. მთელი რიგი კარგი საესტრადო სიმღერები და დუეტები შექმნა ესტრადის სფეროში დიდი ხნის მიუშეშე ს. შირიანაშვილმა. მათ შორის უნდა აღინიშნოს „დავდივარ დამე ბნელად“, „ნანა“ და დუეტი „წინა“ კარგი თვისებებით ხასიათდება შ. მილორავას „სიმღერა თბილისზე“, „თოლია“ და „საფესტივალო მარში“. დიდი ოსტატობით არის დაწერილი ო. თაქთაიშვილის ფართოდ გავრცელებული „პიონერული სიმღერა“ და „კომკავშირულ მარში“.

უკანასკნელი 8-10 წლის განმავლობაში ძალიან დიდი მიღწევები აქვს ქართულ კინომუსიკას. კინოში საწუშოდ მოვიდა კომპოზიტორთა ჯგუფი, რომელიც მუსიკას კინოში მიუღდა, როგორც თავისი უშუალო საქმეს. მათ შორის ზოგიერთმა ამ ქანრში გამოავლინა თავისი თავი. პირველ რიგში უნდა აღინიშნოს ს. ცინცაძის ფარმატებები. მისი მუსიკა კინოში გამოირჩევა მაღალი პროფესიონალიზმით და თვითმყოფლობით. სიმღერები კინოფილმებშია „ჭრიჭინა“, „აბეზარი“ და „ბაში-აიჭუი“ დიდი ღირებულებისაა თავისი სიახლით, ორიგინალობით, ქეშპირტი მასობრივობით, ხალხს ისინი უყვარს. დიდი წარმატება და გავრცელება ჰპოვა რ. ლალიძის მწვენიერმა ლირიკულმა „სიმღერამ თბილისზე“. ძალიან კარგია მისივე სიმღერები კინოფილმთან „საბუნარული ჰაბუკი“. ოსტატობა გამოიჩინა ა. კერესელიძემ, რომლის მუსიკამ კინოფილმისათვის „მავლანს ღურჯა“ საზოგადოებრიობის მაღალი შეფასება დაიმსახურა. დიდი წარმატებები აქვს ა. ბალანჩივაძეს; იგი 20 წელზე მეტია კინოში მუშაობს.

ზემოთ მოხსენებულმა კომპოზიტორებმა ახალი ნაკადი შეიტანეს ქართულ კინომუსიკაში, გაზარდეს მისი მნიშვნელობა და ამით დიდად დაეხმარენ ქართული კინოფილმების განვითარებას საერთოდ.

ერთ ხანს თავი გამოიჩინა პოპულარული სიმღერების და საესტრადო ორკესტრის მთელი რიგი ნაწარმოებების ავტორმა და თორაძემ. საწყენია, რომ უკანასკნელ დროს მან თავი დაანება ამ ქანრში მუშაობას.

გარდა ჩამოთვლილი კომპოზიტორებისა, რომლებმაც

გადამწვევტი როლი ითამაშეს თანამედროვე ქართული მსუბუქი მუსიკის შექმნასა და განვითარებაში, უკანასკნელ პერიოდულად შექმნიდა წვლილი სხვა ქართველ კომპოზიტორებსაც. მავალთად, საუკეთესოდ დადასტურეს ვ. გოციშვილი „ციციანთა“ და შ. თაქთაიშვილმა „ერთხელ ვიხილე“; პოპულარული სიმღერები დაწერეს ი. ტუსკიამ, შ. მშველიძემ და ვ. კიკაძემ. ა. ბალანჩივაძემ შექმნა ინსტრუმენტული ვალსები; მათ შორის, გამოირჩევა მეტად ლამაზი ვალსი „თბილისის ზღვაზე“. მისი „სიმღერა სამკობზე“ ნათელი ეროვნული სასიმღერო ღირიკის ნიმუშია. ასევე წარმატებით მოსინჯა ა. მჭავარიანმა თავისი ძალა მსუბუქი მუსიკის ქანრში. მისმა სიმღერამ „მინდორში“ ფილმიდან „აკაკის აკვანი“ ფართო პოპულარობა მოიხვეჭა. აღსანიშნავია ა. მჭავარიანის ნათელი ვანრული სერაობები, საესტრადო ვიკალური დუეტები, დაწერილი საუკეთესო გემოვნებით და ოსტატობით. კარგი თვისებებით გამოირჩევა მ. დავითაშვილის სიმღერები, ვანსაკუთრებით, მისი საბავშვო სიმღერები, რომლებიც დიდი სიყვარულით მიიღეს ჩვენმა ბავშვებმა, აგრეთვე ნ. გულიაშვილის ნაწარმოებები საესტრადო ორკესტრისათვის. ამ ბოლო დროს საესტრადო სიმღერების ქანრში მთელი რიგი მიღწევები აქვთ დიდი ახშვილი და გ. ცაბაძეს.

ამრიგად, დღისათვის საქართველოში არსებობს მსუბუქი მუსიკის დიდი მასალა. მავრამ ეს ჯერ კიდევ საყვარისი არაა. ჩვენი ხალხის და განსაკუთრებით ახალგაზრდობის მოთხოვნილება მეტად დიდია, ძლიერი დიდია მუსიკისადმი მისიზონარულა ყოველდღიურ ცხოვრებაში. მოთხოვნილებასთან შედარებით ჩვენი კომპოზიტორები კი ჯერ კიდევ მცირე რაოდენობით ქმნიან მსუბუქი მუსიკის კარგ ნაწარმოებებს, ზევიან დაბაკურებენ ამ ქანრს, არ აკუთვნებენ მას დიდ მნიშვნელობას. ზოგიერთი მუსიკოსის მცდარი შეხედულებით კომპოზიტორის რეპუტაციას, პროფესიულ სახეს უქმნის მხოლოდ დიდი ფორმები — ოპერა, ბალეტი, სიმფონია და ა. შ. ზოგიერთი ავტორი, რომელსაც აქვს მსუბუქი ქანრის ნათლად გამოხატული ნიჭი, ერიდება „მესიმღერეს“ სახელს და თავისი მისწრაფებების და შესაძლებლობების მიუხედავად, ცდილობს იმუშაოს ოპერის, ბალეტის, სიმფონიური და კამერული ქანრის სფეროში. ჩვენი აზრით, უფრო მეტი შეუძლია შექმნას მსუბუქი ქანრში შ. თაქთაიშვილს, ა. კერესელიძეს, დ. თორაძეს, რ. გაბრიცაძეს, მ. დავითაშვილს; ამათ შეიძლება დაეუშაობათ ნიჭიერი ახალგაზრდობა: ბ. კვერნაძე, რომელსაც ყველა შესაძლებლობა აქვს წარმატებით იმუშაოს ამ ქანრში (გაეისნეთო მისი ზრუნვნილად „ცეკვა-ფანტაზია“ სიმფონიური ორკესტრისათვის), ტ. ბატრაძე, ი. გუჯაბე, ს. ნასიძე, კ. ჰევენერი და სხვ. მსუბუქი ქანრისგან ქართველი კომპოზიტორების რამდენადმე განზე დგომამ გუზა გაუხსნა უფარვის მუსიკას. უკანასკნელ წლებში სულ უფრო ხშირად გვხვდება არაპროფესიონალი, მიყვარული „კომპოზიტორების“ სახელები, რომელთაც დაიპყრეს ესტრადა, რადიო, ტელეეფილა. განსაკუთრებით კი მხატვრული თვითმომქმედება (ამ მხრივ „თავი ისახელეს“ უცხო ენათა და პოლიტექნიკურმა ინსტიტუტებმა). „სეთი სულხარაბის“ (მოსმენების) შემოქმედებმა წარმოადგინა საზღვარგარეთული ფირფიტების და კინოს მოღირი სიმღერების ქართულ გადამღერებას. ზოგ



ჯერ ეს გადაწყვეტა კი არა, უშუალო დასესხება, პლაკატი. ყველაზე ცუდი ის არის, რომ ახალგაზრდობის ნაწილში და ზოგჯერ არა მარტო ახალგაზრდობში, ასეთი მუსიკა იმსახურებს ღიღ მწიწნებას და გავრცელებას. ახალგაზრდობა, ასე ვთქვათ, იზრდება ამ მუსიკაზე და სრულიად ავიწყდება მშობლიური ქართული სიმღერა, კარავს კლასიკისადმი ინტერესს. მოდამი შემოდის არ-ვეტნინული, ბრანზლიური, ესპანური, ტიროლის მუსიკა ვიანისტიკის, ლუეტის, კვარტეტების, ოქტეტების შესრულებით, გიტარის აკომპანიმენტით: ამასთან, ამ მუსიკის მიზანში ერთმანეთს ეჯობრიან პროფესიონალი და „მიხალისე“ შემსრულებელი. შექიპარება ერწყმება ქართულ ტექსტს საზღვარგარეთული რესტორნის ჯახუნ-ღიღან მანსხები დამახინჯებული ინტონაცია შესრულების უბამი ნაწილით. ამის შედეგად ვიღებოთ ბანალობის ელექტიზმის და დილექტანტიზმის ნარკვეს. არასწორი მახვილი ამახინჯებს ქართულ ენას, უსიბოძს მას დამახასიათებელ ვაკაცურ იერს; ცრემლნარვეი სენტიმენტალიზმი, რომელი ხანდახან მიდის შესრულების ბოჟურ მანერამდე, დამანჭული, ნევრასტენიული რიტმები, დაუბოლოე-ბელი ერთგვაროვანი სინკოპები — აი დამახასიათებელი თვისებურება იმ მუსიკისა, რომელიც ბევრია ვატიკან-ხული და რომელიც უპირისპირდება ქართულ ხალხურ სიმღერას და კლასიკას. ჩვენთვის აშკარაა ასეთი მუსიკის რეპეტუელი როლი.

ამს წინათ მოსკოვში შემდგარ სსრკ კომპოზიტორთა კავშირის მეოთხე პლენუმზე მნიშვნელოვანი ადგილი და-წოვი დასავლეთის დეკადენტური საესტრადო მუსიკის პაწე ვაგულსათან ბრძოლის პრობლემას. ლენინგრადელ-მუ მუსიკათმცოდნის ი. კრემლევის გამოსვლაში ნათქვა-ბია: „საგებთი საფუძვლიანია ზოგიერთი შიში მუსიკა-ლური ცხოვრების დანაგვიანების გამო ბურჟუაზიული ეს-ტრადის ნარჩენებით — დამაქრული სენტიმენტალური „მოღური სიმღერებიდან“ რიკ-ნ-როლამდე, დრთა შეე-წინით, რომ ბურჟუაზიული მოდერნიზმი, ფორმალიზმი და ბურჟუაზიული საესტრადო და დანსინგური უბამსო-ური და იგივე ხასიათის მოვლენებია. მხოლოდ ისინი გა-ზიზნული არიან მსმენელთა სხვადასხვა წრისათვის: მო-ღერნიზმი — დახელოვნებული ესთეტიკისათვის, უბამსო-ბა კი სხვადასხვა კატეგორიის მდამოური, ნაკლებ კულ-ტურული მსმენელებისათვის და სრულიად უკულტურო-ობიერტელეებისათვის. მაგრამ ორივე მოვლენის ასი ერ-თიდაიგივეა: ისინი ნერვავენ ნერვულობას, სულიერ სიკა-რიუღს, მძაბალ ინსტიტუტებსა და ემოციებს, ურწმუნო-ბას ცხოვრებაში, განცდების უკიდურეს ცალმხრივობას და სიღატაკეს, ზოგჯერ კი პათოლოგიურობას.

ზოგიერთი გულბრყვილოდ მსჯელობს: შექმენით კარგი სიმღერები და ცკვეები და მაშინ ცუდი შეწყვეტის არსებობას. ეს მსჯელობა გულბრყვილია იმიტომ, რომ მუსიკალური უბამსობის ფესვები სრულიადაც არ არის მხოლოდ თვით მუსიკაში. მისი ფესვები ყოფაცხოვრების ჩამორჩენილ მხარეებშია. ჩვენ გვჭირდება კარგი სიმღ-ერები და ვაკაქს კიდევ ბევრი კარგი სიმღერა. და თუ ახალ-გაზრდობის ნაწილი გატაცებულია ცუდი სიმღერებით, ეს იმას ნიშნავს, რომ ასეთი სიმღერები უბამსობაზე მათ ეს-თეტიკურ და ემოციურ მოთხოვნილებას, მუშასადამე, ასე-თა ესთეტიკური და მორალური გავების მიუღ სისტემას.

თან საჭიროა ბრძოლა, მათ შორის, მუსიკის საშუალებე-ბით, მაგრამ არა მარტოოდენ ამით. უპირველეს ყოვლია საჭიროა საერთოდ შეგრძნების კულტურის და მასთან ერ-თად მუსიკალური ემოციების და შთაბეჭდილებების კულ-ტურის განვითარება. სათლად და სწორად არის ნათქვა-ბი! „სტილიაგობის“ სამწუხარო მოვლენა, რომელიც ჩვე-ნი ახალგაზრდობის გარკვეულ ნაწილში ვაგრძლავდა. ჩვე-ნი იდიოლოგიისათვის უცხო, უბამს ნალექს წარმოადგენს. „სტილიაგობა“ და დასავლეთის რესტორნის ჯახუთი გა-ტაცება ერთი და იმავე ხასიათის მოვლენებია. ყველა ჩვენთავანისათვის გასაგები უნდა იქნეს ვაჭუთ „პრადესა“ ფურცლებზე კომპოზიტორ გ. სვირილოვის გამოსვლა. მან დაგვი სსიმიღერო შემოქმედებაში უბამსობა და უწინაარ-სობა. ჟურნალ „Советская музыка“-ს 1959 წლის № 7-ში დაბეჭდილია დიუბლიო მსმენელების და მუსიკის მიყ-ვარულების ვ. ლიუდინის (სსრკ მეცნიერებათა აკადემიის მეტალურგიის ინსტიტუტის მეცნიერ მუშაკი) და მ. სუბოტინის (სსრკ მეცნიერებათა აკადემიის მანქანა-მშენებლობის ინსტიტუტის მეცნიერ მუშაკი) ანა წერი-ლი ს. მიხალკოვისადმი, რომელიც იცავს საბჭოთა კომ-პოზიტორების ცუდი სიმღერების ზოგიერთ ნიმუშს. კ. ლი-უდინი და მ. სუბოტინი სასებუთი თვანხმებთან ე. სვი-რილოვს: „ცუდი მუსიკისადმი ლიბერალური დამოკიდ-ბულება განსაკუთრებით ვაუგებარია ახლა, როცა მთელ ჩვენს ქვეყანაში იღლება ახალგაზრდობის მოძრაობა მიღ-დარი მხატვრული კულტურის დაუღლებისათვის. ჩვენი თაობის ახალგაზრდობა ხარბად იყებს დანაკლისს: ეწა-ფება ხელტუტის უნივერსიტეტებში მეცადინეობას, ლექ-ციებს ბელოენების შესახებ, კლასიკური და თანამედრო-ვე მუსიკის კონცერტებს, სურს ჭეშმარიტი ხელოვნების სილამაზის შეფასება, სურს აიმიღლოს და სრულყოს თა-ვისი მხატვრული გემოვნება. ამ კეთილშობილურ მისწრა-ფებებს ხელი არ უნდა შეეშალოს“.

მიხალისე დილექტანტების (ბჭუნელი, ჭელოძე, გურ-გულია და სხვ.) მძარე სიმღერების გავრცელებამ საქ-რთ-ველში იმ მდგომარეობამდე მივიყვანა, რომ მათ მიზა-ძეს ზოგიერთმა, თავის შემოქმედებით პრინციპებში მერ-ყემა პროფესიონალმა კომპოზიტორებმა. ს. შირინაშვი-ლის, გ. ცაბაძის, კ. ჰეხნერის მიუღი რიკი სიმღერები წააგვიან ბჭუნელის და მისთანების სიმღერებს; იაფი წარმატების მიმდევარი ეს კომპოზიტორები თავიონვენ ბჭუნელის და სხვათა ანკესა, დაკარგეს თვისი ერო-ვნული სახე, უბამსობისა და ცკვეტიტობის ჭეშმარიტ ჩაეუ-ღენ. მათთან აღმონჩნდა ნიჭიერი ახალგაზრდა კომპოზი-ტორი ი. ვორდელი თავისი მუსიკით ფილმისთვის „წარ-სული ზახულო“. მეზავრული სიმღერა ამ ფილმიდან წარმოადგენს მოტკბო „მოღური სიმღერის“ ნიმუშს, რომელიც ბურჟუაზიული ესტრადის დამახასიათებელია და არაფერი საერთო არა აქვს ქართულ მუსიკალურს. და ამ სიმღერას, ღრმა პატრიოტულ ტექსტზე დაწერილს, მი-იღერიან დასასვენებლად მიმავალი საბჭოთა მოქალაქე-ები!

ამს წინათ შემდგარ საქართველოს კომპოზიტორთა კავშირის, საქ. სსრ კულტურის სამინისტროს მუსიკალ-ური განყოფილების და საქართველოს ფილამონიის საერ-თო კრებაზე, რომელიც ქართული საესტრადო მუსიკის განვითარების საკითხს მიეძღვნა, ნაჩვენებია იგი ასეთი



ცული სიმღერების ცალკეული ნიმუშები, მათ შორის, გორდელის ზემოთ აღნიშნული სიმღერა, კ. ბეგუნის „შენი თვლების ბრაღია“, ს. მიჩინაშვილის „მოგონება“, გ. ცაბაძის „განა შენთვის გული არ მითხოვია“, ზგანელის, ქელიძის, გურგულიას და სხვათა სიმღერები. ყველა ეს ნაწარმოები კრებაზე გამოხსნება კომპოზიტორებმა, მწერლებმა, კულტურის სამინისტროსა და ფილარმონიის თანამშრომლებმა აშკარად უარყოფითად შეაფასეს.

რადენიმე სიტყვა იმაზე, თუ როგორი უნდა იყოს მვენი წარმოდგენით თანამედროვე ქართული მასობრივი და საესტრადო სიმღერა. უპირველეს ყოვლისა, სიმღერას უნდა ჰქონდეს გამოყვეთილი ეროვნული იერი. საქციური ნაციონალური თავისებურებანი, რომლებიც სიმღერის მინიჭებულ ორიგინალობას, განუყოფრებლობას, გამომავლებელ უნდა იქნეს ან ინტონაციაში, ან პარამონიაში, ან რიტმში და, რა თქმა უნდა, სიმღერის ტექსტში. თუ საიდან იქნება აღებული ეს სახეები — გლუხური თუ ქალაქური ფოლკლორიდან — ეს კანონისა და სიმღერის ხასიათის საკითხია და უშუალოდ თვით კომპოზიტორის საქმეა. როგორც გლუხური, ისევე ქალაქური ფოლკლორის ინტონაციისა და ხასიათის თავისებურებათა გამოყენების კანონზომიერება დიდხანია გარკვეულია და დღეს ეს საკითხი სადისკუსიო არ არის. რასაკვირვლია, ეს არ გამოირჩევა ჩვენს სიმღერებში საბჭოური და საზღვარგარეთული მასობრივი და საესტრადო სიმღერებისთვის დამახასიათებელი ცალკეული კილოების და ინტონაციების გამოყენებას. ამ სფეროში საბჭოთა და საზღვარგარეთელ კომპოზიტორთა გამოცდილება ისევე უნდა იქნეს მომარჯვებელი, როგორც ჩვენი მუხომელი რესპულიკების (განსაკუთრებით სომხებისა და აზერბაიჯანის) სიმღერების ცალკეული, ჩვენთვის ახლობელი სახეები. ამ საქმეში მთავარია კომპოზიტორის მხატვრული გემოვნება და ზომიერების გრძნობა. თუ კომპოზიტორი არ კარგავს თავის ეროვნულ სახეს, იღებს შემოქმედების საწყისად მშობლიურ, ეროვნულ მუსიკალურ ნიჭტაქსის, მას შეუძლია გაამდიდროს მუსიკალური რესურსები, ენა, კომპოზიტორის ეროვნული ხასიათისა და ინდივიდუალობისათვის ახლობელი, სხვა ხალხთა ინტონაციისა და სტილის ხარჯზე. ამის მავალითად ჩაითლება ა. ცინცაძის სიმღერები, რომლებშიც მკაფიო ქართულ კოლორიტთან ერთად ვგვრდება სომხური, აზერბაიჯანული, ტირილის და ესპანური სიმღერების დამახასიათებელი ცალკეული ინტონაციები. მისი სიმღერების პარაონიაში და რიტმიკაში იგრძნობა დასავლეთის საესტრადო მუსიკის გავლენაც. მაგრამ ყველა ეს „ახალი“ ელემენტი შედუღაბებული და გადამუშავებულია ნიჭიერი კომპოზიტორის მიერ „მთლიან სტილში“. სიმღერა ქართულად ჟღერს, მასში ადვილად გამოიწონება ცინცაძის სტილი.

მეორე აუცილებელი პირობა უნდა იყოს სიმღერის სახეაწენა. ტანვოს, ბლიუზის, ფოქსტროტის ან ზომური რომანსების ტიპის საერთო ხასიათის უსახური და არაფერის გამოხატაველი სიმღერები, შაბლონური ინტონაციებით და ჰარმონიებით არაფერს არ მატებენ ათასობით ასეთივე ტიპის სიმღერებს, რომლებიც დარევე დაწერილია ჩვენში და უცხოეთში თუმცა ასეთი სიმღერები დროებით აბოულარულიც კი ხდებოდნენ.

სიმღერის ტექსტი და მუსიკაც უნდა იყოს შეკავშირებული ინდივიდუალური, უნდა, ჰქონდეს გარკვეული და ონინიშვნელოვანი შინაარსი, ადამიანთა უნდა იწყვედეს კეთილშობილურ ასოციაციებს. ტექსტი და მუსიკა უნდა შეესაბამებოდეს, ავსებდეს ერთმანეთს. ამავე დროს სიმღერის იდეა და შინაარსი გაამოცემული უნდა იყოს ნათელი, გასაგებ ფორმით. აქედან გამომდინარეობს მესამე პირობა — სიმღერის კანონის სხვადასხვაობა. აქ არ შეიძლება იყოს არავითარი სტანდარტი! სიმღერის შეიძლება იყოს ეპოური, კანარული, ღირიული, აფორისტული, იუმორისტული და დრამატულიც კი; ხასიათის მიხედვით — ჰიმნური, მარსიხებური, ლაშქრული, სახუმარო, რომანსული და ა. შ. სიმღერა შეიძლება იყოს კიდევ სიუჟეტური. ე. ი. მასში მოთხრობლი იყოს ესა თუ ის მოვლენა ან ამბავი კოლექტივის ან ცალკეული პიროვნების ცხოვრებისა. სიმღერა ხან ხსნის ცალკეული პერსონაჟების გრძნობებსა და განწყობილებებს და ბოლოს სიმღერა დიდა საზოგადოებრივი იდეების-პატრიოტიზმის, სამშობლისადმი და მოქონისადმი სიყვარულის მატარებელია. სიმღერა უნდა იყოს დამარაზველი, შემამატირებელი, აღმფრთხილებელი, მომწოდებელი, ძველთაგანვე ცნობილია მასობრივი სიმღერის საზოგადოებრივი და პოლიტიკური მნიშვნელობა. სიმღერის თავისი შესაფერი ფორმა უნდა ჰქონდეს. აქაც არავითარი სტანდარტი არ შეიძლება იყოს თანამედროვე სიმღერაში მრავალფეროვანი ფორმები უნდა შექმნას. ამის დასადასტურებლად შეიძლება მოვიყვანოთ უამრავი ნიმუშები საფრანგეთის რეჟოლუციის, რუსეთის 1905 და 1917 წ. რევოლუციების, სამოქალაქო ომის დროს და შემდგომ პერიოდებში შექმნილი, დუნაევსკის, ზახაროვის, ალექსანდრევის, სოლოვიოვ-სელისის, ლემინის, ნოვიკოვის, ბაბაევის, მაიზოროდის, აივაზიანის, ბაბაეანიანის, რ. ლალიძის, რ. ვაშიჩვიას და სხვ. სიმღერაწენები. სიმღერა ისტატურად, ლაკონურად უნდა იყოს დაწერილი. სიმღერის შექმნისას დიდი მნიშვნელობა ენიჭება მისი მოავარი მარცალის — ძირითადი სამღერი მელოდიის მონაცას. იგი უნდა იყოს ნათელი, საზოგადო და ამავე დროს შეიცავდეს ახალ ორიგინალურ ინტონაციას. თუ კომპოზიტორი ვერ მონახავს კარგ ძირითად მელოდიას, იგი ვერც შექმნის კარგ სიმღერას.

მინდა კიდევ ერთ საკითხს შევიხი, ეს არის საკითხი ამა თუ იმ ეპოქაში არსებული ინტონაციებისა, რომლებიც ნელდ მასალას, პირველ წყაროს წარმოადგენენ პიულარული სიმღერის შესაქმნელად. კომპოზიტორის შინაგანი სმუნის განსაკუთრებული ფისიება მსუქოქი ყარნის მუსიკაში — ეს არის „მოსმენის“ განსაკუთრებული უნდა. კომპოზიტორი უნდა ჩაეჭიდოს ცალკურ ინტონაციას, რომელიც ხალხში ცხოვრობს და მოსწონს ხალხს, რომ შეიძლება გადამუშავებული, გამდიდრებული სახით ხალხსვე დაუბრუნოს სიმღერის სახით. ეს თვისება მრავალკუბად უნდა ახასიათებდეს ყველა კომპოზიტორის, განსაკუთრებით, სიმღერების ავტორის. მაგრამ ეს იმას როდი ნიშნავს, თითქმის კომპოზიტორის შეუძლია აიღოს ყველა ინტონაცია, რაც ხალხში არავგებდა და მასზე დაყრდნობით შექმნას სიმღერა. ხშირად ხალხში შეიჭრება ხოლმე ცული, ე. წ. „ბლატანი“ ინტონაციები, საზოგადოების ვადაკვარებული ელემენტების ინტონაციები. მათ გამოყენებას ძალიან ხშირად მიყვყვართ უხამსობამდე. აქ

აქტიულებელი ინტონაციების მკაცრი შერჩევა, მხატვრული გეოსტრუქტურის კონტროლი და დიდი პროფესიული ოსტატობა. აი, ამ დაზარალებულმა ვადალხაზის შემდეგ შეიძლება ვახდეს ინტონაცია მხატვრული ნაწარმოების, კარგი სიმღერის საფუძველი. მხოლოდ ასეთ სიმღერას უძულა იარსების დიდხანს.

კარგი მასობრივი და საესტრადო სიმღერის შექმნა ადვილი საქმე როდია. იგი სასოფლოური მონაცემების გარდა, საჭიროებს კიდევ დიდ უნარს, პროფესიულ ოსტატობას და მხატვრულ გემოვნებას. ტყუილია კი არ არიან მსუფთე მუსიკის შემოქმედნი — ი. შტრაუსი, ლვარნი, პლანკტი, გერშვინი, დუნავესკი, სოლოვიოვ-სედოი და სხვები, პირველი კლასის პროფესიონალი კომპოზიტორები! ამ საქმის ვადაცემა მოყვარულებსა და დიდებულტანტებისათვის უზარობაა მაშინაც კი, თუ მათ შორის არიან ნიჭიერი აღამაინებიც.

ვადავიდეთ საქართველოს ფილარმონიის მუსეოზაზე ესტრადო სევერში. ქართული ესტრადა ახალგაზრდა ყანრია, — ორი-სამი ათეული წელია, რაც იგი არსებობს, მას უკვე თავისი ტრადიციები აქვს და ჰყავს თავისი კადრები. ქართული ესტრადის ბიზნესებმა ლ. კავსაძემ, ი. სუბივილმა, ნ. რამიშვილმა, ვ. გოძიაშვილმა, გ. საღარაძემ, ს. ჯაფარიძემ, ო. დილიძემ, ა. ჭუმბურიძემ, კომპოზიტორ-პიანისტებმა ვ. მურადიშვილმა, ვ. შავერიაშვილმა, ა. კერესელიძემ და ს. ზაბოემა ბევრი გააკეთეს იმისთვის, რომ შეექმნათ რეპერტუარი და აღეზარდათ ქართული ესტრადის კადრები. ესტრადის მსახიობების პირველ საკულტო კონკურსზე 1940 წ. მოსკოვში ესტრადის ქართველმა მსახიობებმა ვ. გოძიაშვილმა, გ. საღარაძემ, ს. ჯაფარიძემ და ნ. გუნიამ პრემიები მიიღეს. თუცხ ცნობილი ფაქტია, რომ ამ მსახიობების დიდი ნაწილი ესტრადის ანდომებდა მხოლოდ თავისუფალ დროს, მათი ძირითადი სასუშაო სარბიელი იყო თეატრი. სამაშულო ომისა და ომის შემდგომ პერიოდში ქართული ესტრ. დის მდგომარეობა ძირაველად იცვლებოდა. გამოჩნდნენ ახალი ნიჭიერი შემსრულებლები — ესტრადის მსახიობები და შემსრულებელთა კოლექტივები. შეიქმნა საესტრადო ბრიგადები, მინიატურების თეატრები, საესტრადო ორკესტრები დ. თორაძის, რ. გაბრიჭაძის, ნ. მკრტიანიის, ნ. გულაშვილის, ტ. პევენიის, ბ. კვერასიის ხელმძღვანელობით. გამოჩნდნენ საესტრადო მუსიკის მომუშავე ახალი კომპოზიტორები: ტ. ვახაძე, ს. მირიანაშვილი, მ. მთიურავა, რ. ლალიძე, ლ. იაშვილი. ცნობილი გახდნენ პოპულარული ანარის მომღერლები და მსახიობები: მ. შილდელი, გ. ძაგარი, ტ. ჩხავაძე, ტ. მახარაძე, ლ. კვეკელია, გ. ჩოხელი, ნ. ბრეგვაძე, ქ. კასრაძე, ნ. გოძიაშვილის ტრიო, დუეტი — ეთ. ვვაზავა და ც. ციციშვილი, კამერული მომღერლები: გ. კეკელია, ბ. დიდუბუშვილი, ტ. ზახტაძე, ე. მირიანაშვილი, ზარიძე და სხვ. ამჟამად ჩვენ უკავს ესტრ. დის შემსრულებელთა დიდი რაზმი, რომელთაგან ბევრმა პოპულარობა მოიპოვა არა მარტო საქართველოში, მის გარეთაც. ბოლო წლებში ესტრადის ბევრმა მსახიობმა მოიპოვა საკავშირო კონკურსების და საერთაშორისო ფესტივლების პრემიები (ტ. მახარაძე, ნ. გოძიაშვილის ტრიო და სხვ.) ყველაფერი ეს ლაბარაკობს მათ მზარდ საემსრულებლო ოსტატობაზე და უნარზე ვადაკრან რთული მხატვრული ამოცანები.

მაგარ მტკივნეული ადგილი ყოველთვის იყო და ისევე რჩება რეპერტუარის საკითხი. თითქმის ყველა მსახიობი ჩივის, რომ ღარიბია ან სულ არ არის რეპერტუარი, განსაკუთრებით ქართული, რის გამოც იქულებული არიან შეასრულონ მხატვრული თვალსაზრისით სუსტი ნომრები. ამას ისიც უნდა დავეთვათ, რომ ხშირად საზოგადოებრივი წარმატების ადვილად მოპოვების მიზნით ესტრადის მსახიობები თავის რეპერტუარს ანაგვიანებენ მოხალისე კომპოზიტორების ყოველგვარი „მოდური სიმღერით“, რომელთა შესახებ ზეით გვექონდა ლაბარაკი. საღაპარაკო ყანრის მსახიობები ხშირად იყენებენ დაბალი ხარისხის, არამხატვრულ ტექსტებს, არ ერიდებიან მოჩამხლულს, უხამსი, აუტაყელი, ზოგჯერ უზრდელთაგან მისულ კულტურებს და კალამბურებს. არ ჩანს ირრეკციის და ფილარმონიის მხატვრული ხელმძღვანელობის ძხრივ ზედახმედველობა და კონტროლი, ხშირად მხატვრული მხარე კომერციული მოსაზრებების მსხვერპლი ხდება. გამოჰყავთ მოუაწყვებელი, მდარე საესტრადო ბრიგადები, რომლებიც პროფესიული თვალსაზრისით სუსტი არიან და ვერ შეძლებენ ვერავითარ კრიტიკას რეპერტუარის საკითხში. ეს ბრიგადები ძირითადად მომსახურება უწყევენ საქართველოს რაიონებს და ამკვიდრებენ მდარე გემოვნებას, უკან სწევენ სამჭოთა საესტრადო ხელოვნებას.

საჭიროა მხმეწელოვად განეაზრციოთ და გაეაუმჯობესოთ ქართული ესტრადის მხატვრული და მუსიკალური ხელმძღვანელობა, სასუშაოდ მოეზიდოთ კარგი საესტრადისტები — რეჟისორები, მხატვრები, მწიკლეები და კომპოზიტორები. შესაძლებელია ქართული ესტრადის მუშაობას ხელს უშლის ის გარეუობაც, რომ იგი ფ. ლარნის მონიხთან არაებობს. ხელოვნების ეს ორი სახე ერთანეთს ნთქავს და ხელი ეკლავა ორგევს ნორმალურ განთარებას. საჭოთა კავშირის სხვადასხვა საკონცერტო ორგანიზაციების გამოცდელვება გვიჩვენებს ფილარმონიის და ესტრადის ცალ-ცალკე არსებობის მიზანქვეწილობას, რეაჰტაციის ეფლავებელი ორგანიზები უწლისწოთა უდა მოკიედონ ჩვენი მუსიკალური კულტურია შედგომი განვითარების ამ სასიკოცხლო საკითხს. ამ ონისძიების შედეგად შეიძლება მოჰყვეს სიმფონიური, კამერული და საესტრადო კულტურის ახალი სწრაფი აღმავლობა ჩვენს რესპუბლიკაში. ქართული მასობრივი და საესტრადო მუსიკის გამოჰანსალების და შემდგომი განვითარების საქმეში დიდი მნიშვნელობა ენიჭება კომპოზიტორთა კავშირის, რადიოსა და ტელეხედვის აქტიურ მოღვაწეობას.

ბოლო წლებში საქართველოს კომპოზიტორთა კავშირის ყველა ბუნებში აღინიშნებოდა საესტრადო და მასობრივი ანარის მუსიკის ჩამორჩენა. უკანასკნელი პლ. ნუშის პროგრამაში არ შედიოდა საესტრადო მუსიკის ან მასობრივი სიმღერის არც ერთი ნაწარმოები, ასე რომ სტუმრები და პლენუმის მონაწილეებს არ ჰქონდათ საშუალება ემსჯელოთ მუსიკის ამ ანარების მდგომარეობაზე. უნდა ითქვას, რომ კომპოზიტორთა კავშირის ხელმძღვანელობა ბოლო ხანებში დიდ ყურადღებას უთმობს სიმფონიურ მუსიკას. ამით აიხსნება ქართული მუსიკის განვითარების ცალმხრივობა. თუ არა ოპერისა და ბალეტის (ა. მამუკაშვილი, ა. ბუკია, დ. თორაძე) და კამერული ანარის ენთუზიანტების (ს. ცინცაძის და ნ. გულაშვილის) ცდები, დღეს ამ სახეებზე ასეივე ჩავარდნა გვექნებოდა.

ამჟამად კომპოზიტორთა კავშირის პარტორგანიზაციის ინიციატივით შეიქმნა საესტრადო, მასობრივი და გამოყენებითი მუსიკის სექციები. მასში შედიან წამყვანი კომპოზიტორები და მუსიკისმოყვანენი. საქართველოს კულტურის სამინისტრო ქმედით დახმარებას უწევს სექციას მუშაობის გაშლაში. ასეთი სექციის არსებობის ფაქტი მოწოდებს იმას, რომ კომპოზიტორთა კავშირი და რესპუბლიკის სხვა მუსიკალური დაწესებულებები სათანადო ყურადღებას იჩენენ მსუბუქი ჟანრის განვითარებისადმი, სურთ მოსპონ ხალტურა, წარმართონ ბრძოლა რეპერტუარის გასაჯანსაღებლად, აამღლონ ჩვენი მსმენელის გემოვნება.

საქართველოს კომპოზიტორთა კავშირის 1960 წ. იანვრის პლენუმი მიეძღვნება ქართული ესტრადის მდგომარეობას და განვითარებას. პლენუმამდე მოხდა კინო-მუსიკის ფართო განხილვა. სექციის მოღვაწეობა არ შეზღუდვარა კავშირის შიგნით მუშაობით. მას გადაწყვეტილება აქვს ფილარმონიასა და რადიოსთან ერთად ჩაეროს ყველა საკონცერტო ორგანიზაციის, კინოსტუდიის, კლუბების, თეიმოქმედების საქმიანობაში. განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმობა ინსტიტუტების და ახალგაზრდული ორგანიზაციების თეიმოქმედი კოლექტივის რეპერტუარის განახლებას.

ყველა ეს ღონისძიება მხოლოდ მაშინ მოგვეცემს დადებით შედეგს, თუ მასში აქტიურად ჩაებმებიან არტეს, საზოგადოებრივი ორგანიზაციები და რესპუბლიკის მთელი მოწინავე საზოგადოებრიობა. პრესის ფურცლებზე უნდა მოეწიოს საესტრადო კოლექტივების და შემოქმედების რეპერტუარის სისტემატური განხილვა, რომელშიც მონაწილეობა უნდა მიიღონ საწარმოების მუშაკებმა, კომუნისტურმა ბრგადებმა, მეცნიერმა მუშაკებმა, მოსახლეობის სხვადასხვა ფენის წარმომადგენლებმა. კამათი და მსჯელობა თეიმოქმედი კოლექტივების რეპერტუარზე, ჩვენი ახალგაზრდების ნაწილის გემოვნებასა და გატაცებაზე უნდა გაიშალოს არა მარტო პრესის ფურცლებზე, ამ საქმეში დიდი როლი ეკისრებათ რადიოს და ტელეხედვას. მათი გადაცემები უკრ კიდევ დანაგვიანებულია უხამსობით. საქართველოს რადიო ცოტას როდი მუშაობს საბჭოთა და აკრძოლ ქართული მუსიკის პროპაგანდასათვის. მაგრამ რადიოსა და ტელეხედვის ხელმძღვანელობა ნაკლებ ინიციატივას ამჟავებენ, მიჰყვება მსმენელთა ნაწილის ცუდ გემოვნებას, არ ზრუნავს ახალი, მაღალხატვრული რეპერტუარის შესაქმნელად, არ იკრებს თავის გარშემო მწერალთა და კომპოზიტორთა აქტივის, რომელნიც შექმნიან მსუბუქი ჟანრის ნაწარმოებებს სპეციალურად რადიოსა და ტელეხედვისათვის. ამ მხრივ ქართული რადიო და ტელეხედვა ძლიერ ჩამორჩება მისიკოვის, ლენინგრადის, რიჯის და სხვა მოკავშირე რესპუბლიკების დღვატაქებს. საჭიროა საფუძვლიანად გაეწინდოთ ის რეპერტუარი, რასაც ჩვენში ავრცელებენ გრამმანაწერების გამავრცელებელი ორგანიზაციები. დიდი პასუხისმგებ-

ლობა ეკისრება გრამმანაწერების სტუდიას, რომელიც ახლანახს ჩამოყალიბდა კულტურის სამინისტროსთან. დღემდე ჩვენი არეის ფურცლებზე თითქმის არ იბეჭდებოდა კრიტიკული რეცენზიები, პრინციპული, პოლემიკური სტატიები; სჭარბობდა თავმუშუაებელი კება, ხშირად ვგვდებოდა არაკვალიფიციური და არასწორი რეცენზიები, რომლებიც მკითხველს უკარგავდა ორიენტაციას და მხოლოდ ზიანს აყენებდა მსუბუქი ჟანრის განვითარებას.

ჩვენ დახმარებას მოველით აგრეთვე რესპუბლიკის ხელმძღვანელი ორგანოებისაგან, რის შავალთისაც იძლევა საკართველო კომპოზიციის ხელმძღვანელების კარგი ინიციატივა. ისინი დიდად უწყობენ ხელს მასობრივ მუსიკალური ჟანრების დახმარებლად მუსიკის განვითარების ქართველ ახალგაზრდებს. საქ. ალკცენტრალური კომიტეტის ენთუზიასტები აწყობენ კონკურსებს საუკეთესო ახალგაზრდულ სიმღერებზე, კრებენ და ქმნიან ანსამბლებს და ორკესტრებს. ასე შეიქმნა შესანიშნავი ანსამბლი „მედიაცა“, რომელიც დღესდღეობით ერთ-ერთი საუკეთესო საკონცერტო ერთეულია, პროპაგანდას რომ უწევს ქართული მაღალაროფესიულ ვოკალურ ხელოვნებას.

თუმცა ყველა ეს კარგი წამოწყება პერიოდულად ახალგაზრდების ფსტივალების წინ ტარდება, მაგრამ ამ წამოწყებათა ინიციატივების გემოვნება ყოველივის როლია ხაელისაგან დაზღვეული, მაგალითად, ახალი საესტრადო ორკესტრის „რეროს“ რეპერტუარი, ასევე თბილისის ინსტიტუტების თეიმოქმედება, რომელიც ხშირად ბრმად ბაძავს დასავლეთის ბურჟუაზიული ესტრადის ცუდ ნიმუშებს. ამას რომ თავი დაეღწიოთ, საჭიროა მეტწილად ანგარიში გავუწიოთ და გაეიზიაროთ მოწინავე საზოგადოებრიობის, კვალიფიციური მუსიკოსების და საქართველოს კომპოზიტორთა კავშირის შეხედულებანი.

ჩვენ ვსაჭიროებთ რესპუბლიკის ხელმძღვანელი ორგანოების დახმარებას ბალტიისპირეთის რესპუბლიკების მაგალითზე საქართველოში სიმღერის დღესასწაულის გეგმობასთან დაკავშირებით. ჩვენ ამისთვის ყველა პირობა გვაქვს. განათლების სამინისტროსგან ველით სკოლებში მუსიკის სწავლების საქმის რეორგანიზაციას — ეს მოზარდი თაობის ესთეტიკური აღზრდის გაუმჯობესების ერთ-ერთი პირველი და ძირითადი პირობაა.

ჩვენი ხალხი წყვეტდა და წყვეტს რთულ და საასუხისმსველო ამბობებს. ეკვი არ არის, რომ ახლო მომავალში გადაწყდება ჩვენი ახალგაზრდობის მხატვრული გემოვნების ამაღლების პრობლემა.

ამ კითხვობოლი ამოცანის მოწესრიგების ერთ-ერთი რგოლი არის ბრძოლა ქართული მსუბუქი საესტრადო მუსიკის განვითარებისთვის.

ჩვენი ხელოვნების მუშაკების ვლიან მთელი ძალები მოახმარონ მაღალაროფესიული, მაღალხატვრული, ჰუმანური იდეებით გამსჭვალული მსუბუქი ჟანრის ქართული საბჭოთა ხელოვნების შექმნას.





სოხუმის სახელმწიფო თეატრი. სცენა აფხაზური დასის
სპექტაკლიდან „მედეა“



სოხუმის სახელმწიფო თეატრი. სცენა აფხაზური დასის
სპექტაკლიდან „მედეა“



ახალიხის დრამკოლექტივის სპექტაკლი „ნამუსისათვის“. სცენა
სპექტაკლიდან. ელიზბაროვი — ა. ავაჯანიანი, მარგო — მ. ავაჯანიანი

გორის სახელმწიფო თეატრი „ვერბვიდრა“
პისტი — თ. ერისთავი (რესპ. დამს. არტ.) სოლომონი — ე. არაქელაი



ჭეთაისის სახელმწიფო თეატრი „მოკვეთილი“
ჯავახა — მ. ხელაშვილი

გორის სახელმწიფო თეატრი „პანი დულსკიას შორალი“
პანი დულსკია — რ. ლორთქიფანიძე

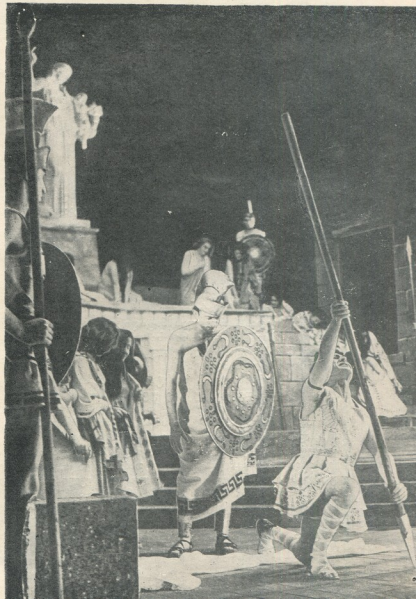




„პანი დელსკაიას შორალი“. მანია — გ. ბერუაშვილი
გორის სახელმწიფო თეატრი.

სოხუმის სახელმწიფო თეატრი. სცენა აფხაზური დასის სპექტაკლიდან „მოდია“

გორის სახელმწიფო თეატრის სპექტაკლი „პანი დელსკაიას შორალი“
პანი დელსკაია — რ. ლორთქიფანიძე, განკა — ნ. ზალდასტანიშვილი



ქუთაისის სახელმწიფო თეატრი სცენა სპექტაკლიდან „მოკეცილი“





ელენე თარხნიშვილი

პირველი ქართველი მომღერალი ქალი საოპერო სცენაზე

ამირან ცამციშვილი



ართველი ერისათვის ოდითგანვე ცნობილია სიმღერა-გალობა. ქართული ხალხური სიმღერებისა და საეკლესიო საგალობლების შემსრულებელთა შესახებ საკმაო მასალები მოიპოვება. ძველად ხელოვნების ამ დარგისადმი დიდ ინტერესს იჩენდნენ ქალბებიც. ისინი მონაწილეობდნენ საეკლესიო, სამფლოვიარო და საღრეთ რიტუალებში.

მაგრამ მკლასიკური ვოკალური ხელოვნება ქართველებმა შედარებით გვიან გაიცნეს. იგი XIX საუკუნის დამდეგიდან გავრცელდა საქართველოში, სადაც მას ნოყიერი ნიადაგი დახვდა. ქართველის ნატივი და გაწაფული მუსიკალური სწავა გასაოცარი სიზუსტით თვითესებდა ვერძოვულ, მათ შორის, იტალიურ და რუსულ კეთილქერად და ვირტუოზულ სიმღერებს.

მაგრამ საქართველოს საესტრადო და საოპერო სცენაზე თითქმის მთელი საუკუნე უცხოელები მოღვაწეობდნენ. მხოლოდ ვასული და ჩვენი საუკუნის მიჯნაზე გამოჩნდა რამდენიმე ქართველი საოპერო მომღერალი. მაგრამ ქალი ჯერ კიდევ არ ჩანდა. ივერთა მხარემ პირველი ქართველი მომღერალი ქალი მხოლოდ XX საუკუნის დამდეგს იხილა. ეს გახლდათ ელენე თარხნიშვილი, რომელმაც თავისი ლამაზი ლირიკულ-კოლორატურული სობრანოის მოხმობა არა მარტო თანამემამულენი, არამედ ამერიკის შეერთებული შტატებისა და, ასე ვთქვათ, ვოკალური ტრადიციებით განებივრებული იტალიელი მსმენელებიც იც.

ელენე იოსების ასული თარხნიშვილი დაიბადა 1883 წელს ქართლში, სოფელ კოდაში. მშობლებთან ერთად მას ალზრდაში მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა მამიდამისა, ცნობილია მწერალმა ეკატერინე გაბაშვილმა. წერილთა ხმით დაჯილდოებულმა ელენემ ჯერ კიდევ მოწაფეობაში გამოაქვეყნა სიმღერისა და მუსიკის ნიმუში.

ამას გვიდასტურებს აკაკი წერეთელიც, რომელიც წერდა: „...წინეთაც, როცა ის (ე. თარხნიშვილი ა. ც.) სწავლობდა, მომისწენია მისი მთელს არსებაში უნებურად ჩამბრომი, სულთან გულის გადახმემლი, მომხილავი მღერა და მითქვამს: ცოფდა არ არის, რომ ეს ტკბილი ხმა დაბნული იყოს და სასცენოდ არ ვარგოდეს მეთქი?.. ის კი ჯიუტობდა: ვაგზრიდ ამ ხმასო“.

ელენე ჯერ თბილისში და მერე პეტერბურგში ვენერა-მაიორ გიორგი იორამის ძე თარხან-მოურავის ოჯახში იზრდებოდა. 1900 წელს ოქროს მედლით დასარულა თბილისის წმ. ნინოს სასწავლებელი. მამასთან ერთად გაემგზავრა პეტერბურგს, სადაც გ. ი. თარხან-მოურავის ქალიშვილებთან დაბინავდა. ჯერ მუსიკის კერძო მასწავლებელთან მეცადინეობდა, შემდეგ კონსერვატორიაში მოეწყო, პროფესორ პრიანიშვიტთან. 4 წლის მუსიკათმცოდნეობა და სერიოზულმა შრომამ ნაყოფიც გამოიღო: მწიგნუნვალედ დაამთავრა კონსერვატორია; ფრანგულ, იტალიურ და გერმანულ ენებსაც დაეუფლა და საქართველოს დაუმრუნდა.

სამშობლოში დაბრუნებული იგი ოჯახებში გამართულ საღამო-საღონებზე სიმღერა-რომანსებით ატკბობდა საზოგადოებას. 1905 წელს პეტერბურგიდან თბილისში ახლად დაბრუნებულმა ახალგაზრდა მომღერალმა ერთ მცირერიცხოვან საზოგადოებაში ჩვეული სინაზით იმღერა ცნობილი პანთა „მხოლოდ შენ ერთს“. სტუმრებმა მქუხარე ტანით დააჯილდოვეს. დაშორება შორის იწყოვებოდა აკაკიც, რომელმაც დიდი ყურადღებით მოისმინა რომანსი და ძალიანაც მოეწონა, მაგრამ სიტყვებმა ვერ დააკმაყოფილა. მაშინ ოჯახის უფროსმა მანდილონსანმა პოეტს მომღერლისათვის უკეთესი ლექსის დაწერა თხოვა. აკაკიმ სიამოვნებით მიიღო წინადადება და მთორედ ღღსევ მიუტანა ელენე თარხნიშვილს მისადმი მიძღვნილი ლექსი „სიმღერა“, რომელიც, სხვათა შორის, „მხოლოდ შენ ერთს“ მოტივზე მშვენიერად იმღერება:

ნეტაე მას,
ვინც შენს ტკბილ ხმას
ერთბულ კიდევ გაიკონებს!
იმას უთმობს,
იმას უტკობს,
ოცნებს და სიყვარულსა.
გულის ვენებს
და გონებს
აოჯავნებს!.. დაუმონებს!!
მაგ სიტყვაში,
გამოთქმაში
მომხილავი იმის ძალი,
სასტრეული
საწყურველი,
უკვდავების ვით ფალა,
გენდავ!.. მჯერაო..
მაგრამ მე რა?
დაღწეწნავს სხვისთვის გულსაი..
მაგრამ მაინც,
მივფრს მე ვინც,
მსხვერპლად ვსწირავ სულს და გულსა!..
ვით ბუღბული,
გულმოკლეო,

* და არა 1912 წლის იანვარს, როგორც ე. გ. ნადირაძეს ჰქონდა მოხსენებული ვანო სარაჯიშვილისადმი მიძღვნილ რადიო-კონცერტის გადამცემაში 1958 წლის 30 დეკემბერს.

ვიკონებ ჩემს ვახანტულსა,
ნეტავი მას,
ვის შენ ტბილ ხმას
ისეთობებს გაუოფლად!..
და ვი მას,
ვისე გულსთქმას
ჩემგან იკლავ გულში ობლად!



და ჩვენშიაც. ჩვენ ჩვენის მხრით მივულოცავთ ამიერიდან
ჩვენშიაც ცნობილ არტისტებს...
ამერიკიდან მილანში დაბრუნებული ელენე კლავ დი-
ლი წარმატებით გამოდიოდა საოპერო სცენაზე. იგი თვით
პროფესორ-მაესტროებსაც კი აოცებდა. პროფ. პოტი მი-
ლანდინი თბილისში დეკემბრში იტყობინებოდა, რომ ე. თარ-
ხნიშვილმა ოპერა „ტრაავიატაში“ ვიოლანტას როლის შეს-
რულებით დიდი შემატებლობა მოახდინა სამხრეთულ-
ეუო.

1911 წლის ნოემბრის მიწურულს ელენე სამშობლოც
მოინახულა და თავისი ხალხის წინაშე წარსდგა. ქართუ-
ლი პრეტა და საზოგადოება მას აღფრთოვანებითა და
საუკეთესო სურვილებით შეხვდა.

ვოკალური ხელოვნების ქართველი ისტატატავა ელენე
თარხნიშვილი პირველი ქალაი, რომელიც საოპერო სარ-
ბიელზე მოგვეყვინა და მსოფლიოში სახელი მოიხვეჭა.
მაგრამ იოლი როდი იყო მისი ჯ. მეტად მწელი აღმოჩ-
ნდა პირველი ნაბიჯები. ამ დროს ქალბი ჯერ კიდევ გა-
ნიციდენენ სოციალური ჩაჯვრის მწვავე მარწუხებს და
ძველი ადამ-წესებით ცერაბუნდობდა საზოგადო ასა-
რეზე გამოსვლა. გარდა ამისა, ხალხში ჯერ კიდევ რძამდ
ჰქონდა გამდაჯარი ფესები ფეოდალური ჩივეების გადმო-
ნამოებს, რომლებიც მბოჭუნდენ კულტურას დაწაფადი
ქალიშვილებს. სცემის მსახურ ახალგაზრდა ქალებს ჰქი-
ლავდენენ და ზოგ შემთხვევაში შურაგახმეფადი ისტყე-
ბითაც ინსენიედენენ. თბილისში ელ. თარხნიშვილის პირ-
ველი გამოსვლის გამო „თემი“ გულახილად წერდა:
„2 დეკემბრის საოპერო თეატრში წსირებო დღესასწაული
იყო ქართველი ქალებისა. იმ დღეს პირველად გამოვიდა
სამშობლო ქალბის სცენაზე ქართლის ასული იოსებ თარ-
ხან-მორჯიანი ქალი ელენე. დიდად სასიხარულოა, რომ
იშვითამ მუსიკოლოგამ და მეცადინეობამ ასე სამავალი-
ოთი დაამთარებინა თავისი საქმე. მხოლოდ განსაკუთ-
რებული ხასიათის და ნების პატრონს შეველო გავრდი
ჩვენი საზოგადოებრივი შემხუთველი პირობები, რომლი-
თაც გარემოცულია ჩვენი ქალები ცხოვრება ჩვენს მიუ-
ვადლებაში. მხოლოდ ამ წსისერ და მუდმივ შრომას მიე-
წერება თარხნიშვილის ქალის გამარჯვება. ვუსურვეთ
ყოველთვის სრული გამარჯვება მოხვედვას ყველაზე. ჩვენ
ვიცნობთ მის მოქრძალეულ ხასიათს და ამიტომ მოდიშს
ვიხიბთ, რომ ჩვენს სიხარულს და აღტყვებს არა ვფა-
რავ. მისი მავალითი აღმზრდელი მნიშვნელობის მავ-
ლითია ჩვენი ქალებისათვის“.

სახელოვანი მამულიშვილის სტუმრობის გამო თბი-
ლისის თითქოს საზეიმო იერი მიეცა. ოპერასა და მის
მისაღვივებს აურაცხელი ხალხი მიარყდა. პირველი სექ-
ტაკლის მიღებები წინასწარი დაიტყვდა და ამიტომ ოპე-
რის საღაროებთან აურზაური იდგა. გასტროლოიირი პირ-
ველად ვ. ჯერისი ოპერა „ტრაავიატაში“, ვიოლანტას რო-
ლი გამოვიდა. ე. თარხნიშვილის წარმატება ხელს შე-
ყობდა დიდიროდ ხელე ფალანგის მადლიანი ხელი.

ერთ-ერთი ბუნებრივად მიხედვით ე. თარხნიშვილის
ე. თარხნიშვილის სიმღერით გამოწვეული ემტეტი ასე
დაგვიხატა: „ხალხით გაქვილები თეატრის დარბაზი. გა-
მუდებელი ტაშის და ვამას ვრიალო: ყვაყვაობის და
სარწურების საუთავებელი დენა. წნობიბრივი გამყოფი-
ბა დამსწრე საზოგადოების უმთავრესი წარწილის — ქარ-
თველებსა, რაც თვითიულის სახეზედ თვალნათლივად
არის აღტყვლილი, — დღი მითქმამ-მითქმამ და საუბარ-
ანტრატქების დროს, — აი, გატეგანი სურათი ელენე თარ-
ხნიშვილის პირველი გასტროლისა 2 დეკემბრის „ტრაავია-
ტაში“...“

„მართლაც და მადლიანი, გულის სიღრმემდე ჩამწე-
დები ხმა აქვს ქნ თარხნიშვილს. განსაკუთრებულის ძლი-
ერებით როლია იგი მოსილი, მაგრამ ნათლად და გარყე-
ვით ისმის თვით ანამაღლებშიაც კი. მეტისმეტად მოქ-
ნილია ეს ხმა, ნაწი, წმკმევი და თავისუფლად მოძარა
ყველა ფარდებში. კრიმანჭულიც ადვილად ეხერხება მომ-
დერლად ქალს, თუმცა ეს უკანასკნელი თვისება როდი

ელენე მამო მიეწყო თბილისის ოპერის თეატრში, 1907
წლის ქ. ყველასათვის მოულოდნელად, სექტაკლის დამ-
ბრუნებისთავად, მილანში გაყავა იტალიელი დე ვიტასს,
რომელიც ამ დროს თბილისის ოპერის თეატრში მუშაობ-
და ამის შესახებ მშობლებმა და ახლობლებმა მხოლოდ
მეორე დღეს შეიტყვეს მოზოდიშების დეკემბრში, რომელიც
ახლად შეუღლებულებმა გზიდან გამოგზავნეს. ცოტახნის
რეჟისორ ქალიშვილმა თავისთან გადაიყვანა მამა — იოსებ
ჩუგუნიძე ძე, რომელიც 1910 წელს იტალიაში გარდაიცვა-
და. დაობლებული ელენე მილანინად იტყობინებოდა:
„არ მეგონა, თუ იტალიის საზოგადოება ასე დამაფასებ-
და და პატრეს დადებდა მამაჩემს“.

მილანში ელენე თარხნიშვილმა უმაღლესი მუსიკალური
განათლების მისაღებად და ხმის სახანვეყად აროფიკატორ
ემა ლიტისთან დაიწყო გარჯაში. ე. თარხნიშვილს მილან-
ში ჰქონდა საუცხოო მუსიკალური საღაროები, სადაც თავს
იყრიდენ ვოკალური ხელოვნების კორიფეები: შალიაი-
ნი, კარსუო, ჯილი და სხვა ცნობილი მომღერლები. ეს
საღარო მუდამ ღია იყო მილანში მოსწავლე ქართველებს
და საქართველოს სხვა მკვიდრითათვის. აქ დადიო-
დნენ ე. სარჯაშვილი, კარბელაშვილი, ნანობაშვილი (მი-
შეუდარიალი), ს. ინაშვილი, ტ. ი. ნალბანდიანი და
სხვები.

ე. თარხნიშვილი სამი წლის ინტენსიური მეცადინეო-
ბით ზედმიწევნით დაუფლდა ვოკალურ ხელოვნებას. ჯერ
კიდევ ახალგაზრდა მომღერალს მშვენიერად ჰქონდა მომ-
ხადებული არები მთელი რიგი ოპერებიდან. ქართველმა
ქალმა მუსიკისმცოდნეთა ყურადღებაც მიიქცია ერთ-
ერთი იტალიური გაზეთი წერდა: „პატრიცევილმა ემა
ღორქო მოგვამყინდა თავისი მოწაფის ახალგაზრდა არ-
ტისტის ტაშის ელენე თარხნიშვილის სიმღერა. ე. თარხნი-
შვილს მშვენიერად და სასიამოვნო ხმა აქვს, მღერის გრძნო-
ბით. ახალგაზრდა მომღერალს მომხადებული აქვს „ფა-
უსტი“, „რიგოლეტო“, „მანიონი“, „დონ პასკუელი“, „ბალ-
სასარადა“. ამ ოპერებიდან ე. თარხნიშვილმა შესარულა
სხვადასხვა ადვილები. იმღერა აგრეთვე არაი „ტრაავიატა-
დან“. ახალგაზრდა მომღერალ ქალს დიდებული მომავა-
ლი მოელოს“.

ასეც მოხდა. 1910 წლის ოქტომბერში ცნობილი კომ-
პოზიტორი, ოპერა „სოფლის პატიოსნების“ ავტორი მას-
კანი საჯანგებო დასს ადგენდა ამერიკის შერთებულ შტა-
ტებში გასამგზავრებლად. გასტროლოირთა შესარჩევად
მილანის „ლა-სკალას“ თეატრში კონკურსი გამართა. 14
კონკურსენტს შორის პირველმა ჩვენმა თანამემამულე-
მ მოიპოვა და ამერიკელ მსმენელთა წინაშე წარსდგა.
სამწუხაროდ, ამ საგასტროლო მოგზაურობაზე დაწვრი-
ლებითი ცნობები არ მოგვეგვინა. ცნობილია მხოლოდ
თბილისის გაზეთ „თემის“ მცირე ინფორმაცია, რომელ-
შიც აღნიშნულია: „ამჟამად ნიუ-იორკში იქართველი
წოდებულ მილიარდერების თეატრში იღებს მონაწილეო-
ბას საოპერო მომღერალი ქალი ელენე თარხან-მორჯაი...
ჩვენი თანამემამულე დარჩება ამერიკაში ერთ წელი-
წეს“.

თბილისელების წინაშე ე. თარხნიშვილის გამოსვლის
შემდეგ იგივე გაზეთი წერდა: „გამუდებულმა ხმის გარ-
ჯაშიმ და სექცილორმა მუსიკალურმა განათლებამ გარ-
დაქმნა უბრალო სიმღერა-რომანტების ჩვენე ნაცნობი
მომღერალი ერთს თვალსაჩინო საოპერო არტისტი ქალად.
ქემშირტად მონარული ვართ, რომ რასაც წერდენ იტა-
ლოური და ამერიკული გაზეთები მის შესახებ, გამართლ-

შეადგენს უმწვერვალეს საფეხურს მისი ხმის მეტყველებას. ქ-ნ თარხნიშვილის სიმღერის სული და გული ღირსეულ გრანობა-მეტყველებას: სინანული და ტანჯვა და ამახსოვრის მგზნებარეობით გამოითქმია ამ სიღრნავში და აღძრავს მშენებლის არსებას შესაფერი დასრულებით.

„არასდროს არ მოვეწყინება ამ ხმის მოსმენას, რადგანაც მომღერალი მუდამ განასხვავებებს ხმის იერს და სწორედ ამ ცვალებადობაში მომხიბვლელი თვისება სიმღერისა.“

„რაც ზვეით ვთქვით, შევხებოდა ხმის მუხებებს. ახლა ცოტა რამ ფიქტი სიმღერის უნარზე. უკვე აღნიშნული ცვალებადობა ხმის იერისა. ეს თვისება ერთის მხრით — თუ ბუნებაა ხმისა, — მეორეს მხრით — საყოფია უნარისა. უკონტრასტო სიმღერა თავის დღეში შთაბეჭდილებას ვერ იქონებს სიმღერელზე. ქ-ნ თარხნიშვილის სიმღერის სწორედ ეს კონტრასტები აშველებს და აფერხდება. განსაკუთრებით ეხებოდა მხამხმინდელი სიმღერა, ძალიან მიხვებულა, მაგრამ ამასთანავე მიღვერდილი ნაკვერხხალივით მგზნებარე. ჩინებული აქვს, ყველა ამასთანა — დიქცია, კილო სიტყვა-პასუხისა.“

„რაც შეეხება დრამატულად გააიორგინებას მოქმედი პირის არსებისა, უნდა აღვნიშნოთ, რომ ამ მხრივ ქ-ნ თარხნიშვილის გრანობა-მეტყველებას სახე აქვს, რომელზედაც ნათლად აღიბეჭდება ბოლოე ფიქრი, გრანობა ამა თუ იმ სულიერი მოძრაობის შესახებ. ამასვე ვერ ვიტყვით მიხვრა-მოხვრის, სხეულის მოქნილობის, პლასტიკის შესახებ. ამ მხრივ ჯერ კიდევ ბევრი არ აქალია. მაგრამ საჭირო ვერცხვით აქედან განმარტობით მომღერალი ქალის ერთი კარგი თვისება: იგი ჩვეულებრივ საოპერო მოხსნა და შალღობურ საფუტე-ცაიო ძიხვრა-მოხვრას მოკლებულია, რაც გაცილებით უკეთეს შთაბეჭდილებას სტოვებს გემოგანიერებულ მაყურებელზე, ვიდრე სცენაზე დაფიქრებული, განმარტება და წინადასრულებული ხელების შლა, რაც ზოგიერთებს „დრამატულ განმარტულად“ მიიჩნაიან.“

აირველი გამოსვლა და იაივ ხაცხონთა შორის უწყველ მდგომარეობაში, რომელიც ძალიან პასუხიმგებლობაში, როგორც არტისტისა ხელოვნების მიმართ და როგორც ქართველთა თავიანთებისა წინაშე, რაღა თქვა უნდა, ამორიკადა მომღერალი ქალის სითამაშობა და ვიოლტის როლიში მის ბევრი რამ უნდა დასტოვებოდა იმ გიჟობისა, რომელიც ქ-ნ თარხნიშვილსაოპერის სუფიხისა და მუყაით იმეცადიობისა მიუჩიქვია. მაგრამ რაც ენახეთ და მოვისწინებთ, იმითაც დიდად ნასამოგონები და კმაყოფილი ვართ. კერძოდ, უნდა აღვნიშნოთ დიდის დრამატიზმით დაფერადება თითოეულის სიტყვისა თუ ფრაზისა მიყოლი მეთიხვ მოქმედების განმარტული და მეორე მოქმედების სიტყვა, რომელსაც აღწერდეს ეთხობება...“ („სახალხო გაზეთი“. 1911 წლის 4 დეკემბერი, № 467).

6 დეკემბერი „როგორღებოში“ ჯიღანს როლი შესარულა და წარმოშული შთაბეჭდილებაც დასტოვდა. თუცა მართებით გნაივინიშნის შდარებით კარგი პარტნიორი გამოვდა (ერშიში „ტრაგიატა“ და როგორღო „როგორღებოში“), მაგრამ სამწუხაროდ ვერც მოვალევესკი აღწერელი („ტრაგიატაში“) და ვერც კარტევი (პერსოვა „როგორღებოში“) ვერ აღმოჩნდნენ სათანადო სიმაღლეზე, რის გამოც იმდროინდელი თეატრალბები სინანულს გამოსთქამდნენ.

შედეგ იმდერა მარგარიტას პარტია კომპოზიტორ ჰუნოს ოპერა „ფაუსტში“. ელენე თარხნიშვილის საამო და მგრანობიარე ხმა ბუნებრივად შეესატყვისებოდა მარგარიტას კლიმატისიღებას და ჰუნოს მუსიკის ღირიზმს. ამ ნათესივას პრესა აღტაცებით შეხვდა.

17 დეკემბერის საოპერო ამზანადობამ წარმოადგინა კომპოზიტორ ჰუნონის ცნობილი ოპერა „ბოჰემი“. თარხნიშვილმა მოქმედოდა შესარულა მიმის როლი. მასთან ერთად მოქმედებდა დაიხასურეს გულახვილმა, შმიდტმა, ლაზარევიმ, სკოლინიმ და სერგევიმ. ტალიამი განსწავლულმა ქართველმა მომღერალმა ქალმა არტისტული ნიჭით და მღერა-თამაშით დამსწრე საზოგადოებას გან-

საკუთრებული სიამოვნება მოვარა. ოპერის დასასრულს ნახულითა და გაგონილით აღტაცებულმა საზოგადოებამ სააგური გამოიფინა იგი სცენაზე. ათი შემდეგაც კი მალხმ არ იმღერებდა და დასწრეთა ერთი ნაწილი დაკრებით იწყებდა ქ-ნ თარხნიშვილს, მაგრამ ქართველი მომღერალი ქალი დაქორწინდა თეატრის წესებთან, რომლითაც არტისტული ეკრატლებოდათ მეოთხედ გამოსულა. პრესა იუწყებოდა: „როგორ ოპერაში“ („ფაუსტში“ და „ბოჰემიში“: ა. ც.) საზოგადოებას ძალიან მოეწონა ჩვენი ახლავარადა მომღერალი, მეტადვე „ბოჰემიში“. „ტრაგიატაში“ მეორედ გამოვიდა და აშვერადაც დაიპყრო მშენებლური გული.“

ე. ი. თარხნიშვილის ღირსეული ბენეფისიც გადაუხადეს, რომელიც ზეიმის სახე მიიღო. აი რას ვადმოვცემს „სახალხო გაზეთი“ თავის რეკენიზაში, რომელიც მთლიანად მოვყავს:

„სახალხო თეატრი. ბენეფისი ქ-ნ ელენე თარხნიშვილისა. იმითად გვიჩვენეს ისეთი ბრწყინებულ დღესასწაული თვით სახელოვანი არტისტებისაჲ კი, როგორც წილად ჰქონდა ქ-ნ თარხნიშვილის თობზნობის, 21 დეკემბერს. თეატრის დარბაზს ხომ ვაგვიღივოთ იყო საზოგადოებით და ვაშას ძახილს და ტანუს დასასწრელი არა ჰქონდა — ეს ჩვეულებრივი თანამგზავრი გასტროლია იყო ხოლმე ამ მომღერალი ქალის თითოეული გასტროლისა. განსაკვირებულად დაგვარეს ის უსარბო ყვესილთა კონები, კალაბები, თაიგოლები და უმეორფასკისი საურეგები, რომელთა დენას თითოე ბოლო არ უნდადა. ერთის სიტყვით, ქართველი საზოგადოების თანავარზობამ მარავლემეტყველ ძალად იფეთქა ქ-ნ თარხნიშვილის მიმართ. ამ თანავარზობაში თანასწავლად სჩნდა: აღტაცება ხელოვნების ქეშმარიტი ქურუმისადმი, ეროვნული თავმოყვარობის კმაყოფილება, რომ ქართველმა შესძლო და მიადღია ვოქალური მუსიკის გამომეტყველების უმწვერვლეს სფერუს და სათუთი გრანობა სიყვარულისა მ.ხლობიელი ადამიანის მიმართ.“

ამ სადამის ქ-ნ თარხნიშვილი დიდად იყო აღფრთოვანებული და განსაკუთრებულს გრანობით მღეროდა. ასწორულდა იგი იმავე ვიოლტის როლს „ტრაგიატაში“. რომელიც დაწყო თავისი გასტროლები. ამ გრანობაზე, რაღა თქვა უნდა, გაცილებით უკეთესი იყო. თითქოს ამ წარმოდგინისათვის განკუთვნილი შემოიკრება მთელი ძალა თვისი ნიჭისა, რომ საშუალებად წაშასვროდ დარჩენოდა საზოგადოებას მისი არტისტული სახე და მალე-მოსილასა. თვით დრამატულ განსახიერებას ვიოლტის არსებობას თან რილიდა სდევდა წინანდებური გაუხედაობა და ფრთაშეკეცილება. მშენიერი რამ იყო იგი მეოთხე მოქმედებაში, განსაკუთრებით, სიკვდილის წინა ხანებში.

წარმოდგინის შემდეგ ქართველმა ინტელექციაციამ განხში გაუტარეს ქ-ნ თარხნიშვილს ახალი აღტაცების ფიფიში. განხშიამ სამცხედ ქალი და კაცი დასწრე. ბევრი სათანადანობი სიტყვა წარმოითქვა. დალეს, სხვათა შორის, სადღერძელო ქ-ნ თარხნიშვილის მასწავლებელი ქალის ეშმა ღიღასა, რომელსაც დამსწრე საზოგადოებამ დევეში მიესალმა. ნადიმი დილის ოთხ საათამდე გაგრძელდა.“

მომღერალი ქალის — თანამემამულის სახელი და წარმატება ყველას მიელო, ყველგან თარხნიშვილის ქალე ლაპარაკობდნენ, ყველამ თის ზობტაში იყო.

3 იანვარს ახალი კულბის თანსობით ქართველი თეატრის წარმომადგენელს „ტრაგიატა“. ელენე თარხნიშვილის პარტნიორი აღწერეს რომლმ ვაწნა საარჯიშელო იყო. ეს იყო ჯერ კიდევ მიღანში დამეგობრებული ორი ქართველი მომღერლის ტრეპუბლური ზეიმი. „სახალხო გაზეთი“ იტყობინებოდა: „ქ-ნ ელ. თარხნიშვილი და მ-ნი სარავიშვილი თითქოს შევეხებნენ ერთმანეთს სიმღერაში და ძლიერი შთაბეჭდილება დასტოვეს მაყურებელზე“.

„ტრაგიატას“ უსმენდა საკანებოდ ჩამოსული აკაცი, მუსიკითა და ორი ქართველის სიმღერით მოხიბვლული

მესანი თავის ერს ამცნობდა: „ჩამოვედი იმერეთიდან საყურად მის (ე. თარხნიშვილის, ა. ე.) ხმის მოსასმენად... ვნახე ქანი ელენე სცენაზე „ტრაგიატში“ და გავკვირდი: მართლა გაუზრდა მეცადინეობით ხმა იმდენად, რომ არა თუ ჩვენს პატარა სცენას, ელენე სცენა არ შეეცდებინა... აი რას იმწვავს სურვილი, და და შრომის-მოთაქრობა... აღტაცებაში მოვედი, მაგრამ სულ სხვა მისაზრებით. ერთხელ კიდევ დავრწმუნდი, რომ ჩვენი მიზანიალი ქალების ხელშია და მე ვიჭიკრებ, რომ ქენ თარხნიშვილის ქალს, როგორც შრომისმოყვარეს და მცოდნეს, შეუვლიან მართლა და დიდი სამსახური გაუწიოს ქართველობას არა მარტო ხშირ“.

პირველ ორ წარმოდგენას დაესწრო აგრეთვე ახალ-ქალქიდან საგანგებოდ ჩამოსული სრულიად ახალგაზრდა მართ თარხნიშვილი, რომელიც უსოშიო აღფრთოვანდა და შეიკმედლებითი სურვილით აღივსნო, ელენეს ჩინებულ სხივთ შთაფრთხვებში გადარწმუნდა დაუფლებად და ვოკალური ხელოვნებას და სახელოვანი მოვარის გზას დაგომოდა.

პირველი ქართველი მომღერალი ქალი ქუთაისსაც ეწვია. 12 იანვარს საზოგადო საკრებულოს დარბაზში საკრებულოთა სასარგებლოდ გამართულ საღამოში მიიღო მონაწილეობა და რამდენიმე სიმღერა შესასრულა, მათ შორის, ორი ქართულად. მერე ბათუმს ესტუმრა და 14 იანვარს ქართულ კონცერტზე იმღერა. — შესასრულა რუსული „ბაიუშკი ბაიუ“ და არია „მეფისტიფოლიდან“. ხალხით გაჭედილი დარბაზი აღტაცებით მიეგება. მეორე განყოფილებაში საზოგადოებამ სთხოვა ქართულად ემღერა. ე. თარხნიშვილმა, რა თქმა უნდა, მსმენელთა თხოვნას დააკმაყოფილა და „მხოლოდ შენ ერთის“ პანაღი იმღერა აკაკის მიერ მისადმი მიძღინილი ლექსის ტექსტზე. „ნეტავი მას, ვინც შენს ტკბილ ხმას“... რამაც დაუსრულებელი ტაში და ოვაცია გამოიწვია. თბილისის საოპერო დასთან ერთად თებერვალში ბათუმს ჩასულმა თარხნიშვილმა ოპერა „ფაუსტში“ საზოგადოების დიდი მოწონება დაიმსახურა.

ქართული ქალი აზერბაიჯანელებს და ბაქოში მცხოვრებ თანამამამულოებსაც ეწვია და 1912 წლის 21 იანვარს საქველმოქმედო მიზნით გამართულ ქართულ საღამოში მიიღო მონაწილეობა, ვანო სარაჯიშვილთან ერთად მან წარუშლელი შთაბეჭდილება დატოვა ბაქოელებზე, გუზერთი წყრდინი, რომ ე. თარხნიშვილმა და გ. სარაჯიშვილმა მოლოდინს გადააჭარბეს, დიდძალ საზოგადოებას ძლიერ მოეწონა მათი ქართული სიმღერები, რომლებიც რამდენაირე გაამეორებინეს.

4 თებერვალს ელენე და ვანო თბილისში დაბრუნდნენ და დრამატული საზოგადოების სასარგებლოდ ქართულ თეატრში დადგმულ „რიკოლტოში“ მონაწილეობდნენ ე. ბიოვიტანს ერთად, ნ. ქართალიშვილის ლიტპარობით. 14 აპრილს ქართულ თეატრში გაიმართა ე. ი. თარხ-

ნიშვილის გამოსათხოვარი კონცერტი, რომელშიც ვ. სარაჯიშვილიც მონაწილეობდა. განსაკუთრებით მოეწონათ ბალახიეების „ტყემან მოსხა ფოთოლი“. დღეები სამეურნეო გაამეორებინეს. კიდევ სხვა რამდენიმე რომანსი იმღერეს ქართულად. ელენე თარხნიშვილს რამდენჯერმე სთხოვეს ემღერა „ბის-ბი“, რაც მან სიამოვნებით შესასრულა. კონცერტმა უდიდესი შთაბეჭდილება მოახდინა მსმენელებზე. კონცერტის შემდეგ გამართულმა ვახუშტაძე მხიარულად ჩაიარა. აქაც ბევრი იმღერეს ელენემ და ვანომ ნიკ. ქართველიშვილის აკომპანიმენტით.

მომღერალმა ქალმა 15 აპრილს დასტოვა თბილისი და პეტერბურგს გაემგზავრა, იქ 21 აპრილს მონაწილეობა მიიღო ქართველი სტუდენტების მიერ მოწოდებულ კონცერტში, რომელიც მიზნად ისახავდა ქართული ხელოვნებისა და კულტურის დემონსტრირებას.

საქართველოდან იტალიაში დაბრუნებული ელენე თარხნიშვილი მილანის „ლა-სკალას“ თეატრში გამოდიოდა. ყურბალ-ვაჯოთები, ქებით იხსენიებდნენ მას. მის ხმას მკაცრი რეცენზენტებიც კი ხოტბას ასხამდნენ. სხვათა შორის, მილანის გავთ „რივისტა თეატრალე მელოდრამატკას“ 1913 წლის 7-14 აგვისტოს ნომრებში ე. თარხნიშვილის პორტრეტთან ერთად მოთავსებულა ვრცელი წერილი და მოყვანილა სხვა იტალიურ გაზეთებში უხვად მიმოხვეული რეცენზიები, რომლებშიაც აქკობდნენ მის ხმას და არტისტულ ნიჭს.

გავიდა ხანი. პირველმა მომღერალმა ქართველმა ქალმა ბევრი გასაჰირი და უსიამოვნება გადაიტანა იტალიაში, მაგრამ იგი ჩვეული ენერჯილი მღერის 1923 წლამდე, შემდეგ კი გახსნა ვოკალური სკოლა და პედაგოგიურ მოღვაწეობას შეუდგა. ბევრი ცნობილი მომღერალი აღუზარდა თავის მეორე სამშობლოს — იტალიას. მისი აღზრდილები წარმატებით მღეროდნენ მილანის „თეატრ-სუბონოს“, „თეატრ-ლირიკოსს“ და აგრეთვე ამერიკის უფროთბული შტატების სცენაზე.

გადიოდა წლები. მძიმე ოჯახურმა პირობებმა წელში გაუქვიტა ვან-ლონით აღსავსე მომღერალი ქალი. მეორე მსოფლიო ომის წლებში კიდევ უფრო მეტი ჯავა დაადგა. წლოვანებას, ცხოვრების არანორმალურ პირობებს, დედა-სამშობლოზე ოქტის და აჯარის თავისი გაქონდა. მომღერალი ქალი მძიმედ დაავადდევოდა. 1955 წელს დახურა თავისი სკოლა, მილანი მიატოვა და სამხრეთ იტალიის პროვინცია რეჯო-ლი-კალაბრიაში გადასახლდა, სადაც ყველადაკან მივიწყებული მარტოობაში ატარებს მოხუცებულობას.

საქართველოს სახლური ცეკვის სახელმწიფო ანსამბლის იტალიაში საგასტროლოდ ყოფნის დროს სამშობლოთიც დაოლღებული პირველი ქართველი მომღერალი ქალი შეხვდა და ღირსეული მასპინძლობა გაუწია თავის თანამემამულეთ. ეს იყო მისი ცხოვრების ერთ-ერთი ყველაზე ნათელი დღე.





ბალეტი «მეზარეულები»-მ. მონტეკალესევილი. და. მ.
კატკინი





ბალეტი „ამინარე მზეთუნახავი“, პრინცი დეზირე — ზ. კვალეიშვილი

ბათუმალი მხატვრების ნამუშევართა გამოფენა

ვლადიმერ შარაშიძე



ათუმის მრქეფარე კულტურულ ცხოვრებაში სამხატვრო გამოფენებმა მტკიცე ადგილი დაიმკვიდრეს.

მხატვართა კავშირის აჭარის განყოფილების მარჯვენებელია უკანასკნელ სამ წელისწინ მოწყობილი სამი სამხატვრო გამოფენა. ამ აღმავლობას საფუძველი ჩაეყარა თბილისში აჭარის ლიტერატურისა და ხელოვნების დეკადის დღეებში (1957 წ.) გამართული გამოფენით. დედაქალაქის საზოგადოებრიობამ ბათუმელი მხატვრების ნამუშევრებს მაღალი შეფასება მისცა. რესპუბლიკურმა კურნალ-გაზეთებმა მოათავსეს წერილები, რომლებშიც საკმაო სიღრმის იყო განხილული ბათუმელი ფერწერების, მოქანდაკეებისა და გრაფიკოსების შემოქმედება.

მომდევნო გამოფენა ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის მეორმოცე წლისთავს მიეძღვნა. მიუხედავად რატონსაგეტულო ხასიათისა, გამოფენაზე იგრძნობოდა თეატური სურათების სიმკვირე, მაგრამ ბევრ პუბლურ ეტიუდში გამოჩნდა ავტორების მაღალი პროფესიული დონე. ახალი გამოფენა ბათუმელმა მხატვრებმა კომუნისტური პარტიის ოცდამეერთე ცროლობას მიუძღვნეს. გამრფენისათვის შუადღის პროცესში მხატვრები გამსჭვალული იყვნენ პასუხისმგებლობის დიდი გრძნობით: ცდილობდნენ შექმნათ ნაწარმოებები, რომლებშიც მაღალმხატვრულად იქნებოდა ასახული მნიშვნელოვანი თემები.

უნდა ითქვას, რომ მხატვრებმა მათ წინაშე დასმულ ამოცანებს ძირითადად თავი გაართვეს. თემატიკურად და ანრობრივად მრავალფეროვანი გამოფენა მაღალი პროფესიული დონითაც გამოირჩეოდა ყველა ადრინდელი გამოფენიდან. სასიხარულოა ისიც, რომ გამოფენის კატალოგში მოხვდა აქამდე უცნობი ახალი სახელებიც.

გამოფენაზე უპირველეს ყოვლისა გამოირჩეოდა ფერწერის განყოფილება. თუ ჩვენი ფერწერების შემოქმედებაში ადრე დიდი ადგილი ეკონა ეტიუდებს, ამ გამოფენაზე ბევრი მათგანი თემატური ტილოების ავტორებად მოგვევლინა.

შ. ხოლუაშვილმა ხუთი წლის წინათ დაამთავრა თბილისის სამხატვრო აკადემიის ფერწერის განყოფილება, ამ ხნის განმავლობაში ბევრი საინტერესო მხატვრული ტილო შექმნა და მხატვრული ხერხების ძიების პროცესში საკუთარი წერის მანერას გამოიძუშავა. მისი

წარმატებები განაპირობა დაულაღვემა და სისტემატურ-მა მუშაობამ. მხატვარმა გამოავლინა საკუთარი მხატვრული ინტერესების სფერო, რომელიც ისტორიულ-რევოლუციურ წარსულს მოიცავს. ამ თემაზე დაწერილ ტილოებში ხოლუაშვილმა გამოამჟღავნა კომპოზიციისა და ფერწერული ამოცანების ცოდნა, მაგრამ მხატვარი ვერ აცდა ოცდაათიანი და ორმოციანი წლების ქართულ ფერწერაში დამკვიდრებულ ისტორიულ-რევოლუციური თემატიკის დამუშავების ერთგვარ შტამს („ი. ბ. სტალინი ბათუმის არალეგალურ სტამბაში“, 1956 წ. „გ. ი. ლენინი და მ. გ. ცხაკია პარტიის მესამე ყრილობაზე“, 1954 წ.).

ხოლუაშვილი ბევრს მუშაობს აგრეთვე ჩვენი თანამედროვეობის ამსახველ სურათებზე, განსაკუთრებით ეხერხება პორტრეტში. როდესაც უცქერით ხოლუაშვილის ნაწარმოებებს, გრძნობთ თუ რა სურვილმა აღუქრა მას ამათონი ადამიანის გამოსახვის ინტერესი. კონკრეტულ პიროვნებათა ინდივიდუალური სახეების გახსნის ამოცანა მხატვარმა ბევრ შემთხვევაში კარვად გადაწყვიტა; მაივრო მათ დამახასიათებელ პოზებს და პორტრეტების კომპოზიციური გააზრების თვალსაზრისითაც საინტერესო შედეგს მიღწა. შ. ხოლუაშვილის ფერწერული და გრაფიკული პორტრეტებიდან აღსანიშნავია საქართველოს დამსახურებული არტისტის, მოცუკვეთ კობლაძის (1956 წ.), სტუდენტი ქალიშვილის (1956 წ.), მოხუცის (1955 წ.) და სავათა პორტრეტები.

ახლანდელ გამოფენაზე მხატვარმა 13 ნამუშევარი გამოიტანა. მათგან ორი კომპოზიციის ავტორის უუაიო კოლორისტულ ნიჭზე მეტყველებს. ეს არის აჭარის განთავისუფლების თემაზე დაწერილი სურათი „ბნელეთის დასასრული“, რომელიც დაუმთავრებელია, და თანამედროვეო-



შ. ხოლუაშვილი ბნელეთის დასასრული



გ. მეგრელიძე ბლიაჯზე

ბის ამსახველი ტილო „მზადება ოლიმპიადისათვის“. იგი გამჭვირვალე, ღია ფერებშია გადაწყვეტილი და კარგად გადმოცემს ბუნებას. ეს თემა, ჩანს, ძლიერ აღუღებდა ავტორს. მის გაკეთებულ აქვს ამ კომპოზიციის რამდენიმე ვარიანტი. ერთი მათგანი ექსპონირებული იყო თბილისში რესპუბლიკურ გამოფენაზე. ბოლო ვარიანტი მხატვარმა ფერწერული და კომპოზიციური გადაწყვეტის გარკვეულ სიმაღლეს მიაღწია.

ამჯერადაც შ. ხოლუაშვილმა გამოფენაზე სხვადასხვა მასალაში შესრულებული რამდენიმე პორტრეტული ტილო წარმოადგინა. ფერწერული პორტრეტები —საქართველოს სსრ სახალხო არტისტი ი. კობახაძე დ. შვერდნაძის როლიში (ვრ. ბერძენიშვილის ბიუსა „დაჭრილი არწივი“), კომპოზიციურად საკმაოდ კარგად გააზრებულია, მაგრამ მხატვრული სიძლიერით რამდენადაც ჩამორჩება სხვა დანარჩენ პორტრეტებს. კარგი გემოვნება ჩანს გრაფიკის სხვადასხვა ტექნიკით განხორციელებულ პორტრეტებში. უწინარეს ყოვლისა, უნდა აღინიშნოს სანჯინთა და ტუშით შესრულებული „ჩემი მეგობარი“ და „ქეთევანი“ (ნახშირი), რომლებშიც აღამაინათა შინაგანი ბუნება, ფსიქოლოგიური განწყობილება ფაქიზადაა გადმოცემული. აი, თქვენს წინაშე დგას პატარა მოსწავლე გოგონა ქეთევანი. მის გულბრწყვილო სახეზე კმაყოფილება და დაფიქრება იხატება.

გამოფენაზე ექსპონირებული გ. ი. ლენინის პორტრეტი (პასტელი) უთუოდ წარმოადგენს დიდი ბელადის პორტრეტის ორიგინალურად გადაწყვეტის გაბედულ ცდას. დამჯერებლადაა გადმოცემული ბელადის ღრმა აზრით აღებულებული თვალები, სახის იერი, ოღანე დანაოქებული ფართოდ გაშლილი შუბლი...

ბათუმის მეციღერი მხატვარი გ. მეგრელიძე 1946 წლიდან სისტემატურად მონაწილეობს სამხატვრო გამოფენებში. იმთავითვე მან თავი გაავსოვნა, როგორც მშობლიური ბუნებით გატაცებულმა ფერწერმა. ბევრს ასსოვს მისი პოეტური ლირიზმით აღსავსე ეტულები. გ. მეგრელიძე ერთი პირველთაგანია, რომელმაც ტილოზე აღებუდა შავი ზღვის ლამაზი სანაპიროები და ფაქიზად დახატა არარტი მარინები სურათი. პლიაჟი, მზემოკიდებული ფიგურები, სინერჯები, მეთევზეთა ცხოვრება მხატვრის გატაცების საგანია.

გ. მეგრელიძემ ამჯერადაც გამოფენაზე ზღვის ბეიზაჟის ამსახველი ხუთი ნამუშევარი გამოიტანა. ერთი მათგან-

ნი — „პლიაჯზე“ თემატური სურათია, რომელიც მკაფიოდ გადმოცემს გარკვეულ განწყობილებას. ახალგაზრდა გოგონებისა და ვაჟების ჯგუფს ერთად მოუყრია თავი, ზოგ მათგანს, ეს არის, ბანაობა დაუთავრებია და ფართო ქოლვის ქვეშ ისვენებს; ერთი ვაჟი, რომელსაც ცალ ხელში ბურთი აუტაცნია, სათამაშოდ იწყებს დანარჩენ ამხანაგებს. მხატვარმა უთუოდ მოახერხა ცალკეული ხასიათების გადმოცემა და სურათში ახალგაზრდული განწყობილება ჩააქსოვა. მაგრამ ნაწარმოებს აკლია ფერწერული დამუშავება და კომპოზიციური დახვეწა, რის გამოც ტილო ნაკლებ შთამბეჭდავია.

გ. მეგრელიძის დანარჩენი ტილოებიდან ყურადღებას იქცევს „შესვენება“. ნაწარმოები საკომპლერენო შრომის თემაზეა დაწერილი. სამი გოგონა წყაროსთან ისვენებს. ერთი მათგანი ყვავილის მოსაწყვეტად დახრილა და ტუჩებზე კმაყოფილების ღმიმილი უკრთის, ხოლო ორნი შორს გააყურებენ და თითქმის რაღაცაზე ოცნებობენ. სურათის გმირები აღბათ საშუალო სკოლის კურსდამთავრებულნი არიან და ცხოვრების ფართო ვაზზე სურთ აიგონ თავიანთი სამდვილი მოწყობება.

მხატვარმა ძირითადად შეძლო დასახული ამოცანის გადაწყვეტა. მის გმირებს არ აკლიათ ფსიქოლოგიური დახასიათება, მაგრამ სურათი მაინც არ შეიძლება სრულყოფილად მივიჩნიოთ, ვინაიდან იგი, როგორც მხატვრის შემთხვევაში დასახელებული სურათი საჭიროებს ფერწერულ დამუშავებას და დამთავრებას. სინტეტრესია გ. მეგრელიძის სხვა ნამუშევრებზე — ეტიუდები და პორტრეტები. რაც შეეხება მოზრდილ ფერწერულ ტილოს „სოსუმჯობრებაში გამარჯვებული“, მასზე ჯერ კიდევ ბევრი მუშაობაა საჭირო.

ახალგაზრდა მხატვარი შ. ზამთარაძე მხოლოდ მესამედ ეტუდებში გამოფენაზე მონაწილეობას. ბათუმელი შორის იგი უკვე საკმაოდ პოპულარული ვახდა და ეკონონერად დაიმიკვირა ნიჭიერი ფერწერის სახელი. სასიამოვნოა აღინიშნოს, რომ შ. ხოლუაშვილთან ერთად ისიც მონაწილეობდა მოსკოვში გამართულ საკავშირო სამხატვრო გამოფენაზე (1957 წ.), ხოლო გამოცემლობა „სოვეტსკი ხულოცნიკა“ დიდი ტირაჟით დაბეჭდა მისი ერთ-ერთი ნამუშევარი — „ბათუმის ნავსადგურის“ ფერადი რეპროდუქცია.

ზამთარაძეს ძალიან უყვარს ზღვის ბეიზაჟების, განსაკუთრებით, ნავსადგურის ასახვა. სქელი, გაბუნდული მონასმები, სუფთა და გამჭვირვალე ტონებით ქმნის ლამაზსა და ემოციურ კოლორიტს. ამჟამად მხატვარმა გემოვნებით შესრულებულ ეტიუდებთან ერთად გამოფენაზე წარმოადგინა ისტორიული თემაზე დაწერილი დიდი ტილო. ბათუმის ნავსადგურ-რევოლუციური წარსული ბევრი ქართველი მხატვრის თემა იყო და არის. მაგრამ თითქმის ყველა მათგანს ძირითადად 1905 წლის რევოლუციის ბეროილის ამბები აქვს ასახული. აჭარაში საბჭოთა ხელისუფლებისათვის ბრძოლის თემები თითქმის დათმუმებულია და ტილოებზე გადატანას ელოდება. წიფთი არმიის ნაწილები გოლერძის უღელტეხილზე გადასვლა და აჭარაში შემოსვლა, მენშევიკური დიქტატურის წინააღმდეგ აჯანყებული ქართველი მშრომელებისადმი მათი დახმარება — შესანიშნავ მასალას იძლევა. ამიტომაც მისაღმლებელმა მხატვარ ზამთარაძის ცდა — შეექმნა სურა-

თი ამ თემამზე. მიუხედავად კარგი ჩანაფიქრისა და სურათის ცალკეულ დეტალებში გარკვეული წარმატებისა, ნამუშევარი არ ღვას დასახული ამოცანის სიმაღლეზე. მას ვერ კიდევ სჭირდება შემდგომი მუშაობა და მხატვრული სრულყოფა.

ახალგაზრდა მხატვრის ვ. ტროფიმოვის „კვირადღე ზღაპარზე“ ავტორის პროფესიული ზრდის მაჩვენებელია, მაგრამ ისიც უნდა შევნიშნოთ, რომ ნაწარმოებში გარკვეული არ არის მოქმედების დრო და ადგილი, ამასთან, ტიპაჟიც ვერ არის შერჩეული.

განსხვავებით ადრინდელი გამოფენებიდან გრაფიკა ამ გამოფენაზე უფრო მრავალფეროვანი ნამუშევრებით იყო წარმოდგენილი. ენახეთ სურათები შესრულებული გუანით, სანავნით, ლითოგრაფიული წესით, აგრეთვე გრაფიურები ხეზე.

ბათუმელი მხატვარი გ. სეჩინიანი საინტერესო გრაფიკოსია. ის მუშაობს აკვრდელით და რბილი ფანქრით. ბევრ ჩვენთაგანს ასსოვს მის მიერ ფაქიზი გემოვნებით დამატებული პორტრეტები და პეიზაჟები. გამოფენაზე სეჩინიანმა გამოიტანა ხეზე შესრულებული გრაფიურები, უმათურესად პორტრეტები. ყველა ეს ნამუშევარი — „ავტოპორტრეტი“, „სახბუთა კავშირის გმირი ა. ჯინჭარაძე“ თუ „მოხუცი კოლმეურნი“ — აღბეჭდილია მისთვის ჩვეული ოსტატობით, ადამიანის შინაგანი ბუნების გადმოცემის მხვეილი უნარით. გ. სეჩინიანი კარგად გრძნობს გრაფიურის სპეციფიკას, მისი გრაფიურები ლაკონურობით და ზომიერი სიძუნწით ხასიათდებიან. მისასაღებელია, რომ მხატვარი კვლავ დაუბრუნდა იმ სფეროს, რაც უფრო ეხერხება და კვლავ გაგვახარა მაღალი ეგზომენტობა და სინატრფით აღბეჭდილი გრაფიკული ნაწარმოებებით.

აჭარის ასსრ ხელოვნების დამსახურებული მოღვაწე დ. იმინაიშვილი გრაფიკაში მუშაობის პარალელურად დეკორაციულ ფერწერაშიც ცდის თავის უნარს და რამდენიმე სანატრესოდ დეკორაცია ექსიზის ავტორია. გამოფენაზე ექსპონირებული იყო ბათუმის დრამატული თეატრის სცენაზე დამკმული „სინანის ძახილის“ მხატვრული გაფორმების ესკიზები. ცნობილია, რომ ბათუმელი მწერლის ფ. ხალვაშის ბიესას და თეატრის სპექტაკლს მასურებლის დამსახურებული მოწოდება ხვდა.

მცოვანი მხატვრის, აჭარის ასსრ ხელოვნების დამსახურებული მოღვაწის ვ. ილუმიანის აქვარტლები, მართალია, შესრულების მაღალი ტექნიკითა და კულტურით გამოირჩეოდნენ, მაგრამ წმინდა ეთნოგრაფიულ ხასიათს ატარებდნენ.

ყურადღებას იქვეოდნენ ახალგაზრდა გრაფიკოსების რ. ჩხვიციანილისა და ვ. კვერნაძის ნაწარმოებები. ვ. კვერნაძის საზოგადოებრიობა იცნობს, როგორც მხატვარ კერამიკოსს, რომელიც ქართული ორნამენტებით ღამაზად მოხატული რამდენიმე ღარნაკის და სუფრის სხვადასხვაგვარი სერვიზის ავტორია. ამ გამოფენაზე მან გამოიტანა ორი ღარნაკი — ერთი საკმაოდ მოზრდილი, მეორე უფრო პატარა ზომისა, რომელზეც ბათუმის ხედა აღბეჭდილი. კერამიკული ხელოვნების ეს ნაწარმოებები, დამზადებული ფაქიზი გემოვნებით მოხატული ქართული ორნამენტით და ბათუმური პეიზაჟით, მხატვრის წინსვლის მაჩვენებელია. ბოლო დროს ვ. კვერნაძემ საინტერესო ნამუშევრები



შ. ზამთარაძე სენიერები

წარმოადგინა გრაფიკაშიც. ტუმითა და აქვარელით შესრულებული ეს ნაწარმოებები, მიძღვნილია საქართველოს დედაქალაქის თბილისის 1500 წლისთავისადმი. ისინი მეტყველებენ ავტორის კარგ მხატვრულ გემოვნებაზე, მეტყველი პლასტიკური ხერხებისა და სახვით საშუალებათა ლაკონურად გამოყენების უნარზე („ქალაქსიაკე“, „გარეუბანში“ და სხვ.).

რ. ჩხვიციანი, რომელიც პირველად მონაწილეობს გამოფენაზე, თავის კომპოზიციებში კარგად იყენებს თეორიას და შავის კონტრასტებს. ამ გზით გამოშასხველად გადმოსცემს სხვადასხვაგვარ განწყობილებას. მის მიერ შესრულებული ლითოგრაფიული სერიის ხუთი ფურცლისათვის დამახასიათებელია სპეციფიკურად გამოხატული გრაფიკულობა, ძლიერი ნახატი, ხაზის პლასტიკურობის გრძნობა.

გამოფენაზე წარმოდგენილი იყო აგრეთვე დეკორაციული ფერწერის ნიმუშებიც.

აჭარის ასსრ ხელოვნების დამსახურებული მოღვაწის ა. ფილიპოვის დეკორაციებს აქვთ გარკვეული მიზანდასახულება, სახელობორ ის, რომ სპექტაკლის მხატვრული გაფორმება უნდა ქმნიდეს ბიესაში ასახული ამბების შესატყვის გარემოს. ამასთან მასურებელს ენაჩემბრებს ჩაწვდეს ნაწარმოების დედაზრს. ამ მხრივ ყურადღებას იმსახურებენ „მეფე ერეკლეს“, „მეუღლის“ და სხვა სპექტაკლების მხატვრული გაფორმებანი.

გამოფენის საინტერესო ექსპონატები იყო აგრეთვე ქანდაკებები. თუ წინათ ბათუმელი მოქანდაკეები უფრო ხშირად პორტრეტებზე და პარელიეფებზე მუშაობდნენ, ახლა მრავალფეროვანმა ნაწარმოებებმა მათ შემოქმედებაში გარკვეული ადგილი დაიჭირა.

აჭარის ასსრ ხელოვნების დამსახურებული მოღვაწე ტ. ჭანტურია აჭარაში ქანდაკების პიონერად ითვლება. 1938 წლიდან დღემდე ნაყოფიერად მუშაობს და ბათუმელები მას ეცნობენ როგორც მრავალი ნიჭიერად შესრულებული სკულპტურული პორტრეტის ავტორს. მას გამოძიერწილი აქვს ჩაის მკრეფავის ვ. ჯინჭარაძის, დამსახურებული მასწავლებლის ა. ქავთარაძის, მწერალ ბ. ლორისა, ძველი რევოლუციონერის ვ. კარაბოვის პორტრეტები. მის უკანასკნელი ნამუშევარი მეგობრობის ეტილომობილურ თემაზე შესრულებულ ორფიგურიან კომპოზიციას წარმოადგენს. ჩვენს აზრით, ავტორმა ვერ მოძებნა სათანადო ფორმა ამ თემის გასახსენლად. ერთნაირ მოძრაობა-



ქანდაკეზში ავტორმა მოახერხა ამ ცუკვისათვის და მახასიათებელი ექსპრესიულობის გადმოცემა.

დანარჩენ სკულპტურულ პორტრეტებს მოქანდაკის ზრდის მარეგენზლად ვერ მივიჩნევთ, ვინაიან მათში ამოცანები არ არის ღრმად და ახლებურად გააზრებული.

ბათუმელ მხატვართა გამოფენაზე პირველად გამოჩნდა მონუმენტურ-დეკორაციული ხელოვნების ნაწარმოებები. მოზაიკისა და კერამიკული ქანდაკების საინტერესო ნიმუშები გამოიტანა ახალგაზრდა ბათუმელმა მხატვარმა ნელი ნოვიკიამ. მან ორი წლის წინათ დაამთავრა თბილისის სამხატვრო აკადემია და დღეს უკვე ათამდე დამოუკიდებელი ნამუშევრის ავტორია. გამოფენაზე იყო მისი ოთხი მოზაიკური ნაწარმოები, ერთი მაიოლიკა და ერთი კერამიკული ქანდაკება. მხატვრის თემატიკური ინტერესები მრავალფეროვანია. იგი მუშაობს როგორც პორტრეტებზე, ისე პეიზაჟებზე; სხვადასხვა თემების დამუშავებისას სხვადასხვა მხატვრულ-ტექნიკურ საშუალებებს ექმნება და მეტყველ ნაწარმოებებს ქმნის. მხატვრული გემოვნება და დახვეწილობა ჩანს „ქალის პორტრეტში“ და „ნატურ-მორტში“. სხვადასხვა ელფერის მოზაიკისაგან აწყობილი ყველა ეს ნახელავი ხასიათდება ნახატის გამომახველობით, სასიამოვნო კოლორითა და განზოგადებული ფორმებით.

გამოფენის მონაწილე ნ. პელიპენკოს, ვ. რუდის, ს. ტაკიძის, ა. აირაპეტოვის, ჰ. იუსტინსკაის, ო. გიორგაძის, ნ. ჯალაღანის ნამუშევრები მეტნაკლები სიძლიერით ამჟღავნებდნენ ავტორთა პროფესიულ დახელოვნებას. მნახველის ინტერესს იწვევდა ა. აირაპეტოვის და ნ. ჯალაღანის სხვადასხვა ტექნიკით შესრულებული გრაფიკული ნამუშევრები, ო. გიორგაძისა და ს. ტაკიძის ფერწერული ეტიუდები და ნატურმორტები.

საბჭოთა ხელოვნების ძირითადი თემა, მისი აზრი და შინაარსი ყოველთვის იყო და არის თანამედროვე ადამიანი, მისი მრავალმხრივი და მდიდარი სულიერი და შრომითი ცხოვრება.

თუ ამ თვალსაზრისით მივუდგებით ბათუმელი მხატვრების გამოფენას, უნდა ვაღიაროთ, რომ ბევრი ნაწარმოები ჯერ კიდევ მოუმწიფებელი, სქემატური, ნაკლებად ამაღლებებელია, ჩვენმა მხატვრებმა ჯერ კიდევ ვერ შესძლეს დღევანდელი დღის, დღევანდელი ცხოვრების სულისკვეთების გადმოცემა ნათელ, ცოცხალ და მჭიდრულ ფორმებში, საყურადღებო თემატური სურათების შექნა.

გვაქვს საფუძველი იმედი ვიქონიოთ, რომ მუშაობარი და სისტემატური შემოქმედებითი მუშაობით ბათუმელი ფერმწერები, მოქანდაკეები, გრაფიკოსები, მონუმენტალისტები მალე გაგვახარებენ ისეთი ნაწარმოებებით, რომლებშიც ფართოდ იქნება ასახული ჩვენი ხალხის მრავალფეროვანი ცხოვრება.



ნ. ნოვიკიას ქალი ღარიბი

ში მოცემული ორი მკლავებდადახვეული ქალი ნაკლებმეტყველია; ნაწარმოებს ემჩნევა ნაუცბათეობაც.

ახალგაზრდა მოქანდაკის მ. ბოლქვაძის გამოფენაზე წარმოდგენილი ჰქონდა ხუთი ნამუშევარი. მას საკმაოდ რთული ამოცანისათვის მოუკიდნია ხელი, როდესაც ნატურალურ ზომაზე შეტი სამფიგურიანი ქანდაკების შექმნა განუზრახავს. მისი განზრახვა ძირითადად ხორცშესხმულია. ჩვენ მხედველობაში გვაქვს მონუმენტური ქანდაკება „ხორუმი“. თიოქმის ფორტალურად გადაწყვეტილ

რ. ჩხვიშვილი მეთევზეები



ახლო აღმოსავლეთის ძველნი

კარლო გოგოძე



ინოხელოვნების ჩვენი სპეციალიზირებული ტურისტული ჯგუფი ათი კაცისაგან შედგებოდა. ჩვენი მიზანი იყო გვეჩვენა ახლო აღმოსავლეთის ორი თვალსაჩინო ქვეყანა — ეგვიპტე და სირია, დაგვეფალოვებინა მათი ღირსშესანიშნავი ადგილები, გავცნობოდი ამ ქვეყნების კინოხელოვნებას, შევხვედროდი და მეგობრული ურთიერთობა დაგვეყვარებინა მის გამოჩენილ მუსაქებთან.

ჩვენი მუსები, კოლმეურნეები, მეცნიერების, ლიტერატურისა და ხელოვნების მოღვაწეები ახლა ხშირად მოგზაურობენ საზღვარგარეთ. არაერთი ღირსშესანიშნავი შეთხვეტილება გამოქვეყნდა ჩვენს პრესაში.

ჩვენს წინაპრებს ამაზე ფიქრიც კი არ შეეძლოთ. რაფილ დანიბეგაშვილმა წლები მონადომა ინდოეთში ჩასვლას, ბოლოს კლდოვან ნაპირებზე ნავშიღვიწილმა ძელები კინადამ დატოვა უღაბურ ჯუნგლებში. წლები შეიჭირეს სულხან საბას, ბესიკის და სხვათა მძიმე ბრძოლებში მოგზაურობამ. ჩვენ კი აი ექვს საათში თვითმფრინავმა ეგვიპტის ნაპირებზე მიგვიყვანა.

გამოჩნდა ზეპარული ნილოსი თვალუწვედენელი ჭაღლებით. რამდენი არ გვსმენია მის შესახებ?

ნილოსი იმთავითვე იყო და არის ეგვიპტელი ხალხის ეკონომიური დოღათისა და კულტურული განვითარების მაცოცხლებელი ძალა; ტყუილა კი არ აღიარებ იგი თავის ერთ-ერთ უდიდეს ღმერთად ეგვიპტელებმა, ტყუილად როდი სწირავდნენ მას მსხვერპლს, და უგალობდნენ დიად საგალობლებს. რა იქნებოდა ეგვიპტე უნილოსად, — იგივე, რაც საპარაა. სიციხით გადაზღუდული უსიცოცხლო უღაბნო, რომელიც ახლა თვითმფრინავის სარკმელში შემოიჭრა და ყვითელი ქვიშის დაუსრულებელ ზღვად მოიღვავეს ჩვენს გვერდით. აეროდრომი ქალაქგარეთაა. მძიმე ზიძგი. თვითმფრინავის თვლები მიწას შეეხო, ეს უკვე ეგვიპტის მიწაა, მისრის მიწა, როგორც მას არაბულად ეწოდება... ჩვენ უკვე ქაიროში ვართ.

აეროდრომზე პასპორტების შემოწმების შემდეგ ქალაქისაკენ გავიშვეს.

აგტობუსი მოსაფალტებული გზატკეცილით ჯერ უღაბნოს გაივლის, ბორცვებიან ფერდობს გადასჭრის და შემდეგ ქალაქისაკენ მიემართება.

სარკმლის იქით გაუცაცებით ვიცქირებთ; რა გამოჩნდება? ბირველი, რაც დავინახეთ და რამაც ყველა გულიანად გააცინა, ეს იყო ნახევრად ტიტველი ქალის სურათი, საბანაო კოსტუმის რეკლამით. ცოტა მოშორებით მოჩანს მსოფლიოში უძველესი რეკლამა „სეთი კოკა-კოლა“. მალე დავრწმუნდით, რომ სიცილი ნაადრევი იყო, ბევრს ჩვენთაგანს შემდეგში მთელი ასი პროცენტით მოუხდა ამ მოწოდების შესრულება. ეგვიპტეში უცხოთათვის უღარი წყლის სმა, ცოტა არ იყოს, საშიშია, ნადულარ წყალს მუდამ სად იშვიათად, და ჩვენც მივეძალეთ კოკა-

კოლას, რომელიც თავისი გემოთი და სურნელებით ისე შეედრება ჩვენს ცნობილ ლაღიძის წყალს, როგორც საპარის გადაწვეარი მიწა ბაკურინის აწვეანებულ მიდამოს.

გაიერთო მაღალი სახლებითა და ბალებით დაშენებული „მდიდართა უბანი“ და სასტუმრო „ეკვიტორიასთან“ ჩამოვხვით. ცოტა დავისვენეთ და ქალაქი დაეთავალიერეთ.

ქაირო, — აფრიკისა და ახლო აღმოსავლეთის ეს უდიდესი ქალაქი, ერთ-ერთი უძველესთაგანია მთელ აღმოსავლეთში. იგი მდინარე ნილოსის ნაპირებზეა გაშენებული და როგორც საპარო, სარკინიგზო, ისე წყლითა და შარავებით მიმოსვლის ძირითად კვანძს წარმოადგენს მთელს ეგვიპტეში.

ქაირო უმთავრესად მსუბუქი მრეწველობის ქალაქია, არის საქსოვი და ფეხსაცმელების ფაბრიკები, შაქრის დამამზადებელი ქარხნები, დიდი წყალსაცავი და სხვ. არს უმაღლესი სასწავლებელი, სამედიცინო ინსტიტუტი, ამერიკული, იტალიური და სხვა სკოლები. ქაიროს ნ.ციონალური შემადგენლობა მეტად ტრეულია.

ქალაქი ორი ნაწილისაგან შესდგება: ძველი და ახალი ქაირო. ძველი ქაირო ღიდად განსხვავდება ახალისაგან. ახალი ქაირო უფრო კეთილმოწყობილია. მაღალი სახლები, ფართო ქუჩები, მთავრობის დაწესებულებები, საელჩოები უფრო ამ მხარეზეა მოთავსებული. აქვეა შექმნილია საცხოვრებელი სახლები. ძველ ქაიროში აღსანიშნავია არქეოლოგიური ნაშთები და ისტორიული ნაგებობანი.

სალამოს ჟამია. ელნათურები უკვე აინთო. კარვად განათებულ ქუჩებს მივყვებით, გრილა. ხალხი ქუჩებში გამოფენილა. ქუჩის ორსავე მხარეზე დიდი მაღაზიები და წერილობანი სავაპრობია ჩამწკრივებული. მაღაზიები სავ-

სირიის გზის პირამიდების





ეგვიპტური ტაძრის სველბრაო

სეა საქონლით, — უმთავრესად ფართო მოხმარებისა და ფუფუნების საგნებით. მყიდველთა შორის უმეტესად უცხოელები ან შეძლებული არიან. გლეხებს, მუშებს ამ მდიდრულ მაღაზიებში ათასში ერთს თუ შეხედებით, მათ ამ ძვირი საქონლის ყიდვის საშუალება არა აქვთ.

ფართო მოედანზე გავედით. ქაიროში ბევრი კარგი მოედანია, სხვადასხვა მოღაწეთა მონუმენტებით დაშემკვნიებული. განსაკუთრებულ შთაბეჭდილებას ახდენს თავისუფლების მოედანი და რამზეს მეორის მოედანი. ამ მოედნის შუაგულში აღმართულია თვით რამზეს მეორის მონუმენტი. პიტალო ქვისაგან გამოკეთილი ეს მონუმენტი ნაპოვნი იქნა ეგვიპტის უძველეს ქალაქ მემფისის გათხრების დროს და შეუცვლელად გადმოტანილია მოედანზე. რამდენიმე ათასი წლის წინათ მემფისის დამაშემკვნიელი მონუმენტი ყოვლად ძლიერი ფარაონისა ყველა წარმომადგარა მიწის სიღრმეებიდან და კვლავ ამაყად დგას შორეული ჩამომავლობის მიერ გაშენებული ქალაქის თვალსაჩინო ადგილას.

რამზეს მეორის მონუმენტთან დაკავშირებით უნდა აღინიშნოს, რომ ქაიროში და საერთოდ ეგვიპტის სხვა ქალაქებში ქუჩებისა და შენობების დასამშენებლად ძალზე ხშირადაა გამოყენებული სხვადასხვა დროს გათხრებისას აღმოჩენილი უნიკალური ნაშთები: ბიუსტები, ცალკეული ფიგურები, ფრესკები და სხვ. გავვიყვარად ასეთი უნიკალური განძეულის ასეთ უბრალო ადგილებში გაზნევა, მაგრამ მათი რაოდენობა თურმე ისე დიდია, რომ არ იცინა რომელ მუზეუმებში დატვირთი ისინი.

საღამოს 10 საათზე სასტუმროს ერთ-ერთმა თანამშრომელმა კინოფილმის საცქერად მივიწვივა.

* * *

ეგვიპტის უძველესი ქალაქის მემფისის დასათვალისწინებლად გავეშურეთ.

ჩვენი სწრაფი ავტობუსი ნილოსის ერთ-ერთი დიდი არხის გასწვრივ მოასვალტებულ გზატკეცილზე მიჭრის, გზის აქეთ-იქით მაღალი ეკვალიბრები და ტანწყურწყეტა პალმები ჩამწყკრივებულან. ნილოსის ტალღებიდან მონაბერი დილის გრილი ნიაკი სახეში ვცემს, ყველაზე საამბო დროა. ფელახები ეველინდებრებზე გამოფენილან და გატაცებით მუშაობენ. თხნიან ბამბას, შატრის ლერწამს, გაყავთ

სარწყავი კვლები; ბოსტნებიდან მოაქვთ ხახვი, სტაქილო, უფრო მეტად სალათა. რეცხავენ ნილოსში, ტვირთობენ ურიკებს და პატარა სახედრებით ქალაქისაკენ მიაქვთ გასასყიდად.

შრომაში მამაკაცებთან ერთად მონაწილეობენ ქალებიც. თავზე უზარმაზარი ტვირთით ისინი ჩქარი ნაბიჯით მიეშურებიან ქალაქისაკენ. ვხედვით ჩადრით პირსხევეულ ქალებს, მაგრამ უჩადრი ქალებიც შევინა. შვევერმანი, შავთვალწარბა ქალები მეტად სანდომიანი და ლამაზი შეხედულების არიან.

ეგვიპტის უძველესი ქალაქის მემფისის ნანგრევებთან შეჩერდით. ნანგრევთა შორის ყურადღებას იპყრობს პატარა სფინქსი და რამზეს მეორის მონუმენტი, რომელიც ახლა წაქცეულია და გატეხილი. იგი რესტავრაციის პროცესშია. რამზეს მეორის მონუმენტი, როგორც ვთქვით, აქ იყო ნაპოვნი აგრეთვე პატარა მონუმენტიც და შეამდეგ მოედანზე დადგმული.

აქედან სოფელ გიზისაკენ გავეშურეთ. შორს უღრბლო ცაზე უკვე გამოჩნდნენ სილუეტებად აღმართული პირამიდები. თვალს ვერ ვამოჩვენებთ მათ. როდის მივალთ მათ კედლებთან? თითოეული ჩვენთაგანი გულისფანცქალით ისწრაფვის ახლო შეხედოს, ხელით შეხვოს, ალამიანის შრომისა და ფანტაზიის უდიდეს ქმნილებებს, რომლებმაც მრავალი ათასი წლის მანძილზე მწვევე სიცხეეზის, წვიმებისა და უდაბნოს ცხელი ქარების გამოვლით ჩვენამდე მოაღწიეს და გადასულ შორეულ დღეთა დიდი და მშვენიერი ცნობები უნაკლოდ მოუტანეს შთამომავლობას.

მთავალტებული გზატკეცილი, რომელსაც პირამიდების გზას უწოდებენ, ჩქარა თავდება, იწყება უდაბნოში შევავალი გზატკეცილი. ყველა პირამიდა უდაბნოშია აშენებული, და ჩვენც უკვე ვგრძნობთ საპარის ცხელ სუნთქვას.

მოხუცმა არაბმა, რომელსაც ხელში თიხისტარი ეჭირა და ისე მარდად ართავდა მატყლს, რომ გამოცოდლი დედაკაცის ქი შეშურებულად მისი ოსტატის, საშვი ჩამოგვართვა და პირამიდებისაკენ გაგვატარა. ეს ადგილები დატყლია და სპეციალური ნებართვების გარეშე იქ არავის უშვებენ.

ჩვენი წინ ზოზუნის პირამიდაა.

— ეს პირველი პირამიდაა, რომელიც აშენდა ეგვიპტეში. — გვეუბნება გამყოლი. ეს არის პირველი ქვის შენობა. ისტორია არ იცნობს ამაზე ადრინდელ ქვის ნაგებობას, — დასძენს იგი.

პირამიდები სამარხების ერთ-ერთი სახეობაა, ფარაონები ტანტზე ასვლისთანავე შეუდგებოდნენ პირამიდების აგებას, რათა მისი მშენებელთა სიციხეებზე დაემთავრებიათ. პირველ პერიოდში პირამიდები საფეხურებიანი შენდებოდა, შემდეგ კი დაიწყო მათი მოპირკეთება.

განსაკუთრებით აღსანიშნავია ხუფოსის, ხუფურისა და მიკერინის პირამიდები — ყველაზე უდიდესნი პირამიდებს შორის, ხოლო ამ სამთავან ყველაზე უდიდესია ქეოფეს ანუ ხუფუს პირამიდა.

პირამიდებთან მისასვლელად აქლემები დავიჭირავეთ, როცა აქლემზე შევეკვი და აქლემმა აღდგომა იწყა, უნებურად მომაგონდა ბავშვობისას წაკითხული პატარა მოთხრობა „აქლემის და აქლემი“. მართალია არ დამიხსენია

„შვილობით, ჩემო დედაბაბო“, მაგრამ ჩამოვარდნის შიში ბოლომდე მქონდა.

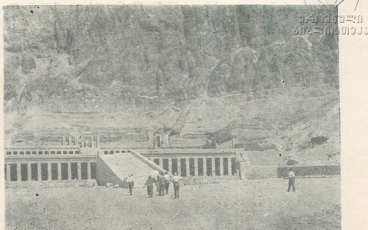
პირველად ქოფსეს პირამიდასთან მივედი. რამდენი წამიციტხავს, რამდენჯერ გამიგონია ეს სახელი, რამდენჯერ მინატრია, ნეტავი ოდესმე მაინც მანახა როგორია, რას წარმოადგენს მეთქი ეს შენობა და აი ახლა ცალ კუზიან აქლემზე ამხედრებული ნელ-ნელა ვუახლოვდები მას. აქლემი შევჩაგრე. ზევით ავიხედე, თვალი ვერ სწვდებოდა მის სიმაღლეს. იგი თავდაპირველად 160 მეტრი ყოფილა, დროთა განმავლობაში მწვერვალს ჩამოშლულა, ახლა იგი 145 მეტრი სიმაღლისაა. ბერძენი ისტორიკოსი პეროდოტე გადმოგვცემს, რომ ქოფსის პირამიდის ასვენებას 100 ათასი კაცი მოუხდა, იგი ოცი წლის განმავლობაში შენდებოდაო. გამოკვლევულია, რომ აქ დაახლოებით 3 მილიონი ქვა დევს, რომელთაგან თითოეული საშუალოდ ორხაზოვანი ტონას იწონის. გზა, რომელზეც პირამიდის საშენ მასალას ტრენდობდნენ, ათი წლის განმავლობაში შენდებოდა.

ჩაუკურთ ერთიმეორის ახლო ასვენებულ სხვა პირამიდებს. სოფელ მენას დაეკავებოდა ჩამოხლებული, ჩამოხტეტი და ქვემოთ დიდი სფინქსისაკენ გავეშურეთ.

ეს სფინქსი სხვა ნაგებობებთან ერთად დაფარული ყოფილა შლიამით და სილით. დროთა განმავლობაში უდაბნოს ძლიერ ქარებს და წვიმებს თანდათან შემოყოფილია საბურველი და იგი ისევ ამოსულა მიწის ზეგით. სფინქსი და მასთან აღმართული ტაძრის ნანგრევები შესასვლელი ყოფილა პირამიდებისაკენ. ამ ტაძრის სფინქსის ტაძარი უფროა. მდ. ნილოსი, რომელიც ახლა ძალზე დამორეზულია ამ არემარეს, იმ დროს სფინქსის ტაძრის მახლობლად დიოდა. მდინარით მოჰყავდათ გარდაცვალებული ფარაონები პირამიდებში დასაკრძალავად.

დავინტერესდით, რატომ აქვს სფინქსს ცხვირი მოტეხილი? ერთმა სიტყვა: „ნაოლონმა თავისი გამარჯვების აღსანიშნავად მიამტკრიოა სფინქსს ცხვირი. გამოყოლა კი აგვიხსნა, თვითონ ხალხმა რელიგიური დროების დროს მოამტკრიოა. ვინც ქვას ესროდა და ცხვირზე მორატყამდა, ბედნიერი იქნებოდაო. ასე სწამდათ თურმე ძველად. გავიარეთ დიდი ხელოვნებით გაკეთებული სვეტებიანი დარბაზი, შევედით საშუალო სიღრმის ქვის ოთახში, სადაც ხდებოდა გარდაცვლილი ფარაონების მუმიად გარდაქმნა.

ისევ აქლემებზე შევსხედით. უკან გამობრუნებისას, გზაზე, ქოფსეს პირამიდასთან გამოიღო შეგვეკითხა, ხომ არავის სურს პირამიდაში შესვლა და ფარაონის სამარხის საფლავიერებაში. მეც სურვილი განვაკვირე. პირამიდის საფლავებთან რამდენიმე საფხვრელი ავიარეთ, ბატარა ჭრალში შევეჭვრეთ და წილში მიხიარული ზევით ამავედ ვევიტარა გავცვიტეთ. სწორედ ამ ვევიტარით გაატარეს ფარაონი ქოფსე ათასი წლების წინათ. მივდივართ, სწამთქვა გვიგირს, ძალზე დავიქანცეთ, მაგრამ შეჩერება არ შეიძლება. როგორც იქნა, ავღადასს მივადრევი. ეს მოხრდილი ოთახი, დაახლოებით 20 კვადრატული მეტრი, სიმაღლე 4 მეტრზე მეტი იქნება, ცენტრის ცოტა უკანა მხარეს პოიტალურ განიხტასგან გამოკვეთილი ქვის დიდი სამარხი დგას სარკოფაგის ჩასადგმვლად, აქვეა გატეხილი სარკველი. ფარაონის ნეშტი აღარ არის, აქვდა ძალიან ადრე გაუძარცვავთ, მუმია მოუსპიათ, აქ მდებარე აუარება სიმდიდრე სრულიად გაუტაცინათ.



ხატ-შეხ-სურსის ტაძარი

პირამიდების მახლობლად ჩვენ ვნახეთ უმაღლესი ქურუმის თის სამარხი, ე. წ. მასტაბა. მასტაბა მიწის სიღრმეშია. იგი სავსეა იეროგლიფური წარწერებითა და ნახატებით. იეროგლიფები თის ცხოვრებში მოვიგობრებენ. ნახატების სიუქვებში კი თის ოჯახის საქმიანობას ასახავენ.

აქედან არც თუ ისე შორს უდაბნოს სიღრმეში ღვთაებრივი ბარის აბისის დაახლოებით 24 სამარხია. თვითუღი განიხტის ქვისაგანაა გამოკვეთილი და 65 ტონას იწონის. აქვე ვნახეთ ერთი სამარხი, რომლის შესახებაც გამოყოლა გავიტარა: არქეოლოგები ამტკიცებენ, რომ ამ სამარხში ის პატარა აბისი ვსევნა, რომელიც სპარსეთის მეფემ კამბიზმა ეგვიპტის დასაყობისას მოაკლავო. მიწის სიღრმე, სადაც ეს სამარხებია მოთავსებული, კატკომებში შობევილებს სტოვებს და ძალზე შენიღბულია. გადმოვცექს, რომ მეორე მსოფლიო ომის დროს, როცა გერმანელ ფაშისტთა ჯარის ნაწილები ეგვიპტეში შეიჭრნენ, ეს სამარხები გამოყენებულ იყო ეგვიპტის სახელმწიფო განქულოების დასამაღლი.

პირამიდებიდან დაშორებით, მაღალ ბორცვზე პატარა ქვის ქოხი დგას, ე. წ. მარიეტ ფაშას ქოხი. არქეოლოგი მარიეტს ამ ქოხში ცხოვრებას და აქვე აკრთვება გათხრებისას აღმოჩენილ ნივთებსო. ქაიროს სიძველეთა მუზეუმში მის მიერაა დაარსებული 1858 წელს.

პირამიდების გასწვრივ მივდივართ, სასტუმროს შენას ფანატურაში უნდა შევისვენოთ და შინ დავბრუნდეთ. ამხანაგები წინ წავიდნენ, მე მარჯვნივ შევხვედი, განვიპირე, პირამიდის მახლობლად შეგერედა და მის იქით შორის გაშლულ უდაბნოს გადავხედე. ფიქრებმა წამიღეს. ვიგონებდი საქართველოს წარსულ შავ დღეებს. პაპანება სიცხეზე უფრო მწვადა და უდაბნოს ვაგარეარებულ ქვიშაში, ოდესღაც ჩალებულ ჩვენი ქვეყნის უზღელურ შეგოთა ბედი. ვეჭვობდი მათზე, საქართველოს ბაღნარებიდან მოტაცებულ, აქ მოწონაში გაყიდულ მხეველებად და მამულეებად ქცეულ საქართველოს ტურფა ქალ-ვაჟებზე. მშობლის გავლევრდს მივალეწილი ამ უტეხ მხარეში რომ დილუნენ. ვინ იცის, რამდენი „გაი, დღა“ მოუსმენია ამ პირამიდებში ქვის კედლებს. რამდენი ცენსის ხმა წაუღია ქარს ნილოსის შორეულ ნაპირებისაკენ, გულის სიღრმეში დან აღმოხეთქილი რამდენი ქართული წყველა შერჩენი უდაბნოს ამ ქვიშან ბორცვებს... შორს, სადაც სოფელში ყორონაა დაჩხავლა... ამბობენ ყორნები ასეულ წლებს



ვაგობათლო მებრტუ

ცოცხლობენო... უნებურად გავიფიქრე, იქნებ ამ ყორნის ჩხავილი ჩავსმათ ჩემი ქვეყნის გაკაცვებს დედის უკანასკნელი ნაწას ნაცვლად.

სასტუმროდან წამოსვლისას ჯიბეში ჩადებული ბატარა ნივთი ამოვიღე, გავხსენი, შიგ ფოტოფირის ნაცვლად ქართული პურის ნაჭერი და ნახევარი ჭიქის ოდენა ზოთლით წინანდლის ღვინო მელი ამ წუთებისათვის საკანგებოდ წამოიღებული. ქართული წესისამებრ პური ღვინოში ამოვაწე, ქვიშაზე დავედ, ზოთლს ცოტა მოვსვი, დანარჩენი გარშემო მოვახსურე — დედის ცრემლებად დაგუკუროთ ქართული ღვინის წვეთები უცხო მიწის ქვეშ დამარხდნო ჩემო დეგო და ძმებო მეთქი, — წარმოვთქვი გულში, — მამაკითვ, თუ შორეული მხრიდან მოსულმა უფრო უკეთ ვერ შეეძალ თქვენდამი სიყვარულისა და თანაგრძნობის გამოხატვა.

როცა პურის ნატები ქვიშამ დაფარა და ღვინის წვეთები ჰაერში გაშრა, ეერთი კიდევ მოვაღებ თვალს გარემოს და სასტუმროსაკენ გამოვსწვი. ამხანაგები უკვე გაშლილ სუფრას შემოსხდომოდნენ. არაკისთვის არაფერი არ მითქვამს, სანტიმენტალობა არ დამწამონ მეთქი. ფანჩატურაში თვისუფალ საქაზზე ჩამოვჯექი და ისევ დრმა ფიქრებში წასულმა ჩვენს ქვემოთ გაშლილ სოფელს და ვუწყე კვირა.

ზინდი წვებოდა ნილოსის ველებზე.

7 მაისს ეგვიპტის სახელმწიფო მუზეუმს ვეწვიეთ. აქ წარმოდგენილია ამ ქვეყნის ხელოვნების უქვირფასესი ნიმუშები. ვათვალიერებთ ათასი წლების წინათ გაკეთებულ ძეგლების კოლექციების თაროებს. ჩვენს წინაა სამკაულები, საოჯახო ნივთები, საკოფაგები, სამარხთა შესამკობი ოქროს, მარმარილოსა და სპილენძის მასალისგან გაკეთებული ხელნაქარი. ფიქრობ რა ხელმას, რა შემოქმედებითაა ფანტაზიამ და დაუზარელმა შრომამ გააკეთა ისინი?

ატლაცებში მოყვადართ დარბაზებს, მიძღვნილ ფარაონ-ტუტანამონისადმი, რომლის სამარხიც, საუბებით დაცულია და შემონახული, აღმოჩენილი იქნა 1922 წელს,

ლუქსორში, ფარაონთა ველზე. სამარხში ნაპოვნი ყველა ნივთი, გარდა მუმისა, როგორც ჩვენმა გამყოფმა გიგანტმა მოგვცა, გადმოტანილი იქნა სახელმწიფო მუზეუმში.

მრავალ სხვა უნიკალურ ძეგლებს შორის ჩვენამდე დაუზიანებლადაა მოღწეული უმაღლესი ქურუმის მთავარ-სარდლის რა-რაზობის და მისი მეუღლის ქანდაკებები. ისინი ეკუთვნიან ფარაონთა მეოთხე დინასტიას; მიუხედავად ამისა, სრულიად დაუზიანებლად არიან შენახულნი. ქმარს ვაკვაცური ძლიერი გამოხედვა შეუცვლელი აქვს. ცოლს კედამოსილი ღიმილი ახლაც უმშვენებს ღამაზს სახეს.

ასევე კარგად გამოიყურება ფარაონ ხეფრესის მონუმენტი, რომელიც აღმოჩენილი იქნა სფინქსის ტაძართან. სოფელ მენას მახლობლად. ეს მონუმენტი ბრწყინვალე ნიმუშია უძველესი სკულპტურული ხელოვნებისა. სრულიად შეუცვლელადაა შენახული სკულპტორის ჩანაფიქრი — გამოხატა ძლიერი ნებისყოფის ადამიანის სახე. ვანსაკუთრებით კარგადაა დამუშავებული სახის, ხელებისა და ფეხების დეტალები. ღამაზად გამოკვეთილი ფრჩხილებიც მხატვრის დიდოსტატობაზე მეტყველებს. გამოსვლისას კედლის მხატვრობასთან მიჯიყვანავს. აქ ნაირ-ნაირი საღებავებით შესრულებული სამი წყვილი ბატია დახატული. ეს ნახატიც რამდენიმე ათასი წლისაა, მაგრამ ისეა შენახული, თითქოს გუშინ დაეხატათო. აქვეა ბიუსნატი იმ არქეოლოგებისა, რომლებიც მონაწილეობას იღებდნენ ეგვიპტის სიძველეთა აღმოჩენებში. მათ ძალიან დიდი დავწლი მიუძღვთ ეგვიპტელთა კულტურის ისტორიის შესწავლაში და ისინიც არ იფიქვებენ ამ მეცნიერთ.



ამავე დღეს, საღამოს, თვითმფრინავით ხმელთაშუა ზღვა გადავიარეთ და 2 საათსა და 15 წუთის შუადევამასკოში დავეწვიეთ.

სასტუმრო „კატანში“ მოგვათავსეს.

მთელი საღამო მრავალფეროვანი ელნათურებით გაჩაღებული ქალაქის ქუჩების ცქერით ვტკბებოდი.

მეორე დღით დამასკოს ძველი ხუროთმოძღვრების მშენებმა — ომაიადების ცნობილი მეჩეთი დავაოვალიერეთ.

ეს მეჩეთი აღმოსავლური არქიტექტურის ბრწყინვალე ძეგლია, აქ მშენებელ საუკუნეზედ ქრისტიანული ეკლესია ყოფილა. შემდეგში იგი მეჩეთად გადაუკეთებიათ. მისი სიგრძე 137 მეტრია, სიგანე—40 მეტრზე მეტი, სიმაღლე—40 მეტრი. მეჩეთის სამლოცველო ფართობზე გაშლილია 850 საშუალო სიდიდის ხალიჩა. მასზე ერთსა და იმავე დღის შეიძლება დაეტოს 5 ათასი მლოცველი. მეჩეთის მშენებლობის სირთულესა და სიძნელეზე ლაპარაკობს ის, რომ მის მოზაიურ გაფორმებას 8 წელი მოანდომეს (მუშაობდა 2 ათასი გამოჩენილი ოსტატი).

მთელ მეჩეთსა და უბანს თავს ვადმოყურებს მაღალი მინარეთი, რომელიც ძვირფასი არაბული ჩუქურთმებითაა დამაშენებული.

დამასკის თვალსაჩინო კულტურულ დაწესებულებას წარმოადგენს აგრეთვე აზიის სასახლე, ანუ ეთნოგრაფიული მუზეუმი, რომელიც მოთავსებულია ასად ფაშა აზიის მიერ ორი საუკუნის წინათ აგებულ სასახლეში. მასში

წარმოდგენილია სირიის, როგორც წარსულის, ისე თანამედროვე ცხოვრების ამსახველი შეახინძნავი ძეგლები.

მრავალი რამ არის საინტერესო ამ მუზეუმში, დამასკოს ფოლადის იარაღებით დაწყებული ძვირფას ხალჩიჩებამდე. მაგალითად, ძალზე საინტერესოა სოფელ ხორანის მკვიდრთა დამახასიათებელი ჩეხეები, რომლებსაც ახლაც მისდევენ. მამაკაცები და დედაცაცები თმის ერთნაირ ნაწვევებს ატარებენ. გათხოვილი ქალები ცხვირ-პირს ტატუროვით „ილამაზებენ“. მომავონდა, დილით სისტუმროდან რომ გამოვდიოდი, ერთ ახალგაზრდა ლამაზ ქალს შევხვდი, რომელიც ასეთივე ტატუროვით იყო „გალამაზებული“, როგორც ამ მუზეუმის ფიტული. მაშინ გამიკვირდა, მაგრამ ვერაიის გვითხე, მუზეუმში კი მივიღე მისი პასუხი.

მუზეუმის ხელოვნების განყოფილებაში წარმოდგენილია თოჯინების ერთ-ერთი სახეობა — „კარაკოზა“, რომელიც დიდი პოპულარობით სარგებლობს სირიაში. დამასკოს განთქმული ფოლადის ხმლები, რომლებიც წრისებურ მოგრუნასაც კი უძლებს, ხავერდებსა და ფარჩებზე ოქროს ძაფით ნაქარგი საფენები, შუშის ფერადი სურები, რომელთა ფერებისა და მოხატულობის შექმნის საიდუმლოება, როგორც გადმოგვცეს, ჭერჯავიზით დაკარგულია და, ვინ მოსთვლის, კიდევ და. დამასკოში 30 აბანოა. მუზეუმში მოთავსებული მაკეტი სრულ წარმოდგენას გვაძლევს მის მოწყობილობასა და ხასიათზე.

დამასკოს სიამაყეა მისი ნაციონალური მუზეუმი. აქ მოთავსებულია როგორც სირიული, ისე რომაული, ასურეთ-ბაბილონური და ბიზანტიური ძეგლები, სხვადასხვა ეპოქის მუსეტები და სამარხები.

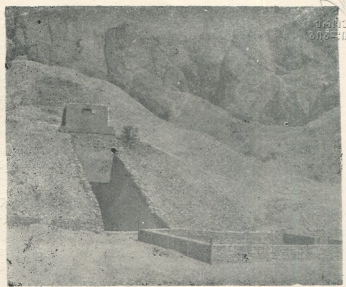
დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა ჩვენზე მეთორმეტე საუკუნის გამორჩენილი მხედართმთავრის საღადინის აულდამამ. აულდამა დიდი პატივითაა მოვლული და ერთ-ერთ წმინდა ადგილად ითვლება დამასკოში.

სალამის კინოთეატრში შევედი, ენახეთ ცნობილი კინორეჟისორის აღან დუანის ფილმი „ენებათა შეჯახება“. იგი ძველი ყაიდის კოვბოური ფილმია, გაკეთებული ტრაფარეტული სიუჟეტზე.



9 მაისს, ცხელი უდაბნოს გავლით, ექსპრესი ავტობუსით ალექსანდრიაში ჩავედი. სიყრმიდან რაღაც ზღაპრულ ქალაქად წარმომიდგინა იგი, ზღაპრული ან აღმონიანდა, მაგრამ ერთ-ერთი უფასინისვაგეის ქალაქინასვადგური კი არის. ქალაქი დაარსებულია ალექსანდრე მაკედონელის მიერ 322 წელს ჩვენს წელთაღრიცხვამდე, დღემდე ეგვიპტის დიდ სავაჭრო და კულტურულ ცენტრს წარმოადგენს. საუკუნეების მანძილზე არაერთხელ დარბეულსა და აოხრებულს, მას დღემდე არ დაუკარგავს ზღის ქალაქის შესანიშნავი იერი. ეს ნახევრად ევროპულ ქალაქია. მუღამ მომდიმარია, საქმიანი და სტუმართმოყვარე ხალხით, კობხად მორთული დიდი მაღაზიებით, კერძო და საზოგადოებრივი დაწესებულებებით, მაღალი დამაწი შენობებითა და სუფთა ქუჩებით. განსაკუთრებით შესანიშნავია სანაპირო ქუჩა, რომელიც ზღის ნაპირს ქამარით ერთ არტყია.

ზღვის ნაპირზე გაშენებულია შესანიშნავი ბაღი და სასახლე, რომელიც ეგვიპტის უკანასკნელ მეფეს ეკუთ-



კატაკომბის შესასვლელი

ნოდა. როგორც ეს სასახლე, აგრეთვე მეფის ცოლების სასახლეები, ნათლად მეტყველებენ იმაზე, რომ მეფე საკუთარი სიამოვნებისათვის უფრო ზრუნავდა, ვიდრე ხალხის კეთილდღეობისათვის. იმასაც კი ამბობენ, რომ მან საზღვარგარეთ გაეცვივისა ეგვიპტული ხალხის ოფით მიზანბოვარი 75 მილიონი ეგვიპტური გირვანქა გატაცაო.

შესანიშნავად მოწყობილი პლაჟის გასწვრივ ნივდივართ. პლაჟზე მხოლოდ ევროპული კოსტუმით შეიძლება შესვლა, არაბული ეროვნული ტანსაცმით იქ ვერ შედიან, რელიგიური კანონით ეს სასტიკად აკრძალულია. ხელმარჯვებო საპოლონის დროინდელი სიმაგრეები მისჩანს, სადაც ძველი ქვემეხიც შემორჩენილია.

ალექსანდრიაში გასასუფრებით მნიშვნელოვანია რომაული ტაძრის ნანგრევები, რომის იმპერატორის კალიგულას სავეჯარეული სამარხი და კატაკომბები.

რომაული ტაძრის ნანგრევებზე აღმართულია 29 მეტრის სიმაღლის მრგვალი სვეტი, აშენებული 300 წლის წინათ ჩვენს წელთაღრიცხვამდე. აქვეა 30 მეტრის სიღრმის ტა და პატარა სფინქსი ეგვიპტური სხვა სფინქსების მსგავსად გაკეთებული.

„კალიგულას ოჯახს, — გვიამბობს გამყოლი, — აქ, 39 სასაფლაო ჰქონდა. ახლა მხოლოდ გათხრილი მიწა და დარჩენილია. გადმოცემა ამბობს, რომ კალიგულამ აქ დაამარხებინა მის მიერ კონსულად არჩეული სსავთარი ცხენი“.

გაშლილ ეზოში შედივართ. ეზო სავეჯა ქვის სამარხებით. სამარხების ქვეშ მიწაში კატაკომბებია, რომლებიც შემთხვევით იქნა აღმოჩენილი. ადგილობრივი მცხოვრები ტას თხრიდა. როცა მიწის სიღრმეში ორიოდ მეტრი ჩავიდა, იქიდან წყალტალახმა ამოხეთქა. ტალახი ამოწინდეს და მარხველთა თვალწინ სამართულიანი კატაკომბები გამოჩნდა.

ალექსანდრიის კატაკომბები განთქმულია მსოფლიოში. მის კვლევაზე შერჩენილი იეროგლიფური წარწერები მოწმობენ, რომ მათ 4 ათასი წლის ისტორია აქვთ, გაკეთებულია ეგვიპტელთა მიერ, ხოლო შეუდევ გადაკეუბულია ბერძნულ-რომაულ ხანაში. ამას მოწმობს რომაულ სტილზე შეკეთებული სვეტები, აგრეთვე რომაული ბიუს-

ტები, ამავე კატაკომბებში აღმოჩენილია 300 საფლავი.

ნათლად ჩანს ამ კატაკომბების დანიშნულება. იგი საიდუმლო სათაბირო ადგილაც იყო, თავშესაფარაც, წარჩინებულთა სამარხიცა და სხვადასხვა რელიგიური ცერემონიისათვის განკუთვნილი შენობაც. ჯერჯერობით კატაკომბების ზედა და შუა სართულის დათვალიერება შეუძლებელია. სულ ქვედა სართული გავსუფთავებულია. ამბობენ, რამდენჯერაც არ ჩავიდნენ ქვემო სართულის გასაწმენდად, ისევე უკან ამობრუნდნენ, მიწა ცახცახს იწყებდა და ჩანგრევას აპირებდა.

კატაკომბებიდან ალექსანდრიის ბერძნულ-რომაული მუზეუმის დასავლეთით აღმოჩნდა გავეჭურვით. გზადაგზა სურათების გადაღება გადაწყვიტეთ, მაგრამ ბევრ ადგილას ამის ნება არ დაგვართვა. ეგვიპტის ტურისტულ ორგანიზაციებს ამ უკანასკნელ ხანებში დადგენილება მიუღია, რომ უცხოელ ტურისტებს ცერკალებთან ეგვიპტის ტერიტორიაზე გადაიღონ ობიექტები, რომლებიც სახელმწიფოს სიღარიბესა და რაიმე დარგში ჩამორჩენილობას აღსატურებენ.

ალექსანდრიის ბერძნულ-რომაულ მუზეუმში თავმოყრილია ეგვიპტის ტერიტორიაზე ნაპოვნი ბერძნულ-რომაული კულტურის ნაშთები, დაწყებული ქალთა სამკაულებითა და მოსართავებით, დამთავრებული ხელოვნების უნიკალური ნიმუშებითა და მუმიებით. მუზეუმში წარმოდგენილია მასალა, რომელიც ნათესს ფენს ძველი ეგვიპტისა და ბერძნულ-რომაელთა ხალხების ურთიერთობას. მათ ეკონომიურ-კულტურულ დონებს.

საინტერესოა დარბაზები, სადაც მოთავსებულია ალექსანდრე მაკედონელის დროინდელი წარჩინებული მემორებისა და სარდალების მუმიები, რომლებიც ალექსანდრიის რაიონებშია ნაპოვნი. მუმიებს თანდართული აქვთ თავიანთი პორტრეტები ფერადი საღებავებით, შესანიშნავად შენარჩუნებული. როცა სარკოფაგების გაკეთება გაჩენილა, მუმიების გვერდით დგამდნენ ფერადი საღებავებით შესრულებულ მათ პორტრეტებს ცხოვრებაში არსებული სახის წარმოსადგენად. ჩვენ ვნახეთ მუმიები, რომელთაც ფეხები უჩანდათ, მაგრამ ისე კარგად შენახულან, რომ თავისუფლად შეგვიძლიათ ვანსაუფრობო ტურფის სივრცე, სივანე და სიმაღლე. ფრჩხილები ხომ სულ დაფიქსირებულია. რააკურც ადვინდნენ, ეს მუმიები 2000 წლისაა. მართლაც, ვასაკვირველია ცოდნა იმ ოსტატ ექიმებისა, რომლებიც მუმიებს აკეთებდნენ.

განსაკუთრებულ მკვნიერულ ღირებულებას წარმოადგენს ამ მუზეუმში დაცული როზეტის ქვის ასლი. როგორც ცნობილია, შვეი ზაზალტის ფიროფტა ნაპოვნი იქნა ნაპოლეონის ლაშქრობის დროს, და მასზე სამი სხვადასხვაგვარი წარწერა იყო აღბეჭდილი (იეროგლიფური, სალპარაკო ეგვიპტური, ბერძნული). ამ ქვის ღდაინი ბრიტანეთის მუზეუმში ინახება. ასლიც უდავოდ დიდი შენაძენია მუზეუმისათვის, თუმცა უმჯობესია იყო ღდაინი სამშობლოში ყოფილიყო, ხოლო ასლი — ბრიტანეთის მუზეუმში.

აღსანიშნავია ალექსანდრიის პლდრომიოლოგიური მუზეუმი. ამ მუზეუმში ჩვენ ვნახეთ ხმელთაშუა ზღვის ძირითადი დამახასიათებელი თევზების ჯიშები, ციხობები და სხვ. მუზეუმის ზედა სართულში მოთავსებულია ვეშაპის კარგად შენახული ჩონჩხი.

მთელი საღამო ქუჩებში გავატარეთ, ვათვალიერებდით ქალაქის მცხოვრებლებს, ხალხს. განცვიფრებას იწვევს ქალაქის ნაციონალური სიჭრელე — მრავალფეროვნება. ვის არ შეეხვედით ერთ.

შემხვედით იქი მალაზიაში იტალიელ ქალიშვილს შვეხვდით. იგი მშვენიერად ლაპარაკობდა რუსულად. მისგან გავიგეთ, რომ ალექსანდრიის ბევრი ლაპარაკობს რუსულს.

ვნახეთ კინოფილმი.

მეორე დღითი, ისევე უღანოს გაღატორთ ქაიროსკამოვემურეთ.



ამავე დღეს, ქაიროში ჩასვლის შემდეგ, საღამოს 8 საათზე ლუქსორისაკენ გავემგზავრეთ. პატარა, მაგრამ სუფთა და მოვლილ ვაკონებში ჩავსხვდით. მთელი დამევიმგზავრეთ. ცხელად. ფანჯრები დავადეთ. საშინელი მტვერი შემოვიდა, ისევე დახურეთ და ვენტილიატორი ჩაერთეთ. პაერი გაიქმინდა. ცოტა აკრიდა.

მატარებელი ნილოსის არსს მიყვება. ფანჯრის იქით მკრთალად მოსჩანს ნათესი ველები, პალმებში ჩაფლული სოფლები და შუქით განათებული პატარა სადგურები.

დილით ლუქსორში ჩავდიით და ამავე სახელწოდების კარგად მოწყობილ სასტუმროში დავბინდით. საუზმის შემდეგ კარნავო გავემგზავრეთ, სადაც უძველესი ტაძრების ნანგრევებია.

კარნავის ტაძრებს სხვადასხვა დროს სხვადასხვა ფარაონები აშენებდნენ, მაგრამ ყველა ისინი ერთი მთლიანი არქიტექტურული ანსამბლის შთაბეჭდილებას სტოვებენ.

ტაძრის შესასვლელთან ტანქსების მთელი წყება ჩამწყვირებული. სფინქსებს ხანა ლომის აქეთ, თავი კი — სხვადასხვა ფრინველის. თითოეული გარკვეულ ღმერთს გამიხატავს.

ღმერთ ამონ-რას ტაძარში შევიღვართ. აქ 134 სვეტი დგას, თითოეული დაახლოებით 23 მეტრი სიმაღლისაა. ყოველ მათგანს მისი სიმაღლისა და სიძიმის შესაფერი პიტლო ქვისაგან გამოთლილი საფუძველი აქვს. კაპიტელი ლოტოსის ყვავილის მსგავსადაა გაშლილი. ამბობენ, ამ ყვავილზე 100 კაცი დაეტევია. სვეტები ერთიმეორესთან სქელი ქვის სახურავებით არის შეერთებული. ჩვენს მკითხველებს ემასოვრებთ ფილმი „ბრძოლა ველზე“, ცნობილი მხანობის ფაუნა მანამას მონაწილეობით, მთელი რივი სცენებისა ფილმში ამ სვეტებიან დარბაზშია გადაღებული.

სვეტებიან დარბაზს იქით ტაძრის მალაი კენელია. კედელი დაფარულია იეროგლიფური წარწერებითა და შესანიშნავი მხატვრობით ფარაონების ცხოვრებით.

რომ უფრო დავენახა ტაძრის სიდიადე, საცალფეხო ბილიკით 135 საფეხურიანი კიბე ავიარეთ და ზემოდან გადავხედეთ. აღტაცებაში მოვყვართ ტაძრის მშენებელთა მხატვრულ გემოვნებას, მაღალ ნიჭსა და ოსტატობას. ამაზე უკეთეს ადგილს ამ ტაძრის ასაშენებლად ვერსად ვერ შეარჩევდა ადამიანი, აქ ყველაფერი გათვალისწინებულია ტაძრის გრანდიოზულობის საჩვენებლად, მისი უზალო სილამაზის წარმოსადგენად.



აქედან ცოტა მოშორებით ბიჭო ტაძარიანა. მის ნანგრევთა შორის განსაკუთრებით აღტაცებში მოგვიყვანა ხაჩვსუტ დედოფლის ბრძანებით 3500 წლის წინათ დაღწეულმა სუფთა გრანიტის ობელისკმა, რომლის სიმაღლე 25 მეტრს აღემატება. იგი აღმართულ იქნა დედოფლის ბრძანებით ეგვიპტელთა მიერ სომალში სავაპირო ექსპედიციის წარმატებით დამთავრებასთან დაკავშირებით. ამ ექსპედიციის ამსახველი სურათები წარმოდგენილია ხაჩვსუტ დედოფლის მიერ ნილოსის გაღმა ავებულ ამონის ტაძრის კედლებზე.

ობელისკის იქით, რამდენიმე ფეხის ნაბიჯზე, მრავალფეროვანი საღებავებით მოხატული ტაძრის ერთ-ერთი ეგვიპტური, არ დაფიქრებია წმინდა ჯიორგისა და ქრისტეს ეფრადი სურათები, რაც იმას ამტკიცებს, რომ ტაძრის ეს ნაწილი ოდესღაც ქრისტიანული ეკლესიისათვის ყოფილა გამოყენებული.

აქედან ხელმარჯვნივ, ნანგრევთა იქით, პატარა ტრიად აღვილას თლილი ოთხკუთხოვანი დრანგის ქვა ვლიანა. — ამ ქვას მომდერალ ქვას ეძახიანო, — გვითხრა გამყოლიმა. გავვიყვირა, არ დაფიქრებთ ქვის სიმღერა, მაშინ ხელმძღვანელმა ქვის ნატები აიღო და გრანიტის კუთხეს შემოკრა, ქვის შიგნით საღებავ შორს წელა დარჩა წმინდა, ნარნარი, მეტად სასაშური ხმა. იგი თანდათან გაძლიერდა, გრანიტის მთელი სიღრმე გაიარა და ნელ-ნელა მიწყდა გრანიტის გარეთ.

მომდერალ ქვას რომ გავცდით, მოშორდილი ტბის ბირას აღმოვიჩინეთ. ამ ტბას წმინდა ტბას ეძახიან. იგი ახლაც სასევა წყლით, მაგრამ ამ წყლის შემოსავალი და გასავალი გზა დღემდე ცნობილი არ არის. ამობუნ ეს ტბა ამ ტაძრის ხსენასში.

ტაძრებს ათი შესასვლელი ჰქონდა. ახლა რამდენიმეა დარჩენილი, მათ შორის, შესასვლელი ტბის მახლობლად.

ძალზე ჩამოცხა. ბინაზე დავბრუნდით. სასტუმროში მოძრაობაც კი შეწყვეტილია. სტუმრები თავიანთ ოთახებში ისვენებენ. თანამშრომლების უმრავლესობა პალმებისა და მაკენილიის ჩრდილში წამოვიყვანა. ჩვენი გუგუსის რამდენიმე მონაწილე კი ნილოსზე წავედით საბანაოდ. გავიარეთ სანაპიროს ქუჩა — ყველაზე კეთილმოწყობილი და ღამაში ქუჩა. აქ სრული წესრიგი და სისუფთავეა. სხვა ქუჩებზე ამახ ვერ იტყვი. სხვაგან ოფლში ეგვიპტე ნავიანი, უსუფთაო ქუჩები, მტკვრისა და ჭუჭუმი ამოსვრილი ბავშვები. შავებში ჩაცმული ქალები, გამპარნი ვაჭაღატყავეული მუშები, ფლახები და მეწვიროლმანები.

სანაპიროს ქუჩის მარცხნივ შევუხვით, კიბე ჩავიბრინეთ და ნილოსის ნაპირს მივადექით. ორმა სასწრაფოდ ტანთ გაიხადა და ნილოსში შეტურდნენ. მე ბანაობა ვერ ვაძებდე. მხოლოდ შიშველი ფეხებით ჩავდექი წყალში. ერთი შეხედვით, ნილოსი დამდგარი, მძიორედ მიმაგალი მინიარა, არსებითად კი იგი ძალზე ჩქარია. ვერ ვიტყვი, რომ ძალიან სუფთა იყოს.

ბევრი რამ გამიგონია ნილოსის ნიანგებზე. მივირდა რატომ არსად ჩანან ისინი, აღმოჩნდა, რომ ახლა ნილოსში ნიანგების ჰუკანებაც კი არ არის. სულ გაუწყვეტიათ. ამ-ნიანგ ნილოსის სათავეში თუ შეხვდებოთ ადამიანი ნიანგს. ასე რომ, ნიანგის ქვეყანაში ერთი პატარა ნიანგი ვნახე და ისიც ზოონარკში.

ავკრიფით სანაგდე ლუქსორის ტაძართა ნანგრევების დასათვალისწინებლად წავედით. ეს ნანგრევები აქვეა, ნილოსის ნაპირს. იგი მრავალი საუკუნის განმავლობაში დეფარატი ყოფილა ნილოსის შლამითა და სილით. ტაძრის რევიტი სახელი მდგარა. ერთ დღეს სახელი ჩაეცვლელა. როცა მიწა გაუფხრიათ, აღმოჩნდა მთელი წყება ტაძრის ნანგრევებისა. დმერთ ამონის ლუქსორის ტაძარი თავისი სიდიდითა და არქიტექტურული სტილით მთორეა კარნაკის ტაძართან შედარებით. იგი უჩველესი სურათითმძღვრების უნიკალური ძეგლია მსოფლიოში.

კარნაკისა და ლუქსორის ტაძრებს შორის მიმოსვლა ნილოსით და სფინქსების გზით ხდებოდა. ამ ხაზზე ამა-მად ოღუცა ნელი ტემპით. მაინც სწარმოებს გათხრები სხვა ტაძრებისა და უძველეს სასახტო ქალაქ ფიას ნანგრევთა აღმოსაჩენად. აქ დარწმუნებულნი არიან, რომ ლუქსორიდან კარნაკამდე მიწის ქვეშ მრავალი სიძველენია ჩამარხებული.

მრავალ მოწუმენტს შორის ყურადღებას იპყრობს რამ-ზეს მეორისა და მისი მეუღლის მოწუმენტები. ისინი ერთად სულდან ტახტზე. ცოლი ქმრის მარცხენ ზის, მარჯვენა ხელი ქმრის მხრისათვის მოუხვევია და ბედნიერი ღიმილით იქით იცქირება, საითაც სახელგანთ ფარაონს თავისი ძლიერი ნებისყოფის გამოიმტკვლია მარჯა მიუმართავს. მეტად ღრმა ამ მოწუმენტის იდეური გააზრება.

ან ნანგრევთა შორის მრავალად საინტერესო, მაგრამ მათი აღწერა შორს წავეყვანდა.

12 მაისს, დილის აფრან ნავში „ბერნარდში“ ჩავეყვით და ნილოსს გადავცურეთ. ვავიარეთ კლდეებისა და გამოშრობილი მიწის სიგით გახურებულ ხეობა და ფარაონთა სასაფლაოებს მივადექით. ამ მიმართ ფარაონთა ველს უწოდებენ. აგრეთვე სიკვდილის ველსაც ვუწოდებთო, — გადმოგვცა გამყოლიმა.

ცნობილია, რომ მას შემდეგ, რაც ბირამიდების აგება შეწყდა, ფარაონთა მუმიების დასაფლავება ლუქსორში ნილოსის გაღმა, ფარაონთა ველზე დაიწყეს, 50-60 მეტრის სიმაღლეზე მიწურა. მათ შესახებ არავინ იცოდა, ვარდა უმადლესი ტურუსმა და იმ ოსტატებისა, რომლებიც ამ სამარხებს თხრიდნენ და ამკობდნენ. გადმოცემა ამბობს, სამარხების დამთავრებისთანავე მშენებლებმა შეტბარლებად ზოცდნენ, რათა დამარხვის სიღრმელებმა არავის ვაცუდა და მტრებს სამარხში მუმიებთან ერთად ჩამარხული უთვალავი განძეული არ ვაეტაცნათო, — გვიამბობს ჩვენი გამყოლი. მაგრამ საიდუმლოება მაინც ვაცემული არჩებოდა, სამარხებს მუდამ ძარცვავდნენ. გადარჩენ მხოლოდის სამარხები, რომლებიც შენიღბვის უმადლესი ხელოვნებით იფენენ აგებულნი. მათ შორის, უპირველეს ყოვლისა, აღსანიშნავია ფარაონ ტუტანამონის სამარხი, რომელიც აღმოჩენილი იქნა 1922 წელს.

ვათვალისწინებთ ტუტანამონის სამარხს.

მივღვართ მიწაში 120 მეტრის სიღრმით შესულ ვეირაბში. მარჯვნივ და მარცხნივ მაღალი კედლები იეროგლიფური წარწერებითა და ნახატებითა დამშვენებული. უკანასკნელ დარბაზში, რომელიც ძირითად სამარხს წარმოადგენს, ნახატები და წარწერები ფარაონია. ვაკოცება იწვევის საღებავთა სიხვედრე, მისი სიახლ, მრავალფეროვნება. აქ მეწამულ საღებავებთან ერთად ნახარია ლურჯი, მიხაკის ფერი, შავი, იისფერი, ოქროსფერი და

ლი იისფერი, მწვანე და სხვა ელფერის საღებავები. არც ერთი არ არის გაფუჭებული, თითქმის გუშინ დახატეს ყოველივე ეს, და ეს ესაა, წვიღენე კიდეცო.

სამარხის ცენტრში მთავარი მუშია დავს. ამბობენ არქეოლოგ პარტერს, რომელმაც ეს სამარხი აღმოაჩინა, სურდა მოემიაც გადაეტანა მუზეუმში, მაგრამ როგორც კი საპირი მოხდა, მუშამ მამინვე გაფუჭება იწყო. იძულებული იყვნენ მუშია ისევ თავის ადგილზე დაებრუნებიათ. დანარჩენი სარკოფაგები და მეფის კუფინილი უთვალავი რაოდენობით, რომელიც იქვე ელავა, ქაიროშია წადებული, მუზეუმში.

თვალს ვერ მოსწყვეტ ძირითადი სამარხის შემეკულობას და მხატვრობას, განსაკუთრებით მარცხნივ, კედელზე მიხატული ფარაონისა და მისი მხედართმთავრის გამოსახატულება იწვევს აღტაცებას. ფარაონი ტუტანხამონი დავს მისი მხედართმთავრის წინ. მხედართმთავრის ვეფხის ტყავის მოსახამი ამშვენებს და მეფის მისი ძლიერი მეფობის ემბლემას აძლევს. მხედართმთავრის მხრებზე წაშლისხული ვეფხის ტყავი ისეთი ბუნებრივი ფერებითაა დახატული, რომ ვგეგონება ქურუმს ნამდვილი ტყავი წაშლისხამს მხრებზეო. ასეთივე შესანიშნავი ოსტატებითაა დახატული 12 მაიმუნის სურათი სარკოფაგის მარცხნივ. როგორც გამოვლამა გადმოგვცა, ეს მაიმუნები მწიგნობრობის გამობატულება მოყოლან.

ტუტანხამონის სამარხის მახლობლადაა სეთი ბირეგისი, რამუსს მეორის, ამონხოტების და სხვათა სამარხები, რომელთაგან ძალიან ცოტაა გაურყვეული. გვხვდება მხოლოდ მაღალი ხელოვნებით შესრულებული მხატვრობა და წარწერები. ერთ ადგილას დარჩენილა კედლის მხატვრობის კონტურები. ეტყობა, ოსტატებს კედლის მხატვრობის დამთავრება ვერ მოუხწრიათ, ფარაონი ადრე გარდაცვლილა.

უღიდასი შთაბეჭდილებებით დავტრეფე სამარხები. ზეგით გორაკზე სპეციალურად მოწყობილი ფარდელთან ჩამოჯექი და ჩრდილში შევისვენე. მასამდეცო — საზოგადოება „კარნაკის“ წარმომადგენელმა ცვი „კოკაკოლა“ მოგვართვა, კარგად გავცემისაპინძლა და თბილი მეგობრული გრძნობით გამოვსატურმა.

აქედან დაბრუნებულბმა ისევ ხეობა გავიარეთ და შეჭერდით ხაჩფსუტ დელოფლის ტაძართან, რომელიც დღემდე ამონისადმი მიძღვნილი. ტაძრის კედლის მხატვრობა დელოფლის ცხოვრების ასახავს. განსაკუთრებით საყურადღებოა კარგად შესრულებული ეგვიპტელთა ვაჭრობის მხატვრობა. იგი ხაჩფსუტ დელოფლის ბრძანებით სომალში ვაჭართულ ბაზრობას ასახავს. სურათში ვხვდებით მდინარე ნილოსს, ზედ მცურავ ნაგება, რომლებიც ათასნაირი საქონლით არიან დატვირთული, გხვდებით ხალხს თუ როგორი სიხარულით ხვდება სავაჭროდ მისულ ეგვიპტელებს, როგორ სწონიან საქონელს და სხვა. მთლიან ეს მხატვრობა გამსჭვალულია მეზობელ ქვეყნებთან მეგობრული ურთიერთობის დამყარების მისწრაფებით, ვაჭრობის, მეცნიერებისა და ხელოვნების განვითარების სურვილით.

ხაჩფსუტ დელოფლის ტაძარი სამი ტერასისაგან შედგება, ოდესქა ტაძართან მშენიერი ბალი იყო გაშენებული. ტაძარი არხით უკავშირდებოდა ნილოსს, ნილოსით კი — ყველა მნიშვნელოვან ტაძრებს ქალაქ ფივაში. საუ-

კუნეთა განმავლობაში ტაძარი შლამსა და მიწაში დინარხა, ზევით კობტების ეკლესია იდგა, ეკლესიის მინარხს გათხრებით მთლიან თავისი სიდიადით წარმოსდგა ძველი ეგვიპტური ტაძარი.

როცა ტაძარი განვლეთ, გამოსასვლელში მარჯვნივ და მარცხნივ გახშობი მიწიდან ამოჩრდილი ხის ძირკვები შეგინმვლეთ. ვამუშობა გვიხიბდა: ეს ხის ძირკვები იმ ბალისა, რომელიც ტაძრის წინ იყო გაშენებული და თავისი სილამაზით ანვიცინებდა მხანველებსო.

ამ რაიონში კიდევ გრძელდება ვაჭრობები. ერთხელ კიდევ ვახვედელ ამ მიდამოს და ვაკვირდები: არქეოლოგიური მეცნიერებას, ალბათ, ჯერ კიდევ სათანადოდ არ გაუხსნია ეგვიპტის მიწის მხურვალე გული იქ ჩამარხებული დიდი რაოდენობის მახლობლად. ვინც კი ეგვიპტის სიძველეს ერთხელ მაინც ნახავს და კარგად დაათვალიერებს, არ შეიძლება არ დარწმუნდეს იმაში, რომ ეგვიპტელი ხალხის შორეული წინაპრები ბევრად უფრო მეტის შემოქმედნი იყვნენ, ვიდრე ეს დღეს არის ცნობილი. ეგვიპ არ არის, მომავალში ეგვიპტის მიწის წიაღიდან კვლავ ამოაშუქებს ახალ-ახალი ფასულები ძეგლები.

სალამოს ქაშს ნილოსი გადმოვტყუეთ და სასტუმროში დავბრუნდი. დამით ლექსორიდან გავედით. დილით კი ისევ ქაიროში ვიყავით.

შევედრეთ ქაიროს იმ სიძველეთა დათვალიერებას, რაც წინა დღეებში ვერ მოვასწარი. ბირველ რიგში ვინახულიეთ მუჰამედ ალის მეჩეთი, რომელიც თითქმის მთლიანად ეგვიპტური თეთრი მარმარილოსაგანაა აკებული. ამიტომ მას მარმარილოს მეჩეთსაც უწოდებენ.

მთელი მეჩეთი აშენებულია 1800 კვადრატული მეტრის ფართობზე. იგი ორი სამლოცველოსად შედგება, ქვემოთ მამაკაცების სამლოცველოა, ზემოთ ქალების, მეჩეთის უზარმაზარი 52 მეტრის სიმაღლეზე მდგომი გუმბათით ოთხ თხუთხოვან მარმარილოს სვეტს ეყრდნობა, ცენტრალურ სპეციალურად მტამბოლიან ჩამოტანილი ზოროლის დიდი ჭლი კიდია, მის გარშემო ათასზე მეტი ელნათურაა ჩამწყვიტებული, როცა ელნათურები აინთებიან რაღაც ძლიერ, ქრუანტული მომგვრელი მყულროება მყარდება. ელნათურების ციმციმი ვარსკვლავების ციმციმს გვაგონებს.

მეჩეთში ორი მიმზარია, ერთი ახალი, რომელიც ოქროთი მოპოვებული ძვირფასი ხისაგანაა აკებული, მეორე კი გამჭვირავლე, მარმარილოსა და მეჩეთის ასაკისაა. მეჩეთის შინაგანი მორთულობის მშენებება მრავალფერადი მიწებიანი სარკმელზე. სარკმელის მინები ჩეხოსლოვაკური წარმოშობისაა და ფერადი მინის ივივით ნიშნებს წარმოადგენს.

მეჩეთი მოთავსებულია მაღლობზე და მთელ ქალაქს გადასცქრის, ვარშემო ქვის მაღალი ზღლეფ აკრავს. შემოსასვლელთან ფართო მოედანია. მოედნის შუაზე 80 მეტრის სიღრმის ასწლოვანი ჭაა. ქალაქის თითქმის ყოველი მხრიდან ჩანს მეჩეთის ორი მიზარეთი, რომელთა სიმაღლე 84-84 მეტრია. თვითონ მუჰამედ ალი, მისი ანდერძის მიხედვით, შიგნით მეჩეთშია დასაფლავებული დიდ, საგანგებოდ აშენებული შესანიშნავ აკლამაში, მის საცხოვრებელ სახლში კი აყმადა, როგორც გვიხიბრეს, სამხედრო მუზეუმიან მოწყობილი.



სხვა სიძველეთა შორის აღსანიშნავია კობეტის ცკლე-
სია, ძველი სინავა და კობეტის მუზეუმი.
კობეტის ეკლესიაში შედევრათ, ნახევრად სიხნელეა.
შიგ 12 სვეტია რომაული კაპიტლით, თორმეტი მოციქუ-
ლის წარმოდგენად. საკურთხეველი შესასვლელი კა-
რები საბოლოს ძვლითაა მოპირებულნი. ეკლესიის
მასხური გვიხსნის, რომ ეს წმინდათა წმინდა ადგილია.
ძველად აქ ყოფილა დიდი გამოქვაბული, რომელშიც
თავი შეუვარგებია წმინდა მარიაშვილ და იოსებ, აქედან
ბეთლემს გამგზავრებულან. ეს ლეგენდა მოკლეა. ცკლე-
სიის მასხური ყოვლას იღებს და ყოველგვარი ცერემო-
ნიის გარეშე მოვიწოდებს, რათა ჩვენი წვალი შევიტა-
ნით ახალი ეკლესიის მშენებლობაში, რომელიც უახლოეს
ხანში უნდა დაიწყოს. ზრდილობის გამო რამდენიმე ბას-
ტი შევიწირეთ და უკან გამობრუნდით. ეს არ ექაიოვნა
მასნიძელს. ვაზარზებული თვლი გამოგვაყულა, თუმცა
მაინც გამოგვაცოლა.

ვიწრო, მუშყიან ქუჩებს მივყვებით. ირველიც უფა-
ლავი გაპირებული, ნახევრად ტიტლიანა, მტვერში
მოსვრილი ბავშვია. ძველ სინავას მივადგებით.

— ეს სინავავა ერთი უძველესთაგანია მსოფლიო სი-
ნავავებს შორის, — გვიხსნის გამყვანი. აშენებულია 900
წლის წინათ რაბინის აბრაამ ბენ ეზრას მიერ, და ძველი
ხელოვნების საუკეთესო ნიმუშს წარმოადგენს.

აქედან კობეტის მუზეუმისაკენ მივდევართ. ეს
ერთი საუკეთესო მუზეუმთაგანია არა მარტო ქაიროში.
დაარსებულია მარკუს სინიკა ფაზის მიერ. მუზეუმში
წარმოდგენილია კობეტის ცხოვრებასთან დაკავშირებუ-
ლი ნივთები ნაშთები. უძველესი საუკუნეებიდან დამუშა-
ვებული, უკანასკნელ ხანებამდე. სამწუხარო ისაა, რომ ეს
შესანიშნავი ძეგლები ჯერ კიდევ დამუშავებული არ არის,
მიუხედავად არ არის სისტემაში. ეს გარემოება აძწელებს
ამ ძეგრფას სამუზეუმო მასალათა ღრმა შესწავლას.

კინახულეთ ქაიროს განთქმული ბაზარი, სხვადასხვა
საქონლით დატვირთული, აღმოსავლური და ევროპული
მალაზიები და ღუნები. ვიყიდეთ ეგვიპტური ხასიათის
პატარა-პატარა ნივთები და სასტუმროსაკენ გამოვეშუ-
რეთ. საღამოს 8 საათზე შეხვედრა გვექონდა ეგვიპტის კი-
ნომუშაყებთან.



ქაიროში ჩასვლის დღეს, საღამოს 10 საათზე სასტუმ-
როს ერთ-ერთმა თანამშრომელმა კინოფილმზე მიგვიპა-
ტიკა. მე ვფიქრობდი რომელიც თეატრში ვაჩვენებდა. ავი-
სასტუმროს მესამე სართულზე იფინისაკენ ვუვიძღვია.

როცა აივანზე გამოვედი, ჩვენს წინ ცოტა დაბლა,
ფართო კარნიში საზოფხლო კინოთეატრის მრავალად-
გილიანი პარტიკი გადაიშალა. ელნათურების შუქზე ჩანს
„კინოლი“, დასავლში ადგილის ძებნაში გართული მა-
ყურებელი და თეატრის მოსამსახურე პერსონალი, რომე-
ლიც არა მარტო იწვევს მაყურებელს, არამედ სთავაზობს
მას გამაგრებელ სახმელებს, ტკბილეულსა და ნაცხე-
რებს.

სასტუმროს მცხოვრებლები თვინათი სკამებით მოღა-
ან აქ და სრულიად უფასოდ უქცირიან კინოსურთს.
თუმცა კინოთეატრის მუპატრონე ამით არაფერს იკებს,
იგი არავის უღლის უფასოდ უქცირის სურათს. თეატრი
ისედაც სასეა ხალხით, მით უფრო დღეს, როცა თეატრში

ეგვიპტური ფილმი „გზაჯვარედინზე“ მიდის, ხალხის
საყვარელი მახიობის ფატინა ხამამს და ამაღ ჰმდის
მონაწილეობით. ჩვენთვის ეს მახიობები ნაენონი არიან.
ისინი გვიხსნავენ ფილმებში „ბრძოლა ეელზე“, „სიციცხ-
ლე თუ სიკვდილი“, „შეხვედრა ბედნიერებასთან“, „სიყვ-
რული და ცრემლები“. მიუხედავად ამ მახიობების მაღა-
ლი შემოქმედებითი ოსტატობისა და აქტიურული ხელო-
ვნებისა ფილმი „გზაჯვარედინზე“ მაინც დაბალ მხატვრულ
ღონეზე დგას. ამავე დამეს, ამავე თეატრში ვნახეთ ამე-
რიკული ფილმი „დინჯი“, ქრდ რეკლამისტი ტუბუტე,
რომელსაც ქემშარტების გზაზე ახალგაზრდა ქალისადმი
სიყვარული დააბრუნებს. ამ სურათს ბოლომდე ვერ ვუც-
ქირეთ. არც იდეურთ, არც მხატვრული თვალსაზრისით
ფილმი არა ღირს იმად, რომ მისი ნახვით დრო დაბ-
კარგო.

საერთოდ ეგვიპტისა და სირიაში, მთავრობის მიერ მი-
ღებული საწინააღმდეგო ღონისძიებების მიუხედავად,
ამერიკული ფილმი მაინც გაერცლებულია. ყოველწლიუ-
რად აქ მიდის 200-250 ამერიკული ფილმი, რაც ყველა
ფილმის 50% შეადგენს.

ფილმები უმეტეს ნაწილად პორნოგრაფიული, განგს-
ტრული და კომბურია, მაგრამ მდგომარეობა თანდათან
იცვლება. ეგვიპტელ ხალხს მომხერდა ასეთი სურათები.
იგი დაინებით მოითხოვს ნაციონალურ ფილმებს. ამიტო-
მაა, რომ რაოდენობით სამჯერ ნაკლებ ეგვიპტურ ფილ-
მებს სამჯერ მეტ მაყურებელი ჰყავს, ვიდრე ამერიკულ
ფილმებს, ყველას ერთად დაეზულს.

ეგვიპტეში ყოველწლიურად 75 მილიონი მაყურებელი
დადის კინოში, აქედან 50 მილიონი ნაციონალური წარმო-
შობის ფილმებზე მიდის.

პატივითულად განწყობილი ეგვიპტელი კინომოღა-
წეები კატეგორიულად მოითხოვენ ეგვიპტური ეკრანების
განთავისუფლებას ამერიკული ფილმებისაგან; რომელთაც
ავის მეტი არა მოაქვს ნა მაყურებლისათვის. ამ მიზრე მე-
ტად საინტერესოა ჟურნალ „ალბუმის“ სარედაქციო
წერილი, რომელიც „სოვექსპორტ ფილმის“ 1959 წლის
საინფორმაციო ბიულეტენის მე-4 ნომერშია მოთავსებუ-
ლი. წერილი საერთო მიზნობილას უკეთებს საბჭოთა ფილ-
მების წარმატებებს ეგვიპტის ეკრანებზე. არკვევს ამ წარ-
მატებათა მიზეზს და დასკვნის: „მიღება, რომელიც წი-
ლად ხვდა საბჭოთა ფილმებს ეგვიპტეში, ნაოლად გვიდას-
ტურებს იმას, თუ რა იოლად შეიძლება ვიხსნათ ეგვიპტე-
ლი ხალხი ამერიკული ფილმების განსრულებისაგან“.

ჟურნალს საპირიოდ მიაჩნია, რომ ეგვიპტელი ხალხიც
ისეთივე გაგებით უქეკროდეს ფილმს, როგორც საბჭოთა
მაყურებელი, რომ კინო მაყურებელს უნდა აძლევ-
დეს სულიერ და გონებრივ საზრდოს. ამისათვის
უპირველეს ყოვლისა უნდა „განთავისუფლდეს ეგვიპტელი
ხალხი კომბოური, გამუდმებული სროლებით სავსე,
პორნოგრაფიული, სექსუალური გრძნობების აღმეგრებელი
ფილმებისაგან, ყოველგვ იმისაგან, რაც წამლავს აზრო-
ვნებას, რყენის გემოვნებას, ეგვიპტელ მაყურებელს“.
ეგვიპტეში 335 კინოთეატრია. აქედან ქაიროში — 117,
ალექსანდრიაში — 28, მათ შორის აღსანიშნავია „ოღონი“,
„მეტრო“, „რადიო“, „დიანა“, „მიამი“, „ოჰრა“, და სხვ.
სირიაში 50 კინოთეატრია. აქედან 13 დამაკომი: „კატა-
ნი“, „ალი აპრამი“ და სხვ. კინოთეატრები კარვად არის



მოწყობილი. რბილი სავარდები, შუაზე ფართო გასასვლელებით. თითქმის ყველა კინოთეატრი ფართო გარანიანია. კარგი ხმაინობით, კარგი ვენტილიაციით. დამასკოში ერთი შეწინნება: დასაჯობილი ავადილებიდან წყვილი ნომერი მარჯვნივა, კენტი მარცხნივ. ქალები კინოთეატრებში ძალზე ცოტანი დაიან.

ქაიროსა, ალექსანდრიასა და დამასკოში ჩვენ ვნახეთ როგორც ევკობტორი, ისე უცხოური ფილმები. ევკობტორი ფილმებიდან ერთი „გზაჯვარედინზე“ უკვე ვასწავთ ფატნა ხამამას და ამად ჰამდის მონაწილეობით. ეს ფილმი ისტორიაა ერთი ახალგაზრდა ქალისა, რომელმაც თავისი უიმედო სიყვარულის ამხავი დღიურების სახით დაწერა და ხანში შესულმა ახალგაზრდა სტუდენტ ქალს გადასცა. სწორედ ეს ქალშვილი აღმოჩნდება სარდლო ამ ქალისა, რომელიც თავისივე დღიურების საფუძველზე ბოლოს პოლიტიკის თავის ფილმს. როგორც აღვნიშნეთ, ფილმი სუსტია მხატვრულად. შინაარსიც მეტად ბუნდოვანია, ამავე დონისა ფილმი „სამარის ჩრდილი“ და „ტუხა“. პირველი მოთხრობილია, თუ როგორ დასდევს საყვარელი ქალის არჩილი ახალგაზრდა ვაჟს, რომელსაც სურს შვირთის სხვა ქალიშვილი, მეორე ფილმში წარმოდგენილია ცხოვრება წვრილი ვაჭრებისა, რომელთა შორის ერთი ვარდუარი და გაიმჯრება. ისარგებებს მეხოხბილი ვაჭრის მეგობრული ნდობით და მის ცოლთან დაახლოებას მოიწადინებს. ბოლოს თავის მიერვე დახლართულ ინტრიგებში იღუბება.

ცხადია, ისეთ შესანიშნავ ევკობტორ სურათებთან შედარებით, რომლებიც საბჭოთა კავშირში ვნახეთ, ეს ფილმები არ მოგვეწონა.

ევკობტორ ხალხს შეუძლია შექმნას მაღალმხატვრული ფილმები. სამისოდ მას შესაფერი კადრებიცა ჰყავს და ტექნიკური მოწყობილობაც გააჩნია.

ევკობტორი 8 კინოსტუდია მუშავებს. კინოწარმოებაში 5000 ცაცხე მეტი. ფილმის გადაღება გრძელდება 3 კვირიდან 6 კვირამდე. მხატვრული ფილმის დაღვმა, რომლის სიგრძეც საშუალოდ 3000-დან 3500 მეტრამდე აღწევს, ჯერ 30,000 ევკობტორ ვირვანქამდე. ყოველწლიურად გამოდის 40-60 ფილმი.

15 მაისს ჩვენი ექსპრესი ავტობუსით, პირამიდების ქუჩის გავლით, გოზას უბანში ეგვიპტულ კინოსტუდიებს ვეწვიეთ. ჩინახულით ირი სტუდია „ნაჰასი“ და „ალჰარამი“.

სიწყაყესა და ყვავილნარში ჩავფულით მაღალი შენობის წინ შეჩერდა ჩვენი ავტობუსი. ეს სტუდია „ნაჰასია“. თანამშრომლები ინტერესით გვათვალიერებენ. შედვიართ სტუდიაში, კიბეზე ახალგაზრდა არამი ეშვება, თვალს არ ეკავობრებს. გამყოლი გვაცნობს ამ ახალგაზრდას. ეს ევკობტორი ბოჰალარული მსახიობია — ახმედ რამსი, — ჩვენი მასურებელი კარვად იცნობს მას. იგი მთავარ როლს — მეზღვაურს თამაშობდა ფილმში „სიყვარული და ცრემლები“. როგორც კი ვაიგო, რომ ჩიენ საბჭოთა კავშირის კინომუშაკები ვართ, გაუხარდა, წინ გაგვადგა, მივლი სტუდია დაგვათვალიერებინა, ბოლომდე არ მოგვშორებია.

სტუდია კარვად მოწყობილი, მაგრამ ჩვენთვის სამაგალითო აქ არაფერია. კინოსტუდია „ქართული ფილმი“ ბევრად უფრო უკეთესადაა აღჭურვილი ტექნიკურად, ვიდრე რომელიმე იქაური სტუდია.

აქედან მეორე სტუდიაში მივედით. ყველა სტუდია პირამიდების ქუჩაზეა.

სტუდია „ალჰარამი“ იმავე კონსტრუქციითაა ნაშენები, როგორც „ნაჰასი“. აქ რამდენიმე პავილიონია. პირველსა და მესამე პავილიონში გადაღება მიდის. პირველი პავილიონის ფართობი 900 კვადრატულ მეტრს უდრის. იგი სავესა დეკორაციებით. იქ იღებენ ფილმს „რიტას დედა“. ყველაზე მკაცრი დისციპლინა, ორგანიზებულობა და პასუხისმგებლობა გვეცმა თვალში. გადაღება ზუსტად დანიშნულ საათს იწყება და ბოლომდე, გვემის და ვაღის დაურღვევლად მიმდინარეობს.

ასეთივე მაღალკარგობა მესამე პავილიონშიც, სადაღ რეჟისორი აბას ჰელმი იღებს ფილმს „ანოზას ნახიჯი“, და მეორე პავილიონშიც, სადაღ იღებენ სურათს მასწავლებელთა ცხოვრებიდან „ვილოკათი“.

ფხვარეფთი შევედით მეორე პავილიონში. ჩვენი ყურადღება ერთმა მსახიობმა მიიპყრო. მამინევი ვიცანი ამად ჰამდი, ევკობტორს უბოჰულოარესი კინომსახიობი, მთავარი გმირი ჩემთვის სახელი ფილმებიდან „შეხვედრა ვანდერერებასთან“, „სიცოცხლე თუ სიკვდილი“ „გზაჯვარედინზე“. ამ მსახიობთან შეხვედრას ვნატობდი და ამინდა კიდევ უხუხ სტუმრებს ერთი ვაღმობვეხედა და ისევ თამაში ვანაგრძობ. ნარდს თამაშობენ ეს და ახალგაზრდა მსახიობი ომარ ელჰარირი. როგორც კი გადაღება შეწყდა, ჩვენმა ვამოქცა გადასცა ჩვენი სურვილი, რომ მისი ნახვა გვსურს. მამინევი წამოვიდა, სახე გახრწინებული მოვიგვახლოვდა. ხელი ჩამოგვართვა. თარჯიმნის პირით ქართველ კინომუშაკთა სახელით მივესალმე. ვუამბე, თუ როგორი სიყვარულითა სარგებლობს იგი ქართველ მასურებელთა შორის, რა წარმატებით მიდიდა ფილმები მისი მონაწილეობით. უხერხულად მიმოხივდა აქეთ-იქით, ისე, როგორც ეს ქების მოსმენის დროს თავმდაბლ შემომქმედდა ასასიათებთ. მრავალჯერ ვადაგვიხდა მაღლობა, დრო ცოტა ჰქონდა, ისევ გადაღებას დაუბრუნდა. შორიდან ვუცქერი ამ დიდი გრძნობისა და მიზიდველობის მსახიობს. ყოველ შემთხვევაში მე ასე აღვიქვამ ამ შემოქმედის ყოველ მოძრაობას, ექსტივულიაციას, სახის მეტყველებას. როცა გადაღება მორჩა, ისევ ჩვენთან მოვიდა. გვესაუბრა თავის ახალ რომზე, რომელიც საფუძვლიანად განსხვავდება მის მიერ აქამდე რეჟისრებული როლებიდან. ვამომშვიდობებისას სურვილი გამოვთქვი მეხილა იგი დამისი ახალი სურათი საქართველოში.

— თუ დრო ხელს შემიწყობს, დიდი სამომავლო მიზნით ჩამოვალ საბჭოთა ქვეყანაში, კერძოდ, საქართველოში. რომელზეც მე ძალიან ცოტა ვიცი, — დარცხებით მომიგო მან.

კარგა მანძილზე გამოგვიცოლა, ხელი გრძნობით ჩამოგვართვა. დავეშვიდობეთ.

საღამოს 8 საათზე ევკობტელ კინომუშაკებს უნდა შეეხებოდ. შეხვედრა ევკობტის ყოფილი მეფის გემშუა მოწყობილი, მდინარე ნილოსში. თითქმის საღამოე ჩვენდა სამამოდ განწყობილია; გრილა, ნიკვი ქრის, ნელა ირხვევა მდინარე ნილოსის მოლოცივიე ტალღებზე შენობათა მერთალი ჩრდილები. ვანსაკურებთი ვეზბილავს შორიდან „ნილოპილიტონის“ სასტუმრო, რომელიც ყველაზე ახალი და ყველაზე ძვირფასი სასტუმროა მიელ ქაიროში. ტკბილულობით სავეს მაგაღას შემოვუსხედით. არ

ვეესამოვნა, რომ ჩვენთვის ფრიად ნაცნობი მსახიობი ქალი ფატენა ხამამა არ მოვიდა. იგი ექსპედიციაში აღმოჩნდა. სამავიეროდ მოვიდნენ სხვა მსახიობები და პროდუსერები, რეჟისორები და ფილმის სხვა მუშაკები. შეხვედრა მტად თბილსა და მეგობრულ ატმოსფეროში მიდიოდა. როგორც გადმოგვცეს ჩვენთან შეხვედრის მსურველნი ძალიან ბევრნი იყვნენ, მაგრამ გადაღების დაძაბული დღეების გამო ყველამ ვერ შესძლო ამ შეხვედრაზე მოსვლა.

ამ შეხვედრაზე, სხვათა შორის, ჩვენ გავიცანიე ეგვიპტისა და საერთოდ ახლო აღმოსავლეთის ახალი კინოვარსკვლავი მაგდა, ახალგაზრდა მსახიობი ქალი და უკვე საკმაოდ გამოცდილი პროდუსერი. ადრე ეს ქალი ქაიროს ერთ-ერთ კინორეჟისორს შემოწმენია და გადაღებზე მიუწყვეცია. პირველ როლს განსაზღვრავს მისი ცხოვრების ახალი გზა. იგი ახლა ხელიდან ხელში გადადის როგორც მსახიობი და ყოველი როლის განსახიერებისას 5 ათას ეგვიპტურ გირანქას ღებულობს. როგორც გადმოგვცეს, იგი ამჟამად 25 წლისაა და იმდენი კაპიტალის მქონეა, რომ თვითონ იწყებს რეჟისორებს ფილმის დასადგმელად. შექმნილი აქვს შემოქმედებითი ორგანიზაცია „მაგდას ფილმი“ და თავისი ემპლემით უშვებს ახალ-ახალ სურათებს. მისი მონაწილეობითა და დადებით გამოშვებულია 40 ფილმი. მათ შორის განსაკუთრებული პოპულარობით სარგებლობს ფილმი „ჯამილა“ ალჟირის ნაციონალური განმათავისუფლებელი ბრძოლების მონაწილე განთქმული გმირი ქალშვილის ჯამილა ბუხირედის ცხოვრებიდან. ჯამილას როლს თვითონ მაგდა თამაშობს. ამავე საღამოს ვენახეთ ეს ფილმი. აღტაცებაში მოვყავართ მაგდას ბრწყინვალე არტისტულ ნიჭს, მის არაჩვეულებრივ, დიდ მიმზიდველობას, შინაგან სიბოძასა და საერთოდ შემოქმედებით ნიჭს. ხალხისათვის თვალდადებელი ქალიშვილი ჯამილა განსახიერებული ჰყავს მთელი სიღრმითა და ეროვნული სულისკვეთებით. ამ სახეში მსახიობის მიერ განზოგადებულია ახლო აღმოსავლეთში მიმდინარე ნაციონალურ განმათავისუფლებელ ბრძოლებში მილიონობით მონაწილე ახალგაზრდობის ნამდვილი სახე. ფილმში უსათუოდ იგრძნობა საბჭოთა ფილმის „ზოია კოსმოდეინასკისა“ გავლენა, მაგრამ მიუხედავად ზოგიერთი ნაკლებობისა, იგი მინჯდამოუკიდებელი, თავისებური ეროვნული შემოქმედების ნაყოფია.

ამ ფილმში მონაწილე, მთავარი როლების შემსრულებელი მსახიობებიდან ჩვენ შეხვედრას დაესწრნენ: ანბედ მახაბარი (ავანყებულთა მეთაური) და სალამ ნაზმი (ბოლიციის უფროსი), აგრეთვე ცნობილი პროდუსერი და რეჟისორი ენუელ დინ ზულფიკარი. ზულფიკარის უკანასკნელი ფილმი „ისიე ცოცხალი“ ფერადი სრულმეტრაჟიანი კინოსურათია, რომელსაც ეგვიპტის კინემატოგრაფია იხორმსხვტრულ იღებდ სიმაღლეზე აყავს. იგი ნაჩვენებო ახალგაზრდობის საერთაშორისო ფესტივალზე ქ. მოსკოვში 1957 წელს და დიდი შეფასება მიიღო.

დიდნაზ გაგრძელდა ჩვენი მეგობრული საუბარი. დრო მიიწურა, მაგდა იჩქარის — სრულ 10 საათზე მას გადაღება აქვს. ერთი წუთი დაკვიანება არ შეიძლება. მისი მიზეზით გაწეულ ამო ხარჯებს თვითონ ზღაპს თავისი ჯა-



ხეოფისის პირამიდისაკენ

მაგირიდან. ეს კი არც თუ ისე სასიამოვნოა. სხვებიც იჩქარიან. აქ ყველაფერი და განსაკუთრებით კინოხელოვნებაში თვითუფილი წუთი და წამი განსაზღვრულია.

გამომშვიდობების წინ ამხანაგებმა მასამიძლებმა მოსკოვიდან წამოიღებულ რუსული ხელოვნების ნაწარმოებები გადასცეს საჩუქრად. მსახიობს თბილისიდან წაღებული ზისი ხისაგან გამოკვეთილი არწივის ქანდაკება მივართვე, ქართული წარწერით. — „ეს არწივი საქართველოს მთის არწივის სახეა, იგი ძლიერია და სულ მალდა-მალდა ფრენასა მიჩვეული. დე, თქვენი შემოქმედებაც ისე ძლიერად და მალა ფრენდეს ეგვიპტის კინოხელოვნების ცეხე, როგორც ჩვენი არწივები კავკასიონის მთის მწვერვალებზე დაფრენენ მეთქი, — გუთხარი მაგდას საჩუქრის გადაცემისას. გახარებული წაიოდა. საჩუქარი ჩამომართვა, გულთან მიიკრა და დიდი, გულწრფელი მადლობა გადამიხადა.

— ძლიერ მინდა საბჭოთა კავშირში ჩამოსვლა. როგორც კი დარს ვიშოვი, მაშინვე მოვიანახლებ მას, თქვენც გეწვევტი საქართველოშიო. — მომიგო მან.

უკვე საკმაოდ ბნელოდა, როცა დაეტოვეთ გემბანი. დამით 12 საათზე კინოთეატრ „ოლეონში“ ვნახეთ მაგდას ფილმი „ჯამილა“, მივლეთ მისგან გამოზაფანილი ფოტოსურათები ავტოგრაფით. აგრეთვე რეჟინტრონზე ნაბეჭდი მისი ავტობიოგრაფია.

სესანის შემდეგ დიდნაზს დავესერინობდით ქაიროს გაჩირადნებულ ქუჩებში. ყველაფერს ვაოვალეირებთ. ვიზახსოვრებთ. მოკვიბდება კი ხელმოკრედ აქ ჩამოსვლა?

მეორე დღეს ქაიროს დაეტოვეთ და საშობოლოსკენ გამოვეშურეთ.





ქუთაისში არის სახალხო ოპერის თეატრი

რუთა ბერძენი, ვახტანგ ქუთათელიძე



ინ იცის, რამდენჯერ ყოფილა ქუთაისის სახლო-გადამცემის სხვადასხვა წრეებში ლაპარაკი იმაზე, რომ ხელოვნების მოტრფიალე ქალაქს, მის თეატრალურ, მუსიკისმთავარულ მოსახლეობას ვუპირობება საკუთარი ოპერის თეატრი, ამ სურვილს მუდამ ამავრებდა ის ვარეშობა, რომ მ. ზალანჩივაძის სახელობის სამუსიკო სასწავლებელში წლიდან წლამდე უწყვეტ ნაკადად მოედინებოდნენ და იზრდებოდნენ მშვენიერი ვოკალური მონაცემების მქონე ახალგაზრდები, რომ თბილისის ზ. ფალიაშვილს სახელობის ოპერისა და ზალეტის სახელმწიფო თეატრის წყაყანა ძაღები — სსრ კავშირის სახალხო არტისტი ბ. ამირხანაშვილი, საქ. სახალხო არტისტი დირიჟორი დ. მირცხულავა, რესპუბლიკის სახალხო არტისტი ეკ. სოხაძე, ნ. ცომაია, დ. ზაღრძიძე და ბევრი სხვა მომღერალი მათი მომდევნო თაობებიდან ქუთაისის მკვიდრნი არიან. აქ შეისწავლეს პირველი გამა, სოლფეჯიო, პირველი რომანსი, პირველი არია და მას შემდეგ არა მარტო ჩვენს რესპუბლიკაში, მის ფარგლებს გარეთაც გაუთქვეს სახელი ქართულ მუსიკალურ ხელოვნებას.

ესეც არ იყო, შეიძლება მოვიგონოთ ქუთაისელი ნაცნობები, აგრეთვე საწარმოთა და მოსწავლეთა თვითმოქმედი ჯგუფების ადრინდელი შემაღლებლობა: რამდენი იყო მათ შორის ბრწყინვალე ხმითა და სცენური უნარით დაჯილდოებული დამაინა, რომელთა ნიჭი და შესაძლებლობა დროთა განმავლობაში ვერ ბოლოვდება შესაქანს.

ჩვენი პარტიისა და მთავრობის ბრძნული შორსმჭვრეტელობა, რომელიც ხელოვნების სფეროში დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს მხატვრული თვითმოქმედების განვითარებას, ხალხის წიაღში მართებულად ხედავს თეატრალური და სამუსიკო ხელოვნების გაფურჩქნების წყაროს. ამიტომ იყო, რომ საქართველოს სსრ კულტურის სამინისტრომ ქუთაისის ე. შამშიას სახელობის კულტურის სახლთან ჩამოაყალიბა ოპერის სახალხო თეატრი. მისი რეზიდენცია იქნება საქვილარმონიის საზამთრო თეატრი, სადაც საოპერო სპექტაკლები კვირაში ორჯერ გაიმართება. შეფა — ზ. ფალიაშვილის სახელობის თბილისის ოპერისა და ზალეტის სახელმწიფო თეატრმა სახალხო ოპერის უსყიდლო გადასცა კონტემპი, რეკვიზიტი, დეკორაციები; მნიშვნელოვანი შედეგი გაიღო აგრეთვე მთრე შეფა — მესხიშვილის სახელობის სახელმწიფო თეატრმა.

სახალხო ოპერის თეატრის დირიჟორად და მხატვრულ ხელმძღვანელად დანიშნულია თ. კობახიძე, რეჟისორად — თ. ალექსიშვილი.

ქ. ქუთაისში სახალხო ოპერის თეატრის ჩამოყალიბება ისტორიული XXI ყროლობის გადაწყვეტილებათა წარმატებით განხორციელების თვალსაჩინო ნაყოფია. ამ ეროვნულმა საქმემ ქუთაისელებთან ერთად მიიღო ჩვენი რესპუბლიკის ხელოვნების მუშაკები ალავსო სიამაყის

გრძნობით. მიმდინარე წლის 25 ივნისს ქუთაისის სახალხო ოპერის თეატრი საზვიმო ვითარებაში გაიხსნა.

ამ დღეს ქუთაისელებმა თავიანთ ოპერის თეატრში მოისმინეს სასიქაღლო თანამემამულის ზაქარია ფალიაშვილის გენიალური ოპერა „დაისი“, რომლის მზადებასაც საოპერო თეატრის დეარსებადმდე რამდენიმე თვითაღრე შეუდგნენ მისი შეუპოვარი ინიციატორები — მ. ზალანჩივაძის სახელობის სამუსიკო სასწავლებლის დირექტორი თ. კობახიძე და რეჟისორი თ. ალექსიშვილი. ამ პატიროტული საქმის განხორციელებისათვის ბრძოლის დღეებში მათ მხარში ამოუდგნენ მუსიკალური სასწავლებლის კონცერტების დირექტორ დ. გელოვანი, ლ. ფუტუბიძე, ლ. კასანი, რომლებმაც დიდი ენერჯია მოახმარეს სოლისტ-მემსრულებელთათვის ოპერის ცალკეული პარტიების შესწავლას. განსაკუთრებულ აღნიშვნას იმსახურებს ხორმეტი-ტერ დ. ფაშულიას დაუცხრომელი მუშაობა. ამ მუშაობის სირთულე უფრო ნათელი გახდება, თუ აღვნიშნავთ, რომ მუსიკალური სასწავლებლის საგუნდო-სადირიჟორო კლასის მოსწავლეებთან ერთად თეატრის გუნდის შემადგენლობაში არიან ქალაქის საწარმოთა და უმაღლეს სასწავლებელთა ახალგაზრდები. გუნდის ძალიან და თავისუფლდა შესრულებამ, მისმა სუფთა და ძლიერმა კლერადობამ დიდად შეუწყო ხელი სპექტაკლის წარმატებას.

სახალხო ოპერის ენთუზიასტ მსევეურებს მხარში ამოუდგა მოცეკვავეთა მშვენიერი, მზარდი ანსამბლი, რომელსაც სათავე უდგას ახალგაზრდობისა და სტუდენტთა V საერთაშორისო და რესპუბლიკის პირველი ფესტივალების ლაურეატი მ. ლომთათიძე. ცნობილია, რომ „დაისში“ ქორეოგრაფიულ ნაწილს საქაბო დიდი ადგილი უკავია; მასში უხვადაა მოცემული ჩვენი ეროვნული ტყეების ნიმუშები: „ქართული“, „ფერხული“, „ფარეკაობა“, „მთიულური“, რომლებიც ანსამბლმა მოკლე დროში მოახზადა სპექტაკლისათვის.

სახალხო თეატრის დირიჟორმა და სამხატვრო ხელმძღვანელმა თ. კობახიძემ ჯერ კიდევ რამდენიმე წლის წინათ მოამზადა და განახორციელა „დაისის“ დადგმა ქუთაისის მუსიკალური სასწავლებლის ძალიებით. აქედან დაიწყო მისი სადირიჟორო დებიუტი. გარდა იმისა, რომ თ. კობახიძე ორკესტრის დირიჟორის როლუ ხელოვნებას უნდა დაუფლებოდა და დეტალურად შეისწავლა ოპერის პარტიტურა, იგი ძირითადი როლების შესახროლებლებს ასწავლიდა ვოკალურ პარტიებს, ხელმძღვანელობდა რთულ საგუნდო პარტიების დამუშავებას. კონტროლს უწევდა საოპერო სპექტაკლის მზადების საერთო პროცესს.

ყველაზე რთული მიიქ ვოკალური საშემსრულებლო ხელოვნება, — ძნელა სრულყოფილად ჩამოაყალიბო სცენურ-მუსიკალური ხასე, იმდერო, იმოქმედო, რთულ მუსიკალურ ფრაზებში გადმოსცე ოპერის გმირის ღრმა სულიერი განწყობილებანი, მუსიკალური სახის დამახასია-

ათეგული ნიშნები. ამ მხრივ აღსანიშნავია მაროს როლის შემსრულებელი თინათინ ნიკოლაძე, რომელმაც შექმლო მაროს პარტიის დაძლევა. მან გვაგრძნობინა უწყვირ მღვო-მარეობაში ჩავარდნილი ქალის გულის წუხილის. დღი, თავისუფალი სიმღერა ორგანულად ერწყმიდა სცენური ვითარებით შექმნილ განწყობილებას. ძლიერი ვიკალურ-რი ნიჭი გამოავლინეს ნანოს როლის შემსრულებლებმა მე-დეა ნიქაბაძემ და ციალა მამარდაშვილმა.

მალხაზის პარტიაში სამი ადგილობრივი შემსრულებელი გამოვიდა: კ. ტაბატაძე, გ. სიხარულიძე და ნ. ნაჭყვიაძე. ამავე როლში გამოსაყვლად ემზადება ჩინებუ-ლი ვიკალური მონაცემების მქონე ახალგაზრდა მომღერა-ლი კ. ჩხეიძე. ამ თათალია, ძნელია დებიუტანტისათვის თავი დააღწიოს იმ ძლიერ მღვღერაებას, რომელიც ასეთ წუთებში იპყრობს აღამინას, მოახდინოს შემოქმედებითი ყურადღების სრული კონცენტრაცია, მაგრამ ახლად დაწ-ყვებულ კარგ სამკეს და თვითმომქმედ ხელოვნებას ბევრი რამ მიეტივება. პირველ სექტეტკალში მალხაზის პარტია იმღერა კ. ტაბატაძემ, თავისუფლად შეასრულა პირველი მოქმედების ყველა ლირიული ადგილი და დააბოლოვა ღამაზაღა შესრულებული „თავი ჩემოთი“. შემდეგ მოქმე-დებებში მის ხმას ოდნავი დაღლილობა დაეტყო, მაგრამ საბოლოოდ მსმენელზე კარგი შთაბეჭდილება დასტოვა.

მალხაზის როლისათვის კარგი მონაცემები აქვს მომ-ღერალ გ. სიხარულიძეს. მას აქვს სასიამოვნო ტემპრის ხმა, თუმცა ყველა რეჟისტრში, კერძოდ მაღალში, თანაბარ ძალით ვერ ჟღერს. მომღერალმა შეძლო მალხაზის როლ არიგებში, დუეტებში და რეჟიტატივებში გადმოე-ცა სცენური სიტუაციის დრამატუზში, მალხაზის სული-ერი წიბოლის გამომსახველი მოქისი სიმშვენიერ.

საინტერესო იყო ამავე როლში ნ. ნაჭყვიაძე. იგი ცდი-ლობდა უფრო მეტი შინაგანი ცეცხლი, ტემპერამენტი ჩა-ექსოვა მალხაზის როლ დრამატულ მომენტებში და ამით საყოფოდ გამოეხატა გმირის შინაგანი მისწრაფებანი. მსა-ხიობი ამას ყველგან ვერ ახერხებდა, თუმცა გამოსათხოვა-რი არიის კულმინაციური ადგილების მაღალ რეჟისტრში მისი ხმა მთელი ძალით ჟღერდა.

კიაოზ ქართული საოპერო ხელოვნების პოპულარული გმირია. კომპოზიტორი მას ვეინახტავს როგორც შეუდრე-კელს, საკუთარი უფლებების მოპოვებისათვის თავგამოდე-ბულ მებრძოლს. ასე გაიგო კიაოზის სახე აღ. მამუკელა-

შვილმა. მომღერალმა კარგად ჩაატარა მეორე მოქმედება, თავისუფლად იმღერა „სული ზოროტ“ და „ღამისხი; დღა მალხაზის“, თუმცა ამ უკანასკნელს აკლდა რიტმული ხი-უსტეტე.

ცანგაღას როლის შემსრულებელს ს. კუხიანიძეს საო-პერო ხელოვნების საკმაოდ გამოცდილება აქვს. მისი ცან-გაღა მკაფიოდ გამოავლინა, ცოცხალი ენის დედა თვის-ბების შემცველი სცენური სახეა. ამავე როლში გამოვიდა. მ. ბალანაშვილის სახელობის სამუსიკო სასწავლებლის კურსდამთავრებული ს. ოცხელი. ახალგაზრდა მსახიობს კურს სცენური მონაცემები აქვს, მაგრამ მომავალში მას დასჭირდება უფრო სერიოზულად იმუშაოს ცანგაღას სა-ხის როგორც სცენური, ისე ვიკალური მხარის სრულყოფი-სათვის.

სილაღე და მოქნილობა მიმოზიდველს ზდიდა ფ. მექმა-რიაშვილს ტიტოს როლში. ქუთაისის სახალხო ოპერის ახალგაზრდა მომღერლებმა ღირსიული პარტნიორობა გა-უწყის საოპერო ხელოვნების დაზოგინილ მოღვაწეს — სსრ კავშირის სახალხო არტისტს, სტალინური პრემიის ლ. უ-რეატს ბ. ამირანაშვილს, აგრეთვე რესპუბლიკის სახალხო არტისტს ბ. ტრავიშვილს (კიაოზი). თბილისის საოპერო თეატრიდან მოწვეული იყვნენ აგრეთვე რ. გორგიძე (კი-აზო), ა. ანდლუაძე (მალხაზი), მ. ამირანაშვილი (მა-რო) და სხვა.

„ღამისი“ დადგმა განახორციელა რეჟისორმა ოთ. ალექსიშვილმა, რომელსაც ენერჯია არ დაუზოგავს შექმ-ნა გარკვეული ფორმის თეატრალური სანახაობა, მხატვ-რულად ერთ მილიანიზაში მოეცია საოპერო სექტეტკალის ყველა შემადგენელი ელემენტი. რეჟისორი მკვეთრად არ უსვამს ხაზს კლასობრივ დიფერენციაციას, უპირატესობას ანიჭებს პატრიოტული მიჯნალობისა და სიყვარულის ყოვლისმძლე ძალას. მაგრამ იმის გამო, რომ სახალხო ოპერის მონაწილეუთა უმრავლესობა არა პროფესიონალია, არა აქვს სასცენო ხელოვნების გამოცდილება, ბევრი მნიშ-ვნელოვანი მუსიკალური ეპიზოდი არ არის შევსებული შესაბამისი მოქმედებით. ასეთია, მაგალითად, ნანოს და მაროს პირველი სცენა, მალხაზისა და მაროს შეხვედრა, კიაოზსა და მალხაზის ხმელონი შეხრომება და სხვა. სა-ხალხო სცენების ცალკეულ ჯგუფებში არ არის კონკრე-ტულად გამოვლენილი ხასიათები, არ არის განსაზღვრული სამოქმედო ამოცანები.

თავისთავად კარგია ხელოვნების დამსახურებულ მოღვაწის ი. ასკურავას მხატვრობა. ღამაზაღა დეკორაცი-ების ცალკე აღებული დეტალები — ეკლესია, ბუნების პეიზაჟი, ამაღლებული სადგარები იქნება თუ სხვა. მაგრამ ყველაფერ ამას თვითმინური ხასიათი აქვს, ხელს უშლის შემსრულებელს თავისუფლად მოქმედებასა და ოპერის იდეური შინაარსის მკვეთრად გადმოცემაში. პირველი აქ-ტის მასობრივ სცენაზე და ცეკვებს ზღვრადეს უხერხულად ამაღლებული ფიგურანჯი, რომელსაც სცენის მთელი მოე-ღანი უპირავს. უკანასკნელ მოქმედებაში ნაცვლად ეკლე-სიის დაბალი ვალენისა, რომლის მიღმა პერსპექტიულ-სივრცეში ჩამავალი შუის ცისკიდური — ღამის უნდა იგ-რძნობოდეს, ხოლო ოპერის საფინალი სცენას მწუხრის წითლად მოცისკორეზებული ჰორიზონტი ესიტყვებოდეს, — სცენის მთელ სივრცეს ფარავს ტილოზე ნაწატი უზარ-მაზარი ეკლესია. „ღამისი“ დადგმას ქართულ სცე-

ქუთაისის სახალხო ოპერის თეატრი. სცენა სექტეტკალდან „ღამისი“



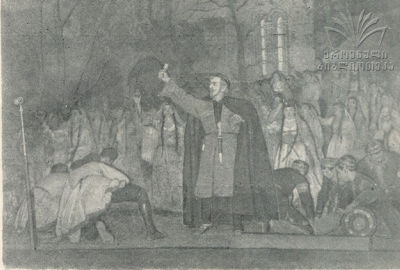
ნაზე დიდი ტრადიცია აქვს. საჭიროა ვიხელმძღვანელოთ ამ შვენიერი ტრადიციით, ამასთან არ გადავუხვიოთ კომპოზიტორის მითითებებს.

„დაისი“ ქუთაისის სახალხო ოპერის თეატრის პირველი წარმოდგენა, პირველი გამოცდა. ეჭვი არ არის, რომ შემდგომ დადგმებში მაცურებელი ნახავს უფრო მეტ მხატვრულ დახვეწილობას და პროფესიონალიზმს, რაც სახალხო ოპერის თეატრს განუტეკიცებს ქართული კლასიკური მუსიკის ბოპულარიზატორის საპატიო როლს.

სახალხო ოპერის გახსნისას „დაისი“ ოთხი დღე ზედიზედ იქნა ნაჩვენები და ოთხივეჯერ იგრძნობოდა თეატრის დარბაზის სიციფროვე მრავალრიცხოვანი მაყურებლის გამო. ასეთივე ანშლაგი იყო, როდესაც ოპერა წარმოადგინეს ლ. მესხიშვილის სახელობის თეატრის შენობაში. ეს იყო დიდი აღტაცებისა და სულიერი კმაყოფილების დღეები ქუთაისელი საზოგადოებისათვის. ყველაზე სასიამოვნო ის არის, რომ უკვე პრემიერის მეორე დღესვე ქალაქის ქუჩებში უღიმღამო სტილიზებული სიმღერების ნაცვლად „დაისის“ ხმატკბილი მელოდიები ჟღერდნენ.

სახალხო ოპერის პირველმა სპექტაკლმა გამოავლინა მისი სამხატვრო ხელმძღვანელისა და ღირიჭორის თ. კობახიძის დიდი ენთუზიაზმი, მუსიკალური გემოვნება, პროფესიული კულტურა და შრომისუნარიანობა გუნდსა, ორკესტრსა და სოლისტებთან მუშაობაში.

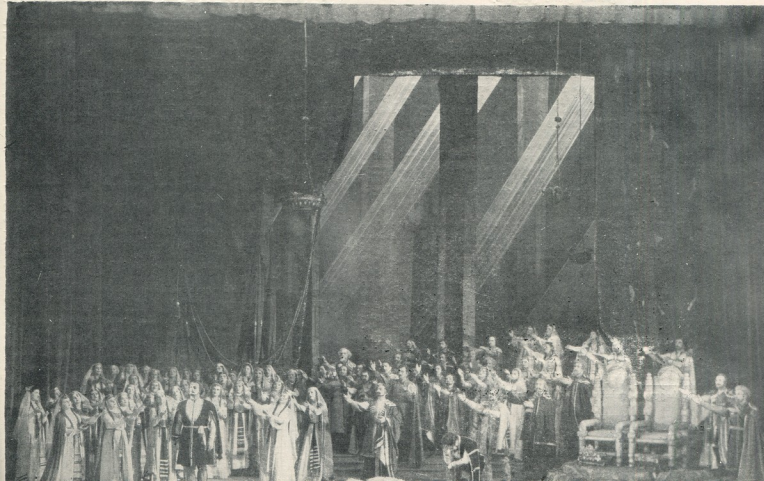
ხელოვნებაში ყოველ პირველ საქმეს, პირველ ნაბიჯს



სცენა ქუთაისის სახალხო ოპერის სპექტაკლიდან „დაისი“

რამდენადმე თან სდევს მისატყვებელი ნაკლოვანებანი. ის ვერც ქუთაისის სახალხო ოპერის თეატრმა აიცილია. მაგრამ მის მიერ ქართული საოპერო ხელოვნების შედგენის „დაისის“ განზორციელება, გაბედული ნაბიჯია, საიმედო დასაწყისია ხალხის წიაღიდან გამოსული ტალანტებისათვის ფართო გზის გასაკაფავად. ამაში კი ვხედავთ იმის საიმედო პერსპექტივას, რომ საქართველოს მეორე ქალაქს მალე ექნება პროფესიული საოპერო თეატრი.

სცენა თბილისის საოპერო თეატრის სპექტაკლიდან „ღარეჯან ციხერი“





თქვენი სტუმართმოყვარეობით გვასტუმრობდნენ.
 მ. ფ. შ. დ. კ. (თავს უწევს თანამისი ნიშნად): ექვსი არ მე-
 პარება, რომ ეს ასე იქნებოდა. მე ამოღდი ის მაღრანები,
 რომ შეიძლება ის ერთადერთი პაწაწინადღა თოხი, რომელი
 ვიცი კიდევ დარჩა თავისუფალი, კლამატონები არ მოეყო-
 ლი, სულს სამოცი მასტარს ღიბრება. კლამატონები ხომ
 გრადი ბრძანდებიან?

გ. რ. შ. დ. კ.: მო, ასე ვთქვათ. მეც შეიძლება ღამის გასათვი დავლიო.
 მ. ფ. შ. დ. კ.: ბანო ვიცი: სამოცი მასტარს, რომ ის უფლის გა-
 მოყარა.

მ. ფ. შ. დ. კ. (ცეცხლად): კლამატონები, მე სწორებითაც არა
 წასტარ ვინმეს უკლი ვაგვიყო, ამის ვაგო... (ატარებულდება
 მუსასტარად.)
 ხანდაზმული ბანოვანი: ასეთი ღამავეც არა საქობია.
 წამოხე. (შეღის ფუნქციონირს მოკაპატარის თახკობით.)
 მ. ფ. შ. დ. კ.: ბანოვანი (ასობს/გადაცხადებს): ამსომოცი პო-
 ატარი ერთი თოხიწინა (გრძობს ვადებდავს). თანაც ბავშვთა
 ერთად. რა საზღვრება ტრინალი რომ შრომობს, მერვე?
 მ. ფ. შ. დ. კ.: თოხი ამსომოცი პოატარს ღირის, გინდა ირი
 სულს შევიღებ შევ და გინდა სამი,
 მ. ფ. შ. დ. კ.: ბანოვანი (გრძობს, ცეცხლს სვამს ცილს):
 მეორე მხარე, ხომ არ შეიძლება, რომ თქვენ ქუჩაში დაგ-
 ტობოთ, ჩემი კარგი ვიზოვი, წამოხე.

ყველა იმუნდადებული შეღანა. სცენის სიბრძნეში მეორე მხრიდან გა-
 მოჩვენება მოკაპატარე ბრავიო ხელში, მას მისდევს ხანდაზმული
 ბანოვანი, მეორე გამორჩენილია ბეჭეტი ბანოვანი და გრძობს ბავშვით
 ხელში.

მ. ფ. შ. დ. კ.: ბანოვანი: ამსომოცი პოატარს მე ცერე იმს
 შემდეგ არ ავლავდებულვარ, რაც ჩემი სუცავალი ზალი
 მოიტაცებს ხანდაზმული.

ხანდაზმული ბანოვანი: ახა, აქ რა ზალზე ღამაგაყის
 ავადგალია

მ. ფ. შ. დ. კ.: ბანოვანი: არა, ისე რომ ვთქვათ, ჩვენ თოხი
 წინ ვართ, ბავშვები ხომ უნდა მივათავსოთ, ასე არ არის?
 (გრძობს) სარ შევიძლიათ ბავშვთა სანთვარი ფასი მანის გაი-
 ლო?

გ. რ. შ. დ. კ.: მე შეუძლებელია. იცი, მე სასწრაფოდ მომიხდა წამო-
 ვლა და აღუტახტს დაავრულდა საქმარის ფული მოვიდა.

ხანდაზმული ბანოვანი: თქვენ რა, არს სამოცი პოატარი
 გაქვთ?

გ. რ. შ. დ. კ.: არა, სამოცი ვადავიხილი.

მ. ფ. შ. დ. კ.: ბანოვანი: საწოლები ხად არის?
 მ. ფ. შ. დ. კ.: ბანოვანი: არა, არის. ახ სანები და ტომარები,
 თქვენ თითონი მოეჭვიტო როგორცო. უნდა ვახაროვდი, რომ
 შემიწა არ ვაწვევინ, როგორც სხვა მრავალი წაწვევინ.
 (გაღიღი.)

მ. ფ. შ. დ. კ.: ბანოვანი: ვაგიწერ? ახლავ შეიფუნდუქსთან
 წავალი რომ ემიწო სულს ამოხალის მე უტყობა?
 ხანდაზმული ბანოვანი: როგორც შენს ქმარს ამოხალის?
 მ. ფ. შ. დ. კ.: ბანოვანი: რა ვუტყობა ხა (ტრინა).
 ხანდაზმული ბანოვანი: როგორც ვაგალო ისე, რომ ცო-
 ჭათი მარცხ ღლივინ დავსვავს?
 გ. რ. შ. დ. კ.: ცე ჩემთვის იყოს. (ბავშვს დაბლა სვამს) როცა მარტო არა
 ხარ, უკვდილობს უფრო იოლად გაგხადოვს. თანაც თქვენ
 ოხოხივალა გაქვთ. (თან იტაცება ჰევის). ვერ წარმოიდგინე,
 როგორ მოულოდნელი იყო ჩემთვის ეს ამბები „საუკვადრეო-
 რა“ — იგივეა ბოლომდე თქმა ჩემმა ქმარმა სადილის წინ, —
 ცოცხალი ხოლმე წამოწევი, ოარცხ, ხომ იცი, ისევე ვაძრ-
 დება თავის ტვილოვს. (მოთარვის ტომარებს და შლის ლო-
 ვის, ბანოვანი თვალს ადევნებენ მის შემოაზნას და თან
 ერთმანეთს უტყობენ.) „გოგონა, — ვეტობდა ბოლომდე უტყე-
 ნატარს, — როგორ შემოძლია წამოწევი, როცა სამოცი კაცს
 ვეძლით სადილად. მსახურების მიხედოთ ხომ ვერ იქნები ადამ-
 ანი და თანაც მიხეილოც უტყეწოდ არაფერს არა სვამს“
 (მიხელობს) ხედავ, მიხეობ როგორ გიპარება საქმე, ხომ გი-
 ხაროი (ანახლებულად შეინიშნავს, რომ ბანოვანი გაკვირვებუ-
 ლები ადევნებენ თვალს და თან რაღაცს ჩერებულებს).
 იმის ეს. უკვლით შემოხებვევია ცარიელ იატაკზე არ ვაწვე-
 ვი. მე ირად ვაგალო სახანბი.

ხანდაზმული ბანოვანი: ძალიან ვაწაფული კი უკვილი-
 ხარო ღლივინ ვაგალო, ჩემო მტერხანო. ახა ერთი ხელე-
 ბი მიწავიწე?

გ. რ. შ. დ. კ.: (შეინიშნავს): რა გინდავთ მავითი სიკვამლე?

მ. ფ. შ. დ. კ.: ბანოვანი: ახლავ ვაგვიწვიო ხელეები

მ. ფ. შ. დ. კ.: ბანოვანი: გრძობს აწვევინა ბანოვანი ხელს.

მ. ფ. შ. დ. კ.: ბანოვანი (ზემიით): ხელ ვადატყავებული აქის
 მახალე უკვილი.

ხანდაზმული ბანოვანი (მღისს კარებთან და ყვირის):
 იცი, მსახურნა!

მ. ფ. შ. დ. კ.: ბანოვანი ხო ვაგალო, შე არამზადვ. ახლავ ვა-
 გომტობი, რა გინდავთ ვაგალოვინა?

გ. რ. შ. დ. კ.: (დახრწული): რა უნდა მექონდა ვაგალოვინა — მე ვეფ-
 რბოდე იქნებ ოხოხივალათი წამოყვანონ-მეთქი. ცოტაოდენ

მანძილს მანაც ფეხით აღარ ვაგვიტლიდი. ძალიან ვიზოვი
 პურაფრის ნუ ასტეხავი, შე თვითონ ვაგალო.
 მ. ფ. შ. დ. კ.: ბანოვანი (მანის როლსაც ხანდაზმულს
 მსახურებს უძახის): მო, წავალი, მარგარ სამოცილის თანხ-
 ზობით. ვერგარგობოთ კი აქ დარჩი. ფეხი არ მოცილოვ, გეს-
 ში: კი, მარგარ მე ხომ სამოცი მასტარის ვადახდა მიწოდლა.
 (ჩემთვის სასულეს). თქვენ თვითონ ნახეთ. მე მაქვს ფული,
 არ, თოხი ვადა ათმასტარის და ცხვე როგორც ხოხიანი, არა,
 ცხვე ათაზანა, ხედავ, სულ სამოცი. მე მხოლოდ მიწოდლა,
 რომ ოხოხივალად მომიტყობინა ბავშვი. სიმარტოვით უნ-
 დავი, ხო არის.

მ. ფ. შ. დ. კ.: ბანოვანი: აჰ, მამ შენ ოხოხივალზე ვინოდლა
 მოკვალაბულივალა? ახლა ცხვალა უკვალაგალო.

გ. რ. შ. დ. კ.: მოკვალაბული კლამატონი, შე ვალარა, რომ მდამოი წარ-
 მოხილობს ვარ. ძალიან ვიზოვი პოლოცია და დავაძვინებ.
 ბავშვი მავლად წოდების ეტუფობს. აჰ, ნახეთ როგორც სავე-
 ნებშია ვამოხივალდი. ისიც ისეთივე ვადივალდა, როგორც
 თქვენ.

მ. ფ. შ. დ. კ.: ბანოვანი: აჰ, მალავი წოდების ვიცი, ვიცი
 თქვენი ოჩინები. მაშა ახლათ თავები შევას, არა?

გ. რ. შ. დ. კ.: (გაქმარებულს ხანდაზმულს ბანოვანს): კარგი, რა ვაგე-
 რები ბნულ გული არ ვაგაწინაო?

მ. ფ. შ. დ. კ.: ბანოვანი (ხანდაზმულს): ფრთხილად იყავი, რა-
 მერ არ ავტებობს. საშინაო ვაგე. ვაგე ვაგე ვაგე ვაგე ვაგე ვაგე
 მ. ფ. შ. დ. კ.: ბანოვანი (ვერისით): რაშია ვაგე?

ხანდაზმული ბანოვანი: ცე კლამატონი შემოიპარა ჩვენ-
 დის, ბანოვანად ახადებდა თავს. ტყუპია, ქურდი.

მ. ფ. შ. დ. კ.: ბანოვანი: და თანაც საშინაო. მაგას ჩენი
 დაბავცა უნდა. ხო საქმე პოლოცია უნდა ვაგომოძობს. აჰ,
 ღმერთო, მე უკავ ვერანობ, როგორ მტყდება ისევე ჩემი
 შუკვი.

მ. ფ. შ. დ. კ.: პოლოციას აგევადა ხად ნახავ. (გრძობს) აიკიდე
 შენ გულა-ნახალი, ჩემო და, და მოხუცი აქვდა.

გ. რ. შ. დ. კ.: (ტრახბორულად იყვანს ბავშვს): ბავშვი არადავალაო, თქვენ
 დადაცოდ თქვენ თავებზე პოლოციაზე კედელზე!

მ. ფ. შ. დ. კ.: (გართო მოთოვებს): ენა დააწვე, თორმე მერცხე-
 ცი მოვა და იმას ხუმრობა არ უტყვარ.

ხანდაზმული ბანოვანი (ვერისით): ერთი ნახე, რამე
 ხომ არ მოიპარა უკვე?

მ. ფ. შ. დ. კ.: (მანის როლსაც ორჯერ ბანოვანი ვადაციკობით სწავლიდა, რამე
 ხო ატოლა მან ბარცხ, მარცხელს ვაგალოვინად გაღის მოკაპატარე გრძ-
 ბი. მესალს ერთად.)

მ. ფ. შ. დ. კ.: ბანოვანი: ვანა არ იცი, რომ ვერ უნდა დახედი, ვისთან
 ვაქვს საქმე და მერცხე ენდო? იცი, რომ მამავენი ფრთხი-
 ლად იყავი.

გ. რ. შ. დ. კ.: მე მეგინა, რომ თავიანი თანსწირის უფრო ღირსებულად
 მოეცოდებინა.

მ. ფ. შ. დ. კ.: ბანოვანი: მაგის მეტი დარდი არა აქვს და დაიფურცე. წარ-
 მად და უსახელოდ აღმანიდა თავის ვასაგებზე მდელი არა-
 ფრთა. თუ მამ ევე შეგასართ, რომ სხვას არ აწვევინებ
 უკანაშის, ახლა თუნდაც ციკობაში ერთხელ საუბარო
 ხელბობს ვაგეშავია, მორჩა, ველარაფერი ვიზოვობს. ერთ
 წამს დაიპა, მანდა და ოროლედ ვაშლს ვამოიტაცა.

გ. რ. შ. დ. კ.: არა, არ გინდა. უმჯობესია წავიდე, ვიდრე მეფუნდუცი
 მოვიღიდეს. თუ შოთელი ღამის ვანაშლილობა შეუსტენებელი
 იყო, მე გმარო, უკვე საშუალოდ ვაგალო. (მღისს).

მ. ფ. შ. დ. კ.: (მხალდად მიაბახულებს): მარგარზე ვაგევი
 უკვლავ ვაგალოვინა.

გ. რ. შ. დ. კ.: გრძობს უჩინარდება.

გ. რ. შ. დ. კ.: ბანოვანი: გრძობს უჩინარდება.

მ. ფ. შ. დ. კ.: ბანოვანი: გრძობს უჩინარდება.

გ. რ. შ. დ. კ.: ბანოვანი: გრძობს უჩინარდება.

ტომ, რომ ასეთი ფას არის ან მოქმედებს, კოლხობით გან-
და მავარისობით, რომ ფეხით ხაროული არ განაჩვენებს, მე
კარავდ ვინცა შენ. ასეთი მოქცევა არს გარეგნის, პირიქით
გავენებს. ამა ერთი სიმღერა შემოგებათ!

ორ ი ვ ე ა ბ ჯ ა რ ო ს ა ნ ი (მღერანი):

სალაშქროდ მივალ და იმას ვიპოვებ,
რომ გულის სატრფო დატოვებ მარტო,
მისი ნაშუბი ჩაუვარდ სიყრმის შეგორებებს,
ვიღრე ომიდან ისევ სახლში დაუბრუნდებოდე.

ე უ რ ი ე ტ ო რ ი: უფრო ხმაშალა!

ორ ი ვ ე ა ბ ჯ ა რ ო ს ა ნ ი (მღერანი უფრო ხმაშალა):

სასულაოზე თუ ოდესღაც ვიწვები მარტო,
მე ერთ პეშე მიწას მომპურის სატრფო.
იტყვის: აქ წავანას ის ფეხები, ჩემზე რამ რბოდნენ,
აქ თუ მკლავები, ნეტარებიანი რომ შეგვადნენ.

ერთ ხანს ცვლავ მდებარედე განაგებებზე გზას.

ე უ რ ი ე ტ ო რ ი: კარგი ჯარისკაცი სულთა და გულთა არის მო-
წოდებული. შეიძურის გულისთვის თავს ახო-ახალ დაუ-
წოდებს და უკვე ხანძრული თვალებით ნათევ დანახავს, რი-
გორ დაუქვებს თავს მისი ფერტიტორი მიწისთვის ნიწა-
დის მისთვის საჭარბის გადგომა, მას სხვა არა უნდა რა, მაგ-
არ შენ ეს, არავე ნათესავის თავს, ჩაბადლებული თუ, უფო-
და ჩაბადლებული. ჯგერა პატივსანი, გამაგებელი ერთი, რი-
გორ უნდა ვიპოვო ასეთი ხელქვეითის გადაქმედებ გუბერნა-
ტორის ნაბჭობა?

განაგებებზე სვლის.

მ გ ს ა ნ ი:

როს მდინარეზედ მივალ გრუშე ვახანემ,
მძივრე უმძიმდა მას უკვე სრბოლა, ხელით უშეო ხაღლის
ტარება.

მ უ ს ი კ ო ს ბ ი:

სიმინდის ყანებში ვარდისფერ განთავის
მხოლოდ სიცივე მოაქვს ღამინათლისათვის.
გულის ფეხით რბის ქურჭელის მხარაზოდ ვდარდუნს
შუპირის მტეხი სხვა რა მოაქვს ღღუღუღილიათათვის.
ას, ვისაც ხელში აუვინდა ჩვილი ყურბა მოჰყავს,
სიმინდის გარდა არ გარბობს არავის.

გრუშე გულის კარბადამის წინ დგას. სქელ დედაკას სახლში
შეიპყრით სასეს საწვეულად. გრუშე იღის, ვიდრე ქალი შიშით
შევიდოდეს, შემდეგ ფრთხილად უსაღიფდას სახლს.

გ რ უ შ ე: აჰ, ისევ დიხსვლად, თითქო არ იცოდ, რომ მტეხი საფე-
რის არა მაქვს. მიხელო, უნდა დაგმორიდებ ერთმანეთს. ქა-
ლქვანად უკვე საქამოდ შორსა ვარო. შენსთანა მცოდნე-
წელს ასე შორს არ გამოდევნივინა. ამ გულისას ქალს კეთი-
ლი სახე აქვს და თანაც გრანოს, როგორ არის რბის სენით
გაფრთხილი აქურობა? მამ ასე, კარავდ იყავი, მიხელო, მე
დავივიწყებ როგორ მცოდნე მივლიდ ღამის განაჯვალბის
ფეხებს ზურგში, რათა კარავდ მერბინა, ხლდა შენ ეს და-
ვიწყე, რომ ცუდად გვეყავი, სადავიროდ, რასაც ვაქმე-
და სულთა და გულთი მემტებინდა შენთვის. დიდი საიგო-
ნებით დაგტოვებდი კიდევ, ამ ჯგ პაუვა ცხვირის გამო,
მაგარ ამ შეიძლება. აჰ, თუ, ანუ ცხენის! გათამაშებდი და
განაჯვალდ ვადანერბის მოთხოვნას, რომ საფენება აღარ
დაგვიტოვებინა ხოლმე, მაგარ უნდა უნდა ვადტრიალდე,
რადგან უნდა მივხურო სადაცა უნდა დაბრუნდება და განა
იქ არ უნდა დაგვხედო ეს არ შეიძლება ჩემგან მოითხოვო,
მიხელო.

კარბით მთავ ფეხბარეფით და ბავშვს ზღერბით აწვეს, შემე-
დგის ხის უნდა იმბედა, იღის, ვიდრე გულის ქალი კარბის არ
გამოიღებს და საფენებით გამოხეულ ბავშვს არ იპოვოს.

გ ლ ე ბ ის ქ ა ლ ი: ო, იესო, ამას რას გვიდაქ? გართ გამოიხედო,

კაცო!

გ ლ ე ბ ის (გვიღობს): რა მოხდა არ დამალოდ წყინად დაუბრბო?

გ ლ ე ბ ის ქ ა ლ ი (ბავშვს): ხად არ დადამწე? არა გუჯს განა?

ბიჭა საწყალა. ნახე, როგორ ძვირდას საფენება გამოხე-
ული ტეტოთა კეთილშობილი წიღებისა უნდა იყო. აიღეს და
მაოვადებს კარბზე. რა დროში ვცხოვრობო!

გ ლ ე ბ ის: თუ ჰკობინა, რომ ჩვენ მაგას შევინახავი, ვახსენებ და
ვაქმეებო, ძალიან შემეძლება. წაივარდ სოფელში, მდგდელ-
ულს, მორჩა და გათავდა.

გ ლ ე ბ ის ქ ა ლ ი: რა უნდა უფოს მერე მდგდებო? ბავშვს დედა
სტრია, უფრო, იღებებს. მდიდ აფუცავთო, მა, რას იტყვი?

გ ლ ე ბ ის (ვიგროლოთ): რასა და არა-მეთქი!

გ ლ ე ბ ის ქ ა ლ ი: მე კეთიმი საჭარბის გვერდით, მოკუქვბა-
და ლღვის. მხოლოდ კალთა დაგვიბრბოდეს, ჯე, რიგა
მინდორის წაიღებ, თან წაივარდ. ხედავ? როგორ იტყ-
ვის? ცაცო, მაგალია ღმერთს თავზე ქვრა ვეჭვარებს და შე-
ვიძლია ეს კეთილი ხელზე გაავიკოთო. იცოდ, მამ არ ამოიღო.

რეყნს ბავშვს და სახლში შეღის. ღლები უნდა მისდგეს, თან ხელს
ასავსებებს პროტესტის ნიშნად, გრუშე გამოღის სადალიდეს, გა-
იკინებს და საყრადღღღო მინათლუბით გაემტრება.

მ გ ს ა ნ ი:

რა გიხარია ლღღღღღო ქალო?

მ უ ს ი კ ო ს ბ ი:

ის, რომ უშეო ბაღში ახალ მშობლებს შეესცის,
ის, რომ საყვარელ ყრბისგან
უკვე განთავისუფლებას.

მ გ ს ა ნ ი:

ღამწურბებული რატომღა ჩანსარ?

მ უ ს ი კ ო ს ბ ი:

ღამწურბებული ვარ, რადგან დავჩიმი მე მხოლოდ მარტო და
ხელცარიელი,

ვით განწურბული,

ვით განწარცვული.

მეტროღული მანძილის გავლის ვერ მოსწერებს გრუშე, რომ
ორ აბჯარისანსა დასაყურა, რამეღღღო შეუბით გაღაღღღავენ

ე უ რ ი ე ტ ო რ ი: ქალიშობო, შენ წინაშე სახმარია ხელისუფ-
ლება. ვითარები, საიდან მოხდა? ხათ მიღებარ? ტეტორს
კაბრის ხომ არ გაქვს განაცხადებ? ხად არის იგი ვაწა-
გებულბა? რა მოძიარბებს აღსრულებებს იგი შენ ზურგზე?
რა ბედი ეწიათ ბორცვებს, რა დამარბათ ხეობებს? კარავდ
არიან გამაგრებულნი შენი წინდები?

გრუშე შეინებულ დღას.

გ რ უ შ ე: კარავდ არიან, ის გარჩვენია, უნდა ვიხილოთ.

ე უ რ ი ე ტ ო რ ი: მე უკვეღლებს უნდა დედე. ამის იმედი
გქოდეს. (ჯარისკაცი.) ბიჭო, რას მისჩერებისარ უნებ?

„ღამწურბობანი მყოფი ჯარისკაცი თავის შუბს ერთი წამათავს
ქი არ უნდა უშეუბნებს ხელიდან? — ამას გვეყრბობის წეს-
დება. ზეპირად ისწავლი, რეგველი მამ ასე, კალიშობო, აბა,
გაობარო, ხად მიღებარ?

გ რ უ შ ე: ჩემს დაწინაშედა, ბატონო ჯარისკაცი, სიმონ ხახავს-
თან, რომელიდ ნუშში მსახურობს სახლის მცველად. იცო-
დით, თუ მივჩერე, ძვალსა და რბილს ერის გაგლიბო.

ე უ რ ი ე ტ ო რ ი: სიმონ ხახავა მარბობა, ვიცნოს ასეთს, მამ გა-
საღები მოიკა, რომ გამოხდეს ვაშე ვამიხილო ხოლმე. რეგ-
ველი, ხომ ხედავ რომ ამ უკვეყრბარო ამბობ უნდა გან-
ცხადებო, რომ ბატონწერი ვაწარბობი გამოძიარებს.
ქალიშობო, ჩემს ხუმრობათა მიღმა სტრიალული ბუნების
კალე იმბედა. ასე რომ იციდიარბად მოგასიებებს: მე შენ-
გან ბავშვი მიხედა.

გრუშე ხედავდა წამოიკვირებს.

ე უ რ ი ე ტ ო რ ი: ხედავ, გავიგო, რეგველი. ნეტარების თორღ-
ლან ვაგინდა, არა? აგრე უნდა ნახტვარა გამოილო ღღუ-
ღლანს, ბატონო იციდიარო. ვერ უნდა დაეწული პერანგი
გამოვიცივლო. ბატონო პოლევინგო! ხუმრობა იქით იყოს
და შუბზე განწე ვაგეოთ. კალიშობო, ჩვენ ერთ ბავშვს ვე-
ძებთ ამ მხარეში. ხომ არ გაგიბრბა რამე ძვირფას საფენებ-
ში შეგვეტოლა კეთილშობილი ბავშვის შესახებ, რომელსაც
უცხარად განწა აქ ქალიშობან?

გ რ უ შ ე: არა, არავფირ არ გამოიბრბო.

მ გ ს ა ნ ი:

გაიქცე, ძვირფასო, მცველდები უნდა.

ისხენი უშეო, თავაიუ უშეოქა?

აი, ის უკვე ადგა მამ გარბის!

გრუშე უეცრად შეტრიალდება და პანიკალი შიშით მოცული გარბის
უკან. აბჯარისნები ერთმანეთს გაღებულენ და ღამწვით დედენენ-
ბან.

მ უ ს ი კ ო ს ბ ი:

უკვლავ უშეზარავ და სისხლთან დროებშავი კი
შეხვდები კაცი გულისმდობრი ალაბარებს.

გ ლ ე ბ ის საბო. სქელ ქალს ბავშვი კალთაში ჩაუწვევია და თავს
დატრიალდა. უეცრად თოხანი გრუშე ვახანებ შემოიბრბო.

გ რ უ შ ე: საწყაროდ დამეუ ბავშვი, აბჯარისნები მოვინა. ეგ მე
დაეწვეო უნებ კარბებენ, მარტო ჩემი თუ არ არის, მისი
მშობლები მაღალი ურდობისანი არიან.

გ ლ ე ბ ის ქ ა ლ ი: თქვე წიღებ! რომელი აბჯარისნები?

გ რ უ შ ე: ახლა ნურაფერს მკითხავ. აი, აბჯარისნები, რომლებიც
მამ ეძებენ.

გ ლ ე ბ ის ქ ა ლ ი: ჩემს სახლში მამ არავფირ არა აქვს საბჯარო,
მარგან შენთან რა, როგორღა, დამწერებდას ნაძარბაი.

გ რ უ შ ე: გამიხმდ ძვირფასს საფენებებს, თორღე ეგ ვაგეცხს.

გ ლ ე ბ ის ქ ა ლ ი: რას ჩაიციდე მაგ საფენებს? ის სახლში მე
ვარ უფროსი, აი ისევ ახალი ჩაილი უტყვისია ის მოთხა, რა-
ტომ მომიხედეს ბავშვი, რატომ მომიხედო ცუდა?



გრუშე (გარეთ იხედება): სადაცა ხეების ტევრიდან გამოვლენ, არ უნდა გამოვლენილიყო ამან საქმე უფრო განაწვავა, რა უნდა ვიქნა?

გლუხის ქალი (ისიც იხედება გარეთ და ანაზღურულად ძილზე შეშინდება): დედოფალი ედგება, აბჯარისნების!

გრუშე: ისინი ბავშვს ეძებენ.

გლუხის ქალი: მირება სახლში რა შევლიდნენ?

გრუშე: არაფერს გულისთვის არ დაწინებ. უხსარი ჩემია-თქო.

გლუხის ქალი: კარგი.

გრუშე: იცოდე შუბზე წარაგებენ, როგორც კი მათ ბავშვს გადასცემ.

გლუხის ქალი: მაგრამ, რომ მოითხოვონ, შერე? მთელი ფული, რაც მისავალში ავიდ, სახლი მაქვს.

გრუშე: როგორც კი მათ ბავშვს დაანებებ, მაშინვე შუბზე წარმოაგებენ, აჟივ, შენს სახლში, უნდა უფხარი, ჩემი შვილია-თქო.

გლუხის ქალი: კარგი, მაგრამ რომ არ დამაფრინონ?

გრუშე: დავაფრინებ, თუ შეტყობდები.

გლუხის ქალი: ცეცხლს წაგაიკვებენ. უსახლაროდ დავგომებენ.

გრუშე: სწორედ ამიტომ უნდა უფხარი, ჩემია-თქო. ბავშვს მიზეზი-ლი მქვია... აი, ეს კი არ უნდა მეთუვა შენთვის.

გლუხის ქალი თავს აყარტრებს.

გრუშე: თავს ნუ აწვევ ეგრე და ნუ კანაღდებ, თორემ მიხედებან.

გლუხის ქალი: კარგი.

გრუშე: რა ხელს აკარგო? და აკარგავ? ვაძიხი. აღარ შემიძლია შავის მისხენა. (შეანჯღრევს.) შენ თვითონ შევლები არა გეყავ?

გლუხის ქალი (სულელებით): ომშია.

გრუშე: მაინც შეიძლება ისიც აბჯარისნა ახლა. ნუთუ ისიც უნებ წარმოაგებ ბავშვებს? შენ ხომ მაშინვე ღვაგამს ამოსხედი? ახლადე თავი ანუბე შუბის ქნევას ჩემს სახლში... ეტყობი მას. — განა მაგისთვის გაგზარდენ? ჯერ პირი გამოირცხებ, ვერც შენს დედას დათმავარებოდენ!

გლუხის ქალი: მართალია, ჩემთან ის ასეთ რამეს ვერ გაბედავს.

გრუშე: პირობა მომიცე რომ იტყვი, ჩემია-თქო.

გლუხის ქალი: კარგი, ვიტყვი.

გრუშე: აი, მიიღან კიდევ.

კარგზე აკვირ იხმის. ქალბერი არ პასუხობენ. შემოდინ აბჯარისნები და გლუხის ქალი მღაბადა უტარეს მათ თავს.

ფრეიტორი: ავერ, აქ არის, რას გეუბნებოდ? ისეთი უნოსვა მაქვს რომ... ჩემი შეტყვინა არ შეიძლება. ქალიშვილი, ერთი კიბავა მაქვს შენთვის რადომ გამოვიტყვი? რა იფრთვარ, რა მიხლავა შენგან? სანამაფრინებ, დღემ რომ რაღაც უნებო რამ გავიღო გულში, არა? გამოვიტყვი?

გრუშე (მისთვის იფრთვად გლუხის ქალი განწყობილიყო თავს უტარებ აბჯარისნებს): უფთვ გამოხსენდა, რომ რამე შენთან შედგებოდა ცეცხლებზე.

ფრეიტორი: მე კი შეგანა იმდომ ვაპირებ, რომ მოგჩვენე, თითქო რაღაც უნებოდ შენგაგებდ, აი ისე, თითქო რაღაცა შენგაგებდს ხომ გეხმის, თითქო ხორციელი მტერთი შენგაგებდს.

გრუშე: არა, მადაგვარი რამ არ შემიძინებ.

ფრეიტორი: მაგრამ ხომ შეიძლება ასე ყოფილიყო, მადა, ანა, უნდა დაიარა, რომ შეიძლება და ღირს გამოვიტყვი, აი, ისრულიად გულახდილად ვემათარებენ: მე შემიძლება მართლაც რაღაც გამოვიტყვი, მართლმ რომ ყოფილიყო. (გლუხის ქალს), ეს ხომ არაფერი საქმე არა ვაქვს? წაღი, ქაშობებს საყენი დაუფარე.

გლუხის ქალი (მოლოდინება შეხლებზე დაეცემა): ბატონო ჯარისკაცი, მე არაფერი არ ვიცოდი. ცეცხლი არ წაბეიეთო, უსახლაროდ არ დამაფრინებ!

ფრეიტორი: რას ამბობ?

გლუხის ქალი: მე არაფერ შეუში არა ვარ, ბატონო ჯარისკაცი. ეს მაგან მომიღო კარგებზე, ვიფიცობ.

ფრეიტორი: (შენიშნავს ბავშვს და გაკეთებისსავან დაუბრუნებს): ბავშვის იმ კეთილთა ხომ რაღაც მატარა წევს, რამეა-ნო, მე უნდა ვიპოვო ხომ პასტრის სუნე მოიძებს, გაუყავა ეს დედაბერი ვარც და მაგარი გვეიროს, როგორც ვიტყვი; და-ისთვის მატარება მომიხდება.

გლუხის ქალი უსთავივოდ ემორჩილება აბჯარისნს და გარეთ გლუხის ქალი უსთავივოდ მიივლება მას.

ფრეიტორი: მშა, აი ის ბავშვი, რომელსაც შენგან მოვიტოვებ. (კლავსთან მიდის.)

გრუშე: ბატონო ოფიცერი, ეს ჩემი ბავშვა. ის არ არის, ვისაც უფრენ ეძებენ.

ფრეიტორი: აბა, ერთი შეხედო. (დაიხიება კალთაზე. გრუშე სასოწარკვეთილი იხედება აქეთ-იქით.)

გრუშე: ჩემია, ჩემი!

ფრეიტორი: ძვირფას საყენებმა გამოხვეული.

გრუშე დაეძვებება ეფრეიტორს, რათა კალთის მოაკლეს, მაგრამ ეფრეიტორი განზე გაიხიოს მას და ისიც კალთაზე დაიბრუნა სასწრაფოდ. წარკვეთილი გრუშე აქეთ-იქით იხედება და თვალს მოკრავს ვეება შემოს ნაკვს, უძალ დასტაცებს ხელს, მოუღერებს ეფრეიტორს უკანინად და ისე მღერად დასცემს თავში, რომ ეფრეიტორი იძვე ჩაიკეცოს. გრუშე აიყვანს დაგვეს და გარეთ გაიბრის.

მგოსანი:

და გაურბოდა რა აბჯარისნის, იცოდარი ღღის ხეტიალის და ტანჯვის შემდეგ შეივარ იანგა-ბას ძირასა გრუშე ვახანამ იწვილა ბავშვი.

მუსიკლები:

სურვილი უწყრო იწვილა ბავშვი.

ხანკერად გაყინული წაქადულს პირას ჩაიკეცებულა გრუშე და ჰეშეთი წწაღს იღებს ბავშვისსათვის.

გრუშე:

რადგან შენი აყვანა ქვეყნად არის სურდა, იცოდარი, ჩემო გროვავ, კეთილ თუ ლხინი ერთად გავიარო უნდა.

ისე დღხანს გატარი, ისე გავიტანეც, ისე ძვირი ღირდა რძე, რომ უნებოდ ვერ გავედო, ჩემთან უნდა დარჩე.

ძვირფას პერანგს გავხდი, რომ ჩერბში გავგებო. ვგახანებ, მოგწალოვ შენს ნაკავში, რადგან მას უნდა მიიქრო.

გამოსნის ძვირფას საყენებლად და ძონებზე აბეგეს.

მგოსანი:

როს აბჯარისნთან დედნული გრუშე ვახანე მიადგა მუნებარზე გადებულ მასხარულ ბერვის ხილს, რომელზეც ვერღობს მუდუნული სოფელბაყენ აღმოსავლეთი მიმავალი გზა გადიოდა, მან ბერვის ხილზე იმერია რა.

ქრის ქარი. ბინებდნენი მანს მუდუნებარე გადებულ ბერვის ხილი, რომელსაც ერთ-ერთი ბაჭირი გაუწყვეტია და ამიტომ ხანკერად ჩაიკეცული კიბავა უდსრულზე. ვაქვრბი, ორი ახლი და ერთი კალი, გაუბედავად დგახან ხილის წინ. გეითლის გრუშე ბავშვით ხელში. კალთვან ერთ-ერთი ცილიობს ქვილით დაიჭირა გაუწყვეტილი ბაჭირის ბოლო.

პირველი ვაკვარი: ნუ ჭქარობ, უსაქვილო ქალი, სულ ერთია ვალმა მანც ვერ გახლავ.

გრუშე: მე ჩემი პაჩია ბაღლით უნდა უფოლო გავაღწიო აღმოსავლეთის მხარეს, იმ ჩემი მამა ქვივა ქვიროს.

ვაკვარი ქალი: მშ, უნდა მამა ქვივა, ქვირო, უნდა აი მიც უნდა ვაგვედ ქალსთან, ჩემი ბავშვი, ვინაშენ ორი ხალხია მაქვს, საივდელი ქალსთან, რომელსაც უნდა ვაგვიღოს ისინი, რადგან ქმარი მოუფლავ, მაგრამ განა შემიძლია ის ვაგვიკვო, რაც მიმანია, რომ უნდა ვაგვიკვო? ან განა იმ ქალს შეუძლებს ავერ ანდარი უძეა ორი საათია, რაც იქნავალია და ვერ დაუგრილა ვაგვიტეძილი ბაჭირის ბოლო. ან რომც დაიპირის, ვკეთებია, როგორ უნდა დავამარცხო?

გრუშე (ბმაძლვა): ხილი არცთუ ისე დამავალი უნდა იყოს. მე მგონი, შემიძლება ვცადო ვახსავ.

ვაკვარი ქალი: ვაგან მანც ვერ ვაგვედვადო, თუნდაც იმეპირი მომიხდეს დაგვიკავდე. ეს ხომ თვითმკვლელობას უდრის.

პირველი ვაკვარი (ბმაძლვა ვახსავებს): ეტყი!

გრუშე: ნუ უფახბი (ვაკვარ ქალს). უფახარი, ნუ უფახბი.

პირველი ვაკვარი: კი, მაგრამ ქვევით ვიღაცა იძიხის. შეიძლება ვახსავ ვინმეს.

ვაკვარი ქალი: და ან რადომ არ უნდა გამოვიხმარო? შენ რა, ვეგრემ ხომ არ არის შენი საქმე? შენ ხომ არ მოვლენ?

გრუშე: ეს, პარა არის, არის, სიმარტოდ უნდა ვიფხარო, აბჯარისნების მოვიხდებ. მე ერთ-ერთი მაგანს უფხარის ნაკვარ ჩავუტოვებ თავში.

მეორე ვაკვარი: არიქი, საქონელი დამაღლი. ვაკვარ ქალი ლილხის უკან მაქვს ტომარას.

პირველი ვაკვარი: რადომ ნაწივე არ ვფიხობარ? (დანარჩენებს) ესლა რომ ეს იხაი ხელები ჩაუფარდო, იცოდეთ, საქატი.



გამოფენის საზეიმო გახსნა

ჩხოსლოვაკიის სახალხო მხატვრის გრაფიკოს
მაცს შვაპინსკის ნაწარმოებთა გამოფანა თბილისში

გამოფენის დარბაზში



სლოვაკი ქალი





ვეტოპორტრეტი



ნატურა ისვენებს

ზაფხულის დღე



გამოფენის დარბაზში





ჩრდილოეთის მთებზე

ლბეხ ხორცილი აკავავენ.
 გ რ უ შ ე: ჩამოტყდენით გზადან, უნდა ხილვეთ გაღვივდეთ.
 მ ე რ რ ე ვ ა ჳ ა რ ი: რას ვაძლავად, ორი ათასი ფუტის სიღრმე უფსრულია.
 მ ი რ გ ე ჳ ა ჳ ა რ ი: თვით მაშინაც კი, ჩვენ რომ ვაუწყებდით ბავრი დავიჭიროთ, ასეთი დედა უაზრო იქნებოდა: ბავრის ხელთ დავიჭერდით, მაგრამ მაშინ რომ ამანარადვე ახუჯაროს-ნებუც შესწლბდნენ ხილვეთ ვაძლავად.
 გ რ უ შ ე: ჩამოტყდენით!
 ა ბ ჯ ა რ ო ს ა ნ ა თ ი: მ ხ მ ე ი (შორადან): ბავრ იქ, მაღლა ვ ა ჳ ა რ ი ქ ა ლ ი: უკვე საკმაოდ ახლოს არიან. მაგრამ ხილვეთ ბავრის გაღვივდა არ შეიძლება. უფროდ ფეხქვეშ გამოგვცდეთ. და ამა ერთი ქვეითი გადაიხედეთ!

გრუშე უფსრულში იხედება. ქვევიდან ისევ აბჯაროსანთა შეძახილები მოისმის.
 მ ე რ რ ე ვ ა ჳ ა რ ი: ორი ათასი ფუტის სიღრმე.
 გ რ უ შ ე: მო, მაგრამ ჩემი მშვენიერები კიდევ უფრო საშინელი არიან.
 მ ი რ გ ე ჳ ა ჳ ა რ ი: ბავშვთან ერთად მაინც არ შეიძლება ასეთი რამის გაკეთება. თუ გინდა, შენი ხიცოცხლე გასწირე, რა ხან მოხდება, მაგრამ ბავშვს რას იტყობოდა?
 მ ე რ გ ე ჳ ა ჳ ა რ ი: თანაც ბავშვთან ერთად რომ უფრო მძიმე იქნება.

ვ ა ჳ ა რ ი ქ ა ლ ი: იწებნ მართლაც ურჩენია, რამ გადავიდეს? მომეცე ბავშვი, მე დავაგონებ. შენ კი მართო გადადი ხილვე.
 გ რ უ შ ე: არა, ბავშვს ვერავის ვერ დავაგონებ. (ბავშვს.) ან ერთად დავიღებოთ, ან ერთად გადავიჭრებოთ.

შვილო, ღრმად უფსრულში,
 ბეწვის ხიდი მაღალი,
 უნდა ვაგნელით ვერაინი,
 რადგან ჩვენს ხელთ არ არის
 ჩვენი ვუსო არჩვენი.
 შენც იმავე ვუსო იღვი,
 შენ რომ შექნავს სიმართლით;
 შენც იმავე ბერს შესქემ,
 რომელსაც მე ვთვლიყავ
 ერთ ლეკვას თუ მე შევქემ,
 სამი შენი იქნება,
 თუმცა მათი სიღვი,
 შვილო, მეც მეფიჭრება.

ვლად.

ვ ა ჳ ა რ ი ქ ა ლ ი: დამბრის ნუ სვლიდავ.
 ქვევიდან შეძახილები მოისმის.
 გ რ უ შ ე: გვერდობით ჭკაი ვადავადეთ, თორემ ბავრის მოიწოდებენ და უნა დაიშვებენ.
 ფეხს სდგამს მოხეხავ ხილვე, რომელიც თითქო სადაცაა უნდა ჩაიხებრას. ვაჭარი ქალი შეკვივდება, ბავრამ გრუშე გაიღო ხილი და მშვიდობით აღწევს გლმა ნაპირს.
 მ ი რ გ ე ჳ ა ჳ ა რ ი: უკვე გაიშა.
 ვ ა ჳ ა რ ი ქ ა ლ ი (მუხლზე იყო დაბოქმული და ლოცულობდა, გაჯავრობით): მაინც ეს მისგან შეუძლებელი იყო.
 გამორჩენილიან აბჯაროსნები, ეფრეტლოსი თავი აქვს შეხვეწული.
 ე ფ რ ო ბ ი ტ ო რ ი: თქვენ აქ ბავშვთან ქალი რომ არ დავინახო?
 მ ი რ გ ე ჳ ა ჳ ა რ ი (მამის როლსაც ვაჭარი ვაჭარი ჭკოს აგლებს უფსრულში): არ, აგარ ის, გამოეგონა. თქვენ კი ვერ გაიძლიერებ ხილი.
 ე ფ რ ო ბ ი ტ ო რ ი: ჩივიანო, მაგას ვაგლვევინებ, დამავა.

გრუშე უფსრულში დგას, სიცილით ანახებდა აბჯაროსნებს ბავშვს და გრუშე განს განახებდა. ხილი უნდა არება, ჭრის ქართი.
 გ რ უ შ ე (მიტოვდეს მიაბრუნებს თავს): ქართა არსადებს არ შეიძლება. ისიც უნდა დღეშია. ნავაზივით მიტოვებია დრუბლებს და ყველაზე ძალიან თვითონვე იოთუბა.

თოვლი იწყებს ვარდნას.

გ რ უ შ ე და თოვლიც მიხეობ, უნდა წავსწილი რამ როდია. მან მოხლოდ პატარა დიკვები უნდა დაფაროს, რათა ისინი ზაფთარი არ დაიღუფონ. მოდი რამეს ვამოძებებ. აბა, ყური დამაგდე!

მღერის.

მამაშენი უყარღია,
 დედაშენი კახა არა,
 შენს წინაშე კი თვის დაბრის
 სათაოცა და ქედმაღლიც.
 შმაგი ვეფხვის ნაშვირი
 სომოს და ციციებს არ იმეტებს.
 ხოლო გვერდის წიწილა კი
 რძეს მიუტანს შვირი დედებს.

მ გ ა ნ ი:

დამ შეიდე დღეღამე იარა, გზაში,
 მყინვარს ვაძლავდა და ვინალო ფერღობებს გაჰყავა.
 —როცა ჩემი ძინი სახლში მივაღო, —უჭირობდა იგი, —
 ძმა მაგიდოდ ადგება და ვაძლავებდა.
 — შენა ხარ დო, —მეტყვის მე იგი. —
 დღის ნახა რაც უკვე ვიღვი, აი, ეს ჩემი ძვირისა ცოლი
 და ესცე ჩემი ქარი-მამო, მისი მწიფივით.
 თვითმეტი ცხენი და ეს ოღაბრთმეტი ძროხა.
 ბავშვით მაგივას მიუჭექე და შესქემე რამე.
 ძმის სახლი ტრუვა ხეობაში მდებარეობდა.
 როცა და თავის ძმასთან მივიდა, სიარულსგან ავაღლა იყო.
 აი, წაიღოდა ძმა მაგიდოდ.

ჩასუტებული გლეხი ცოლ-ქმარი ეს-ეს არის შემოსტობია მაგდოს.
 ლავრენტი ვახანავ ქუბის დაწვების აბრავს, მაგრამ ამ დროსა შემო-
 დის გრუშე ბავშვით ხელში, მოუახუბრის ხელზე დაყოვნობდა
 და ჰაზზე გაითვრებულ.

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: საიდან მოიხარის, გრუშე?
 გ რ უ შ ე (მისუტებული ხხიბი): მე იანჯა-ტაუს მყინვარზე ვაღმონ-
 ვედი, ლავრენტი.
 მ ო ჯ ა რ ო ს ა ნ ა თ ი: სათივთთან დადებულნი ვნახე, პატარა ბავშვი
 ჭყავს თან.

რ ძ ძ ა ლ ი: წიღე და ზრდავი ვაწმინდე. (მოჯაბაიერი გალის.)
 ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: ეს ჩემი ცოლია, ანაო.
 რ ძ ძ ა ლ ი: რადე ვაგვიანა, რომ ნეტოშა მსახურობდი.
 გ რ უ შ ე (ფეხზე ძოვსა დას.) მო, მე იქ ვიყავი.
 რ ძ ძ ა ლ ი: რა, შენი სამსახური არ ვაჩვენებ? ჩვენ ისე ვგვინდა
 განავინი, რომ ძალიან ვაჩვენო.

გ რ უ შ ე: ვუტრინტორი მოკლეს.
 ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: მო, იქ დღეი ამებეი უყოლია. შენმა მამიდამაც გვი-
 აბო, ვასოცს, ანიო?
 რ ძ ძ ა ლ ი: ჩვენთან სრული სიწყარავა. ეს ქსაქსებს უნდა უტუტდები
 ხოლმე მუდამ რაღაც. (ყრუბით მავა და ვასაქსებს.) სოსო,
 სოსო, ჯერ არ ამოიღო კეცოდან მავი. გევისწეს სად დავაქარ-
 გე? (გაღის.)

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი (ხმადალა, ნაქვარად): მამა თუ ჭყავს მავ ბავშვს?
 (როდესაც გრუშე უარის ნინდა თავს გააქნებს) ასეც ვფიქრ-
 ებოდი. უნდა რამე მოვიფიქროთ, თორემ ჩემი ცოლი სათივ-
 რის განსახივრება.

რ ძ ძ ა ლ ი (უკან ბრუნდება): მე, ეს მოჯაბაიერები! (გრუშეს.) შენ
 რა, ბავშვი ვაყავს?
 გ რ უ შ ე: მო, ჩემო. (ჩაუკეცება, ლავრენტი ფეხზე წამოაყენებს.)
 რ ძ ძ ა ლ ი: დღერთი ძღვერო, მაგას რაღაც ხალხობა აქვს, რა უნდა
 ვქნა?

ლავრენტი უნდა გრუშე კერასთან მღვარს სკამოკითხთან მიიყვანოს,
 აღშფოთებულს ახიკი ხელებით ანიშნებს: —აბო და კელდელი
 დადებულ ტომარზე მიუთითებს.

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი (გრუშე მისდევს მიჰყავს): დაჯექით, დაჯექით ეს
 შენ სისულტკავან კელდის.
 რ ძ ძ ა ლ ი: ნეტა უნაწოშო მაინც არ იყოს!
 ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: მაშინ ვაგოშოვარი იქნებოდა. არხინდა იყავი,
 უტუბ ვახლო და სხვა აბაიერი. (გრუშეს.) როცა დაჯექი,
 უტუბ ვახლო, რომ მართაოვარ?

რ ძ ძ ა ლ ი: ბავშვი მაგივას?
 გ რ უ შ ე: მო, ჩემო.
 ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: ქმართან მიმავალს გამოუვლია ჩვენთან.
 რ ძ ძ ა ლ ი: ასე, ხოციც ვაგვივლი. (ლავრენტი მაგივას მიუჯდება
 და ქუბის იწებებს.) შენთვის არ შეიძლება ცოცხაქსის ჭკ-
 ძა. ცხობი უკვე გათყინებოდა და არ შეიძლება. ზომ იგი, კეცვი
 არ ვაჭარავ. (გრუშეს.) შენი ქმარი ქალადი არ არის? მამ
 სადა?

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: მაშინ იქით ვაგოშოვლა, როგორც ამბობს.
 რ ძ ძ ა ლ ი: მამ სახე, ამ მოთს იქო. (თვითონვე მარჯვდის მიუჯდება.)
 გ რ უ შ ე: ნეტა სადმე დაამწვენებს ჩემთვის, ლავრენტი.
 რ ძ ძ ა ლ ი (განავრძობს დედას): ქლემი რომ ვაძლავებ, ყველას
 ვადავავებდი. შენს ქმარს ადგილ-მამული აქვს?

გ რ უ შ ე: ის ვარსკაცია.
 ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: მაგრამ მამისგან პატარა ქარი-მღამო რტებია.
 რ ძ ძ ა ლ ი: განა ის ოშინი არ არის? რაგონ არ არის ოშინი?
 გ რ უ შ ე (თავს ძალს ატანს): როგორ არა, ოშინი.
 რ ძ ძ ა ლ ი: მერე რატოდა მობიბას მის მამულში?
 ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: როცა ამის ქმარი ოშიდან დაბრუნდება, ისიც
 თავის სოფელში ჩავა.
 რ ძ ძ ა ლ ი: შენ კი უკვე ახლავი მობიბარ იქა?
 ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: მო, იქ უნდა დაილოცო.



რძალი (გამყინავი ხმით დაუყვირებს): ბჭო სოსო, მკადს მიხედვით
 გრუშე (სიცხისაგან ამოდებს): ადგილ-მამული. ჯარისკაცი, უნდა
 დავულოლო დღეში, სჭაბუკო.
 რძალი: ეს ქნოურაა.
 გრუშე (ზეზე მოყოფარება): მო, მამ აქვს ადგილ-მამული.
 ლავრენტი: რა მერა, რომ დაქვს, რომ დაქვს, ანოცო.
 რძალი: მერა მერა დახურვდება მავის ქმარი, თუცა როგორც
 ამბობენ, იმა ხელახლა ვაჩაღვ? (უცხოელთა მიბაჯრადღებდა
 კარბონას). სოსო, სად დავარაგე, სოსო (გადას).
 ლავრენტი: (სწრაფად წამოდგება და გრუშესთან მიდის): ახლავე
 დავაწვინო ლავრენტი. საყურადღებო მოგათავსებთ, ჩემს ცოლს
 კითხოთ გული აქვს, მაგარი მამოლდ კმაის შემდეგ.
 გრუშე (ბავშვს დაუყვებს): ამა, გამომარტო (ლავერენტი აიყვანს
 ბავშვს და თან აქეთ-იქით იხივლებს).
 ლავრენტი: მაგარმ დიდხანს ვერ დარჩებით აქ. იცოდეთ, ჩემი
 ცოლი სათონების განსაზიერება.
 გრუშე იქცევა, მაგრამ მძა დაიყვებს.

მგოსანი:

და ერთბა ავად იყო და მანინ
 მიღალი მძა იძულებული გახდა თავშესაფარი მიეცა
 მისთვის.
 გავიდა შემოდგომა, დადა ზამთარი.
 ზამთარი ხანგრძლივი იყო.
 ზამთარი ხანგრძლივი იყო.
 ხალხს ვერაფერი ვერ გაიგებდა,
 თავები კიბნის ვერ დადევადენენ,
 გაზაფხული რომ არ დადგებოდა.

გრუშე საყურადღებო, საქონელს უხსის, ისა და ბავშვი, რომელიც
 იტატებ ხის, სახანგებო აზიან შეფუთვებით.

გრუშე (ქალის და თან მღერის):
 დაშვარა მიზაყვადი სატრისო გულისა,
 სახსლო მუდარით მისხედდა უჯან,
 ტირილითა და ზევეწა-მუდარით, ტირილითა და
 დარიგებებით:

— ჩემო ძვირფასო, ჩემო ძვირფასო,
 თუკი შენ ახლა ომში მიიღობარ,
 თუკი შენ ახლა მტერს შეეგებებ,
 ომში სხვებზე წინ წუ გაიგებარ,
 ნურც ბრძოლის უჯან წუ მოქცევი.
 წინ აღისფერი ცეცხლი გაიზაზებს,
 უჯან წითელი გუბები კაჯალს.
 ბრძოლის შუაში იყავ უკოდლობის,
 შერ მედროშესთან იყავ უკოდლობის,
 პირველი მუღამ იბოცებარ,
 უკანასკნელიც სოკადელი ცლით,
 ვინც უშუაშია, უფრებელი მზრუნველ სახლში.
 მიხედო ჩვენ უშუაშია უნდა ვიზაროთ, თუ ფურისს ბე-
 ბივითი ვიხეებით გასუფრებო, ჩამლ დაავრუდება, რომ მის
 სახლში ვიყოფებით. მანინ იქამდე შეგვტყობდა აქ დარჩენა,
 ვიკრე ორჯული დონახს დაიწყოფებდა. აი ნურც ტირისო სი-
 ვიკრევიან. როცა დარიბი ხარ და თან გვიცა კიდევ, მანინ
 არავის უტყვარარ.

შემოდის ლავრენტი და დის გვერდით ჯდება.
 ლავრენტი: რაბომა ზობარი გრეც მივტყობებით შეფუთვებით-
 ბო? იქნებ ძალიან ცოვა საქუწაობით?
 გრუშე (სწრაფად გადითრბის საანსი): არა, არა ცოვა, ლავრენტი.
 ლავრენტი: ძალიან არ ცოვდეს, მანინ შენი ბავშვთან ერთად
 აქ დარჩენა შეუძლებელია იქნებოდა. ანოცო საყვედურებით
 აყლებდა თავის თავს.

პაუზა.
 ლავრენტი: იმედია, ხუცული ბავშვებზე არას შეგვეცოცხება.
 გრუშე: შემეცოცხება, მაგრამ მე არაფერი არ ვფიქრობარ.
 ლავრენტი: ძალიან კარგი. მე მიწოდდა შენთან ანოცოზე მე-
 დასარაკა. ის ცუდიოთ გულისა, ოღონდ ძალიან, ძალიან
 ფაზიო შეგარბების მქონეა. ხალხს ჯერ არავის არაფერი
 ცუდი არ უტყვანს ხოლმე ჩვენს ოჯახზე და მას უკვე წი-
 ხანსწარი უნებია. იცი, ძალიან ღრმა განცდების მქონეა. ერთხელ
 მინახავი გოგონა ცუდისიში დახეურო წარდებო იცევა. მას
 შემდეგ ჩემი საყვარელი ანოცო ორორ წყვილ წინახს იც-
 ვანს ხოლმე, როცა ცუდისიში მიდის. დაუჯერებელია, მაგ-
 არ ცუდი ოჯახიდანა და ზომი იცი. (ურს უკრებდა) შენ
 დარწმუნებული ხარ, რომ აქ ერთადვეები არ არიან? მანინ
 თქვენი აქ ცხოვრებს არ შეიძლება. (სასწრაფოდ ჩამოღვე-
 თლილ წყვილს მავგარი ხის ოსნის). რა წყვილები?
 გრუშე: ალბათ კასარს თუ ვახდის. სალდე წაუჭებოდა.
 ლავრენტი: მო, კასარი უნდა იყოს. უკვე ნახვარა წელია, რაც
 აქა ხარ, არა? მართლა, რას გუენუნებო? მო, ანოცოზე. მე,

რასაკვირველია, არაფერი არ მოქვანს, რომ შენ ახლარსწარს
 უშუის ნაჭერი დარტყვი. ხუცული გულის პატრინია და გრუშე
 ფრთხილიდა. ამიტომ არ იცი, რომ არ შეიძლება შენთვის ად-
 ფრთხი გამარნობა. მოდა, ამის გამო გუენუნ ბუზუნებდა.
 (ცუდი ოსნის, როგორც იღვენებდა განდარი თოვლის წყვილები).
 ლავრენტი: ის შენ ჯარისკაცადელი არ ჯრუნავს. უკმარი
 რომ დარწმუნდეს და მგ თუ არ დადვდის, მტერი? — ამას
 და ძილი უტრისებდა, გაზაფხულიდან ვერ დახრუნდება-მეო-
 ქა. — მოდებოდა. რა ცუდიოთ გულისა? (წყვილები თურა სწრა-
 ფად ცვივა.) შენ როგორ გგონია, რილის დახრუნდება?

გრუშე სდუმს.
 ლავრენტი: ვკონებ, გაზაფხულზე დარტყვი არა. შენც ზომ ასე
 ფიქრობ?
 გრუშე სდუმს.
 ლავრენტი: როგორც ვხედავ, შენ თვითონაც არ გჯერა, რომ
 უნაწ დახრუნდება.
 გრუშე არაფერს არ ამბობს.
 ლავრენტი: მოდა, როცა გაზაფხული დადგება და ჩვენთან და
 უღალატებლებზე თოვლი გადნება, შენი აქ დარჩენა ადარ
 შეიძლება, რადგან მანინ შეუძლიათ აქაც მოგებინონ და ხალ-
 ხი ეს უკვე დასარაკობს უნებონი შეიღებ.

ახლა უკვე განუწყვეტელი და უფრო ხშივრად ცვივა წყვილები.
 ლავრენტი: გრუშე, ეს თოვლი დნება სახურავზე და, მანახადა-
 მ, გაზაფხული კარგ მოგვადგამია,
 გრუშე: მო.
 ლავრენტი: (მზერავლად) თურა დამიგებ, აი, რა უნდა გავა-
 თოთ. შენ გჭირდება უფრესადარი ადგილი და ვინაიდან ბავ-
 შვიც გუევა (სიბოროტებს), ქმარიც, ოცოა ხალხი არ აღსარა-
 კო მე ხუზად მიგივით-მოგივითხ და იცი, გრუშე, საქმრო
 გიშურს. ვე ვილაპარაკე ერთ კარს, რომელსაც ვუვი მუჯს
 და აქვე, მთის გადაღმა პატარა ქალბოქმადოც აქვს, ის თა-
 ნახაა.

გრუშე: მაგრამ მე არ შემიძლია სხვა კაცს გაუყუე ცოლად, მე
 სიმონ ხახავს უნდა დავულოლო.
 ლავრენტი: რა თქმა უნდა. უველოფერი წინანწარ არის მოფიქ-
 რებული. შენ ქმარი ქაღალდე გჭირდება და არა ლავრენტი.
 მეც სწორად ასეთი გიშურებ. იმ გმირ ქალს, რომელსაც შე-
 ვუთამხმად, ვუვი მომკვადიო მუჯს. როგორია, მა? სადაცა-
 ხელო ამოუვა. და თანაც უველოფერი ისეა, როგორც ვამბო-
 ლობ. ის სულს დაღვს და შენც დაქვარებული. მა, რას იტყვი?
 გრუშე: მე უღბოა მიზეზისათვის ბუნდობიან ქაღალდე დაქვარ-
 ელია.

ლავრენტი: ბებულს უველოფერი შეუძლია. ქაღალდე დაქვარ-
 ელია მწიფობის გამო ის ნაწიფვლად შუაში. და თანაც შენ თავშესა-
 ფარი გჭირდება.
 გრუშე: მერე რამდენად კისრულობს ამას ის ქალი?
 ლავრენტი: ოოხას პაპიტარად.
 გრუშე: მერე საიდან გაქვს ამდენი ფული?
 ლავრენტი: (დამნაშაუვის სახით): რემე აილო ანიკო.
 ლავრენტი: ჩვენ იქ არავინ ვიცუნახს, თანახმა ვარ.
 ლავრენტი: რა ცუდი (წამოდგება): მანინ ახლავე შევტყობინებ იმ ქალს.
 (სწრაფად გადის).

გრუშე: მიხედო, ზომ ზედავ, რამდენ დავდარბახს გადამიგებო. მე
 ის მოგვედინე, როგორც მშობის ხე ბულერისა. ასეა მარად:
 კუშმარტი ქობიტანი უკოდლობის დარბახს და აიღებს ძირს
 დადებულად შურის ქერქს, რაოა უქმად არაფერი არ დაიკარ-
 ვის. მიხედო, ისა ხუცოლად, რომ იმ აღდგომა კვირა დადებ რაც
 გუილდება მალე წამოვსულუჯიდა შექადან. ახლა ეს გარბოცე-
 ბული დავრჩი.

მგოსანი:

ნეტე სიკვდილის სარეცილეო იწვა, როდესაც სახსლო მოვიდა.
 ნეტეს დედა ეს კარბებო იღდა და აჩქარებდა ცერტმინალის.
 ჩილი ურმა მოწყეა თან პატარძალსა, ქორწინების დღის
 მუკავალმა დამლა იგი.

შუაში გადარბირული ოთახი: ცალ მზარეს საწოლი დავს. გამკვირ-
 ვალ ფარდის მიღმა გადმუგებლად წვეს მანინ ადგილყოფი ცაცი.
 მეორე მზარეს მუკავარებდა დღედაილი, თან ხელთ ადგილმეს მო-
 თარედა. მათ უკვე მისდრეოთ ლავრენტი ბავშვით ხელში.
 დედა იმ დღე: აქაა, ჩემი თორენ ჯგირსწარმად თქვენ კირს
 წიაღებს. (ლავრენტი) მაგრამ ამას რომ ბავშვი შეუძლია, შენ
 კირნტი არ დამგმარავს.

მუსიკოსები რაღაც გუერკვევლად მუსიკას უტარავენ. ქალები ქალებს არივები.

იოსებო, რომ გვარისკაცები ბრუნდებიან, ახვ არ არის? იოსებო: რას მომჩერებხარ! ახა, სად არის ის ასული, ცოლად რომ აქივდე.



ბერკ: ზურის მკვიდრები პატარა ბავშვის ტრილს წააგვას და შენ კი, დიდალიატი, რას აუწყებ კვერთხებს? ბერკ: გვერდიო, მჯდომში გლდხი: რა აქნება, პატარა-ცალი გვერდით რომ მიწვევს ნუთხს ლოკინა? ბერკ: ლოკინა თუ სხუდღა? ბერკ: გვერდით მჯდომი გლდხი (მღერის):

რადან დღე არაფერს არ პასუხობს, იოსები საცულებს ამასა დღე-ბა ლოკინიდან, ბარბაქოთ ჩაუღლი გვერდით მას და მერე ოთხში გაღის. დღეად ყანალოდ გაქვება უკან, ხელში ქალები სასვე ხონა უტარას.

სტუმრები (ავადმყოფის დახმავებ შესახებ): ლმობი, იოსები — უი, დღეად ღვთისა — ლმობიანი, სოცარია

თემისრული ქალიშვილი ბებრუხუნს გაყავა ცოლად. შოფარია ვაფხოვდელი, — თქვა და აღარ დააყოვნა. ამის შემდეგ თავშეშევის დაუარვასაც კი არ ცდილობს და თავებდად გაუხდა მას მიწომა სპირიტოზი. სასულტვე კარგი ვარობის საღა და აქნებინა?!

ყველაფერი აირ-დარივება. სტუმრები ფეხზე დგებიან, ქალები კარბიბები მიიწევენ. გრუშე, ვერ კიდევ მუხლზემ დაჩოქილი, თავს მიბრუნებს და იოსებს მიპირდება.

დღეამოლის ვაგუას მთვარალი გლდხი, რომელიც ბერის გვერდით იჯდა, მუსიკა წყდება. სტუმრები უტერხულად განიზნებენ თავს.

იოსებო: თქმა გაგამართავ უკან, არა? მუ თქვენ ვინეხებთ სერას. გაუთრინით ვარეო, ვიდრე მაგრად მიგზრევავეთ უკვალს!

სტუმრები (ხმაშალა): ვაგიეთ, დღი თვალი დამბრუნებულა. — კი, მაგრამ თავადები რომ მისხ წინააღმდეგინ არიან? — კი, სპარსეთის შაას თურმე ურიცხვი ჯარი ვაპოულობდები, რაოა წესრიგი დაამაროს სპარსეთლოში. — რას ამბობ, კაცო, სპარსთა შაი ხომ მტერია დღი თავდასიქ? — მაგრამ მტერია უწინგობისაო. — ასეა თუ ისე, ომი დამთავრდა. ჩვენი ჯარისკაცები უკვე ბრუნდებიან!

სტუმრები საჩქაროდ მიდიან. იოსებო (პირქუშად გრუშეს): კოვხი ნაცარში ჩავივარდა, არა? გრუშე არაფერს არ პასუხობს. იოსები გვერდიდან და ქალს აიღებს ხონიდან, რომელიც დღეამოლს უტარავს.

გრუშეს ქალები სასვე ხონა ხელოდან უყარდება. ერთი კი ქალი (გრუშეს): ცუდად რომ არა ხარ? აღმაა შენს ძვირადს იოსებზე ფიქრობ და იმის გამოა. დაჯეტი და ცოცა დახსენე, საყვარელო.

მგოსანი:

დაწებულბავი ცოლი იტყობს, რომ ქმარი ჰყავს. დღისით ბავშვს უნდა მიხვდეს და ღმთი კი ქმარსა. ბულის საბრეო კი დღე და ღამე გზაშია ისეც. ერთი მეორეს უტვრეტს ცოლ-ქმარი. რა ვიწო არის მთი სენჯი.

გრუშე რეტესსამელო დვას. სტუმრები: ახლა ყველაფერი გაკლებურად წავა. — ოღონდ გადახმადები ძვირადება, რაოა იმის ხარჯები ვანაწალაუროთ. გრუშე (მისუსტებულ ხმით): ვინაა, ჯარისკაცები შინ ბრუნდებიან? ერთ-ერთი: სტუმარი: მე. გრუშე: შეუძლებელია. იკვივ სტუმარი (ერთ-ერთ ქალს): ახა ვაჯივნი შენი შალი ჩვენი ეს ერთი ჯარისკაცისაგან ვთვითხე. სპარსულია. გრუშე (შალს ათვალერებს): შო, დაბრუნებულას.

იოსები შიშველი ზის მაღალ სახანო გვიკავი და დღეამოლი ტოლ-ჩით წყალს უსხამს. მეზობელ ოთახში მიჩილის გვერდით, რომელიც ქილისის დაქმსებით ერთობა, ფეხმობრბულ ზის გრუშე.

ჩამოვარდება ხანგრძლივი დღეში. გრუშე მუხლმ მოიყრის, თითქო ქალები აერდა სერდას იატაკიდან. ამასთან სპარსიდან იღებს ვერცხლის ჯვარს, რომელიც მუქვეთ ყველზე ჰაილია, ემთხვევა და ლოკინს იწყებს. დღეამოლი (რადან სტუმრები მუშობრად შესეკირიან გრუშეს): რა დაგვართა? რატომ არ ვაგამაშობლდები სტუმრებს? შენ რაში გენადებდა. ჩანდენი სისულელეც მოხდება ქალაშვი?

იოსებო: ეს იმის საქმეა და არა შენი. სად ჯანდაბაში გავი? დღეამოლი: (უძახის): გრუშე! იოსები ეგვასხის. გრუშე (მიხილს): აი, კიდევ რიგან არის გახვრტბოლი. იცნის უნდა დააქროს (გაღის ქმარისა).

სტუმრები ხედავენ ახა, რომ გრუშე იატაკზე მუშოლდენ განრთხმულა და არ იწირება, ხმაშალა განაგრძობენ საუბარს.

იოსებო: ბოლო ზურჭელ წამისი გრუშე: შატონი ჩემო, ნუთუ თქვენ თვითონ არ შეგადლით ზურჯის დაბან?

სტუმრები: სპარსული უნაგრების ყიდვა შეიძლება ჯარისკაცებისაგან. ზოგი მათგანი ყვარჯუნებს სცულებს შაი. — უფროსებს მხოლოდ ერთ მხარე შეუძლიათ ომი მოიგონ, მაგრამ ჯარისკაცები კი მთავრ მხარეს აჯივენ მას. — ყოველ შემთხვევაში ომი დამთავრდა. ჯერ მართო ის რა-ღაც აღარ, რომ ჯარში აღარ გაიქვევან ხელს.

იოსებო: აბატონო ჩემო, ბატონო ჩემო!... აიღე ხელში ქისა და დაღმარების ენამკამ შენ ჩემი ცოლი ხარ, თუ რა ხარ? (დღეამოლს) წყალო ცოვან!

ავადმყოფი ლოკინში წამოაქვდა და ყურს უვლდს. — ახლა ჩვენი ორი კვირა კარგი ამინდ გვეკრდება და ხსვა არაფერია. — წელს ხეხილს თითქმის სულ არ ესხა. დღეამოლი: (ქალებს სთავაზობს სტუმრებს): მიირთვიე მიირთვი, ძალიან გემრიელია. გუდალეთ, კიდევ ვაჯივ.

დღეამოლი: ახლავე ვაქივით და ცბელ წყალს მოვიტან. გრუშე შე გაიქვევია. იოსებო: არა, შენ აქ დარჩი (დღეამოლი ვარბის) უფრო მაგრად წამისი თახს ნუ იატუნებ. შენ აღმაო უკვე წინააოც ბერეკტი ვინახებს შიშველი მამაკაცი, ოთრებ შენი ბავშვი მამ ცოდან რომ არ არის ჩამოტყრნული?

დღეამოლი ცარიელი ხონიდან გაღის მეზობელ ოთახში, ეერ შენიშნავს, რომ ავადმყოფი ლოკინში წამოაქვდა. და დაბრუნება, რაოა სასვე ხონის ათილს. ამ დროს იოსები ხმახმდენლი იწყებს ლაპარაკს.

გრუშე: გრუშე, ვინ იღებ მეც ბავშვი სა ქმრის დღეში ავივლდე, თუ თქვენ ამას გულისხმობთ, ბატონო ჩემო. იოსებო (ღრქვით მიბრუნდება გრუშესკენ): ზედ რა ამ გეტყობა მერე?

იოსებო: მაინც რამდენი ქადა გინდა ჩაახეთქო მაგ ოხრებს? თუ გგონია, ფულს ვშვრებ, რამდენჯერცა ვარეო ვავაო? დღეამოლი: საწილად შეტბენა მუშოლოდენობისაგან და პირდაპირული შესეკირის შილს, რომელიც ფრთხილად თახს გამოყოფს. მერე ოთახში საუბარს ვანაგრძობენ. მპირტელი ქალი (გრუშეს შეგებრულად): ბებო, თქვენ ვილა-ც ვაუთ ვარეო? იკვივ სტუმარი: მამ, თქვენთვის გასახარებელი ცნობა უნდა

იოსებო: არა, მაინც სად მოძებნე ასეთი ჯიშისა? (ცოლი კი არა ნაშეუღლი ფრთხილად) დღეამოლი: რა ვიცი, მონდომების ნაძამალოც კი არ ვაგანია. იოსებო: დამიხს, ოღონდ ფრთხილად, უხ, უში ხომ გითხარი ფრთხილად-მუქი (გრუშეს) არაფერის გულისათვის არ და-ვიჯერებს, რომ შენ ქალაში არაფერს არ შეგხმხვები, ოთრებ მამ რა გაჩერებს აქ? მაგია ამაზე არაფერს არ ვამბობ. მე არა იმაზე მითხვებს რამე, როცა სახლში უკანონო შილი მოიყვანენ. ოღონდ შენით კი, იცოდენ, მალე ამესცნება მოი-მინების ეთვლა. არ შეიძლება წინაულადე თვალი ბუნების. (დღეამოლი დამიხსი) (გრუშეს): რა გამოვა, ვინცად ის შენი ჯარისკაცი უკან დაბრუნდეს, შენ ხომ გვჯარდაწერილი ხარ.

გრუშე: შო. იოსებო: თანაც ის უკვე აღარ დაბრუნდება, მუშოლად ნუ გაქვს იტყვი.

გრუშე: არა. იოსებო: შენ მე ათვალდს მასამ. შენ ჩემი ცოლია ხარ და ახლა ჩემს საცუდ წევარს ვაიქვებ არაფერს არ წოლდა და ამავე დროს იქ სხვაზე ვერ ვაიქვებ. რაოა სისხამ დღეში მიღროში მიღვივარ, გვედარაოთა ვარ ხოლმე მისავაბუ-ლო. რაოა სადამოთი უკან ვბრუნდები და ლოკინში წყვიბი,



ქვეყნის თვალმომავალი ვაჭარია და ძალი არ შევარება. ღმერთმა ქალობა მოგვინვა და შენ ეს არა ჩანს სხადინარ? ჩემი მამული იმდენ არ იმდელია, რომ ქალაქში წავიდე ხოლმე და ქალაქში ვერაყო უფლი. ვერ მარტო ვჯს რამდენი უნდა. ცოლი მარგლავს ყანას და ვეფრიდო უწევსა ქმარსო, ახ სწერია ჩვენს კალენდარში. ვეფურება?

გრ უ შ: პო. (მხადალა.) მე ძალიან ვეფურებ, რომ ჩემს გამო შენ პირში ჩაგვამოვლებული დარჩი.

ი ს მ ბ: ე: ერთი უფურები, ეს წესებს თუ უწესებს. კიდევ და მისინი (ღელაფითი ახხამ წყალს.) უჟი უჟი!

გ მ კ ა ნ ა:

როცა წყაროზე ხარეცს რეცხავდა, მის წყლის ნაკვლი სატროსი ხახის ხედავდა მუდამ. მაგრამ თვეები ვაღიოდნენ და მისი ხახე ფთერდებოდა ნადღიანობით.

ჩანს სარგებებს განაწურავდა შემდეგ ის წალში იმართებოდა, რეცხავდას ფთოლითა შრილობი იმდენა მის ხახს. მაგრამ თვეები გარბოდნენ და ხმა ხსუნდებოდა

თავის დაძვრება, ოხვარას და წუხილს უფრო და უფრო. უფრო მეტ ცერმასა და ოფლას ღვრიდა. ხოლო თვეები გარბოდნენ და ყრმა ორბოდნდა.

გრ უ შ: წყაროს პირას არის ჩაქუჩებულად და სარეცს ავირებს წყალში. ოდნე მოშორებთი რამდენიმე მაგვიტ დგას. გრ უ შ: მიხეილ ელვარაყვება.

გრ უ შ: შევიძლია მათთან იიამო, მიხეილ, ოდნე თავი არ დაბრავებინო, ჩახან ყველაზე პატივა ხარ.

მიხეილი თავს დაუქმნებს და ბავშვებს მიაშურებს. პატარები თამაშ ახილებენ.

ყ ვ ე ლ ა ზ ე დ ი დ ი ბ ი ე: დღეს თავის მოკვითა ვითამაშო. (სქელ ბიქს.) შენ თავად იყავი. უნდა გაიცინო ხოლმე. (მიხილს.) შენ გუბერნატორი იქნებო. (გოგონას.) ხომ ეს გუბერნატორის მუდელი. შენ უნდა აბირდი. როცა გუბერნატორის თავი მოაგროვს, ხოლო თავს მე მოკვითავ. (ბებუნებს ბავშვებს ხის მახვილს.) აი, ამით, ჯერ გუბერნატორი იქნები შენ გაყვანილი. ყველაზე შენ წავა თავადი, ხოლო ყველაზე ბოლოს გუბერნატორის ცოლი.

ბავშვები ბარკოსელს ეწყობათ. მსუპანი ბიჭი ყველაზე წინ მიდის და იცინის. მას მიდევს მიხეილი, შემდეგ ყველაზე დიდი ბიჭი ლა ბოლოს გოგონა, რომელიც გირბის.

მი ხ ე ი ლ ი: (გაგრძობს): მეც მინდა თავი ვაპყვეო.

ყ ვ ე ლ ა ზ ე დ ი დ ი ბ ი ე: ახას მე ვაპყვეო. შენ ყველაზე პატივა ხარ და გუბერნატორად ყოფნა ყველაზე ადვილია. უნდა დაბრძოლო თავი მთავრად, რომ მოკვითონ. ეს არის და ეს.

მი ხ ე ი ლ ი: მეც მინდა მახვილი.

ყ ვ ე ლ ა ზ ე დ ი დ ი ბ ი ე: არა, მახვილი ჩემია.

პანდურს ამოპრავს მიხეილს.

გ მ კ ნ ა: (გრ უ შს გასახებებს): არ უნდა ჩვენთან თამაში.

გრ უ შ: (იცინის): ნათქვამია, კვიცი გვარეზ ხბირო.

ყ ვ ე ლ ა ზ ე დ ი დ ი ბ ი ე: ვინდა, თავადი იყავი, თუ სიცილი შეგიძლია.

მიხეილი თავს გააქნებს.

ს ქ ე ლ ი ბ ი ე: ყველაზე უკეთ მე ვიცი. ერთხელ მოაკვითონ თავი და მერე შენ მოაკვითი, მერე მე.

ყველაზე დიდი ბიჭი გულწაფივითი აქლეს მიხეილს ხის მახვილს და იჩივებს. მსუპანი ბიჭი მინაუ ჯდება, ხელებს მოუკლავ იტყაბუნებს და რაც ძალია და ოწნე აქს იყრის. გოგონა მხადალა მოსთქვამს. მიხეილი მოიქნებს ვეება მახვილს და დასცემს ბიქს, მაგრამ თვითონვე წაიქცევა.

ყ ვ ე ლ ა ზ ე დ ი დ ი ბ ი ე: ვაიმე, მე შენ გიჩვენებს, ნამდვილად დარტყმა როგორ უნდა!

მიხეილი ვარბის. ბავშვები დადარეგბიან. გრ უ შ: თავის გაყოლებს მთი და იცინის. როცა ისევ უნდა მოაბრუნებს თავს, დანახავს, რომ წყაროს გადმა ჯარისკაცი სიძინ ხახავა დგას. მას დაღვლეოლი ფორმა აცეკა.

გრ უ შ: სიმონ!

ს ი მ ო ნ ე: ეს გრ უ შ: ვანხაე ბრანდებვა?

გრ უ შ: სიმონ!

ს ი მ ო ნ ე: (ოღიბიულად): ღმერთმა ჯანმრთელითა და კარგად ყოფნა ნუ მოკლავს ქალსოვნი.

გრ უ შ: (გახატივბუნს წინაუბრებდა და მხადალა დაუვრავს თავს): ღმერთმა ჯანმრთელითა და კარგად ყოფნა ნუ მოკლავს ბატონ ჯარისკაცს. მახლობა ღმერთს, რომ იგი უწებნულად დაბრუნდა.

ს ი მ ო ნ ე: მთი უკეთესი თვენი ნახეს და ამის გამო ჩემი შეგება

ალარ ინდომოს, თქვა კასარქინამ.

გრ უ შ: სიმონი! ბრადლო, თქვა მხარეულის შეგარდმა, ვისხაოთისია, თქვა გმირმა.

ს ი მ ო ნ ე: აქ როგორდა საქმეები? როგორი ზამთარის სიცილია გირი შეშობილით ვაყვს?

გრ უ შ: ზამთარი ცოტა მკაცრი იყო, სიმონ, ხოლო მესობლები კი იცინი არიან, როგორც ყველა.

ს ი მ ო ნ ე: შენიძნება იციხოხის ცაცმა მავან და და მავან ასულს კიდევ სწევია სარეცის რეცხვის დროს ფეხების წყალში ჩაყოფა?

გრ უ შ: მავანე პასუხი უარყოფითი ქენება, ვინაიდან თურმე ბუქმებს თვალები აქვთ.

ს ი მ ო ნ ე: ქალსოვნი ჯარისკაცი ვაყვს მხედველობაში. მაშინ დაე იცოდებს, რომ მის წინაშე ხანხანადი დგას.

გრ უ შ: ეს, მინდა, რასა პასატის უნდა ნწინავდეს?

ს ი მ ო ნ ე: და ბინავს.

გრ უ შ: (თვალმომავალი): უახარის უყან, პალებების ქვეშ.

ს ი მ ო ნ ე: წერებო იქ. მე როგორც ვხედავ, უკვე შეუთვლითიერთაი მის ადგილი.

გრ უ შ: მაშინაა, არც არავინ არ დავიწყნიათ.

ს ი მ ო ნ ე: გრ უ შ: თავს გააქნებს.

ს ი მ ო ნ ე: მამ, ყველაფერი, როგორც იტყვება, თავის ადგილზეა? გრ უ შ: მდებარეად უფურებს სიმონს და მერე ისევ გააქნებს თავს.

ს ი მ ო ნ ე: არა! ყველაფერი სწორება მის არის?

გრ უ შ: სიმონ ხახავა, მე ისეთი რამ შემემთხვა, რომ ვეღარასოდეს ვერ დაგბრუნებები ნუშში.

ს ი მ ო ნ ე: რა შემემთხვა?

გრ უ შ: მოხდა ისე, რომ ერთ ახვარისნს შუისს ნაჭერი დაეარტვი თავში.

ს ი მ ო ნ ე: ისე იგი გრ უ შ: ვანხაეის საამისო სახაბი მქონდა.

გრ უ შ: სიმონ ხახავა, მე ახლა გვარისის აღარა მქვს, რაც მქონდა.

ს ი მ ო ნ ე: (პურისს მიმღევა): ეს უკვე აღარ მესხის.

გრ უ შ: ვანა არ იცი, სიმონ, რადეს იცვლიან ქალები ვეარს? ახლავა ავიხისს ყველაფერი. დამიჯერე, ჩვენს შორის არაფერი არ მომხდარა. ყველაფერი ძველებურადა ჩვენს შორის, ამასი უნდა მწინდა.

ს ი მ ო ნ ე: როგორ შეიძლება ჩვენს შორის არაფერი არ მომხდარიო? უნდა მაინც ყველაფერი ძველებურად არ იყოს?

გრ უ შ: ახა, როგორ უნდა ავიხისს ახე სწარავიდა. თანაც წყალგადაღებარა, არ შეიძლება ბიგარევი გაღვობიდე?

ს ი მ ო ნ ე: იქნებ ასეთი არა სულაც აღარ არის სავარი?

გრ უ შ: სავარი, ძალიან სავარი. გადმოდი, სიმონ, ჩქარა გადმოდი!

ს ი მ ო ნ ე: რა, ქალსოვლის უნდა თქვას, რომ ჩემი მოვიდე? გრ უ შ: სასურველითი შეპყრების სიმონს, სასებე ცოვლებების ხილვარი ჩამოსხის. სიმონი ერთ წერტილს მისრეცხვის სივრცეში, ხის ნაბეხი აუღია მიწიდან და მას სხივრება.

გ მ კ ა ნ ა:

ბევრი რამ იქნება, ბევრი რამც უთქმელი დარჩან. დაშურად წასული უყან დაბრუნდა, მაგრამ სიდან არ ამოიხს ამას.

ყური დაუდევო, რას ფიქრობდა, რას არ ამბობდა: ბრძოლა დაიწყო ვარეთაზე და შეუადლისს წინ უკვე სისხლის მორევი დადვა.

პირველი ჩემს წინ დაეცა მკვდარი, მერევე უყან, ხოლო მე მასზე სწორად წავიდა.

პირველს მე ფეხი გადავაბიდე, მერევე უყან მორევი, ხოლო მე მასზე გაბრუნდა მინახავა.

ერთი ჩემი ძმა იმხებრდა რკინამ, მერევე მძა კი ყველაზე დაბარჩი.

ქვილდან უნდად მცვილია ცეცხლს, ხელთათმანებში მამრებოდა თოქმისს ბუბები და წინდების კი ფეხის თოქი.

ვერებს კარტებით ვიკებებოდა, ცხადად ნივრების ფოთლებს ნახავს. კებებუ და წყალში მებრას ხოლმე.

ს ი მ ო ნ ე: ბალახში ქვლას ვედა. ბალიცი ხომ არა ვაყვს უკვე?

გრ უ შ: პო ვაყვს, სიმონ, ვერ დავიმალავ, მაგრამ ნურას ინაღვი, ჩემი არ არის.

ს ი მ ო ნ ე: ნათქვამია, თუ ერთი ქანამ დაბებრა, ყველა დარანში გაბატნო. მეტს ნელარფერის მტკუვი.

გრ უ შ: თეი დაუბრია და სღუმს.

გ მ კ ა ნ ა:

ქალი ნაღვლობდა. დადითი პო მას ვერ დადებოდა. ფეხი გასტება, რისკებუ? — მას არ ვაუხარია.

ყური დაუდევო, რას ფიქრობდა, რას არ ამბობდა: იმ დროს, როცა შენ მტერთან იმბრძობი, სისხლად იწმინ, მტერებო იწმინ.

ეს უპატრონოდ ადგებულად ვაყვს გადავიყვარე. გულმა არ მიქნა, რომ მე მისთვის გვერდით ჩამვეყო.

წერება დავიყვარე მე იმაზე, ვისაც უწმინდო ლაბთი დაუღვა არ ასცდებოდა.

მისთვის ნამუცევებს ვერბები პარიზად;
არც ვარწმუნებ მისთვის, ვინაჲ არც ღვიძლი შვილი
იყო ჩემი.

არც წაივსავი.
ჩემ ვინმე უნდა გამოუჩინეს ყველა მშვედლო?
სანია ხეს რომ მორწყავს სპირდამ?
ხმა ვუას დაკრავსა თუ მუშაობი ჩასთვლენს
და ზღაღას მისას ვერ გაიკვირებს.

ს ი მ ო ნ ე: დამბრუნე ჩემი ნაწუქარი ჯვარი, ანდა, უცითესია, ენაგ
რუმე გადააგად!

გ ტ რ ი ა ლ დ ბ ა წ ა ს ა გ ლ ე ლ ა დ .
გ რ უ შ ე (ხუტე წამოდება): სიმონ ხახავა, არ წახვიდე. ეს ჩემი
ბავშვი არ არის, არ არის შენთვის! (ბავშვი პის შეძახილებს გაი-
გონებას.) რა იყო, ბავშვებო?

ს მ ე ბ ა: ჯარისკაცები მოვიდნენ!
— მიხილე მოკაყი!

გრუმე თავზარდაცემული დგას. მისკენ მოეშრება ორი ახგარო-
სანი, რომელთაც მიხილე მოკაყი.

ა ბ ჯ ა რ ო ს ა ნ ე: შენა ხარ გრუმე? (გრუმე თავს უქნევს.) ეს შენი
შვილია?
გ რ უ შ ე: მო, (სიმონი მიდის.) სიმონ!

ა ბ ჯ ა რ ო ს ა ნ ე: ჩვენ სახამაროოს ზომანება ვაჯავს, ქალაქში
ჩაეთავადიო ჩაგვს, რომელიც შენი მთავრობის ქვეშ იმყო-
ვება ვინაოდან არსებობს ექვი, რომ იგი მიხილე ამაშულა-
ფეი გურენატარი ვირავი ამაშულასა და მისი მთელდურ მ-
თელა ამაშულას. აი, სურათი მეტყველოთო.
ახგაროსნებს მიკაყი ბავშვი.

გ რ უ შ ე (დაღვივდა მათ და უცეცხროს): ხელი გაუშეო, გვიად-
რებივი ხელი გაუშეო, ეგ ბავშვი ჩემია!

გ ო ს ა ნ ე:
მისი საუფრევი მისი ბავშვი ახგაროსნებმა წაიყვანეს და უბედურ
ზღვათი სახსენ ქალაქისკენ მათ დაიდგინა.

ბავშვი უჯანყდ მითხოვდა შრომისა დაღმად, ადამრადილი დედა
სასამაროოს წინაშე უნდა წარსდეს.

ამ საქმეს ნეტავ ვინა მიხილავს ბავშვს რომელ მათვანს
თავაუთებენ?

ან ვინ იქნება იმ მოსამართლე, გულსხმივითი თუ გულქვა ვინმე
საქმის გარკვევა შეუძლებს თუ ვერა?

ქალაქი მისთვის იყო მოქალაქე და მოსამართლის საქმე ვინმე
აღჯავ იჯდა.

(დასასრული იქნება)

პიანისტის შთაგავლილიანი

ნოღარ გაბუნია

ელისო ვირსალაძის წარმატება ახალგაზრდობის წლე-
ვანდელ მსოფლიო ფესტივალზე, ვენაში (სადაც მან ვერ-
ცნისა მელდი მილი), საუბებში კანონზომიერიანი, სიუ-
ლიად ნორჩი ასაკიდან ნიჭიერი პიანისტი აძღვანებდა
თავის უტყუარ მონაცემებს და დღითი დღე იზრდებოდა.
წელს მოსკოვის კონსერვატორიის მცირე დარბაზში ფეს-
ტივალისწინა მოსმენების მთელი სერია გაიმართა. პიანის-
ტებს შორის ჩემზე განსაკუთრებული შთაბეჭდილება მო-
ახდენა ელ. ვირსალაძემ. საბედნიეროდ, ჩემი შთაბეჭდი-
ლებები და ზოგი მოსაზრება დამტოვდა ბევრი ძალიან კარ-
გი მუსიკოსის მოსაზრებებსა და შთაბეჭდილებებს. ამი-
ტომაც გადაწყვიტე ზოგი რამ გამეზიარებინა „სამჭოთა
ხელოვნების“ მითხველათვის.

პირველყოფისა, უნდა ითქვას, რომ ელ. ვირსალაძეს
მართლაცდა შესანიშნავი მუსიკალური პოტენციალი გა-
აჩნია. სტილის თანდაყოლილ შეგრძნება, თითქმის უნაკ-
ლო გემოვნება, მგზნებარება, სიდაქვი, ყველაფერი ის,
რასაც რეკლამებში თითქმის ყველა პიანისტს მიაწერენ
და რაც სინამდვილეში საკმაოდ იშვიათად გვხვდება. ამას
ერთვის ზუნბერტი პიანისტური მონაცემები, სამავალითო
ნერეული სისტემა და თვითონტროლის დიდი უნ.რი, რაც
აუცილებლადი დიდი საესტრადო ხელოვნებისათვის. ყოვე-
ლივე ეს სკამარის საფუძველს იძლევა ელ. ვირსალაძეზე
დღის იმედების დასაყარებლად. რაც მთავარია, ელ. ვირ-
სალაძე სულ უფრო მეტად ამტკავუნებს თავის მუსიკალურ
პოტენციალს. გამგლავნება ქ ხელოვნებამი არსებითია.

მოცარტის a-moll სონატის პირველში ბეგრებმა
(მთავარი პარტია) მიმიზღვდეს თავისი რომანტიკულითი,
მაგრამ არავითარი სტილისტური დეფექტი. ეს არ იყო
რომანტიზმი, დაეუფათ, შუმანისა — მისთვის დამახასია-
თებელი ფაქტურული წყლადობით, არავითარი პასიურო-
ბა, თუნდაც უნარესად პოეტურად გამოხედნილი. ელ.
ვირსალაძის ინტერპრეტაცია კლასიკურ პროზორციება ეყ-
რდნობოდა. მგზნებარება, შერწყმული სინაზესთან მთ-
ვარ პარტიაში, მოწმობდა ქუმპარიტ კონტაქტს შემხრუ-
ლებელსა და ინსტრუმენტს შორის. მოცარტის სონატის

მთავ.რი პარტია პირველი ნაწილიდან ერთ-ერთი ყველაზე
მეტად დასამახსოვრებელი ეპიზოდი იყო ელ. ვირსალაძის
შესრულებაში. საერთოდ, საკვირველია, რომ ელ. ვირსალ-
ლაძე ასეთ ასაკში ავლენს ასეთ დახვეწილ გემოვნებას. მე
კიდევ ერთხელ ვრწმუნდები იმაში, რომ ვერძოვნება თან-
დაყოლილი თვისებაა.

მთელი სონატის მანძილზე იყო რამდენიმე მომენტი
გადამეტებული რიტმული რწყვისა და ინადებოდა შეგრძ-
ნება, რომ სტილის ფარგლებს ეცილებოთ, მაგრამ ამ შემ-
თხვევაში თავს იჩინდა წონასწორობისა და თვითონტროლ-
ის შესანიშნავი უნარიანობა. აქ იჭრებოდა საუცხოო
მუსიკოსის პროფ. ანასტასია ვირსალაძის სკოლის მაღალი
კულტურა.

მოცარტის სონატამ გამოავლინა ელ. ვირსალაძის კი-
დევი ერთი კარგი თვისება, სახელდობრ, — შესრულებაში
განზოგადების გომობა, რაც ესოდენ დამახასიათებელია
ნამდვილი ხელოვნებისათვის. შვენიერად, მთელის სისაყ-
სით კრძობს ე. ვირსალაძე მუსიკალურ ფაქტურას. ამ
მხრივ მეტად დამახასიათებელი იყო შუბერტის ექსპრო-
მის ერთ-ერთი ეპიზოდი, სადაც თანხლებაში ყოველი ბგე-
რა ისმოდა და ეს არ იყო მეორეხანისობიანის წინა პლან-
ზე წამოწევა, — შენარჩუნებული იყო სწორედ თანხლების
ფუნქცია. ასევე იყო ბეთოვენის მე-16 სონატის პირველ
ნაწილში, სადაც შვენიერად ისმოდა პაუზები.

ბრუნყვალე პიანისტური მონაცემები გამოამგლავნა
ელ. ვირსალაძემ შოპენის cis — moll ეტოლში.

ელ. ვირსალაძის ნიჭი, ჩემის აზრით, მეტად პარმონი-
ულად იმლება. ახლა მის პიანოზმს არსებულ ხარეეზეში
უქვე არ გააჩნია. ეს მით უფრო საგულსხმობა, რომ არიან
არანაკლებ ნიჭიერი პიანისტები, რომელთაც გარკვეული
ცალმარობის დაძლევა, ან რაიმე ცალკული დაბრკო-
ლებების გადალახვა უხდებათ. რა თქმა უნდა, ელ. ვირსალ-
ლაძესაც ექნება დაბრკოლებები და სინდნელები ზრდის
პროცესში, მაგრამ საბოლოო ჯამში მისი ტალანტის გან-
ვითარების გზა, ჩემის აზრით, მოკლევადი იქნება არამე
ექსცესებს (თუ მხედველობაში არ მივიღებთ შემთხვევი-
თობას, რომლისგანაც არაერთ არ არის დაზღვეული). ამ-
ყვამდ მისთვის მთავარია ნამდვილ, დიდ რეპერტუარზე
ზრუნვა. მე ღრმად ვარ დარწმუნებული, რომ ელ. ვირსალ-
ლაძისაგან დიდი მისმტამის პიანისტს დადგება.



ზრანვლი ბაჰთი ქართული ვილის შისხე

მოხილო ქრანანაში. აქ ის ხელნაწი თვის საკულო, რომელიც ჩინის შემდეგ, რაც მოქიშეპს ჩამოიწილეს, დაქორწინება.

საქორწინო მაყრონი გაემართება მოაში, ძველ სოფელში. ავტომობილი მიჰქრინან ხრიოკ აღმათობში, გზებზე, რომელთაც მხოლოდ ფოსტის დამატარებლის ტყენი უნახავს. ახალგაზრდები ქალაქისაკენ წამოიყვანენ ძველ მექონეს, რომელიც საბოლოოდ დაიანხნება ვასცვალის თავისი ძველი ქოხი ახალი დაბის ახალ სახლში.

ახალგაზრდა გლენისათვის ქალაქისა და ქრანანაში საშუალო სოფლის შესაძლებლობა. ვოგატისა და თებროლეს სიყვარული, ბავშვებისა და მშობლების ურთიერთობა — ყველაფერ ამას ჩვენ მოვიტოვებთ უზარლოდ, მაგრამ დიდი გულწრფელობით და დამაჯერებლობით, რომელშიც იგი გრანნადა სიცოცხლის რიტმი და სადაც იუმორი თითქმის ყოველთვის იმარჯვებს ემოციებზე.

უკანასკნელი საბუღარადან ახალგაზრდა კინოს და ახვე დრის ახალგაზრდა ხაზის ფილია. ხალხისა, რომელიც ნათელი, მშობლივად თვალეული შესქერის მომავალს.

ამ ვახუხულე საფრანგეთში ჩატარებულ საშუალო კინოს ციკრულს დრის სხვა საბჭოთა სურათებისა ერთად ფრანგმა მაცურებელმა ნახა კინოსტრუქცია „ქართული ფილის“ მიერ გამოშვებული სურათი „ახალგაზრდა ვახუხი“. საფრანგეთის სხვადასხვა რეგიონებში და პრესამ მადლი შეფასება

მისა რეჟისორ შ. მანავაძის მიერ დადგმულ ამ ფილმს. ვამეყენებთ ფრანგულ გავით „იუმანიტეში“ გამოქვეყნებულ წერილს, რომელშიც „სახუღარულ ვახუხზე“ ლაბარატი.

წერილის ავტორია არან მონეო

ნებით და ის ხანდისხან ძალიან მოგვაკონებს ზოგიერთ ნეორეალისტურ რიტორიკ ფილმებს. რეჟისორის ციკრია ალბათ, მაგრამ ბუნებისა და ტემპერამენტის ვახსნავივით.

მეკონიე სპინოს ახალგაზრდა ვაკე ვოგატის იხვევ, როგორც თითქმის ყველა, სტოვებს ამ მოთს ძველ სოფლის საბუღარას. ჩადის დაბნობილი ქალაქის მახლობლად, სადაც მოსახლეობა ცხოვრობს ახლად მოწყობილ დაბაში, რომლის თეთრი სახლები მშვენიე ბაღების ზღაპრია ჩაფლული.

აქ ჩვენ აღარც საბერძნეთში ვართ, არც სახბრეთ იტალიაში. ვართ ახალგაზრდა საბჭოთა რესპუბლიკაში, სადაც სოფელ ბიჭებს შეუძლიათ შეისწავლონ ხელოვნება.

ვოგატა მალე მოეწყობა საავტო-

...ქართული კინემატოგრაფია წარმოვივლა შოთა მანავაძის სურათი „უკანასკნელი საბუღარადან“, ფილმი უჩრტვებშია, მაგრამ სავესა სიახლითა და უშუალობით.

აქ მშვენიერი ვოგონებია მგრანნიზარე თვალეობი; ლამაზი, თავმოყვარე ვახუხები; ლამაზი სოფელი, სადაც კლდეზე მიკრული სახლები თვის ფარას მოგვაკონებს, აქ წმინდა მერვედაიწული ექსანსიფორბაა შეზავებული ახალი ხაზები და წითელი დფინით... შეიძლება იფიქროთ, რომ საბერძნეთში ხართ ან სამხრეთ იტალიაში.

თვით სურათი უდგვრაცია, ვადიდებულა იმპროვიზაციით და ნატურალური ლირიზმით, ყოველდღიური ცხოვრების სენსუალური გემოე-

მსოფლიოს თეატრებში

აზრ

ამერიკის მთელ რიგ უმაღლეს სასწავლებლებში არსებობს თეატრები, სადაც გამოდიან როგორც სტუდენტები, ასევე პროფესიონალი მსახიობები. მიზანშეწონილია უნივერსიტეტის თეატრები, რომელთა 1930 წლიდან არსებობს. მანა უჩვენა 5 ახალი დღეებში, რომელთა შორისაა მილერი „ჩველი ხილდან“, შოუს „კანდიდა“ და სხვა... ბევრი საუნივერსიტეტო თეატრი დგამს შექაპრის და ანტონიო დიამანტიულების პიესებს. ნახევრები იქნა აგრეთვე რამდენიმე რუსული პიესა: მიჩაილის „მტარი უნივერსიტეტის დრამატულ სკოლაში“ — „სამი და“, „ოლია“ და „ცხოვრება ადამიანისა“; ილინოსის უნივერსიტეტში — „ალეკსანდრე ბალი“ — წმინდა მარიაშის (ინდიანის „მტარი“ კოლუმბუს „ფსიქოზე“.

ლო თავისუფალი ადამი კი სკენის მიკვირობას ასრულებს. ეს არის ამგვარი თეატრების ერთერთი შესაძლებელი და იძულებული ფორმა. დრამეტი და დამით თეატრებისა შეივება რამდენიმე ფანატოსისაგან, რომელიც ყოველგვარი მასკილის გარეშე მსოფლიო თეატრულ ხელოვნებაში თანგვარ სიყვარულის ვაში მუშაობენ. ამ თეატრების ამოცანაა მათეატრებს ვაკანონ კლასიკური და თანამედროვე დრამატორ დრამატურგთა ნაწარმოებები.

საფრანკისის სახელწოდ დასახარებლად მოცემული „ტელეფონები ვასცა ბალეტის ახან კარინინას“ სუბეტრე.

ზვრ

ქალქ ქელში იაშენს ახალი საბჭოთა თეატრი, სადაც ხანმოკლე სახელწოდებით სენგალისაილის რიგიანბური სისტემა გამოყენებულია: საქმისათა თეატრის სვეტრეტლივი აზბებში მოხდის კვანთონულ მცირე რაოდენობა კი (სულდენ ერთი პაპირის ცეკვი), რომ თეატრის მთელ შენობას საგანგაშო ხარისხს ხში მოევენება.

დანი

დანიის რადიოთეატრსა დადგა მიერ სკენისთვის ვადაეუთხულ მირის სკენისა და იზოლა. ამის

სხვებია, მთავარ როლს ასრულებს და სტოვებს. დამდგმული, ვამეყენებთ თეატრების მოდელს იუმანიტეში.

ავტორები

ახალგაზრდა პოლონელმა ცეკვის პედაგოგმა ლიონ ალენმა, რომელმაც „აბიტის“-ს სახელწოდებით დაწვრილები დამთავრა, პარიზში მატარა საჩვენებელი ვაკეულობა ვაკეულობა ბერი მსახიობის და კრიტიკოსის დასწრე. ცეკვადენე კერე მიტე და ძველნი რეჟისორი ლიონ ცეკვის უნივერსიტეტში წაიკეთა ლექცია: მას დამწერილობით მოთხოვნა მშვენიერად აკრის. მს სწავლებას სისტემის შესახებ.

გარდა, თეატრის განხარბული აქვს მაციკიბლის უნივერს სკოლაში პიესა „ბენეფიკი“, შ. როსთოველის „ველისტაოსანი“, ა. მცვეციანის „მას ტალეუნი“ და სხვ.

ჩინოსლოვაკია

ოქტომბრის რევოლუციის 41 წლისათვის დაეკონიებინა მკანაში დადგა 5. პოლონის პიესა „მისამე, პათეტიკაში“. კარლოვი თეატრი, ნუზელის სკოლის თეატრში იდგამს ლ. ლეონოვის „გებლა“, დიდი წარმატებით სარგებლობს მაციკიბლითა შორის და. ფერბანოვის რომანის „ჩაპაივის“ ინსცენირება, რომელიც ი. ფილიპის სპიხობის თეატრული ბ. ბრინოს.

ამ ცოცხა ხნის წინათ პრადის რეალისტურმა თეატრმა ვაკერულს უჩვენა 2. ბურესის „გოლილეო გოლილეო“, ვაგლინის როლი დალი წარმატებით გამოვიდა კიტიკი ტუბი. ვოდოსნას და ჰუნენში იაივდა ფირლის ვოლვის აბიტიოსიტორი პიესა პროფესორი მამლონი.

ჩინოთი

ჩინეთის ფრანკომა სიძორი ბაში დამწერი წამყვანების ბიჭი და მი ლი-ფანის მი-3 წიგნიანი 40 წელი სიქანაზე“. როგორც ინბილობა, გამიჩენილი მსახიობის მოაზრებების პირიკია ორი წინა ჩამწერილი წლის წინ ვაკერულ და მთიხილთა ფართო წრეებში და იანტერესთა მოყვ.





შ ი ნ ა ა რ ს ი

3. წულუაძე — ფილმი, რომელიც აღაღვებს მთელ კაცობრიობას 4	ალექსანდრე შავერზაშვილი — მხატვრული გემუნიანი ამაღ- ლებისათვის მსუბუქი მუსი- კის შანსი 49
ლიბრატურის და ხელოვნების მოდერნიზმი დოკუმენტური კინოფილმის „ნ. ს. ხრუშჩო- ვის მოგზაურობის“ შესახებ 8	ამირან ცაყიშვილი — პირველი შარტოვილი მომღერა- ლი შალი სამკაირო სცენაზე 58
ვასილ ლოპაძე — საბჭოთა ხელოვნების შთა- გებონებელი ძალა 14	ვლადიმერ შარაშიძე — ბათუმელი მხატვრების ნა- მუშევართა გამოყვანა 65
ვიორჯი ხეველიძე — ბავაურობის ხელმძღვანე- ლობა თვითმომკმედ კო- ლექტივზე 20	კარლო გოგოძე — ახლო აღმოსავლეთის მკვამბე- ში 69
ოთარ ევაძე — 10 წელი, 200 სპექტაკლი 22	რუთა ბეროძე, ვახტანგ ქუთათელაძე — მშობლის ში არის სახალხო ოპე- რის თეატრი 81
გენეტიკა ჭანტურია — ღმრთობის მხატვარი და პედაგოგი 33	ბერტოლტ ბრეტტი — ტანკანის ტარის წრე (თარგმ- ნი გერმანულიდან ჯორჯანულე- ბისა) 84
ნუნუ ბერძენიშვილი — ქულტურის კიდევ ერთი ახალი ძიარა 40	ნოდარ გაბუნია — პიანისტის შთაბეჭდილობანი 95
კოტე მესხი — ორი პარტი სპექტაკლი 44	ფრანგული ბავთი შარტოვილი ფილმის შესახებ 96
	მსოფლიოს თეატრებში (ქრონიკა) 96

გარეანის მეორე გვ. „კოშკი ნათის სარეწაოებზე“, ნახატი მხატ. გ. რიონიშვილისა.
გარეანის მესამე გვ. „ელექტრომოდული“, ნახატი მისივე.
ტიტულზე: „უკაცსჯარი“, ლინოგრაფიული მხატ. ლ. ქურდიანისა;
ტიტულის მეორე მხარეზე: ნ. ს. ხრუშჩოვის შეხვედრა ეურნალისტებთან ბეჭდვითი სიტყ-
ვის ნაციონალურ კლუბში (გაზინტონი); ეურნალის მე-3 გვ. ნ. ს. ხრუშჩოვი მიემარ-
თება გენერალური ასამბლეის სხდომათა დარბაზისაკენ; მე-5 გვ. ნ. ს. ხრუშჩოვის
გამოსვლა გენერალური ასამბლეის პლენარულ სხდომაზე; მე-6-7 გვ. ნ. ს. ხრუშჩოვი
პოლიუდის მსახიობთა შორის — ფოტოელსტრაციები ეურნალ „Советский
Сюита“-დან; მე-18-19 გვ. ამერიკიდან ნ. ს. ხრუშჩოვის დაბრუნებისადმი მიძღვნილი
მიტინგი ლუკინებში; 28-32-ე გვ. სცენები ლენინგრადის გორკის სახელობის დიდი
თეატრის სპექტაკლებიდან; 47-ე გვ. მოქ. ვ. სუჯალინოვა „აზერბაიჯანელი პოეტი ხა-
განი“ (ქანდაცვა), 48-ე გვ. ი. ქოიავა „პავანი“ (ქანდაცვა, სალილოში ნამუშე-
ვარი); 55-56-57-ე გვ. გვ. სცენები სოხუმის თეატრის აფხაზური დასის, ქუთაისის
და გორის თეატრების სპექტაკლებიდან; 62-ე გვ. ბ. მონაფარდისაშვილი და ე. ჭაბუ-
კიანი ბალეტში „მინარი მზეთუნახავი“, 63-ე გვ. ვ. წიგნაძე-ავრორა, 64-ე გვ.
ზ. კიკელიშვილი პრინცი დეზირე იმავე ბალეტში; მე-80 გვ. ახალგაზრდა მეფეოლი-
ნის ირინე იაშვილის ფოტოპორტრეტი, — კ. ოგანეზოვისა; 68-69-ე გვ. გვ. ჩეხოსლო-
ვაკიის სახალხო მხატვრის გრაფიკოს მაქს შვანიცკის ნაწარმოებთა ფოტოკომპო-
ზიციები.

**მხატვარი-ფოტოგრაფი ა. ბალაბუფი. ტექნიკური რედაქტორი ი. ყარაღაშვილი
კორექტორი ლ. ლვინაშვილი**

ხელმოწ. დასაბეჭდავად 3/1-60 წ. თბილისი, მარჯანიშვილის ქ. № 5. ტელ. 3-10-24
უფ. 07074 შუკვ. № 780. ჭალადის ფურცელი 6. სააბტრო თაბახის რაოდენობა — 13.08
სააღრიცხვო-სავაჭრომცემლო თაბახის რაოდენობა — 13, 14 ტ. 5000. ფასი 10 მან.

ბეჭდვითი სიტყვის კომბინატი, თბილისი, მარჯანიშვილის ქ. № 5.

СОДЕРЖАНИЕ



В. Дулукидзе —		ВЕННЫЙ ВКУС В ЛЕГКОЙ МУЗЫКЕ	40
ФИЛЬМ, КОТОРЫЙ ВОЛНУЕТ ВСЕ ЧЕЛОВЕЧЕСТВО	4	Амиран Цамцшивиლი —	
Деятели литературы и искусства о документальном фильме «Н. С. Хрущев в Америке»	8	ПЕРВАЯ ГРУЗИНСКАЯ ОПЕРНАЯ ПЕВИЦА	58
Василий Лобжанидзе —		Владимир Шарашидзе —	
ВДОХНОВЛЯЮЩАЯ СИЛА ВЛАСТИ СОВЕТОВ	14	ВЫСТАВКА ПРОИЗВЕДЕНИЙ БАТУМСКИХ ХУДОЖНИКОВ	65
Георгий Хведелидзе —		Карло Гогодзе —	
УЛУЧШИМ РУКОВОДСТВО НАД САМОДЕТЕЛЬНЫМИ КОЛЛЕКТИВАМИ	20	В СТРАНАХ БЛИЗНЕГО ВОСТОКА	
Отар Эгадзе —		Рута Берозе, Вахтанг Кутателадзе —	
10 ЛЕТ, 200 СПЕКТАКЛЕЙ	22	КУТАИСИ ИМЕЕТ НАРОДНЫЙ ТЕАТР ОПЕРЫ	81
Дженеко Чантурая —		Бертольт Брехт —	
ЗАСЛУЖЕННЫЙ ХУДОЖНИК И ПЕДАГОГ	33	«КАВКАЗСКИЙ МЕЛОВОЙ КРУГ» (перевод с немецкого Джорджанели)	84
Нуну Бердзенишвили —		Подар Габуния —	
НОВЫЙ ОЧАГ КУЛЬТУРЫ	40	ВПЕЧАТЛЕНИЯ ПИАНИСТА	95
Кото Мехси —		ФРАНЦУЗСКАЯ ГАЗЕТА О ГРУЗИНСКОМ КИНОФИЛЬМЕ	96
ДВА ХОРОШИХ СПЕКТАКЛЯ	44	В ТЕАТРАХ МИРА (хроника)	96
Александр Шаверзашвили —			
ЗА ВЫСОКИЙ ХУДОЖЕСТ-			

На 2-й стр. обложки — «Вышка на нефтепромыслах», рис. худ. Г. Ройнишвили; на 3-й стр. обложки — «Электросварщик», рис. худ. Г. Ройнишвили; на титуле — «Вакидджари», — линогравюра худ. Л. Курциани; на 2-й стр. журнала — встреча Н. С. Хрущева с журналистами в национальном клубе печати (в Вашингтоне); на 3-й стр. Н. С. Хрущев направляется в зал заседаний Генеральной Ассамблеи ООН; на 5-й стр. выступление Н. С. Хрущева на пленарном заседании Генеральной Ассамблеи ООН; на 6—7 стр. стр. Н. С. Хрущев среди артистов Голливуда; на 18—19 стр. стр. митинг в Луизиане, посвященный возвращению Н. С. Хрущева из Америки, — фотоиллюстрации из журнала «Советский Союз»; на 28—32 стр. стр. сцены из спектаклей Ленинградского Большого театра им. Горького; на 47 стр. дипломная работа скульптора В. Суджадишова «Азербайджанский поэт Хагани», на 48-й стр. дипломная работа скульптора И. Коiana «Нагани»; на 55—56 стр. стр., сцены из спектаклей Абхазской группы Сухумского театра, Горьковского и Кутаисского театров; на 62-й стр. артисты балета Б. Монавардисашвили и Э. Чабукiani в спектакле «Спящая красавица»; на 63-й стр. Вера Цигнадзе в роли Авроры и на 64-й стр. З. Кикалейшвили в роли принца Дезире («Спящая красавица»); на 80-й стр. юная скрипачка Ирина Яшвили (фотопортрет К. Оганезова); 68—69 стр. стр., — фотопроизведения с произведений народного художника Чехословакии Макса Швабского.

Редактор Отар Эгадзе

Редакционная коллегия: Шалва Амиранашвили, Гела Бандзаладзе, Карло Гогодзе, Димитрий Джанелидзе, Алексей Мачавариани, Григорий Попхадзе, Натела Урушадзе, Вано Дулукидзе (отв. секретарь).

«САБЧОТА ХЕЛОВНЕБА»
(СОВЕТСКОЕ ИСКУССТВО)

Орган Министерства культуры Грузинской ССР
(Выходит ежемесячно на грузинском языке)
Тбилиси, ул. Марджанишвили № 5, Тел. 3-10-24

Госиздат Грузинской ССР

«Сабчота Сакартведо»

Т б и л и с и

1959

Комбинат печати Главполиграфиздата Министерства культуры
Грузинской ССР, Тбилиси, ул. Марджанишвили, 5



320 10 615

